Raftul Denisei

„O scriitoare cu o forță demnă de un fenomen al naturii." — *Die Welt*

Zeruya Shalev

Destin

roman

ebook HUMANITAS FICTION

Zeruya Shalev

Destin

Traducere din ebraică și note de
IOANA PETRIDEAN

Colecţie coordonată de DENISA COMĂNESCU

ZERUYA SHALEV
GORAL
Copyright by Zeruya Shalev, 2021
Published by arrangement with The Institute for the Translation of Hebrew Literature.
All rights reserved.

Acest e-book este protejat de legea drepturilor de autor. Reproducerea sa integrală sau parţială, multiplicarea sa prin orice mijloace şi sub orice formă, punerea sa la dispoziţie publică pe internet sau în reţele de calculatoare, stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea informaţiei, gratuit sau în scop comercial, precum şi alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislaţiei privind protecţia dreptului de autor şi se pedepsesc conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS FICTION, 2023, pentru prezenta versiune în limba română (ediţia digitală)

ISBN: 978-606-097-236-5 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

În memoria lui Reuven Katz

CAPITOLUL 1
Sunt eu, Rahel

Stă nemişcată în faţa uşii închise. Ce rost are să apese butonul soneriei sau să bată? Mama lui a observat-o deja. Simte o umbră de mişcare în spatele ferestrei de la bucătărie, discretă asemenea unei fluturări de pleoapă. Într-o oală uriaşă fierbe ceva pe foc, iar în spatele oalei se ascunde chiar femeia aceasta scundă, care ţine în mână o lingură de lemn. Găteşte ciorbă de linte, iar aburii ţâşnesc afară pe fereastră, îi umezesc faţa şi-i îmbâcsesc părul. Oare găteşte pentru scumpul ei fiu? Oare el este aici?

— Sonia, deschide uşa! strigă ea către oala de pe foc, după care adaugă, chiar dacă nu e nevoie, sunt eu, Rahel.

I se pare că o aude pe soacra ei chibzuind, o umbră lovind o altă umbră. Oare va îndrăzni s-o ignore, după ce că aproape şi-a dat viaţa pentru a ajunge aici?

În zilele acelea, până şi lui Dumnezeu îi era teamă să intre în Ierusalimul asediat. Grupuri de femei arabe pândeau la marginea drumului, atacând autobuzele care treceau pe acolo. Prietenii ei din Tel Aviv încercaseră s-o împiedice să plece, însă ea nu renunţase. Asta e sinucidere curată, îi repetau ei încontinuu, dar nu avea de ales. Îi trimisese scrisoare după scrisoare, dar el nu-i răspunsese nici măcar o singură dată.

— Sonia, trebuie să-l văd pe Manu! a încercat ea din nou. Am venit de la Tel Aviv special pentru asta. Îmi fac griji pentru el, nu înţeleg ce s-a întâmplat. E aici, acasă?

Aburii îi învăluie trupul, făcând-o să semene cu un duh ieşit din lampă, ce pare că se va topi în curând, lăsând în urmă doar un ochi de apă, pe care soacra ei îl va spulbera dintr-o mişcare, în timp ce va coborî treptele. Uitase deja cât de sâcâitor e soarele ierusalemit al primelor hamsinuri de primăvară, arzând acum chiar deasupra capului ei.

— Sonia, îmi e sete! strigă ea, agăţându-se cu degetele de pervazul ferestrei. Îmi dai, te rog, o cană cu apă?

La prima ei vizită în casa aceasta, cu aproximativ patru ani în urmă, o găsise pe femeia asta, al cărei trup era înveşmântat într-o rochie decolorată, stând chiar aici, în capul scării, şi golind fără să clipească un ibric cu apă

fiartă peste copiii din cartier, care îi furau fructele din moşmonul japonez. Îşi descheiase câţiva din nasturii rochiei roşii cu flori galbene, pe care o îmbrăcase dinadins pentru acea întâlnire, şi rămăsese în capătul scării, privindu-i pe copiii care o zbughiseră, urlând, în timp ce un zâmbet strâmb i se crispase pe buze. Aceasta nu poate fi mama lui Manu, şi-a zis ea, dând să facă imediat cale întoarsă, se pare că am nimerit la o altă casă, fiindcă toate se aseamănă atât de mult între ele, dar chiar în clipa aceea a ieşit el, palid şi stânjenit, ocărând-o în şoaptă pe femeia îmbrăcată în rochie roşie. Întotdeauna a fost atent la maniere şi obiceiuri, până când s-a ridicat într-o bună zi şi a plecat fără să-şi ia rămas-bun, fără să lase măcar o scrisoare.

Acum, din cine ştie ce motiv, fructele sunt încă verzi, şi nici un suflet nu se atinge de ele, cu excepţia câtorva viespi. Foarte curând vor fi însă coapte şi se vor găsi cu siguranţă muşterii în oraşul asediat, doar că de data asta apa e raţionalizată şi nu-şi va mai permite nimeni s-o risipească. Cum va reuşi oare mama lui să-i ţină la distanţă pe micii tâlhari în primăvara asta? Cu pietre? Şi cum va reuşi oare s-o ţină pe ea la distanţă? Cea care i-a furat cel mai preţios dintre fructe?

Aude un scârţâit uşor venind dinspre prispă şi se întoarce spre boilerul instalat chiar acolo, în spatele ei, un fel de cazan mare de apă, confecţionat din metal. Oare bătrâna se ascunde în spatele lui? Arabii au închis conductele de alimentare cu apă ale oraşului, îi povestea ea într-una dintre scrisori, aşa că am fost nevoită să-mi instalez un cazan pe prispă, pentru situaţii de urgenţă. Presar pe el firimituri de pâine, iar păsările vin şi le ciugulesc. În funcţie de sunetul pe care-l face ciocănitul lor în pereţii de metal, îmi dau seama câtă apă a mai rămas.

— Eşti înăuntru, Sonia? mai încearcă ea o dată. Deschide-mi numai o secundă, nu stau mult, trebuie să mă întorc la Tel Aviv.

Dar ce nu i-a spus atunci, încercând să-i înmoaie inima, pentru ca în cele din urmă să audă zgomot de paşi grei şi târşâiţi îndreptându-se spre uşă, şi cheia răsucindu-se fără zgomot în broască. Iată-i faţa buhăită, părul unsuros, ochii negri, suspicioşi. Mama lui n-o plăcuse niciodată. Oare se teme că e prea frumoasă şi prea curtată, oare crede că-i va frânge inima mult iubitului ei mezin?

Dar se înşală. El este cel care a plecat pe nepusă masă, fără să spună un cuvânt. El este cel care nu răspunde la scrisori. Şi-a plănuit evadarea în secret, iar ea, în naivitatea ei, n-a bănuit absolut nimic. Ştia că era trist, ştia

că agonizează, dar nu-i trecuse nici o clipă prin minte că ar putea dispărea complet din viaţa ei.

— De ce ai venit aici? Ce vrei? o întreabă mama lui, cu un pronunţat accent polonez, care nu s-a estompat, în ciuda faptului că trecuseră zeci de ani de când veniseră aici din Varşovia.

El se ruşinează din pricina accentului ei, a greşelilor de pronunţie la care se încăpăţânează să nu renunţe. Ebraica lui e elegantă şi rafinată. Preţ de o clipă, se teme că n-o va mai auzi niciodată.

— Ce vreau? repetă ea întrebarea. Vreau să-l văd pe Manu. E aici?

Şi aproape adaugă, şi să mănânc ciorbă, asta mai vreau, pentru că mirosul a făcut-o să-şi dea seama cât îi era de foame, simţind că mai avea puţin şi o să cadă din picioare.

— Nu poţi să-l vezi, decretează soacra cu satisfacţie. E bolnav. Mi-a spus că, dacă vii cumva aici, să nu-ţi permit sub nici o formă să intri în casă.

În spatele ei se căsca spre ea camera aceea mare, întunecoasă ca o peşteră, în care se afla patul lui, aşezat lângă fereastra ale cărei storuri erau trase, iar Rahel a mijit ochii, oare va reuşi să surprindă vreo mişcare pe sub aşternuturi? Oare pata aceea de pe pernă e urma lăsată de capul său?

— E bolnav? Ce are? a întrebat cu vocea frântă, ţinându-se de tocul uşii, iar mama lui i-a răspuns, pierzându-şi răbdarea:

— Rahel, întoarce-te la Tel Aviv şi nu mai veni aici niciodată; el nu poate să te vadă!

Oare a spus atunci că nu poate, sau că nu vrea? Brusc simte că trebuie să-şi amintească întocmai acest detaliu, chiar în clipa aceasta, în timp ce se pregăteşte pentru întâlnirea mult aşteptată. El nu poate, sau nu vrea s-o vadă? Dar întrebarea care o nelinişteşte deodată mai mult este de ce nu i-a dat un brânci temnicerei şi n-a dat buzna în camera lui? Doar era mult mai tânără şi mai puternică decât ea, aşa că ar fi putut s-o îndepărteze fără prea mare efort şi să se năpustească spre patul lui. Dacă ar fi reuşit să ajungă lângă patul lui, să-i vorbească, poate că l-ar fi convins să se răzgândească, poate că sentinţa ar fi fost alta.

Pentru că, într-adevăr, nu l-a mai văzut de atunci, de aproape şaptezeci de ani, cu excepţia acelei dăţi în care se întâlniseră câteva luni mai târziu, în clădirea rabinatului, când avusese grijă să stea departe de ea şi să nu privească deloc în direcţia ei, iar imediat după încheierea ceremoniei umilitoare, când ceruse să-i adreseze câteva cuvinte de despărţire, îi întorsese spatele şi se îndepărtase cu paşi repezi, în timp ce ea rămăsese

încremenită în locul în care se căsătoriseră, şi abia în clipa aceea a devenit conştientă de data în care se aflau, a douăsprezecea zi a lunii Av, anul 5768, exact la un an de la data la care se căsătoriseră.

Atât de multe visuri fuseseră spulberate în anul acela, din atât de multe începuturi nu mai rămăsese nici praful; iar acum oftează adânc, în timp ce spală prune reci pentru musafira ei, care e deja în întârziere. Telefonase în urmă cu o oră, iar în clipa în care îi auzise vocea se temuse că sunase pentru a anula totul. Abia atunci şi-a dat seama cât de mult aştepta de fapt această întâlnire, care aproape că-i fusese impusă şi pe care încercase din toate puterile s-o împiedice.

Dar nu, nu pentru a anula întâlnirea o sunase Atara, fiica lui Manu, ci pentru a o anunţa că va întârzia puţin din pricina traficului, iar Rahel, care şedea încordată pe canapea, a mâncat singură toate prunele, una după cealaltă, iar acum spală încă trei, umplând din nou farfurioara pe care o golise.

Astăzi oamenii întârzie din pricina traficului, pe vremuri însă nici măcar nu erau siguri că vor ajunge la destinaţie, se gândeşte ea cu o ranchiună stârnită din senin, în clipa în care îşi aduce aminte de întoarcerea de la Ierusalim, din ziua aceea îngrozitoare. Zeci de călători înfricoşaţi se înghesuiseră în autobuz, stând ghemuiţi şi tremurând pe scaune de frica ţintaşilor arabi care pândeau la marginea drumului, şi numai ea rămăsese cu spinarea dreaptă, aşteptând glonţul care să străpungă fereastra de lângă ea şi să-i spulbere ţeasta. Era de ajuns un singur glonţ ca s-o despartă de viaţa care atunci i se părea lipsită de speranţă, chiar mai lipsită de speranţă decât moartea însăşi. Nu ştia ce o aşteaptă după moarte, dar, după despărţirea de Manu, cu siguranţă nu o mai aştepta nimic.

Însă tocmai atunci s-au îndurat de ei ţintaşii arabi. Nici măcar un singur glonţ n-a fost tras asupra vehiculului, iar când autobuzul a ajuns întreg la Tel Aviv, a reuşit cu greu să coboare din el. Ar fi vrut să se întoarcă la Ierusalim, să bată din nou la uşă, până i se va deschide, şi s-o îmbrâncească pe mama lui cu toată puterea. Cum sunase vocea ei? Idioată, precum cea a ţăranului din faţa porţilor judecăţii, despre care citise la un moment dat într-o poveste tristă. Dar nimeni nu ştia când avea să vină următorul autobuz, iar în timp ce stătea acolo încremenită, s-a apropiat de ea un bărbat al cărui chip îi părea familiar, probabil că-l întâlnise la un moment dat la una dintre întâlnirile secrete ale organizaţiei subterane, şi a întrebat-o dacă are nevoie de ajutor, iar ea, care era şi timidă, şi mândră, a scuturat din cap, însă

imediat după aceea a leşinat, prăbuşindu-se pe asfaltul fierbinte, moment în care el a luat-o în braţe şi nu i-a mai dat drumul.

Aşa a vrut destinul. Nu exista altă cale, nici către Ierusalim, nici către inima lui ferecată. Drumul ei Burma[1] n-a fost compromis, şi poate că e bine aşa, nu va şti niciodată. Nu are nici un rost să-şi amintească despre toate astea acum, după şaptezeci de ani, şi nici nu i-ar fi trecut prin minte s-o facă, dacă n-ar fi fost musafira aceasta care întârzie şi care a luat-o prin surprindere la teatru, în urmă cu câteva luni.

O femeie străină se apropiase de ea în pauză, în timp ce stătea la o coadă lungă, aşteptându-şi rândul la toaletă, iar în clipa în care se prezentase, plină de entuziasm, momentul păruse a fi o continuare complet neaşteptată a piesei de pe scenă. Cum m-ai recunoscut? ar fi vrut să întrebe, surprinsă şi deranjată. De unde ştiai despre mine? Ea nu le povestise copiilor ei absolut nimic despre această primă căsătorie, o căsnicie acră, din care, după numai un an, se alesese praful.

— Eşti Rahel, nu-i aşa? o întrebase femeia, aproape implorând-o. Eu sunt Atara Rubin, fiica lui Manu. Sunt atât de fericită că te-am găsit.

Îi spusese Manu, nu Menahem, nici profesor Rubin, ca şi cum ar fi văzut-o ca făcând parte din cercul îngust al familiei, iar Rahel a măsurat-o din priviri, uluită de absurditatea gândului că femeia aceasta necunoscută ar fi putut să fie fiica ei.

Era înaltă şi subţire, la fel ca el. Părea tânără, mult mai tânără decât copiii ei. Îţi lăsa impresia că venise pe lume când tatăl ei era deja bătrân, dar poate că hainele şi părul erau cele care îi dădeau un aer tineresc. Bucle lungi, negre şi sălbatice, blugi strâmţi, bocanci în picioare, deşi în jurul ochilor mari şi negri începuseră să se formeze nu tocmai puţine încreţituri. Ochi negri precum cei ai bunicii ei, care scânteiaseră plini de cruzime în dimineaţa aceea, însă cei ai femeii din faţa ei erau mult mai calzi.

— Condoleanţe, s-a grăbit să spună Rahel.

În urmă cu câteva luni, auzise la ştiri că el murise la vârsta de nouăzeci şi unu de ani, sau poate că fusese un mic articol de ziar care vorbea despre moartea cercetătorului în neuroştiinţe, dar fiica lui s-a grăbit să-i mulţumească şi a întrebat-o:

— Ai fi de acord să-mi povesteşti despre el? Despre ce s-a întâmplat între voi doi?

Era ca şi cum, odată cu dispariţia lui, s-ar fi ridicat o barieră, iar Rahel a reuşit cu greu să facă faţă zbuciumului sufletesc al acestei femei, trezindu-

se că-şi repetă iar şi iar în minte propriul număr de telefon, pentru că pixul nu scria, iar telefonul mobil avea dificultăţi în a se trezi la viaţă, până în clipa în care, în cele din urmă, când bătuse deja cel de-al treilea gong, fiica lui scosese din geantă un ruj roşu, strălucitor, apoi îşi suflecase mâneca puloverului croşetat pe care-l purta şi scrisese cifrele pe braţul ei lung, acestea părând asemenea unor tăieturi, ceea ce-i trezise o stare de disconfort, şi sperase că cifrele care o vor conduce spre ea se vor estompa, până când se vor şterge de tot, ceea ce nu s-a întâmplat, deoarece nu mai târziu de a doua zi a auzit la celălalt capăt al firului vocea aceea nerăbdătoare, şi Rahel s-a grăbit să-i spună că urma să se interneze în spital pentru o intervenţie măruntă, care, fără îndoială, se va complica însă.

Nu-i dăduse şi numărul telefonului mobil, aşa că abia după ce s-a întors în sfârşit acasă a putut să audă din nou vocea pe care o recunoştea deja imediat, însă a evitat încă o dată s-o întâlnească, pretextând că era în continuare slăbită şi sperând că în felul acesta va renunţa. Ce vrea de la ea, de ce-şi aduce aminte de ea, aşa, deodată? Nu vrea să reia o poveste atât de veche. Abia în urmă cu câteva săptămâni a acceptat să stabilească o dată suficient de îndepărtată, pe care, pe măsură ce se apropia, şi-a dat seama că o aştepta cu foarte multă nelinişte şi speranţă. Speranţă pentru ce? Nelinişte din pricina a ce? Ce să-i povestească: Stăteam încremenită în faţa uşii închise?

---

1. Drum construit în perioada asediului Ierusalimului, în 1948, care lega oraşul de kibbutzul Hulda şi numit astfel după celebrul drum Burma, care lega sudul Chinei de Burma, actualmente Myanmar, în timpul celui de-Al Doilea Război Sino-Japonez.

CAPITOLUL 2
Sunt eu, Atara

Stă încremenită în faţa uşii închise, n-are nici un rost să apese din nou butonul soneriei. Cu numai o oră în urmă o anunţase că va întârzia, iar Rahel îi răspunsese vizibil iritată:

— Nici o problemă, te aştept.

Doar că acum nu-i răspunde nimeni. Oare a supărat-o faptul că a întârziat, sau întâlnirea în sine, pe care aproape a forţat-o s-o accepte? Poate a început să regrete faptul că acceptase, sau poate e căzută pe podeaua dindărătul uşii fără suflare, ori poate implorând ajutorul? Unei femei de vârsta ei i se poate întâmpla orice.

— Rahel! strigă Atara, lipindu-şi, din cine ştie ce motiv, urechea de vizor. Sunt eu, Atara. Eşti acolo? Eşti bine? Să nu îndrăzneşti să-mi mori acum, chiar după ce te-am găsit, adaugă ea în şoaptă.

Sirena unei ambulanţe sau a unei maşini de poliţie se aude apropiindu-se pe stradă, iar ea pleacă, iese în stradă şi se face nevăzută în scara blocului de vizavi, ca şi cum s-ar fi făcut vinovată de o crimă. Îi cauzase unei femei bătrâne, în vârstă de nouăzeci de ani, un stres inutil, care îi scurtase viaţa. Este adevărat că în timpul acelei prime întâlniri întâmplătoare din sala Teatrului din Ierusalim nu-şi trădase vârsta, lucidă şi independentă, fără baston şi fără însoţitor, însă de atunci trecuseră mai multe luni şi poate că starea ei se deteriorase între timp. Şi poate că tocmai în dimineaţa aceasta, imediat după conversaţia lor, i-a bătut în uşă îngerul morţii, cu o oră înainte de întâlnirea lor.

Spre uşurarea ei, sirena s-a îndepărtat, aşa că a ieşit din nou în stradă, observând frumuseţea peisajului şi a cartierului aceluia uimitor prin lipsa lui de eleganţă, care părea să fi fost construit peste noapte de un arhitect orb. Clădiri stângace de piatră acoperă dealurile aride, cu acoperişurile lor de ţiglă, inutile şi lipsite de gust. Oricum aici nu va cădea niciodată zăpadă, prin urmare, la ce serveşte coama? Şi, până la urmă, ce rost are călătoria ei până aici, două ore şi jumătate de mers cu maşina, o zi de lucru dusă pe apa sâmbetei, ca să nu mai pomenim de efortul enorm pe care l-a depus pentru a

da de o femeie care nu a lăsat aproape nici o urmă în lumea asta, cu excepţia vieţii ei.

Ce va face acum? Se întoarce la maşină, porneşte aerul condiţionat deja neputincios şi mai telefonează o dată, dar Rahel a tatei, aşa a trecut-o în agenda telefonului, nu răspunde. Poate că pur şi simplu a adormit între timp, cum fac adesea oamenii bătrâni. Până şi lui Alex i se întâmplă asta în ultima vreme, deşi n-o recunoaşte. Te-am trezit? îl întreabă când îl sună de mai multe ori pe zi şi îi aude vocea somnoroasă, dar el se grăbeşte să nege: Cine, eu? Cum să dorm! Da, între timp, îl va suna pe el. Pentru că tocmai în astfel de situaţii o poate linişti, deşi astfel de situaţii sunt greu de definit, iar adevărul este că nu s-a mai găsit niciodată într-una asemănătoare. Ştie cum să dezamorseze tensiunea care nu are legătură cu el, problemele pe care nu el le-a generat şi pe care nu se aşteaptă nimeni să le rezolve.

— Alex, e atât de ciudat, nici nu ştiu ce să cred, zice Atara, am vorbit cu ea în urmă cu numai o oră, iar acum nu-mi răspunde la telefon şi nu-mi deschide uşa. Crezi că a păţit ceva, sau poate s-a răzgândit? Să mai aştept puţin, sau s-o las pur şi simplu baltă?

— De ce mă întrebi pe mine, de vreme ce nu mă asculţi niciodată? se plânge el. De un an îţi tot spun să-ţi iei gândul, dar ai devenit obsedată de Rahel asta, şi nu pot face nimic să te opresc. Încă n-am reuşit să înţeleg de ce ţi-ai amintit de ea aşa, deodată…

— Ce nu e de înţeles aici? îl întrerupe ea furioasă. N-am ştiut că relaţia asta a fost atât de importantă pentru el. Că femeia asta i-a distrus viaţa, ceea ce, în consecinţă, mi-a distrus şi mie viaţa.

— O, credeam că eu ţi-am distrus viaţa, a zis el, preferând, ca de obicei, să schimbe subiectul şi să-l aducă într-o zonă familiară, iar ea zice, chicotind:

— Sigur că da, mai întâi a fost tata, după care tu, iar el nu pierde ocazia de a o ataca:

— Important este că între noi doi au fost suficient de mulţi bărbaţi care ţi-au făcut bine.

— N-au fost chiar atât de mulţi, se aude Atara spunând în apărarea ei.

Cât de uşor se lasă târâtă de el în locul acela, pe terenul în care se joacă suspiciuni pe jumătate imaginate, dorinţe pe jumătate împlinite, speranţe pe jumătate spulberate, jucării pentru copii stricate. Singurul loc în care timpul a încremenit, în care vieţile lor au fost asmuţite una împotriva celeilalte, la fel pasiunile lor, vinovăţiile, soţii lor trădaţi, fiica ei, fiul ei. Cât de tineri

erau pe atunci, mai ales ea, care abia împlinise douăzeci şi cinci de ani. El nu mai era deja chiar atât de tânăr, dacă e să fim sinceri, avea cu paisprezece ani mai mult decât ea, genul de bărbat pentru care şi-a părăsit soţul, dar vârsta nu-i diminua câtuşi de puţin farmecul, ba chiar dimpotrivă. Abia în ultimii ani ai relaţiei a început să simtă diferenţa dintre ei, când el a devenit tot mai nemulţumit, mai sarcastic, mai închis, dar poate că ea s-a schimbat de fapt, cine poate şti.

— Ai avut destui, decretează el pe un ton acru, doar că toţi, în afară de mine, te-au părăsit în cele din urmă. Eu sunt singurul care a rămas, zice, iar ea chicoteşte din nou:

— Bietul de tine, mi se face milă când te aud. Apropo, aerul condiţionat abia mai funcţionează. Când duci maşina la reparat?

Iar el răspunde printre dinţi:

— M-am săturat s-o tot duc la reparat. E o maşină veche de douăzeci de ani, Atara! Dacă n-ai fi cheltuit o avere plătind detectivul particular, am fi schimbat-o până acum.

— Şi eu m-am săturat să tot aud asta, răspunde ea. O să rămân aici două zile, n-am de gând să renunţ chiar atât de uşor. Eden s-a trezit?

Şi el îi răspunde:

— Ţi se pare că s-a trezit? Când s-a trezit ultima dată înainte de ora patru?

Iar ea oftează:

— Ce se întâmplă cu el? A trecut deja aproape o lună.

— Ţi-am spus de la bun început că nu se va termina deloc bine aventura asta! zice Alex pe un ton furios. Ştiam că nu e pentru el. N-are instincte de ucigaş. De unde să le aibă? A făcut ceva împotriva firii lui, iar acum plăteşte preţul!

— Tu şi provocările tale! se înfurie Atara. Să navighezi pe un vas e o aventură? Ar trebui să fii mândru de el!

Iar el îi răspunde:

— Sigur că sunt mândru de el, dar nu sunt mândru de mine, fiindcă nu am împiedicat asta. Îmi cer sincer scuze pentru faptul că nu-ţi împărtăşesc veneraţia faţă de eroism şi experienţe de maturizare.

— Da, da, am mai auzit toate astea, îi taie ea vorba, poate încerci totuşi să stai de vorbă cu el?

— Gata cu ordinele, Atara. N-o să-l bat la cap, aşa cum faci tu, i-a răspuns el. Când va dori să vorbească, ştie unde mă găseşte.

— Mulţumesc pentru încurajare, zice ea, punând capăt discuţiei.

De ce naiba l-a sunat pe Alex, cât timp a trecut de când i-a făcut ultima oară plăcere să stea de vorbă cu el şi care e semnificaţia tonului rece pe care vorbeşte despre singurul lor fiu, copilul lor din Eden, care le-a adus, încă din ziua naşterii, atât de multă fericire şi atâtea motive de mândrie? Atara nu înţelege ce se petrece cu el, după ce a parcurs drumul cel mai dificil din cadrul forţelor armate, dând dovadă de o rezilienţă neaşteptată şi ieşită din comun, după ce a făcut faţă unor antrenamente foarte dure, fiecare zi fiind mai dificilă decât precedenta, ca să nu mai pomenim de operaţiunile şi de acţiunile care au urmat acestor antrenamente şi despre care îi era, desigur, interzis să vorbească. Ei chiar n-au ştiut nimic, nici înainte, nici după, şi doar din privirea lui goală îşi dădeau uneori seama prin ce a trecut şi de unde vine, întrevedeau locul în care nu există nici zi, nici noapte, nici ezitări, nici întrebări, în care există însă un singur lucru, şi anume sanctitatea misiunii, care e mai presus decât viaţa însăşi. Un loc în care trupul, trupul acesta iubit, pe care l-a creat în pântecul ei cu speranţă şi teamă, celulă cu celulă, devine o armă de război sofisticată şi puternică, rămânând cu toate acestea vulnerabil, precum trupul unui nou-născut. Aceasta era vulnerabilitatea pe care o blestema Atara în timpul nopţii, când îl vedea în coşmarurile ei zăcând străpuns de un glonţ pe malul mării sau prins într-o plasă de pescuit.

După patru ani, când se apropia momentul lăsării la vatră, iar tensiunea mai slăbise – începuse deja să-şi planifice marea călătorie, să se gândească la viitor –, s-a întors pe neaşteptate acasă, în mijlocul săptămânii, refuzând să le spună ce s-a întâmplat, iar de atunci îşi petrece cea mai mare parte a timpului încuiat în camera lui, doarme ziua şi stă treaz noaptea, respinge orice încercare a ei de a discuta, de a asculta, de a-şi oferi ajutorul.

Dar nu ca să se gândească la viitor a venit ea aici, în oraşul ăsta artificial şi controversat, construit la nord de Deşertul Iudeii, ci ca să privească spre trecut, spre trecutul unui bărbat pe care nu l-a cunoscut cum se cuvine, în ciuda faptului că a trăit în aceeaşi casă cu el şi că din sămânţa lui a luat naştere, un bărbat care i-a spus anumite lucruri la sfârşitul vieţii lui, iar lucrurile acelea o frământă încontinuu de atunci şi se cer explicate, şi nu există în lumea asta decât o singură femeie care i le-ar putea tălmăci, aşa că se chinuie de luni de zile s-o întâlnească, iar acum, când în sfârşit a ajuns la casa ei, găseşte uşa încuiată.

— Tu erai, ai ajuns în sfârşit! îi strigase tatăl ei pe un ton agitat în dimineaţa aceea, în timp ce se apropia de patul lui, în urmă cu aproximativ un an, într-unul dintre rarele momente în care acceptase s-o înlocuiască pe sora ei, care-l îngrijea cu mult devotament.

Un zâmbet plin de uimire şi fericire i-a cuprins faţa şi a întins entuziasmat braţele către ea.

— Ai venit de la Tel Aviv? Ştiam eu că vei reuşi! Te-am aşteptat toată viaţa!

Iar Atara se grăbise să-i răspundă:

— Am venit de la Haifa, tată.

După care s-a aşezat surprinsă pe scaunul de lângă patul lui. N-o mai întâmpinase niciodată cu atât de multă emoţie.

— Eşti aşa de frumoasă, a zis el în şoaptă, apoi a întins o mână şi i-a mângâiat pielea obrazului, iar ea a râs, confuză.

— Nu mi-ai mai spus niciodată până acum că sunt frumoasă, a zis ea, răspunzând cu naivitate căldurii care radia dinspre el, valului surprinzător de cuvinte pe care i le adresa.

— „Ochii tăi sunt ochi de porumbiţă, sub marama ta. Părul tău este ca o turmă de capre, poposită pe coama Muntelui Galaad“[2], a recitat el dintr-o suflare. Eu nu te-am trădat, Rahel, n-am avut altă femeie, exact aşa cum ţi-am promis.

Abia în clipa aceea a înţeles ce se întâmplă şi şi-a ferit faţa, lăsându-i mâna să atârne în aer, speriată de gândul că tatăl ei încerca s-o seducă, speriată în numele mamei ei, care fusese înşelată o viaţă întreagă, fără să ştie măcar.

— Apropie-te, nu-ţi fie frică de mine, nu mai ai de ce să te temi, a protestat el cu voce spartă, în timp ce faţa slabă şi ascuţită i s-a încruntat. Tot ceea ce am îţi aparţine. Tot ceea ce nu am îţi aparţine. Iartă-mă, Rahel, cu mâinile astea două am săpat mormântul nostru, adaugă el în ebraica aceea îngrijită a lui, iar ea spune:

— Tată, nu sunt Rahel, eu sunt Atara, fiica ta, însă el a scuturat din cap, cuprins deodată de un acces de furie.

— Nu mă minţi! a certat-o el, iar tonul vocii i s-a schimbat complet, în timp ce o străpungea înfuriat cu ochii lui gri, şi de data aceasta Atara nu mai ştia sigur la cine se referă, deoarece o suspecta adesea de minciună pe vremea când era mică, la fel şi pe mama ei, care încerca să-l liniştească săptămâni în şir, nereuşind în schimb decât să-i sporească şi mai mult furia.

S-a ridicat de la locul ei şi s-a apropiat ezitând de patul lui, deoarece vechea ei curiozitate fusese trezită la viaţă. Ce rost avea să-l corecteze? Mai bine să se prefacă a fi prima soţie a tatălui ei, aşa că s-a apropiat de el şi l-a luat de mână.

— M-am întors la tine, Manu, i-a spus pe un ton gutural, dar el a scuturat mâna cu o forţă surprinzătoare.

— Nu mă atinge, Rahel, sunt blestemat! a strigat el, întinzând braţul pentru a o ţine la distanţă. Pleacă de aici, dacă vrei să rămâi în viaţă!

Iar ea chiar a plecat, în ciuda faptului că venise special de la Haifa la Ierusalim, pentru a fi alături de el în ziua liberă a terapeutului şi în ciuda faptului că o asigurase pe sora ei că va rămâne cu el până seara.

A ieşit, trântind uşa, după care s-a aşezat agitată la capătul scării, sub moşmonul japonez. În copilărie, petrecea ore întregi în locul acela, în timp ce tatăl ei stătea în spatele uşii încuiate, nepermiţându-i să intre în casă. Dacă se întorcea acasă câteva minute mai târziu sau dacă nu lua o notă suficient de mare la cine ştie ce test, dacă îi spunea ceva, iar ea nu asculta, dacă nu făcea linişte mormântală în timp ce el lucra. Atara aştepta să-i treacă furia, adesea tremurând de frig, înfometată şi însetată, urmărind cu invidie câte o furnică ce se grăbea spre muşuroi sau câte un melc care se târa pe zidul de piatră de lângă ea, cu casa în spinare.

Cât de ciudat era să se trezească din nou şezând pe treptele din faţa casei, ca şi cum nu s-ar fi schimbat nimic de atunci. Umbrele frunzelor făceau zidurile să tremure, coroanele chiparoşilor se înălţau negre deasupra cazanelor cu apă, a frânturilor de conversaţii, a scârţâitului sârmelor pentru întins rufe şi a tristeţii clădirilor cenuşii de piatră, aproape identice. Cunoştea ca în palmă fiecare curte şi fiecare potecă, fiecare fereastră şi fiecare perdea. Şedea acolo ore întregi, aşteptând, apoi urca treptele de mai multe ori şi bătea în uşa sau în fereastra bucătăriei, încercându-şi norocul. Într-o seară îi urmărise prin geamul ferestrei, în timp ce stăteau aşezaţi cu toţii în jurul mesei, dar părinţii ei nu se întorseseră spre ea, doar sora ei o privea din când în când pe ascuns, în timp ce mesteca cu gura plină, înghiţindu-şi zâmbetul victorios.

Fără tragere de inimă, a sunat s-o anunţe că renunţă, aşteptându-se la obişnuita predică privind principiile morale.

— Nu ştiam că e atât de tulburat, nici măcar nu m-a recunoscut, i-a zis într-un suflet, iar sora ei i-a răspuns:

— N-are nici un sens ceea ce spui, pe mine mă recunoaşte mereu. I-ai dat medicamentele?

— N-am apucat, a informat-o ea, a început să ţipe la mine, aşa că am fugit de-acolo.

— Nu-mi vine să cred! E bătrân de-acum, ce ar putea să-ţi facă? i-a răspuns sora ei, mirată.

— Nu sunt în stare să stau singură cu el, i-a zis Atara. Pot să te aştept aici, pe trepte, până vii, dar eu nu mai intru acolo.

— Ce e cu tine, eşti copil mic? s-a înfuriat sora ei. E o dovadă de iresponsabilitate să-l laşi acolo singur! Dacă moare astăzi, îl vei avea pe conştiinţă, i-a spus ea.

— Nu-ţi face griji, nu moare el aşa uşor. Încă are destulă forţă în braţe, aproape că m-a lovit.

Şi, în mod surprinzător, sora ei a lăsat-o să scape ieftin de data aceasta.

— OK, voi încerca să găsesc pe cineva care să te înlocuiască.

— Aşteaptă o clipă, Ofra, a întrerupt-o Atara, nu doar că nu m-a recunoscut. Credea că sunt Rahel, prima lui soţie. Ştiai că el a aşteptat-o toată viaţa?

Iar sora ei i-a spus:

— Ce-s prostiile astea? Cum adică a aşteptat-o? De ce zici asta? Ce-a spus?

Atara a repetat uimită cuvintele.

— Dar nu e vorba doar despre ce a spus. Vocea lui, o voce pe care n-am auzit-o niciodată, era plină de tandreţe şi iubire. Credeam că este incapabil de iubire.

— Normal că e capabil, i-a zis sora ei, nu m-am îndoit niciodată de dragostea lui.

Atara i-a răspuns, zâmbind:

— Chiar că eşti tare.

S-a ridicat imediat de pe treaptă şi s-a grăbit spre maşină, înainte să regrete. Nici între ele două nu se schimbase nimic. Noapte de noapte dormeau împreună, cu capetele lipite unul de altul, în camera pe care o împărţeau, în timp ce Ofra o asculta şi se prefăcea că era alături de ea, susurându-i în ureche cuvinte pline de venin.

— Poate că eşti anormală, îi şoptea cu gura aproape de ureche, iar ea îi simţea căldura şi mirosul mentolat al pastei de dinţi. Chiar arăţi diferit,

adăuga uneori, cu o tristeţe prefăcută. Poate că, dacă ai fi semănat mai mult cu mine şi cu mama, el te-ar fi iubit şi pe tine mai mult.

Sora şi mama ei erau blonde, aveau forme pline şi părul drept, pe când ea era negricioasă şi ascuţită, cu o coamă de păr negru şi sălbatic. Poate că tocmai asta e problema, se gândea uneori, faptul că o poate trage de păr atunci când îl enervează.

Într-o noapte, Ofra i-a povestit emoţionată că o auzise pe mama ei vorbind în şoaptă cu unchiul Rubi în bucătărie, despre prima soţie a tatălui lor şi a pus-o să jure că nu va sufla o vorbă despre asta, dar Atara a aşteptat răbdătoare vreo săptămână, până s-a ivit prima ocazie în care a rămas singură acasă cu mama ei.

— Cine a fost prima soţie a tatei? a întrebat-o ea fără nici o introducere, iar mama ei s-a speriat.

— Cine ţi-a povestit despre asta? E interzis să ştii astfel de lucruri! Să nu mai spui în viaţa ta nici un cuvânt despre asta!

— Ce ştii despre ea? Cum arăta? a insistat Atara, ignorând emoţia mamei, care avea obiceiul de a-i ignora ei emoţiile.

Avea pe atunci cel mult treisprezece ani, dar conversaţia îi rămăsese bine întipărită în memorie. Avusese loc în dormitorul părinţilor ei, camera aceea mare şi întunecoasă ca o peşteră, iar mama îi spusese:

— Îţi voi povesti când vei creşte, îţi promit, doar să nu-i pomeneşti tatei nimic despre asta.

— Îţi promit că nu-i spun nimic, dacă îmi povesteşti chiar acum tot ce ştii, i-a răspuns ea sec, altfel îi voi zice tatei că am auzit de ea de la tine, iar de data asta îşi va revărsa furia asupra ta.

Mama a privit-o cuprinsă de panică, părând a descoperi în clipa aceea că fiica ei era un monstru, dar, spre surprinderea ei, s-a apropiat de bibliotecă şi a luat de pe raft un volum îngălbenit, *Luptătorii pentru libertatea Israelului* sau ceva de genul ăsta. Pe fiecare pagină era câte o fotografie alb-negru, iar mama ei a răsfoit în grabă filele, până când a găsit-o pe aceea pe care o căuta, arătându-i, fără să rostească nici un cuvânt, fotografia unei tinere frumoase, cu faţa prelungă şi trăsături elegante, cu părul cârlionţat şi negru, cu ochii migdalaţi şi oblici şi o expresie serioasă pe chip, iar Atara a privit-o fermecată, scuturând din cap în semn de neînţelegere. Îi era cumva cunoscută femeia aceasta, îi semăna, chiar dacă, din nefericire, Atara nu era la fel de frumoasă ca ea. Dacă ar fi fost atât de frumoasă, n-ar mai fi stat pe tuşă la petrecerile de la şcoală, dar poate că acesta era un gen de frumuseţe

specific unor vremuri trecute şi dificile, în care femeile erau serioase şi triste, nu ca acum, când tot ce se aşteaptă de la tine e să fii fericită şi lipsită de griji.

— De ce au divorţat? a întrebat ea, iar mama i-a răspuns:

— N-am idee. Tata nu vrea să vorbească despre asta. Nici unchiul Rubi nu ştie prea multe. Din câte se pare, ea l-a părăsit. Dar ce importanţă mai are acum? a zis ea, ridicând din umeri, aruncându-i o privire îngrijorată. Să nu-i pomeneşti nimic tatei despre asta, ne-am înţeles?

— Unde e ea acum? Ce face? a iscodit-o Atara, agitată, iar mama s-a uitat înfricoşată spre uşă.

— N-am idee! Cu siguranţă s-a căsătorit, a făcut copii, şi cu asta basta. Nu mă vei da de gol că ţi-am arătat-o, nu-i aşa?

— Îmi seamănă puţin, uite, a zis Atara. Poate că el mă urăşte din cauza ei, dar mama a fluturat din mână, în semn de negare.

— De unde până unde? Nici măcar nu semeni cu ea, iar el nu te urăşte. Faci pur şi simplu tot ce-ţi stă în putinţă pentru a-l scoate din răbdări. Trebuie să fii mai înţeleaptă.

— Dar pe el îl înfurie tot ceea ce fac! a protestat ea. Chiar şi când respir se enervează.

— Vorbeşti prostii, i-a zis mama, nu te mai certa cu el şi vei vedea că o să fii răsplătită, a adăugat repede, luând volumul din mâinile ei. Dacă vei lua note bune, ca Ofra, nu se va mai supăra atât de tare pe tine.

Atara a aşteptat ca mama ei să iasă din cameră, apoi a deschis uşa şifonierului, pe al cărei interior era montată o oglindă mare, după care a început să se studieze cu atenţie – ochii oblici, buclele revărsate pe umeri, exact din unghiul din care fusese făcută fotografia aceea pe care n-o va mai vedea niciodată.

În aceeaşi seară, s-a apropiat cu ezitare de raft şi a căutat printre cărţi, dar volumul acela nu mai era deja acolo, iar în clipa în care a întrebat-o pe mama ei ce se întâmplase cu el, aceasta s-a prefăcut surprinsă şi a minţit că nu se atinsese de el.

— Eşti o mincinoasă, o acuza tatăl ei în timpul acceselor lui de furie, iar ea îl implora:

— Ce vrei de la mine? Jur pe fetele noastre că nu mint.

Dar se pare că de multe ori avea dreptate, deoarece nu are nici o îndoială că mama ei a fost aceea care a distrus volumul de fotografii, pentru că nici

foarte mulţi ani mai târziu, după ce a murit şi i-a donat lucrurile personale, n-a mai reuşit să-l găsească.

— Vrei să-mi strici relaţia cu tatăl tău? i-a şoptit ea furioasă, în clipa în care a întrebat-o din nou despre femeia aceea. Vrei să mă faci să-mi pară rău că ţi-am arătat-o? Uită de povestea asta, n-are nici o legătură cu tine!

Şi chiar o făcuse, lăsându-i în pace pe părinţii ei. Se pare că această conversaţie lăsase o amprentă puternică asupra copilăriei ei, iar în clipa în care s-a aruncat cu sălbăticie în adolescenţă, se îndepărtase deja cât de mult putuse de părinţii ei şi n-a mai încercat niciodată să se apropie din nou de ei. După căsătoria cu Doron s-a înscris la un program de studii postuniversitare la Technion, părăsind cu uşurinţă Ierusalimul, iar în momentele importante din viaţa ei, în momentele de transformare, părinţilor nu le rezervase nici un loc, pentru că oricum nici ei nu păreau să aibă cine ştie ce nevoie de asta. Tatăl ei era mereu cufundat în munca lui de cercetare, mama făcea eforturi uriaşe alături de el, şi abia în clipa în care au început să îmbătrânească s-a hotărât să-i mai viziteze din când în când, având însă permanent grijă să păstreze o oarecare distanţă faţă de ei.

Abia după moartea mamei, când ştia că nu-i mai poate face nici un rău, a îndrăznit să-l întrebe pe tată ei despre prima lui soţie. În ultima dintre cele şapte zile de doliu, în timp ce spăla vasele şi aduna resturile de mâncare, a ridicat spre ea privirea aceea glacială şi a întrebat printre dinţi:

— Cine ţi-a povestit ţie despre asta? Asta e o încălcare grosolană a limitelor! N-ar trebui să fiu întrebat niciodată aşa ceva, mă auzi?

Da, îl auzise, vocea şi privirea lui o duseseră înapoi în închisoarea copilăriei, când nu avea unde să se ascundă din faţa furiei lui. Da, a descoperit cu surprindere că duşmănia pe care i-o purta nu se diminuase de-a lungul anilor, ci fusese împinsă undeva la periferia vieţii ei, la fel ca existenţa acelei femei, cu care, din fericire, semăna într-un mod misterios, deşi poate că totul nu era decât rodul imaginaţiei ei.

Ar fi trebuit să rămân acolo, cu el, să mă prefac în continuare că sunt Rahel, oftează ea acum. De ce anume se speriase atât de tare? Doar nu mai era capabil s-o rănească, şi Atara simte din nou durerea aceea ascuţită din ţeastă, durere care trezeşte în ea dorinţa îngrozitoare de a-l vedea mort. Aceasta era dorinţa pe care o păstra pentru clipa în care va vedea o stea căzătoare, pentru clipa în care stingea lumânările de pe tortul de ziua ei. Era rugăciunea ei specială, pe care o repeta seara, înainte de a se băga în pat, în timp ce stătea cu mâinile împreunate, într-un gest rugător.

— Bunule Dumnezeu, ia-l mai repede la tine, sau învaţă-l să iubească, se aude repetând cu voce tare în spaţiul dinăuntrul maşinii, după care îşi acoperă speriată gura.

Ce se întâmplă cu ea? Tatăl ei mort, şi nu pentru că nu-i dăduse ea medicamentele în ziua aceea, aşa cum se temuse. A murit abia câteva luni mai târziu, în timp ce sora ei îl veghea la căpătâi. Ea nu-l mai vizitase de atunci, şi tot de atunci nu mai pomenise nici el de Rahel, ca şi cum cuvintele acelea chiar i-ar fi fost adresate doar ei, femeii pe care o caută încontinuu de la moartea lui.

O sună din nou acum, pentru ultima dată, iar dacă nu-i va răspunde, va pleca de aici, se va întoarce acasă. Cât să aştepte? Stă deja de o oră în năduşeala din maşină, cu gândurile colindând vremuri diferite, cu ochii aţintiţi asupra intrării în clădire, în locul în care se întâlnesc betonul şi piatra. Copiii se întorc deja de la şcoală în grupuri gălăgioase, iar strada devine din ce în ce mai zgomotoasă. O maşină break, care pare veche, se opreşte în spatele ei cu un scârţâit de frâne, iar un bărbat ultraortodox în vârstă, foarte înalt, îmbrăcat într-o jachetă neagră lungă, în ciuda căldurii de afară, coboară dinăuntrul ei; pe cap poartă o pălărie neagră şi înaintează repede pe aleea care duce spre intrarea în clădire, iar ea sare afară din maşină şi îl urmăreşte, observând că scoate din buzunar o cheie cu care deschide uşa la care bătuse mai devreme în zadar.

Poate că este rabinul chemat pentru ultima confesiune, se sperie Atara, sau poate că nu, fiindcă aceasta nu este o tradiţie evreiască, iar angajaţii firmelor de pompe funebre nu fac vizite la domiciliu, dar, de vreme ce are cheia, probabil că este fiul ei, sau vreo altă rudă, chemată aici de cineva. Este imposibil ca ea să aibă un fiu ultraortodox. Detectivul particular pe care-l angajase pentru a da de urma ei nu pomenise nimic despre un asemenea detaliu, care e adevărat că nu schimbă cu nimic lucrurile, şi cu toate astea simte că el închide acum porţile în faţa ultimei ei şanse.

— Detectiv particular? îşi aminteşte că întrebase Alex surprins. Cheltuieşti banii pe care nu-i avem pe un detectiv particular? Cum naiba l-ai găsit? Aşa ceva nu poate fi adevărat!

— Asta e o problemă care nu te priveşte, i-a răspuns, după care a adăugat repede, n-am reuşit nicicum să dau de ea în alt fel.

Dar zilele care au urmat i-au dovedit că a o găsi pe Rahel fusese partea cea mai uşoară a problemei. Întâlnirea lor aparent întâmplătoare de la Teatrul din Ierusalim, care ar fi trebuit să conducă în mod natural la această

vizită, nu avusese rezultatul scontat suficient de repede, aşa încât iată ultimul act al respingerii; ce coordonare jalnică.

Cu siguranţă el cheamă chiar acum o ambulanţă, iar în curând o vor scoate de acolo întinsă pe o targă, şi ea nu va mai putea decât s-o urmărească din priviri, nevoită să-şi îngroape dorinţa de a şti, de a înţelege sau de a ierta. O dorinţă respinsă, desigur, asemenea multora dintre dorinţele ei, pentru că ce anume e diferit acum, la un an după moartea tatălui său, când ea însăşi se apropie de cincizeci de ani? Nu există nici o legătură între femeia aceasta şi ceea ce a mai rămas din viaţa ei, şi cu toate acestea stă pironită în bătaia soarelui arzător, încă nu renunţă. Poate că i-a mai rămas o ultimă şansă, poate că trebuie să meargă pe urmele bărbatului, să apese din nou soneria, până când cineva îi va deschide uşa.

---

2. Cântarea Cântărilor 4, 1. În traducerea românească, citatele sunt preluate din ediţia Cornilescu.

CAPITOLUL 3
Dacă Rahel scapă cu viaţă, va fi soţia mea

Mergea în spatele lui Manu, în timp ce ziua se trezea la viaţă, iar soarele se înălţa cu repeziciune din spatele munţilor Moab. El n-o observase urcând cărarea prăfuită, prin peisajul spectaculos din jur, în care respiraţia lor era amestecată cu toate vânturile cerului, iar natura se dezvăluia deodată, ca şi cum ar fi fost creată din nou în timpul nopţii. Abia în clipa în care pământul a înghiţit-o cu un huruit de pietre, Manu a întors capul. Asemenea unui ţap care alunecă în prăpastie, asemenea ţapului blestemat, aruncat din vârful muntelui în ziua de Iom Kipur, pentru a mântui păcatele neamului lui Israel.

Mai târziu i-a povestit cum alergase pe potecă pentru a cere ajutor, împreună cu unul dintre tovarăşii lor de arme, întrecându-se s-o salveze, luptându-se de fapt pentru ea. Abia în clipa aceea îşi dăduse seama cât de mult o iubea, pe câmpurile de sare aride şi fierbinţi. Dacă Rahel va scăpa cu viaţă, va fi soţia mea, şi nu voi avea nici o altă femeie, şi-a jurat el în timp ce alerga, având la dreapta prăpastia la capătul căreia se întindea Marea Moartă, iar la stânga, un perete de stâncă. Oare să-i povestească despre asta, sau despre seara în care s-au plimbat împreună pentru prima dată după ce ea s-a vindecat, prin centrul Ierusalimului aflat sub mandat britanic, înghiţiţi de o mare gălăgioasă de oameni şi găsindu-şi refugiul pe treptele care coborau spre cafeneaua City. S-au cufundat emoţionaţi în fotoliile grele din cel mai îndepărtat colţ al pivniţei, în faţa lumânărilor electrice care aruncau o lumină palidă, vorbind fără încetare, până în clipa în care şi-au dat seama că toţi clienţii cafenelei se uitau la ei şi că toţi erau străini. Ofiţerii britanici de la masa alăturată le aruncau din când în când câte o privire condescendentă. La masa din faţa lor şedeau câţiva arabi tineri, îmbrăcaţi în costum şi cravată, cu părul lor negru, strălucind de briantină. Privirile curioase şi lacome ale celor din jur le-au curmat firul conversaţiei. În zadar au încercat să-şi continue discuţia, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, dar se temeau totuşi să plece, pentru ca gestul lor să nu fie interpretat drept fugă.

— Poate ar fi bine să mergem, a zis ea în cele din urmă.

— Să plece ei, a şuierat Manu.

Cu toate astea, s-a ridicat şi s-a dus să plătească. Când a trecut prin dreptul arabilor, unul dintre ei i s-a adresat într-o engleză îngrijită, l-a strigat Sir şi a încercat să-l oprească. Ofiţerii britanici au izbucnit într-un hohot de râs zgomotos, lovindu-şi uşor genunchii cu bastoanele lor scurte. În paharele cu băutură de pe masa din faţa lor s-au ridicat bule de spumă, iar curelele de piele maro li s-au tensionat pe cămăşile atent călcate.

— Tot vor pleca ei, a mormăit el, în timp ce ieşeau din nou în stradă, iar ea l-a întrebat:

— Cine? Arabii?

— Nu, englezii, i-a răspuns el. Cu arabii se poate trăi în pace.

— Mă bucur să aud asta din gura ta, a zis ea. Îmi vine uşor să cred ceea ce spui.

El a râs, după care a adăugat încet, ca pentru sine:

— Încep să înţeleg frământările patriarhului Avraam, nu e deloc simplu să colinzi lumea alături de o femeie atât de frumoasă, cu atât mai mult printre străini, stăpâni şi locuitori de drept.

— Atunci, la fel ca Avraam, spune că sunt sora ta, a zis ea, lipindu-se pentru o clipă de el, arătând cu degetul spre siluetele lor, reflectate în vitrina unui magazin de pălării. Uite cât de mult semănăm, a zis, după care a adăugat pe un ton ezitant, poate e de ajuns să-mi spui că mă vezi frumoasă.

Iar el i-a şoptit la ureche, fără s-o atingă:

— „Ce frumoasă eşti, iubito, ce frumoasă eşti! Ochii tăi sunt ochi de porumbiţă, sub marama ta. Părul tău este ca o turmă de capre poposită pe coama muntelui Galaad.“

Oare despre asta să-i povestească? Atât de multe amintiri o năpădesc dintr-odată, asemenea rostogolirii la vale a unor stânci, nimicind în calea lor tot ce e viu. Nici măcar nu şi-a dat seama că supravieţuiseră în toţi aceşti ani, asemenea unor paraziţi care se hrănesc dintr-o gazdă neştiutoare. Fără să vrea, simte în vertebre impactul iubirii, plăcerea pe care i-au produs-o cuvintele lui pe pielea obrazului, forţa revelatoare a începutului poveştii lor de dragoste.

Se ridică încet, clătinându-se, din fotoliu şi se îndreaptă spre dormitor, deschide şifonierul şi priveşte confuză rochiile atârnate acolo. Ce-a fost în capul ei? Doar n-avea s-o găsească aici. Aruncase în urmă cu zeci de ani rochia roşie cu flori galbene, la fel cum aruncase toate celelalte dovezi, care, la urma urmelor, nu priveau pe nimeni. Nici pe iubita ei mamă, la a cărei înmormântare nu reuşise să ajungă, nici pe tatăl şi fratele ei, care nu o

iertaseră niciodată pentru anii pe care-i petrecuse ca luptătoare în mişcarea subterană, şi, cu siguranţă, nici pe soţul ei, care nu-i ceruse niciodată în mod explicit să-i povestească despre prima ei căsnicie. Şi nici nu i-ar fi trecut prin minte să vorbească despre toate astea în contextul acelor ani, în care ţara îşi plângea morţii. Atunci dispăruseră vârfurile unei întregi generaţii, prietenii ei, cum ar fi putut să-şi jelească iubirea pierdută, pe cine ar fi putut face răspunzător pentru asta?

Şi totuşi caută cu frenezie printre umeraşe, poate că rochia aceea va apărea pe neaşteptate în faţa ochilor ei, dovedindu-se că fusese mereu acolo. Ar fi preferat să i-o dea fiicei lui pe sub pragul uşii în loc să stea faţă în faţă cu ea, în loc să-i vorbească. Ce vrea de la ea? De ce şi-a amintit de ea aşa, deodată? O femeie bine întreţinută şi răsfăţată, cu care viaţa a fost generoasă şi care nu caută decât să se distreze, curioasă şi entuziasmată ca o fetiţă.

Ce să-i povestească? Un străin nu va putea înţelege. Destinul a fost mai puternic decât el, mai puternic decât ea. Drumurile lor s-au despărţit asemenea canalelor săpate în munte, revărsându-se spre Marea Moartă. Ce rost mai au detaliile? Nu s-a mai gândit de şaptezeci de ani la asta, la căsătoria aceea care nu a lăsat nimic în urma ei, şi doar întâlnirea aceasta iminentă trezeşte la viaţă poveşti moarte, basme din vechime, precum cele pe care fiului ei cel mic îi place atât de mult să i le spună, şi exact în clipa în care se gândeşte la el, o sună. Era sigură că e din nou musafira, poate nu reuşea să găsească intrarea, pentru că Amichai al ei o sună mereu dimineaţa şi o vizitează de două ori pe săptămână, seara, dar tocmai azi, în mijlocul zilei, se află undeva în apropiere şi o anunţă că trece s-o vadă în curând, iar Rahel clatină din cap, frustrată. Ce să facă? Doar nu poate s-o primească pe fiica lui Manu în prezenţa fiului ei.

Trebuie s-o anunţe că anulează întâlnirea, dar nu poate auzi dezamăgirea din vocea ei şi cu siguranţă nu-i poate vedea disperarea de pe chip, pentru că, iată, deja bate la uşă, apasă butonul soneriei, iar Rahel se aşază în linişte pe canapea, împreunându-şi mâinile. Nu, nu-i va deschide, va fi la fel de crudă ca tatăl acestei femei. Nu-i va da nici o explicaţie, la fel cum a făcut şi tatăl ei. Nu va împărtăşi cu ea secrete pe la spatele fiului ei, ţinându-şi promisiunea pe care a respectat-o şi faţă de soţul ei, şi anume aceea de a nu sufla o vorbă despre prima ei căsnicie.

De aceea nu-i va răspunde nici când va telefona, ci va rămâne în schimb nemişcată la locul ei, cu încheieturile degetelor palide. Uşa e încuiată, ca

întotdeauna, iar în curând musafira îşi va pierde speranţa şi va renunţa, important e să plece înainte de venirea lui Amichai, şi Rahel respiră sacadat, ca pe vremea când lupta în mişcarea subterană şi se ascundea în diverse apartamente secrete, schimbând uneori mai multe adrese în aceeaşi zi şi nedeschizând niciodată uşa, indiferent ce s-ar fi întâmplat.

O plantau dimineaţa în diverse camere din Tel Aviv, îi puneau pe masă ceai, pâine şi măsline şi îi ziceau: Rămâi aici până diseară. Încordarea pe care o simţea în timp ce stătea încuiată în camerele acelea întrecea cu mult tensiunea din timpul acţiunilor propriu-zise; nu era atât de angoasată nici măcar când plimba în cărucior un bebeluş de jucărie sau când căra un dispozitiv exploziv lipit de abdomen. Prin crăpăturile storurilor, prin podele şi pereţi, încerca să ia parte într-un fel sau altul la viaţa care se desfăşura în exterior. Imaginile, sunetele, mirosurile, toate erau diferite de la un apartament la altul şi de la un cartier la altul, dar un singur lucru rămânea mereu la fel. Peste tot erau oameni care ieşeau din case şi oameni care se întorceau în case, la familiile lor, iar ea, care nu avea nimic din toate astea, îi privea din locul ei de taină. Nu avea casă, nu avea adresă, nu avea nume. Părinţii ei nu ştiau unde se află. Nici măcar dacă ar fi fost închisă, n-ar fi ştiut că era vorba despre fiica lor, atât de multe nume schimbase.

Dar uneori, în mod miraculos, anxietatea era înlocuită de un sentiment al transcendenţei, care o învăluia exact în clipa în care tensiunea atingea punctul culminant. Şi, în momentul acela, asupra ei se cobora pacea. Toată mobila din cameră începea să strălucească. În orice colţ ar fi întors privirea, nu găsea decât linişte. Schimbarea era atât de neaşteptată, încât nici ei nu-i venea să creadă că până în urmă cu o oră fusese tensionată ca o coardă întinsă la maximum, şi că în dimineaţa următoare avea s-o ia din nou de la capăt. În astfel de clipe, în mintea ei încolţea suspiciunea că ceea ce i se impunea să facă, aparent dintr-o necesitate, era de fapt o condiţionare din interior, fiindcă diferenţa dintre nevoie şi dorinţă poate fi una imaginară. E căutată. Britanicii sunt pe urmele ei. Dacă o vor găsi, o vor condamna la moarte prin spânzurare. Dar toate aceste detalii nu mai aveau nici o importanţă. Tot ce conta era faptul că, deşi era prizonieră într-o cameră, sufletul ei era liber. Primea mâncare şi băutură cu moderaţie, dar în cantităţi suficiente, în aşa fel încât să nu-i fie niciodată foame, dar nici să nu se simtă vreodată sătulă. Se uita ore în şir la crăpăturile din pereţi, îşi imagina că nu era ţinută în camera aceea pentru că voiau s-o oprească, ci că voiau s-o oprească tocmai pentru a putea sta în camera respectivă.

În anii care au urmat luptelor, a încercat în mai multe rânduri să recreeze situaţia. Toate detaliile lipsite de însemnătate au fost şterse. În ciuda faptului că nu o mai urmărea nimeni şi că nu mai era încuiată nicăieri, se închidea singură într-o cameră. Mereu liberă, mereu singură. Oare la asta se referea fiul ei cel mare când spunea că era indisponibilă pentru el? Că era deconectată? Un răsfăţat nerecunoscător; doar i-a purtat mereu de grijă şi s-a străduit să nu-i lipsească nimic.

Furia lui împotriva ei n-a făcut decât să crească odată cu trecerea anilor, din nefericire, dar uneori i se pare că tocmai datorită lui continuă să rămână lucidă şi plină de vitalitate. Se înfurie pe ea ca şi cum ar fi în continuare o mamă tânără, care are încă forţă să dăruiască, să repare şi să se apere, şi nu o femeie bătrână, care are nevoie să fie îngrijită. În ziua în care va înţelege că nu mai are pe cine să se înfurie – voi muri, se gândeşte ea adesea, şi poate că numai în ziua în care voi muri va înţelege.

Inima îi bate mai repede, la fel ca în trecut, în clipa în care uşa se deschide brusc, însă nu e decât el, fiul ei cel mic, pe care îl numeşte mereu aşa, deşi e de-acum bărbat în toată firea, pentru că el nu-i reproşează niciodată nimic, el nu oferă decât răspunsuri. Aşa cum le stă bine celor din familia Breslov, el o priveşte pe ea, dar şi lumea întreagă, cu ochi plini de căldură, iar ea se străduieşte, ca întotdeauna, să-şi ascundă îndoiala că acesta este fiul ei Amichai, bărbatul uriaş, îmbrăcat în haine de evreu exilat, cu barba tot mai căruntă şi perciuni lungi. Înfăţişarea lui îi aminteşte de strămoşii ei, din fotografiile acelea vechi, făcute undeva în estul Europei, în care unii stăteau cu spinările drepte, înfăşuraţi în veşmintele lor negre, scorţoase ca nişte sarcofage, iar alţii şedeau pe scaune grele, asemenea unor pietre de mormânt mute.

Dar Amichai al ei nu e câtuşi de puţin mut şi unde mai pui că se află mereu în mişcare. Mersul lui legănat îi aminteşte de copilul care a fost odată, când dădea buzna pe uşă, agitat şi plin de întrebări.

— Cum te simţi, mamă? Pari foarte bine, slavă Domnului, îngrijitoarea a trecut azi pe la tine? Ţi-a pregătit de mâncare?

Iar ea se grăbeşte să-i răspunsă:

— Nu, n-a trecut nimeni pe aici azi. Dar tu cum eşti? De unde vii?

Amichai îşi toarnă un pahar cu apă şi se întoarce la masă, ia paharul în mâna dreaptă, dar nu bea înainte de a murmura: Binecuvântat fii tu, Dumnezeule, rege al lumii, care pe toate le-ai făcut.

— Amin, răspunde ea fără tragere de inimă, urmărindu-i mişcările în timp ce îşi scoate haina şi pălăria de pe capul acoperit încă de păr des, rămânând într-o cămaşă albă, cu mâneci lungi şi nasturi încheiaţi de sus până jos, de al cărei tiv atârnă *tefilin*, cu ciucurii lor de lână, de parcă în casă ar bate un vânt aprig.

— Am venit să-mi văd copilul bolnav, a zis el, privind spre masa încărcată din faţa ei. Aştepţi oaspeţi?

— Tu eşti oaspetele meu, a răspuns ea puţin prea tare, sperând că nu va roşi. Mi-ai spus c-o să vii, aşa că am pregătit câte ceva.

El a zâmbit larg, părând că i s-a căscat o fantă în barbă.

— Îţi aminteşti povestea rabinului despre lucrarea oaspetelui?

— Nu tocmai, zice ea. Cum poţi să-ţi aminteşti toate poveştile astea încâlcite?

El se aşază în faţa ei, pe fotoliul pe care îl pregătise pentru musafiră, şi îşi mai toarnă un pahar cu apă.

— Este o poveste pe care rabinul Nahman[3] i-a spus-o cu doi ani înainte să moară, în noaptea în care a fost aprinsă prima dintre cele şapte lumânări de Hanuca, unui oaspete care a intrat în casa lui după momentul aprinderii lumânării şi care a început să-i vorbească stăpânului casei, făcându-l să tânjească după un loc în care sufletul să-şi găsească pacea. Când iese, stăpânul casei îl conduce şi-l urmează, plutind în înalturi, dar rămâne în acelaşi timp în propria casă, vorbeşte cu rudele sale, mănâncă şi bea, şi nu înţelege cum se face că este când aici, când acolo. De câte ori predau povestea aceasta, explic că oaspetele ar putea fi deopotrivă o persoană apropiată, dar şi o parte din mine, pe care nu am cunoscut-o până în clipa aceea.

— Cum se termină? întreabă ea, deoarece povestea îi stârneşte un sentiment neplăcut. Multe dintre poveştile rabinului ăstuia al tău se complică şi nu duc nicăieri.

El râde, ca şi cum i-ar ierta ignoranţa, în timp ce-şi umple gura cu un pumn de migdale.

— Numai din gura ta accept să aud asemenea contestări, eretica mea mamă. Finalurile poveştilor se află în mâinile noastre. Se aşteaptă de la noi să găsim singuri soluţiile potrivite. Rabinul ne arată că drumul e mai important decât scopul călătoriei şi ne dă puterea de a-i face faţă.

— Tu ştii că poveştile astea nu-mi spun absolut nimic, zice ea pe un ton nerăbdător. Povesteşte-mi mai bine despre copii.

— Despre copii, sau despre copiii lor? întreabă el zâmbind, dar sunetul soneriei îl întrerupe, iar ea strigă:

— Nu deschide, Ami, nu vreau să ne deranjeze nimeni.

Dar el e deja în hol, iar ea îşi acoperă faţa cu mâinile. Ce va face acum? Era sigură că a plecat şi că nu se va mai întoarce niciodată. Nu poate să se întâlnească cu fiica lui Manu sub privirile lui Amichai, doar i-a promis soţului ei că fiii lor nu vor şti niciodată nimic despre asta.

— Ami, sunt obosită, nu lăsa pe nimeni să intre în casă, strigă ea, dar e deja prea târziu, fiindcă iată-l întorcându-se în salon.

— Ai o musafiră, mamă, o anunţă el. Zice că o aştepţi.

Rahel ridică ezitând capul spre femeia care stă în picioare lângă el, îmbrăcată într-o rochie neagră lungă, fără mâneci. Buclele strânse la spate într-o coadă îi scot în evidenţă pometii ascuţiţi, lăsând să se vadă cât de mult seamănă cu tatăl ei, lucru pe care nu-l observase în timpul primei lor întâlniri. Prezenţa ei o tulbură, şi clatină din cap iar şi iar, mişcare pe care fiul ei o interpretează ca pe un refuz, aşa că se grăbeşte să-i propună:

— Poate ar fi mai bine să vii altă dată? Mama e prea obosită acum.

— Am venit de la Haifa special pentru asta, mi-a luat ore întregi să ajung aici, insistă musafira, fixând-o cu privirea. Ai putea totuşi să-mi acorzi câteva minute?

Rahel pleacă privirea şi murmură:

— Te rog să mă ierţi, dar nu e tocmai momentul potrivit acum, când fiul meu se află aici.

Dar Amichai, cu sufletul lui bun, spune imediat:

— E în regulă, nu vreau să deranjez. Despre ce e vorba?

— Sunt sociolog şi fac o cercetare despre femeile din Lehi[4], o aude, spre surprinderea ei, pe musafiră minţind fără să clipească măcar, înainte ca ea însăşi să-şi fi găsit cuvintele. Am venit să-i iau un interviu mamei tale.

— Din partea mea, nu e nici o problemă, s-a grăbit s-o asigure Amichai. Mi-ar plăcea să ascult amintirile mamei din perioada aceea. Când eram copii, ne povestea foarte mult despre asta, adaugă el. Dar, odată cu trecerea anilor, ne-a spus tot mai puţine.

— Bine, ia loc, te rog, zice ea cu uşurare în glas, indicând cu o mână tremurătoare spre fotoliul eliberat şi spre gustările pe care le pregătise special pentru ea, migdale, prune, smochine uscate.

— Vrei puţină apă? Ceai sau cafea? Amichai, poate îi pregăteşti tu o cafea? propune ea pentru a-l ţine la distanţă, dar, spre dezamăgirea ei,

musafira nu doreşte nimic, ci o fixează cu o privire cercetătoare şi pătrunzătoare, ca şi cum răspunsurile la întrebările ei ar fi fost îngropate în adâncul trupului bătrânei, şi doar săpând în el putea ajunge la ele.

— Ce ai vrea să ştii? o întreabă cu un zâmbet scurt, încercând să-i mulţumească astfel pentru faptul că nu i-a dezvăluit secretul, iar musafira îi răspunde în aceeaşi manieră, scoţând din geantă un creion şi o agendă micuţă.

— Te-aş ruga să începem cu începutul. În ce an te-ai alăturat organizaţiei Lehi? Ce anume te-a determinat să faci asta?

Banalitatea întrebărilor o linişteşte puţin, aşa că dă un răspuns detaliat.

— Încă de când eram foarte mică am avut o viziune politică. Călcam ziarele pentru tata şi le citeam pe ascuns. Eram rebelă. Uram slugărnicia faţă de britanici şi am început să dezvolt idei de dreapta. Într-o zi, în timp ce mergeam cu mama prin centrul Ierusalimului, asta se întâmpla în iarna anului 1944, pe vremea când aveam cincisprezece ani, am văzut doi tineri lipind un afiş. Era foarte periculos să faci aşa ceva, cu atât mai mult în mijlocul zilei. Îmi aduc aminte că nici nu mai puteam respira de frică.

Şi acum respiră cu dificultate, fiindu-i greu să distingă chipurile din faţa ei. De ce ţi-a pus numele Atara, ar vrea s-o întrebe, oare ştii măcar după cine ai fost numită astfel?

— Pe unul din ei l-am recunoscut, continuă ea, făcând eforturi. Învăţa la aceeaşi şcoală cu mine, dar era cu un an mai mare. M-am mirat, pentru că susţinea idei de stânga, iar de câteva ori chiar ne certaserăm din cauza asta. Chiar în clipa aceea au sosit poliţiştii britanici şi au început să-i urmărească. Unul dintre poliţişti a rupt afişul, din care nu mai rămăsese decât un petic, în jurul căruia se strânseseră o mulţime de oameni. „Englezii vor plăti cu sângele lor fiecare picătură de sânge evreiesc vărsată“, scria pe afiş, „nu ne vor măcelări ca pe evreii din Europa, Luptătorii pentru libertatea Israelului“. În clipa aceea am ştiut că acolo este locul meu. A doua zi l-am urmărit încontinuu, până l-am convins să mă ducă la organizaţia clandestină. De vreme ce ajunsesem acolo prin intermediul lui, n-a mai fost nevoie şi de votul comitetului, iar la vremea respectivă nu figuram în registrele poliţiei britanice. Ăsta era un mare avantaj.

— Îţi aduci aminte cine era băiatul acela? întreabă musafira, în timp ce notează vorbele ei în carnet, iar Rahel îi răspunde cu gura uscată:

— Da, era Menahem Rubin, iar porecla lui în organizaţie era Iftah.

— Menahem Rubin, omul de ştiinţă? întreabă fiul ei. Nu ştiam că şi el a făcut parte din Lehi. Cât de mult mi-aş dori să am memoria ta, mamă!

Chiar dacă stă în picioare, în spatele fotoliului, trupul lui mare o umbreşte complet pe femeia delicată care şade în faţa lui, cu braţele ei subţiri dezvelite. Amestecul trăsăturilor lor este de nesuportat înăuntrul pupilelor ei, îi face capul să pulseze de durere, aşa că şi-l pleacă şi închide ochii.

— Chiar sunt deja obosită, hai să continuăm într-o altă zi, spune.

— Poate îmi povestiţi la ce acţiuni aţi luat parte, continuă însă musafira, iar Rahel îşi apasă cu degetele tâmplele pulsânde.

— La început aveam misiunea de a transporta valize pline cu arme în depozite. Fetele nu erau verificate pe vremea aceea, iar eu păream mai tânără decât eram în realitate. Făceam legătura cu Tel Avivul şi duceam informaţii, observam, urmăream persoane, lipeam afişe. Mai târziu am început să luptăm pentru dreptul nostru de a participa la confruntări. N-a fost uşor, dar am reuşit. Am luat parte la aruncarea în aer a Podului Naaman, la un atac asupra depozitelor feroviare din Haifa. M-am numărat printre puţinii supravieţuitori ai acelui dezastru. Ştii pe cine am pierdut acolo? îşi aude ea vocea piţigăindu-se în mod involuntar. Pe Boaz, pe Arie şi pe Fethiye, pe Uri, pe Elhanan, pe Shlomo, pe Galia, pe Tzvi, pe Haim, pe Uzi şi pe Iosef. Ştii cum i-am îngropat? Pe ascuns, ca pe hoţi, la lumina farurilor unei motociclete care trecea întâmplător pe acolo, în timp ce victimele din rândul forţelor de apărare aveau parte de onoruri regale. Astfel de umilinţe nu se pot uita, adaugă ea, înghiţind în sec, îngropându-şi faţa în palme.

Ce se întâmplă cu ea? De foarte multă vreme n-a mai fost atât de tulburată.

— Gata, mamă, nu te supăra, zice Amichai pe tonul lui blând şi cald şi îi întinde o cană cu ceai, în timp ce Atara pleacă privirea.

— Chiar şi în cea mai neagră dintre amărăciuni trebuie să găseşti bucurie, cel puţin trebuie să te prefaci că eşti fericit, pentru ca disperarea şi nefericirea să părăsească Şekina[5].

— Şekina asta a ta nu era acolo, alături de noi, din nefericire, iar tu ştii bine că în viaţa mea nu există loc pentru şekina, îi răspunde ea furioasă, în timp ce se ridică în picioare.

— Iartă-mă, Atara, şopteşte către aerul din cameră, fără s-o privească. Sunt mult prea obosită, n-am dormit toată noaptea.

Simte că o cuprinde ameţeala şi se agaţă cu mâinile de braţul canapelei, sprijinindu-se de el sub privirile îngrijorate ale fiului ei, al cărui ajutor îl refuză, apoi înaintează încetişor spre dormitor, ţinându-se de pereţi, după care se prăbuşeşte epuizată pe pat.

De ce acceptase oare s-o întâlnească, la urma urmelor, şi de ce acceptase să-i asculte întrebările, deşi ştia că nu acestea erau lucrurile pe care dorea să le audă? Nu despre destinul lui Boaz, Arie, Fethiye, Uri, Elhanan, Shlomo şi al celorlalţi prieteni ai ei voia să audă, ci despre destinul iubirii lor. Ce rost are să reviziteze dureri trecute? Capitolul ăsta a fost eliminat din povestea vieţii ei, iar dacă se întinde după el, să-l recupereze, îşi va disloca o vertebră. De ce nu pleacă? Simte prezenţa ei ca pe o ameninţare, o transformă într-o ostatică în propria ei casă, o obligă să se întindă pe pat în mijlocul zilei, să pretindă că doarme. Capul îi bubuie şi caută o pastilă împotriva durerii, în sertarul cu medicamente. Nu poate să-şi ia nici măcar un pahar cu apă, aşa că înghite pastila pe sec, simţindu-i amărăciunea prelingându-i-se pe gât în jos.

Dezamăgită, o aude pe musafiră vorbind încetişor cu fiul ei. Oare îi va dezvălui secretul? Dar el este cel care-i povesteşte acum, răspunzând de bună voie întrebărilor ei, vorbindu-i despre copilăria lui, împărtăşindu-i istoria familiei în aşezarea din mijlocului palmei aceleia de pământ arid şi roşu. Pare că e avidă de orice informaţie, că încearcă să intre în viaţa ei pe orice cale. Nu reuşeşte să-i audă întrebările, în timp ce răspunsurile fiului său, care vorbeşte mereu tare, ca şi cum ar recita din Tora aia a lui, se aud foarte bine. Dar de ce nu pleacă nici el? Era sigură că se va grăbi s-o şteargă de acolo, măcar de teama de a rămâne singur în prezenţa unei femei străine, dar el trage iar şi iar de timp, nereuşind să se desprindă de ea. Pare că reuşeşte să lase o impresie puternică şi să stârnească încrederea, asemenea tatălui ei, care mereu a avut darul de a atrage oamenii de partea lui. Dar dacă a moştenit şi viclenia lui?

---

3. Rabbi Nahman din Braţlav (1772–1810) a fost un rabin hasid, evreu din Ucraina, fondator al mişcării hasidice Braslav (sau Breslov) şi unicul ei cap spiritual. Strănepot al rabinului Israel Baal Shem Tov, Nahman din Braţlav a dat avânt mişcării hasidice, prin combinarea elementelor mistice cabalistice ale iudaismului cu studiul aprofundat al cărţilor sfinte (Tora scrisă şi orală).

4. Lehi (Luptătorii pentru Libertatea Israelului) a fost un grup paramilitar radical de dreapta care a luat fiinţă în rândurile evreilor din Palestina în septembrie 1940. (N. red.)

5. Slava lui Dumnezeu sau prezenţa lui Dumnezeu (în ebraică, în orig.). Cuvântul apare pentru prima dată în literatura rabinică şi a fost folosit pentru a indica „locuinţa lui Dumnezeu“, Templul din Ierusalim.

CAPITOLUL 4
Să te aştept, Atara?

Înaintează încet pe autostrada pe care maşinile trec în goană, având în faţă un soare rotund, care seamănă cu o lună plină, traversând prin căldura dogoritoare munţii Ierusalimului, în drumul ei spre coasta Haifei. Iat-o între cele două oraşe ale ei, unul pe care l-a abandonat, şi altul pe care l-a adoptat. Între cei doi bărbaţi ai ei, unul care i-a dat viaţă, şi altul alături de care a ales să-şi trăiască viaţa. Aerul condiţionat îi huruie în urechi, suflând pale călduţe, iar prin fereastra deschisă nu intră strop de răcoare. Ce porcărie! S-a dus şi ziua, s-au dus şi banii, s-a dus şi promisiunea. Atâta efort, pentru a asculta mormăielile unei femei bătrâne, cu chip inexpresiv, precum cel al unui sfinx, care s-a ţinut la distanţă de tine, de parcă ai fi fost blestemată. „Nu mă atinge, Rahel, sunt blestemat“, asta-i urlase în urechi tatăl ei, în timpul ultimei vizite pe care i-o făcuse. Dar oare nu din pricina asta o căutase?

— Las-o în pace, ce ar putea să-ţi dea? o întrebase nu mai devreme de azi-dimineaţă sora ei, care nu era câtuşi de puţin interesată de povestea aceasta. Cu siguranţă şi-a pierdut deja minţile, e imposibil să-şi mai amintească ceva la cei nouăzeci de ani ai ei.

Dar se pare că nu aceasta e problema. Memoria ei nu e deloc afectată, doar că nu e interesată s-o folosească. Ce ascunde oare? Sau poate că pur şi simplu nu vrea să-şi aducă aminte de perioada aceea. Nu toată lumea e preocupată de trecut, ca tine, şi nici nu trăieşte din asta, tot ca tine, deşi niciodată suficient de bine. Probabil că se răzgândise în ultima clipă şi, pentru siguranţă, îl chemase în vizită pe fiul ei cel uriaş, ca să pună punct discuţiei cu trupul lui mare, ca să-i blocheze întrebările directe, fie ele explicite sau nu.

Spre surprinderea ei, îi făcuse plăcere compania lui. Nu o privise nici o clipă, şi cu toate astea simţea că o ascultă, că se străduieşte să-i vină în întâmpinare. I-a răspuns cu onestitate la întrebări, i-a împărtăşit povestea familiei. Părinţii lui se cunoscuseră în perioada înfiinţării statului, amândoi părăsiseră organizaţia clandestină, ceea ce le-a făcut dificilă găsirea unui loc de muncă şi le-a îngreunat startul în viaţă. Tatăl lui era un bărbat blând şi

simplu, funcţionar în administraţia navală, în timp ce mama lui, uşor mai rezervată, rămăsese cufundată în propria lume.

— Asta l-a înnebunit pe fratele meu mai mare, dar eu am luat-o aşa cum e ea, a adăugat el cu un zâmbet, mângâindu-şi barba cenuşie ca fumul.

— Cufundată în lumea ei? a întrebat ea, încordată, lăsându-şi privirea să plutească pe deasupra mobilierului vechi, pentru a nu-l face să se simtă stânjenit, privind bufetul din lemn vopsit în negru, canapeaua maro-închis, cu perne asortate, de aceeaşi culoare.

— Muncea din greu şi ne purta de grijă, dar lăsa mereu impresia că nu era cu adevărat alături de noi, a zis el. Vorbea adesea despre organizaţia clandestină, despre prietenii ei care-şi pierduseră viaţa, despre faptul că nu apucaseră să ştie cât de importantă a fost contribuţia lor. Îi era dor de anii aceia. Ai auzit vreodată povestea rabinului Nahman despre inima şi apa care tânjeau una după cealaltă şi nu se puteau întâlni niciodată?

Dar, înainte ca ea să apuce să-i răspundă, el începuse deja să-i povestească, încet şi rar, cum era odată o fetiţă care trebuia pusă la culcare. La început părea într-adevăr o poveste pentru copii mici, despre un munte pe care se afla o piatră, iar din piatră ţâşnea un firicel de apă, şi despre cum la poalele muntelui se afla o inimă care tânjea să ajungă la această apă, la fel cum şi apa tânjea şi ducea dorul inimii.

— Şi atunci de ce nu merge inima la izvor? a întrebat el pe neaşteptate, după care s-a grăbit să răspundă, apropiindu-şi pumnii unul de altul. Pentru că, dacă inima va încerca să se apropie de apă şi să urce muntele, atunci panta ar putea ascunde izvorul de privirile ei chiar pentru o secundă, ceea ce ar face-o să-şi piardă viaţa.

Povestea a continuat şi s-a complicat, dar ea şi-a pierdut răbdarea. Nu era nimic relevant pentru cercetarea ei, nici cea adevărată, nici cea imaginară, dar era bucuroasă că mai putuse petrece acolo o oră, în camera aceea micuţă, cu un aer ascetic, sperând că mama lui se va răzgândi şi li se va alătura din nou. Prezenţa lui reuşise s-o liniştească, în mod surprinzător, amintindu-i de vecinii ortodocşi pe care-i avusese în Ierusalim, o familie mare, cu şapte copii, una dintre fete fiind chiar de vârsta ei. Îi plăcea să se joace împreună în casa lor, care era mereu zgomotoasă, spre deosebire de cea a părinţilor ei, unde trebuia să păstreze tot timpul liniştea, fiindcă tatăl ei lucra, iar de multe ori, când se trezea singură în faţa uşii încuiate, mergea la ei, unde prietena aceasta îi dădea să mănânce şi să bea, fără s-o întrebe de ce nu i se dădea voie să intre în casă.

Toată copilăria îşi dorise să fie înghiţită de familia aceasta, să poarte una dintre rochiile identice pe care le îmbrăcau cele cinci surori şi să-şi prindă părul în două codiţe împletite, şi poate că atunci părinţii lor n-o vor mai recunoaşte, şi va creşte aşa, sub nasul lor, dar nu sub autoritatea lor, văzându-şi în continuare de vieţile lor, fără ea. Dar, pe măsură ce creşteau, între ea şi vecina ei se căsca o prăpastie din ce în ce mai adâncă, fiindcă prietena ei începuse să treacă repede pe lângă ea pe stradă, cu ochii plecaţi, cu braţele mereu acoperite de mâneci lungi, cu fuste până în pământ şi şosete în picioare. La fel se îmbracă, în mod sigur, şi fiicele şi nepoatele lui, conform cerinţelor unei alte lumi şi după legi diferite, chiar şi el pare atât de străin, şi cu toate astea vorbesc aceeaşi limbă, iar vocea lui e atât de blândă şi de caldă, încât Atara e deja pregătită să accepte situaţia, să-i asculte poveştile, care acoperă povestea mamei lui, să rămână acolo.

Dar, în clipa în care povestea s-a încheiat, luând-o prin surprindere şi complet nepregătită, el s-a ridicat pe neaşteptate în picioare şi şi-a cerut scuze, anunţând-o că trebuie să plece şi dându-i de înţeles, fără echivoc, că în momentul în care va ieşi el din casă, va trebui să plece şi ea.

— Mă duc doar să mă asigur că mama e bine, a zis el în timp ce-şi îmbrăca haina, ca şi cum ar fi fost vorba despre mama amândurora, apoi a intrat încetişor în dormitor, iar Atara era uimită de discrepanţa dintre statura lui uriaşă şi mişcările delicate, apoi, pentru o clipă, i-a trecut prin minte gândul nefondat că omul acesta ar fi putut să-i fie frate, şi nu Ofra, care n-a făcut decât să concureze cu ea toată viaţa, deşi victoria îi fusese asigurată de la bun început. Dacă ar fi avut un asemenea frate, afectuos şi protector, tatăl ei n-ar fi îndrăznit s-o hărţuiască şi poate că întreaga ei viaţă ar fi fost altfel.

— Îţi doresc să răzbaţi pe calea pe care ai pornit şi să ajungi acolo unde îţi doreşti, i-a urat el zâmbind, stând în prag şi umplând cadrul uşii, fără să ridice nici o clipă privirea spre ea.

Nu părea că suferă din pricina căldurii, în ciuda hainelor negre şi groase pe care le purta, ca şi cum ar fi fost cufundat într-un spaţiu cu o climă complet diferită.

— La noi se zice că omul e însoţit pe drumul pe care doreşte să meargă, a strigat în urma ei, ca şi cum ar fi uitat ceva important, iar ea a zâmbit în timp ce se îndepărta.

— Şi dacă omul merge la aproapele lui, iar aproapele lui îl evită, cum se zice la voi în astfel de cazuri?

Atara rânjeşte furioasă, ştergându-şi sudoarea de pe frunte. Iat-o prinsă în traficul de la sfârşitul zilei de muncă, deşi ziua ei de muncă s-a dus pe apa sâmbetei. E oricum în mare întârziere cu proiectele şi abia a reuşit, cu mare dificultate, să obţină o amânare. E prea meticuloasă, ca să nu spunem lentă, iar clienţii încep să-şi piardă răbdarea, pe bună dreptate. Vor să şi locuiască în casele pe care ea le proiectează pentru ei. Nu toţi au parte de viaţă atât de lungă, ca bătrâna asta emaciată, cu faţa împietrită. Nu seamănă cu femeia din fotografia pe care şi-o aminteşte vag, nu seamănă deloc cu ea însăşi, aşa cum credea în copilărie. Asta nu face decât să-i arate încă o dată cât de departe e trecutul, cât de puţin plauzibil e totul.

Chiar şi după ce a acceptat să-i răspundă la întrebări, vocea ei era formală şi rece, buzele îi erau încordate, iar în cele din urmă a cedat şi a plecat, dar nu înainte de a-i enumera numele tuturor celor morţi în luptă, ca şi cum ar fi considerat-o responsabilă pentru uciderea lor. Nu auzise în viaţa ei despre acţiunea aceea din Haifa. Tatăl ei evita să vorbească despre perioada petrecută în organizaţia clandestină, dar el evita să vorbească în general, iar ea evita să-i pună întrebări. Avea pentru el întrebări mult mai presante, pe care le păstra însă pentru ea. El se cufunda în tăceri lungi şi în ore nesfârşite de muncă şi, chiar şi atunci când era liber, prefera să asculte muzica aia clasică a lui decât să deschidă o conversaţie sau să-i sprijine curiozitatea. Tăcerea lui de gheaţă o înfricoşa la fel de tare ca izbucnirile violente de furie care violau din când în când această tăcere, iar atunci avea impresia că păşeşte pe un strat foarte subţire de gheaţă de la suprafaţa unei ape foarte adânci, care ar fi putut să se spargă în orice clipă sub picioarele ei.

Pe măsură ce se depărtează, furia ei se aprinde din ce în ce mai tare, a trecut timpul, iar cu el s-a dus copilăria, s-a dus speranţa de a şti. Cum îndrăzneşte prima soţie a tatălui ei s-o supere în felul ăsta, iar acum mai e şi drumul ăsta congestionat şi nesfârşit spre nord, pe care se întoarce cu mâinile goale. Nu o va mai aborda de acum înainte şi nici nu se va mai întoarce vreodată în locul ăla îngrozitor. De multă vreme n-a mai văzut o discrepanţă atât de mare între un peisaj de o frumuseţe ieşită din comun şi clădiri lipsite de imaginaţie, precum coloniile de pe lună. Şi chiar nu mai contează ce s-a întâmplat între ei doi, sau dacă asta are legătură cu atitudinea tatălui ei faţă de ea, iar în clipa în care se gândeşte la asta, simte cum furia faţă de el creşte, şi simte că maşina cea veche, care nu va fi înlocuită prea curând, cedează sub greutatea poverii. Care este scopul misiunii absurde pe care şi-a asumat-o abia după moartea lui? Ce rost are să

încerce să-l cunoască, să-l înţeleagă, să-l ierte? Oricum, niciodată nu şi-a cerut iertare de la ea, iar dacă se întâmpla să-i reproşeze uneori lucruri legate de copilărie, el îi tăia vorba cu câte o remarcă în ebraica aceea ceremonioasă a lui: „Deşertăciune, totul e deşertăciune“, însoţindu-şi cuvintele de un gest dispreţuitor al mâinii.

Palmele lui erau lungi, late şi plate ca rachetele de tenis. Uneori se uita la mâinile lui şi se speria la gândul că erau mâini care uciseseră oameni. Nu era sigură de lucrul acesta, dar îl auzise odată povestind, cu un zâmbet rar, unor oaspeţi la fel de rari, despre evadarea lui din închisoarea din Acra, în perioada mandatului britanic, iar în clipa în care îi ascultase povestea, stând ghemuită pe fotoliul de puf din salonul casei lor, a simţit că era singura care ştia că el chiar era un criminal periculos, care trebuia într-adevăr să stea închis după gratii.

— Tatăl meu a evadat din închisoare, i-a povestit odată unei prietene care rămăsese să doarmă la ea peste noapte. Încă îl caută.

Iar în clipa în care musafira a întrebat speriată:

— Dar de ce? Ce a făcut?

Atara i-a răspuns simplu:

— A ucis.

— Pe cine a ucis? a întrebat prietena ei, dar Atara a clătinat din cap cu gravitate, până când buclele i-au acoperit faţa, după care a zis:

— Nu arabi, englezi!

În copilăria ei, era deja greu de imaginat faptul că, în urmă cu numai câteva zeci de ani, englezii erau cuceritorii urâţi de toată lumea, dar i-a făcut plăcere s-o privească pe prietena ei intrând în panică din pricina tatălui său, chiar dacă nu din motivele potrivite.

Şi ea se simţise asemenea unei evadate fugare vreme de ani de zile, de fiecare dată când se îndepărta de Ierusalim, alunecând din braţele lui lungi către oraşul-refugiu din nordul ţării, care o întâmpina cu braţele deschise şi cu nuanţele lui de verde şi albastru. Mereu respira uşurată în clipa în care vedea tancurile arse din vale dispărând din oglinda retrovizoare a maşinii, doar că, de data aceasta, nici întoarcerea acasă n-o mai bucură, pentru că vine cu mâinile goale, iar acasă o aşteaptă Alex, tot cu mâinile goale, asta în cazul în care o aşteaptă, şi nici nu se va strădui să-şi ascundă bucuria provocată de nefericirea ei.

Erau obişnuiţi cu astfel de dispute – cine are dreptate, cine se înşală, cine a zis ce, era dificil de stabilit cine începuse cearta, iar părerile erau

împărţite. Dar poate că nu asta o deranja, ci noua senzaţie de ariditate. Oare izvorul lor începe să sece? Îşi aminteşte din nou povestea din care a ascultat doar începutul, povestea despre izvorul şi inima care îşi duceau dorul, tânjind unul după celălalt. De ce nu se pot apropia unul de altul?

De ce nu merge inima la izvor? îl aude pe uriaşul ortodox întrebând-o apăsat, dar se pare că a uitat dintr-odată răspunsul. Îi vin în minte doar cuvinte disparate: munte, tânjire, coamă, dor, nimic nu se leagă. În ultima vreme, la fel stau lucrurile şi între ea şi Alex, doar cuvinte care nu se leagă între ele.

Cu toate acestea, se bucură în clipa asta să-i vadă numele pe ecranul telefonului, pentru că nu se întâmplă prea des s-o sune, iar uneori are impresia că, dacă n-ar vedea-o în faţa ochilor, nici n-ar şti că există, dar dacă o vede, o copleşeşte cu discuţii, neţinând cont de faptul că e obosită sau că se grăbeşte.

— Deci n-a ieşit nimic din toată povestea asta? conchide el nerăbdător, ca şi cum se aştepta ca ea să dea greş. Când ai de gând să începi să mă asculţi? Ţi-am spus încă de la bun început că e un efort inutil!

Şi ea îl întrerupe.

— Gata, Alex, în ochii tăi, orice efort pare inutil. Ai mai zis şi că Eden nu va reuşi în marină şi că Abigail nu va fi admisă la Berkeley.

— Ce legătură au toate astea? protestează el. Te încăpăţânezi asupra unui lucru care pare absurd din capul locului. Ţi-am mai spus că acţionezi contra firii. Oamenii nu sunt clădiri. Nu poţi să-i restaurezi. Nu poţi să ajungi la fundaţie. Chiar dacă ţi-ar fi povestit tot ceea ce-şi aminteşte, asta nu înseamnă că lucrurile au stat cu adevărat aşa, nu ar fi o garanţie a autenticităţii.

— Autenticitate… nu cred că există cuvânt pe care să-l urăsc mai tare, spune ea. Când o să înţelegi că eu nu caut autenticitate?

E obişnuită să audă asemenea discursuri la serviciu. Ce rost are să restaurezi o clădire, dacă e imposibil să-i păstrezi autenticitatea, sau ce rost are autenticitatea dacă, păstrând-o, transformi clădirea într-o butaforie şi o privezi de vitalitate? Arhitecţii restauratori vor fi mereu măcinaţi de acest conflict, păsări rare într-o cultură a distrugerii. E obişnuită cu astfel de argumente, dar nu vrea totuşi să audă un asemenea discurs din gura lui şi, mai ales, nu mesajul îngrozitor, ascuns în spatele lui. Uite, şi tu greşeşti uneori, nu doar eu, ceea ce dovedeşte că nu-mi eşti superioară şi mă face să

mă simt mult mai bine cu mine însumi – parcă ar fi doi copii mici pe un balansoar, unul urcă atunci când celălalt coboară.

— OK, am înţeles, doar sper că nu ai de gând să te întorci din nou acolo, zice el, iar ea încuviinţează, clătinând cu putere din cap, chiar dacă el nu o poate vedea.

— Sigur că nu, n-am de gând s-o mai sun niciodată. Am terminat-o cu povestea asta! Incredibil, zice ea, oftând, au închis Autostrada 66 din cauza unui accident. Îmi va lua ore întregi să ajung acasă, dacă vin pe şoseaua de pe malul mării. Ce faci? Mergi la culcare devreme, sau mă aştepţi?

În ultimul timp, merge devreme la culcare seara şi se trezeşte la răsăritul soarelui, un obicei nou, care o surprinde puţin, deoarece nu înţelege dacă nu cumva chiar ei i se adresează acest tip de comportament, care reduce oportunităţile de a se întâlni şi de a interacţiona. Când se întoarce ea de la serviciu, el e deja mult prea obosit, iar după cină se retrage în mansardă.

— Oricum ţi-ai pierdut orice interes în ceea ce priveşte sexul, aşa că nu mai am ce să aştept, i-a explicat el în repetate rânduri, exagerând, după cum îi era obiceiul. Doar nu uita să mă anunţi şi pe mine dacă intervine vreo schimbare.

Chiar şi în clipa asta o tachinează pe un ton gutural:

— Ce crezi, are vreun rost să te aştept?

Iar Atara se aude asigurându-l:

— Sigur că da. Întotdeauna merită să aştepţi.

Nu se atinsese de gustările care fuseseră pregătite pentru ea, migdale şi smochine uscate, ca şi cum ar fi sosit deja sărbătoarea de Tu Bishvat[6], iar acum simte cum o cuprinde foamea. Alex ar fi mâncat ceva la Tel Aviv, apoi s-ar fi întâlnit într-un pub cu un prieten, unul dintre puţinii care i-au mai rămas, însă ea, ca întotdeauna, se grăbeşte să se întoarcă acasă, măcinată în continuare de furie. De ce a acceptat să-i asculte iar discursurile şi întrebările enervante, care se încheie mereu cu semnul exclamării?

Terapeutul de cuplu la care apelaseră într-un moment de criză, cu foarte mulţi ani în urmă, fusese abandonat în clipa în care îi spusese că Atara nu ştia cum să aibă grijă de ea însăşi, că bagajul de durere pe care-l duce cu sine este mult prea greu.

— Îţi trebuie foarte mult timp pentru a înţelege cât de tare te doare, declarase el pe un ton fără echivoc, iar ea primise diagnosticul în tăcere, la fel şi prezenţa lui opresivă şi restul cuvintelor pe care le rostise. În această

privinţă, sunteţi complet diferiţi, tu şi soţul tău. El începe să protesteze încă dinainte de a simţi durerea.

În naivitatea ei, crezuse că îi face un compliment, că scoate în evidenţă superioritatea ei morală faţă de Alex, fiind surprinsă mai ales de afirmaţia lui fermă, deoarece era obişnuită să creadă despre sine că e răsfăţată, nerecunoscătoare şi pretenţioasă, după cum îi spunea tatăl ei în copilărie, de fiecare dată când se ivea ocazia. De fapt, nu i-o spunea, ci i-o urla brusc, apropiindu-şi de ea dintr-odată faţa roşie de mânie şi înfigându-şi mâinile în părul ei. În astfel de clipe, nu i se schimba doar culoarea pielii, ci şi trăsăturile feţei lui se transformau. Falca îi cădea într-o parte, iar gura lui larg deschisă îi dezvelea doi canini lungi.

— Numele tău va fi şters şi uitat! urla, iar dacă Atara nu reuşea să fugă la timp – şi de cele mai multe ori nu reuşea –, era prinsă în capcana braţelor lui asemenea unei căprioare în colţii unui lup.

Toată copilăria se străduise să-şi ascundă porţiunile chelite ale scalpului sub încâlceala de păr negru, petice albe de umilinţă şi frică, fiindcă în timp ce se zbătea ca un fluture în încleştarea mâinilor lui, încercând să evadeze, o ţinea atât de strâns de păr, încât simţea că mai are puţin şi îi desprinde pielea de pe craniu, lăsându-i creierul la vedere, asemenea unei nuci gri-rozalii, aşa cum văzuse în cărţile lui. Şi dacă încerca de fapt să ajungă chiar la creierul ei? Când era în clasa a cincea sau a şasea, profesoara o suspecta că suferă de o tulburare obsesiv-compulsivă, ce-o făcea să-şi smulgă părul de pe scalp, aşa că a dus-o la cabinetul consilierei şcolare, unde a preferat să pledeze vinovată şi să nu-şi dea de gol tatăl. Nu-şi aduce aminte ce o speria mai tare, posibilitatea ca părinţii ei să nege totul şi să nu fie crezută de nimeni, sau posibilitatea să fie crezută, iar atunci care avea să fie destinul familiei ei?

Şi părinţii ei fuseseră chemaţi de urgenţă la şcoală, întâlnire la care, ca de obicei, mersese doar mama – tata era mereu mult prea ocupat –, iar ea promisese c-o va duce la terapie, dar, aşa cum era de aşteptat, s-a mulţumit cu câteva mustrări înfricoşătoare.

— Trebuie să fii mai atentă! îi repeta întruna. Dacă nu-l mai superi, nu va mai fi nici o problemă. Adevărul este că pe Ofra nu se supără aproape niciodată. La tango e mereu nevoie de doi.

Dispărea de fiecare dată în astfel de momente, pentru a nu vedea şi a nu fi văzută, iar când Atara o implora s-o apere de el, se mulţumea să bâiguie:

— E tatăl tău, înţelege-te cu el.

Ca şi cum fiica era cea care îşi alesese tatăl, iar responsabilitatea ar fi fost a ei.

Mama ei nu se putea comporta altfel, era mult prea slabă şi prea înfricoşată. Pe ea a iertat-o în urmă cu multă vreme, dar n-a reuşit s-o înţeleagă niciodată, cu atât mai puţin cu cât a fost ea însăşi pusă în această postură. Nevoia de a o proteja pe Abigail fusese intensă şi absolută, mai ales după despărţirea de Doron şi după ce-şi legase viaţa de cea a lui Alex. Stătea încontinuu cu ochii pe ea, odată intrate în noua familie, atentă ca Yoav al lui să nu se poarte urât cu fiica ei, ca Alex însuşi să nu ridice tonul la ea, împotrivindu-se oricărui conflict. Fără îndoială că în felul acesta n-a făcut decât să sporească tensiunea din casă şi s-o vulnerabilizeze pe fiica ei, care a devenit din ce în ce mai dependentă. Dar, la fel ca mama ei, nu putea altfel, însă asta nu mai are nici o importanţă acum. Copilăria ei a trecut, la fel şi copilăria lui Abigail, iar timpul nu se întoarce. Cât de mult i-ar plăcea s-o poată suna chiar în clipa asta, dar e mult prea devreme acolo la ea, în California. Diferenţa de fus orar e mai greu de îndurat decât distanţa. Ar vrea atât de mult să-i spună până şi cele mai mici detalii ale acelei întâlniri frustrante. N-o să-ţi vină să crezi, Guli, în loc să aud povestea lor, am avut parte de povestea rabinului Nahman din Breslov! Fiica ei va asculta cu atenţie fiecare detaliu, nu se va bucura de nefericirea ei şi nu-i va spune că totul a fost în zadar. Abigail e mereu de partea ei. Nu te supăra, mămicule, i-ar spune, cu siguranţă, sunt sigură că importantă a fost căutarea în sine, chiar dacă nu înţelegi deocamdată de ce anume.

Eu încă nu înţeleg nici de ce ai început să-mi spui mămicule, chiar nu sunt deloc mică, i-ar spune ea, probabil, pentru a-şi amuza fiica, iar Abigail ar râde, pentru că de la depărtare eşti micuţă ca o gărgăriţă şi la fel de muncitoare. Te înşeli, Guli, i-ar răspunde ea cu o severitate prefăcută, furnica este prezentată în toate fabulele ca fiind cea harnică, nu gărgăriţa! Iar fiica ei i-ar răspunde, cum adică, vrei să spui că gărgăriţele nu muncesc din greu? Eşti sigură? Iar asta le va amuza, ca de obicei, doar pe ele două, după care spaţiul din interiorul maşinii s-ar umple de detaliile unei alte conversaţii, în cinstea legământului dintre ele.

— Dulceaţa mea, sună-mă când ai timp, sunt liberă următoarele două ore, zice ea după semnalul sonor al mesageriei vocale, verificându-şi, ori de câte ori îi permite traficul, mesajele primite pe telefon. Ce a zis inginerul? Ce s-a întâmplat cu licitaţia? Ce se va întâmpla cu licenţa, în lipsa semnăturilor de pe documente? Ai promis că totul va fi gata până cel târziu la finalul lunii

iunie! Unde eşti, Atara? Vino imediat la faţa locului, am descoperit aici un subsol despre a cărui existenţă nici nu aveam habar.

N-a devenit nicidecum mai simplu să conduci un birou de arhitectură, oftează în timp ce ascultă fără tragere de inimă un mesaj vocal lung. Atât de multe presiuni legate de bani şi timp, legi şi standarde, şi declaraţii, şi funcţionari, şi toate devin din ce în ce mai greu de gestionat. Noroc că o are pe Rania, n-ar fi rezistat fără ea. O va suna şi pe ea imediat, va răspunde la mesajele şi apelurile primite, dar deocamdată nu vrea să vorbească decât cu Abigail.

Au trecut deja mai multe zile în care n-au reuşit să se audă şi s-au mulţumit doar să-şi trimită una alteia mesaje. Fiica ei e ocupată, iar viaţa ei e plină, în ciuda faptului că nu are parte de dragoste, însă pare că nici nu-i duce lipsa în mod special. N-a avut niciodată o relaţie serioasă, şi aproape că n-a avut nici relaţii pasagere, iar ea se comportă cu naturaleţe în privinţa asta, ca şi cum aşa ar trebui să se întâmple, cufundată în studiu şi ieşind din când în când cu prietenele ei. Alex se înşală, desigur, când spune că asta se întâmplă din pricina apropierii lor excesive.

— La ce-i trebuie iubit, când te are pe tine? comentează el din când în când, iar ea îl concediază cu un gest prin care îl acuză că e gelos.

De multă vreme e gelos din pricină că apropierea de fiica ei îl văduveşte pe el, dar şi din cauza legăturii lor speciale, în comparaţie cu alienarea dintre el şi fiul lui.

Dar uneori Atara se teme că este posibil ca tocmai în privinţa asta să nu se înşele totuşi, deoarece fiica ei preferă într-adevăr apropierea, atenţia şi sfaturile ei. Chiar şi după ce a plecat de acasă, chiar şi după ce a început facultatea, şi-a închiriat un apartament undeva în apropiere, împreună cu câţiva colegi, şi o vizita adesea, ocazie cu care îi împărtăşea cu deschidere toate experienţe şi gândurile ei. De cele mai multe ori, Alex asista de pe margine la conversaţiile lor lungi, simţindu-se oarecum neglijat, dar bucurându-se de prezenţa ei inteligentă şi plină de viaţă, iar Abigail îl trata cu multă afecţiune, glumind cu el pe un ton din ce în ce mai acid, pe măsură ce îmbătrâneau amândoi.

— Preţiosul nostru artefact devine tot mai valoros odată cu trecerea timpului, îi spunea, bătându-l pe umăr la plecare, fără să observe că adormise deja în faţa calculatorului.

— E spre binele lui Abigail să ia puţină distanţă de tine, crede-mă, îi spusese el în vara dinaintea plecării fiicei ei, e mult prea dependentă de tine.

A fost de acord cu el şi, desigur, a susţinut ideea fiicei ei de a-şi continua studiile în Statele Unite, dar uneori îl simţea mult prea încântat de faptul că îi dispăruse competitoarea, pentru a mai fi capabil să-şi dea seama de tristeţea pe care i-o provoca ei despărţirea de Abigail. Simţea că fiica ei duce cu ea ceva preţios, ceva ce nu poate fi înlocuit, un fel de fundaţie delicată şi flexibilă, pe care se construise viaţa ei de adult, iar acum avea impresia că pământul i se mişcă sub picioare. Pentru că iat-o pe femeia aceasta tânără, care o transformase pe ea în mamă pe vremea când ea însăşi era o tânără femeie, mergând pe drumul ei, lăsând-o singură cu cea de-a doua familie pe care şi-o întemeiase.

Cât de aglomerată şi de sufocantă e partea asta de ţară, cu oraşe înlănţuite de-a lungul malului mării. Herzelyia, Nathania, Hadera, câmpii din care se înalţă clădiri ameţitor de înalte. Urăşte drumul acesta, mai ales la ora asta, când maşinile stau pe loc, când nici aerul nu se mişcă, iar tu eşti blocată aici, înfometată şi dezamăgită. Şi tocmai acum se năpustesc asupra ta toţi clienţii, cu cererile lor neonorate, şi te laşi copleşită de responsabilităţi, tocmai pentru că tu însăţi te-ai trezit cu mâinile goale şi n-ai ce să le oferi. Doar lui Abigail îi vei răspunde, sau lui Alex, desigur, şi dacă te va aştepta?

Poate că preferi să găseşti salonul gol, lipsit de aşteptări. În acelaşi timp, vei fi dezamăgită, desigur, dar acest tip de dezamăgire e preferabil celuilalt, de care te temi mult mai tare, dacă îl vei găsi treaz şi aşteptându-te, şi cu toate astea nu se va întâmpla, întâlnirea nu va avea loc, acordajul plin de viaţă care se producea pe vremuri între ei în mod natural, pe care îl simţea chiar şi în cele mai negre clipe. Ceva s-a schimbat înăuntrul lui, sau poate înăuntrul ei. Legătura dintre ei a slăbit. Iar de la plecarea lui Abigail, a simţit lucrul acesta din ce în ce mai acut. Şi dacă pasiunea lor a secat?

Abia în ultima vreme a observat cât de prost merg conversaţiile lor de zi cu zi. Cu greu se mai poate numi conversaţie, dacă e să fim sinceri, curgerea aceea de propoziţii într-un spaţiu comun. Ea zice:

— Nici să nu vrei să ştii ce ceartă am tras cu contractorul. A turnat acoperişul înainte să fi primit aprobarea constructorului.

Iar el clatină din cap, lipit de ecranul computerului:

— Mă tot invită să ţin o conferinţă în Bristol, dar n-am nici un chef. M-am săturat până peste cap de corectitudinea lor politică.

Iar replicile plutesc în aer una pe lângă cealaltă, fără să se întâlnească. Adesea Alex începe o propoziţie, dar nu o mai duce la bun sfârşit.

— Spune-mi… îi zice el, după care tace, iar ea nu-l roagă să-şi continue întrebarea şi se întoarce la treburile ei.

El e mai lent, nu se mai concentrează sau, mai bine zis, e tot mai cufundat în sine. Acum se vede în toată goliciunea lui egoismul care pe vremuri era camuflat în umor şi deschidere spre lume, când o abordează fără a se sinchisi să-i dea nici un fel de explicaţie.

— Uită-te şi tu, lumea devine din ce în ce mai infantilă, nu crezi? întreabă el, mormăind din spatele unei cărţi deschise, presupunând că tu ştii la ce se referă, sau poate că nici măcar nu se oboseşte să facă presupuneri.

Până şi frumuseţea lui, care s-a conservat destul de bine, şi-a pierdut întru câtva valoarea în ochii ei, asemenea unei bancnote ieşite din uz, în aşa fel încât uneori aproape că n-o mai observă. Când l-a întâlnit prima dată, s-a gândit că nu mai văzuse niciodată un bărbat atât de spectaculos, dar uneori se dovedeşte că lucrul care te impresionează cel mai tare în prima clipă este acela care are cea mai puţină importanţă în cele din urmă, exact ca frumuseţea peisajului de la fereastra casei lor. Tocmai datorită peisajului insistase să cumpere casa asta izolată, deloc comodă, şi iată cum trecerea anilor i-a demonstrat că frumuseţea peisajului nici nu aduce fericire, nici nu e neapărat plăcută ochiului. În ultima vreme trec zile întregi fără să-i arunce măcar o privire, iar dacă şi-ar aminti să se apropie de fereastră şi să privească prin ea, asta n-ar face decât să-i evoce unirea fuzională şi ameţitoare cu apa şi cu valea măturată de vânturi schimbătoare.

Şi pe Alex îl priveşte uneori din depărtare, găsindu-l oarecum stins, plictisit. Oare şi-a pierdut vitalitatea în general, sau doar interesul în privinţa ei? Sau poate că asta e pensia timpurie pe care şi-a dorit-o atât de mult, dar care îl aduce în faţa unui impas. Se săturase de predat şi visa să poată scrie în voie, folosindu-se de rezultatele cercetărilor lui pe tema importanţei superstiţiilor în societăţile liberale seculare, şi iată că acum erau din ce în ce mai puţine lucruri care să-l perturbe, însă ea suspecta că nu scrie aproape nimic. Mereu i-a fost uşor să vorbească şi mult mai greu să scrie, presat de conferinţe susţinute în faţa unor săli pline de studenţi şi de liste întregi de articole. Acesta este fără îndoială unul dintre motivele pentru care n-a reuşit să progreseze prea mult, pe lângă felul lui de a fi mult prea meticulos şi perfecţionist, arogant şi provocator, ceea ce i-a adus multe invitaţii în emisiuni televizate, însă nu datorită meritelor sale academice.

Uneori, când au oaspeţi, se trezeşte la viaţă, dar răspunde din ce în ce mai rar propunerilor ei de a invita prieteni la sfârşit de săptămână, ori de a ieşi la

masă în oraş sau de a merge la cinema.

— Iar Rania şi Amir? Nu se mai termină odată? scrâşnea el printre dinţi. Avem o grămadă de mâncare, ce e în neregulă cu lasagna pe care am pregătit-o ieri? Filmul ăsta va fi difuzat în curând pe Netflix, de ce să merg să-l văd, înconjurat din toate părţile de străini?

Preferă să nu întâlnească alte exemplare ale speciei umane în situaţii neplanificate. Până şi cu cel mai bun prieten al lui s-a certat în urmă cu un an, iar de atunci nu s-au mai văzut deloc.

Poate îi va propune să vadă în seara asta filmul acela iranian care a avut recenzii foarte bune şi pe care a refuzat cu ceva vreme în urmă să-l vadă la cinematograf. O anunţase mândru, cu numai câteva zile în urmă, că deja era difuzat la televizor, ca şi cum s-ar fi îngrijit personal de chestiunea cu pricina. Vor deschide o sticlă de vin, vor mânca resturile mâncării de ieri sau ceva nou, pregătit de el, iar ea va râde de el, ca de obicei, spunând că nu înţelege nimic din ce se întâmplă. Mereu îi scapă câte un detaliu esenţial, ceea ce-l determină să facă interpretări fanteziste, după care vor urca ameţiţi în camera lor de la mansardă, şi poate că tocmai în noaptea asta vor reuşi să se apropie unul de altul ca pe vremuri, aşa cum ar trebui de fapt să fie.

Cum stăteam de vorbă ore în şir, iar sensul care se crea în felul acesta ne umplea inimile. Cum ne împărtăşeam fiecare frântură de gând şi fiecare fărâmă de viaţă, pentru că totul se întâmpla doar ca să-ţi pot povesti ţie, fiindcă felul în care le ascultai le dădea sens, iar felul în care îmi atingeai corpul mă făcea să simt că a fost creat special pentru tine, iar Atara nu-şi mai dă seama dacă acestea sunt versurile unei melodii pe care o ascultă la radio sau propriile gânduri.

Cât de mult ne iubeam, se aude murmurând, surprinsă iar şi iar de întâlnirea dintre ei doi şi de forţa ei, care derivă din gândul că ar fi putut să nu aibă niciodată loc. Iubirea lor a fost la apogeu în perioada în care fiecare din ei avea o altă familie, câte un partener şi câte un copil, iar dorul cu care tânjeau unul după celălalt a fost singura lor suferinţă, o durere dulce, îmbibată de plăcere, comparativ cu cele care aveau să-i tulbure mai târziu, când au încercat să transforme rămăşiţele a două familii distruse într-o familie nouă, întreagă.

Poate că ar fi trebuit să continuăm astfel toată viaţa, să ne trăim la maximum povestea secretă de iubire, plină de pasiune şi de dor, îşi spunea ea adesea, mai ales la începutul vieţii lor ca familie, dar, ca să fim sinceri, şi pe întreg parcursul ei. Dar Eden nu s-ar fi născut, dacă lucrurile ar fi stat

altfel! îşi dă încă o dată eternul răspuns. Copilul lor din grădina Edenului, care era cu totul special, ca şi cum ar fi fost menit să justifice tot ceea ce se întâmplase între ei înainte de venirea lui pe lume, toate deciziile luate, toate săptămânile distruse.

Odată cu naşterea lui, spiritul ruşinii şi al furiei se retrăsese, iar îndoiala se domolise. Eden era talismanul lor, minunatul fruct al iubirii şi dezamăgirii lor. Îi unise în jurul lui şi îi transformase într-o familie. El îl transformase pe Alex în tatăl fiicei ei, poziţie care îi oferea un avantaj în faţa oricărui alt bărbat pe care l-ar fi putut întâlni, iar ea jurase că niciodată nu-i va provoca acestui bebeluş durerea pe care i-o provocase fiicei ei, că va veghea mereu la binele acestei familii, care venise pe lume în agonie, ciobită şi plină de cicatrici.

Dar oare de ce o preocupă tocmai acum toate aceste lucruri legate de începuturile relaţiei lor? se întreabă în timp ce accelerează. Încetul cu încetul, traficul se descongestionează, câmpiile de pe coastă se lasă înghiţite de ceaţă, rămânând tot mai departe în urma ei. Oare a venit momentul să pună punct poveştii lor de iubire, să ridice mâinile în aer şi să se predea, să-şi admită înfrângerea?

Important e acum că traficul se descongestionează. Iubeşte momentul în care dispar din peisaj cartierele rezidenţiale şi centrele comerciale, înlocuite de iazuri cu peşti, livezi şi plantaţii de bananieri, clipa în care se iveşte brusc piscul golaş şi sălbatic al Carmelului, mai ales acum, când soarele la apus îl colorează în roşu-aprins. Se văd deja cartierele din partea de sud a oraşului, cu casele lor scânteind în câmpii, iar în grădina uneia dintre ele stă cu siguranţă Alex, cu un pahar de bere în mână şi o carte închisă, contemplând ziua ajunsă la final, sau poate că vede de departe maşina lor rulând către casă, un alt licurici înaintând pe şoseaua construită de-a lungul mării.

Dar, atunci când va ajunge, îl va găsi stând în salon, cufundat în canapea, în faţa televizorului aprins, îmbrăcat într-o pereche de pantaloni scurţi de bumbac şi un tricou militar măsliniu, pe care l-a luat din greşeală de la Eden. Şi laptopul e deschis, la fel şi gura lui, din care ies sforăituri puternice. Pe măsuţa de sticlă din faţa lui e o tigaie cu orez aproape goală, iar în mijlocul ei, o lingură, iar a mâncat direct din tigaie, nu s-a mai sinchisit să-şi pună în farfurie, şi Atara se aşază lângă el pe canapea, privind posacă la trăsăturile lui frumos dăltuite. Ce anume este atât de respingător la

un bărbat care doarme, de vreme ce vederea unui băiat adormit îţi umple inima de pace, şi de când o deranjează pe ea manierele lui?

— Hei, Alex! îl strigă Atara, ca şi cum n-ar fi observat că nu e treaz, scuturându-i genunchii adunaţi. M-am întors. Ce faci?

— O, am aţipit un pic, zice el confuz, abia trezit din somn, deschizându-şi ochii de un gri-verzui, precum culoarea tricoului de pe el, şi aruncând o privire spre ceasul atârnat de peretele bucătăriei. Abia acum ai ajuns? Ţi-a luat ore, adaugă pe un ton plin de reproş, ca şi cum asta ar fi depins în vreun fel de ea, lăsându-i de înţeles că e dezamăgit de prestaţia ei, aşa că Atara spune:

— Ce să-i faci? Ţara asta s-a aglomerat mult prea tare, trebuie să ne mutăm pe lună.

— Şi casa asta s-a aglomerat mult prea tare, răspunde el în timp ce se ridică în picioare, cu pielea mai palidă decât de obicei şi părul cărunt în dezordine. Nu poţi găsi absolut nimic în locul ăsta! Ai văzut pe undeva telecomanda? Poate te-ai aşezat din greşeală pe ea?

Imediat după ce rosteşte aceste cuvinte, găseşte telecomanda în spatele ei şi stinge televizorul dezgustat.

— O porcărie filmul ăla iranian! declară el, ca şi cum ar rosti o sentinţă. Şi când te gândeşti că voiai să mergi la cinema ca să-l vezi! Ascultă la mine, nu trebuie să te încrezi niciodată în critici! Au scris despre el numai laude, una după alta, ca oile din turmă!

Atara se înfurie.

— Nu-mi vine să cred! Te-ai uitat la el fără mine? De ce nu m-ai aşteptat?

— Nu poţi să zici chiar că m-am uitat, am verificat doar, să văd dacă e bun de ceva. M-am gândit că-mi vei mulţumi că te-am scutit de o asemenea pierdere de vreme! a zis el. În cine ai încredere, în mine, sau în nulităţile alea de critici?

Ea îi răspunde, râzând:

— În mine! Cum de nu m-ai aşteptat? Mereu ne uităm împreună la filme; ce se întâmplă cu tine în ultima vreme?

În timp ce rosteşte această nemulţumire, este ea însăşi surprinsă de forţa tonului ei, pentru că, de fapt, nici măcar nu-i pasă chiar atât de mult, poate să vadă singură filmul, sau poate să nu-l mai vadă deloc, oricum nu are timp pentru aşa ceva.

— Eu sunt mereu vinovatul! mormăie el. Am impresia că te-ai întors nervoasă, iar acum îţi verşi furia pe mine! Deşi eu am fost acela care ţi-a spus de la bun început să nu-ţi faci iluzii în privinţa bătrânei ăleia. Ştiam că nu va ieşi absolut nimic din asta!

Atara se grăbeşte să schimbe subiectul.

— Gata, las-o baltă, nu mai contează acum. Unde e Eden? E acasă?

Cu toate astea, au învăţat totuşi ceva de-a lungul anilor. Pe vremuri, o asemenea discuţie în contradictoriu ar fi putut conduce la o ceartă cu consecinţe de durată, deoarece ea îl taxa pentru fiecare greşeală, iar el, desigur, nu rămânea dator niciodată. La începutul vieţii lor împreună, stăteau dezgoliţi unul în faţa celuilalt, cu nervii la vedere, dar, după destrămarea familiilor lor, sistemul imunitar de cuplu a început să slăbească, iar ei s-au infectat unul pe celălalt cu toate virusurile şi bacteriile posibile.

— De ani de zile n-ai nici cea mai vagă idee pe unde umblă, şi tocmai acum te-ai trezit că vrei să ştii, spune el pe un ton ironic, fericit că pacea a fost învinsă, fericit că o poate tachina. Nu e nici în Siria, nici în Liban, te asigur. Cel mult bea ceva în oraş. Taman acum ţi-ai găsit să-ţi faci griji?

— Ştii foarte bine că mi-am făcut griji tot timpul, spune ea, oftând, ascunzându-şi faţa în palme. Dar acum e altceva. Nu l-am mai văzut niciodată aşa, pare pierdut.

Alex îşi trece palma peste spinarea ei, care începe deodată să tremure.

— E firesc, e un om sensibil, nu o maşinărie de război. Nu poţi trece prin ceea ce a trecut el acolo, fără ca lucrul ăsta să lase urme, dar va fi bine, nu-ţi face griji, îi spune el pe un ton liniştitor, iar ea îl priveşte surprinsă, deoarece îi este greu să-şi dea seama dacă aici se joacă nevoia lui de conflict, care îl face să adopte o poziţie opusă, sau dacă pur şi simplu preferă să închidă ochii de data asta, dintr-o lene pe care ea o cunoaşte atât de bine, aceea care-l face să mănânce direct din tigaie, în loc să-şi ia o farfurie.

— Nu mi-ai lăsat nimic, protestează ea, încercând să adune câteva linguri de orez de pe fundul tigăii uşor arse, iar el răspunde:

— O, credeam că ai mâncat, îmi imaginam că din cauza asta ai întârziat. Nu te-ai oprit să mănânci ceva pe drum?

— Sigur că nu, răspunde ea, ştiam că mă aştepţi, mă gândeam că ne uităm la film împreună.

El se ridică în picioare oftând, cu pantalonii căzuţi pe talie.

— Voiam să pregătesc o salată, dar nu am avut putere. Încă de azi-dimineaţă mă simt rău.

— Ce simţi? întreabă ea în timp ce înghite mâncarea, iar un bob de orez i se opreşte în gât, aşa că fuge la bucătărie şi bea apă direct de la robinet, după care deschide, şi apoi închide dezamăgită frigiderul, congelatorul, sertarul de pâine.

Nu e aproape nimic, exact cum îi place lui, important e ca nimic să nu fie aruncat la coşul de gunoi, noroc că găseşte pe raft o tabletă de ciocolată cu alune.

— Vrei? Un pic de dulceaţă nu-ţi strică, spune în timp ce-i aşază o bucată de ciocolată pe limbă, iar el o trage în gură cu atenţie, cu buzele lui groase mânjite de ciocolată, ca şi cum ar fi fost date cu ruj negru şi făcându-i pielea să pară chiar mai palidă.

— Nu ştiu, zice el, ridicând din umeri, simt un fel de slăbiciune, durere de stomac, după care adaugă, ţi-a luat ore întregi ca să ajungi acasă, eram sigur că ai mâncat. N-ai trecut pe la sora ta?

— N-am intrat în Ierusalim, zice ea. Eram furioasă şi voiam să ajung acasă, şi te rog să nu-mi mai spui că totul a fost doar pierdere de vreme.

— Am impresia că ţi-ai dat deja seama de asta şi singură, zice el pe un ton ironic, punând tigaia goală în maşina de spălat plină, în care mai îndeasă câteva pahare înghesuite pe blatul mobilei de bucătărie.

Spre bucuria ei, el nu dezvoltă subiectul, dar nici nu pare interesat, mulţumindu-se cu ceea ce vrea ea să-i împărtăşească, însă Atara nu renunţă.

— Ţi-am spus că fiul lui Rahel e ortodox? Nu-i aşa că e ciudat? Ce zice oare asta despre ea?

Dar el e deja cufundat în telefonul mobil.

— De unde să ştiu eu? Oamenii o mai iau câteodată razna. Ciudaţi mi se par cei care nu o iau niciodată razna. Mergem în pat? întreabă el ca din întâmplare. Sau încă mănânci?

Ea se uită la ceasul de pe peretele bucătăriei. Sigur că îi e foame, dar e deja prea târziu şi i-ar lua destul de mult timp să-şi pregătească ceva, preferă să nu stea în bucătărie până noaptea târziu, aşa că ia cu ea tableta de ciocolată şi telefonul mobil şi urcă împreună cu el treptele care duc la etajul al doilea. Până şi să facă dragoste acum ar fi ciudat, se gândeşte, n-au vorbit decât despre orez, pentru ca în secunda următoare să se sărute, în timp ce-şi scot dintre dinţi firimiturile de boabe uscate.

— Eşti sigur că Eden a ieşit în oraş? îl întreabă ea în timp ce trec prin faţa uşii închise a camerei lui, continuându-şi drumul spre mansardă.

I-ar plăcea să se asigure că fiul ei e acasă, ceea ce i-ar scuti probabil de întreg ceremonialul aşteptat. Oare nu spusese că nu se simte bine? Ar vrea ca el să facă un minim efort, să încerce s-o farmece, dar lui nici măcar nu-i trece prin cap una ca asta. În aroganţa lui, consideră că simpla sa prezenţă e suficientă, asta pe lângă faptul că Eden nu e acasă.

Cât de multe probleme le-a pus la vremea ei această mansardă, care are vedere spre mare, spre cer şi spre linia orizontului dintre ele, spre pinii bătrâni din grădină şi spre pădurea care coboară către malul Mării Mediterane. Atara a deschis fereastra trapez prin care se vedea întreg peisajul, călcând pe podeaua lucioasă de lemn de culoare deschisă, şi a aprins veioza cu lumină caldă. Doar insistenţele ei au reuşit să-l convingă pe Alex să se mute în casa asta uriaşă de la marginea oraşului, de la marginea văii.

— O mansardă întreagă doar pentru noi, cu vedere spre mare, în timp ce copiii vor avea la dispoziţie etajul de dedesubt, îi repeta ea pe cel mai dulce ton cu putinţă.

El ar fi preferat să rămână în apartamentul lor mic din mijlocul Carmelului, printre cafenelele care păstrau încă un aer european, dar copiii cei mari începuseră să crească, iar faptul că locuiau atât de înghesuiţi năştea tot mai multe conflicte, şi încordarea era din ce în ce mai mare, aşa că începuse să caute pentru ei toţi un loc pe gustul ei, în munţii spectaculoşi de care oraşul-port avea parte din plin. Copiii râdeau, spunând că, până va găsi ea o casă, ei vor fi plecat deja fiecare pe drumul lui şi nu va mai fi nevoie de o astfel de schimbare, şi până şi ea simţea că poate ceea ce caută nu există de fapt, dar în clipa în care a urcat pentru prima dată în mansarda aceasta a avut sentimentul că ceea ce a visat cu ochii deschişi şi ceea ce vedea în clipa aceea în faţa ochilor erau unul şi acelaşi lucru, iar atunci n-a mai avut nici o îndoială că acolo ar fi trebuit să locuiască, în ciuda faptului că preţul era mult peste ceea ce-şi puteau permite. Nuanţe infinite de verde şi albastru, valuri, nori şi vegetaţie. Merita să muncească din greu pentru toate astea, pentru că marea e uneori verde, iar vegetaţia pare albastră, alteori avea impresia că migdalii înfloresc printre nori şi că, dacă ar întinde mâna, ar putea trage de crengi, până când petalele se vor scutura în apă, colorând-o în alb.

Dar, odată cu trecerea anilor, era din ce în ce mai puţin atentă la toate astea. Este mult prea ocupată, stă tot mai puţin acasă în timpul zilei, iar peisajul nu e atât de spectaculos noaptea, ba chiar o tulbură oarecum, iar strigătele şacalilor din vale trezesc în ea o frică bine ferecată. La început, Eden se temuse că erau lupi, aşa că urca la mansardă şi se strecura speriat în patul lor, în ciuda dezaprobării făţişe a lui Alex. Ea îl asigura iar şi iar că nu trăiau lupi pe Carmel, că erau doar şacali, însă şi pe ea o speriau strigătele din timpul nopţii, fără nici o legătură cu posibilitatea concretă de a fi atacaţi de aceste animale. O torturaseră în nopţile de după mutarea acolo, tulburându-i somnul. Uneori avea impresia că sunt voci ale unor oameni care se vaită, poate chiar vocile lor, ale lui Atara şi Alex, şi ale copiilor lor, Yoav, Abigail şi Eden, strigându-şi fiecare foamea care nu va fi niciodată satisfăcută.

Chiar şi în timpul zilei prefera să se ţină la distanţă de valea care plutea spre marea ale cărei valuri verzi se legănau dintr-o parte în alta. Văzută de aproape, i se părea infinită, nelimitată şi lipsită de graniţe, ridicându-se deasupra mării de la poalele ei şi foarte puţin primitoare. Tocmai Alex, a cărui mutare acolo fusese aproape forţată, se îndrăgostise de defileul abrupt şi începuse să se plimbe prin vale ori de câte ori avea ocazia, întâlnind mistreţi şi iepuri de câmp, culegând frunze de salvie, întorcându-se acasă cu părul şi hainele pline de frunze şi cu faţa luminată de un zâmbet sălbatic, copilăresc.

— Nu mă voi obişnui niciodată cu urletele astea. De ce sunt atât de trişti şacalii? întreabă ea în timp ce muşcă din ciocolată, privind spre luminile tremurătoare din vale.

Perechi, perechi de ochi strălucitori trec pe şoseaua de pe malul mării, la fel cum a făcut şi ea. De ce nu-i răspunde? Ce ar putea să-i răspundă totuşi, doar nu e şacal. Şi poate că la cele mai multe lucruri care se spun între soţi nu există răspuns, poate că e suficientă simpla lor verbalizare, absorbirea lor de acel spaţiu comun.

Dar el e la baie acum, poate că n-a auzit-o, deşi ea îi poate auzi huruitul intestinelor, şi se miră din nou de arhitectura modernă, care a ales să lipească toaleta de dormitorul părinţilor, ducând astfel la un amestec de spaţii bizar şi complet nenecesar, ca şi cum entitatea parentală ar fi constituită dintr-un singur trup, care nu are nevoie de delimitare.

— E totul în ordine? îl întreabă ea în timp ce se dezbracă, iar de data aceasta, în loc de răspuns, aude curgând apa din rezervor, după care el

deschide uşa şi oftează.

— Burta mea se revoltă. În viaţa mea n-am avut o asemenea diaree.

— Circulă în perioada asta un virus digestiv de douăzeci şi patru de ore, îi spune ea. Am auzit la radio, când mă întorceam spre casă. Trebuie să mănânci orez şi trece.

— Am mâncat o oală întreagă, dar e din ce în ce mai rău, îi răspunde el.

Colţurile buzelor lui de ciocolată au căzut într-o expresie plângăreaţă, făcându-l să semene cu un clovn trist.

— De ce râzi? Diareea e o problemă serioasă! protestează el, iar ea încearcă să-şi înăbuşe râsul.

— Sigur că da, orice lucru care te deranjează pe tine e serios, în vreme ce tot ceea ce-i deranjează pe ceilalţi reprezintă doar fleacuri.

De ce îl provoci din nou, de ce îi dai exact ceea ce doreşte, se înfurie Atara pe ea însăşi, în timp ce se spală repede în spaţiul îngust al băii care nu s-a aerisit încă.

— N-ai ajuns încă la înţelepciunea feminină, Atur, îi aminteşte Rania de fiecare dată când are ocazia. Trebuie să te prefaci că eşti de acord cu el, să-i mângâi orgoliul. Ce câştigi, dacă îi atragi mereu atenţia că greşeşte?

— Şi el o face, se apără ea mereu, iar Rania îi spune:

— Sigur că da, v-o trageţi unul altuia. În clipa în care te vei opri, vei vedea că şi el va pune capăt acestui joc. Tu eşti femeia, tu trebuie să găseşti soluţia. El e bărbat, la urma urmei, adaugă, zâmbind scurt şi reţinut, prietena ei inteligentă, frumoasă şi tristă, primul cadou pe care i-l făcuse oraşul acesta nou.

În Ierusalim era aproape imposibil să-şi creeze o astfel de legătură, în timp ce în oraşul acesta amestecat lucrurile se întâmplaseră în mod natural, la începutul facultăţii, iar de atunci nu se despărţiseră nici măcar o singură dată.

Îşi aminteşte cum a izbucnit la un moment dat tatăl ei, în timpul uneia dintre rarele lui vizite acasă la ea, când i-a povestit că prietena ei cea mai bună, de altfel şi viitoarea ei asociată în firma de arhitectură, este o arabă din Nazaret. Pentru o clipă a cuprins-o frica, temându-se că va întinde braţul spre ea şi-şi va înfige mâna în părul ei şi-o va trage cu furie, aşa cum făcea pe vremuri.

— Fereşte-te de ea, i-a zis, îndreptându-şi degetul arătător spre ea, în timp ce se ridica de la locul lui. Ăştia sunt cei mai periculoşi oameni! Trăiesc printre noi, dar nu ne recunosc dreptul de a exista în locul ăsta! Şi

nu cumva să mă acuzi de rasism! Am crezut din toată inima că vom putea trăi aici împreună după plecarea englezilor. Am sperat că ne vom uni forţele împotriva duşmanului comun, dar ei şi-au săpat singuri groapa. Dacă n-ar fi pornit războiul, n-ar mai fi existat nici măcar un singur refugiat arab după 1948! a zis el cu o pasiune care o luase prin surprindere.

În cea mai mare parte a timpului, abia dacă acorda vreo atenţie subiectelor politice, limitându-se la comentarii condescendente, asemenea unei persoane a cărei opinie nu interesează pe nimeni, însă din clipa aceea ceva se schimbase.

— O, bietul de tine, se grăbeşte ea să spună în momentul în care Alex intră din nou în baie, imediat după ce tocmai ieşise, îmbrăcat în boxerii zdrenţuiţi pe care îl ruga de multă vreme să-i arunce, ţinându-se cu o mână de burtă, iar cu cealaltă închizând uşa în urma lui, clătinând trist din cap, iar ea se prăbuşeşte epuizată în patul uriaş, îşi întinde braţele şi-şi desface picioarele.

Briza plăcută care adie dinspre mare îi mângâie obrazul, iar ea zâmbeşte, ţinând ochii închişi. Drumul acela lung şi dezamăgitor începe să dispară, la fel şi chipurile împietrite pe care le întâlnise, şi vocea uriaşului ortodox, şi povestea lui lungă şi încâlcită, despre care nici măcar nu şi-a dat seama dacă era una tristă sau fericită.

Aude apa curgând în chiuvetă şi sunetul sacadat al soneriei telefonului ei aşezat pe pervazul ferestrei. Abigail s-a trezit şi o sună pe Skype, dornică să-i vorbească, şi chiar dacă a aşteptat toată ziua această conversaţie, acum ezită, deoarece, odată cu acceptarea apelului, se va trezi şi competiţia pentru atenţia ei, competiţie care se desfăşoară de peste douăzeci de ani. Alex îşi va lua faţa aceea de om neglijat – m-ai rugat să te aştept, dar eşti iar obosită, eu sunt mereu ultimul la rând –, iar dacă i-ar spune fiicei ei să scurteze conversaţia, ar auzi plângeri similare – în sfârşit am şi eu timp, mămicule, iar asta nu se întâmplă prea des, şi unde mai pui că am o mulţime de lucruri să-ţi povestesc.

— Transmite-i salutările mele, zice Alex. Spune-i că e cam plictisitor aici fără ea.

Tocmai a ieşit din duş, cu un prosop înfăşurat în jurul şoldurilor, iar trupul lui înalt şi ud emană un miros plăcut de lămâie, în timp ce părul încă des îi e dat pe spate, lăsându-i la vedere faţa frumoasă. Pare că se simte mai bine şi o priveşte surprins.

— O, nu vorbeai la telefon cu Abigail? Am auzit soneria de Skype.

Atara îi răspunde fără tragere de inimă:

— Nu, nu i-am răspuns.

— Ai refuzat apelul? De ce? întreabă el surprins, după care se întinde gol lângă ea, acoperindu-se cu un colţ al pilotei subţiri, de vară, iar Atara oftează, cum să-i spună că în final ea iese şifonată din toată povestea, din cauză că se chinuie mult prea tare să se gândească la nevoile fiecăruia dintre ei.

— De ce? Pentru că, dacă i-aş fi răspuns acum, mi-ai fi reproşat că te neglijez, că iau din timpul pe care ar trebui să-l petrecem împreună.

— Eu? se grăbeşte el să protesteze. Nu ţi-am spus niciodată să nu-i răspunzi. E de necrezut în ce mă transformi!

Ea va renunţa să-l convingă, ştie că el crede cu tărie în versiunea lui şi mai ales ştie că nu se va schimba. Copilăria lui Abigail s-a încheiat de multă vreme, lucrurile astea nu mai au nici o importanţă acum. Mâine va vorbi cu ea, iar în noaptea asta va face dragoste cu el, preferând această expresie inocentă a lui tuturor celorlalte.

Va face dragoste cu el, deoarece pare că aceasta este singura modalitate de a primi de la el căldură şi tandreţe, blândeţe şi generozitate, apropiere totală, pentru că în astfel de clipe nimic nu-i desparte, asemenea casei lor, din care se văd unindu-se marea şi linia orizontului. Exact în clipa în care se relaxează complet, cu ochii închişi şi lăsându-şi corpul să iubească, simte deodată întreaga amploare a puterii pe care o are încă asupra lui, în timp ce se cufundă în ea cu pasiune, şoptindu-i cuvinte de iubire. În ultima vreme simte adesea că asta se potriveşte din ce în ce mai puţin nevoilor ei, are nevoie de iubirea lui mai curând în timpul zilei şi mai puţin noaptea, are nevoie de noi căi spre blândeţea chipului lui. Uneori nu-şi poate da seama dacă el ia sau dăruieşte, dar ce importanţă mai are, acesta este cercul în care se învârt ei doi. Unul tânjeşte mai mult, altul mai puţin, important e ca totul să rămână întreg.

El stă acum întins lângă ea, complet nemişcat, iar Atara îşi aşază capul pe pieptul lui cald.

— Te simţi mai bine, Sunny?

El îşi înfăşoară braţele în jurul ei şi îi răspunde pe un ton serios:

— Destul de bine, sper că-mi vei permite să fiu iubitul tău suficient de bun.

Atara zâmbeşte.

— Depinde. Asta ce presupune din partea mea?

— Nu mare lucru, o asigură el. Doar să mă inviţi în palatul tău.

Mâinile lui coboară pe spinarea ei, iar buzele îi sărută părul umed, în timp ce capul Atarei i se odihneşte pe piept, iar inima lui bate în urechea ei. Căldura lui o învăluie, dar poate că nu e căldura trupului, ci a intimităţii lor, care trece dincolo de orice divergenţă şi reproş, dincolo de furie şi dezamăgiri; oare simte şi el acelaşi lucru?

— Spune-mi, începe el, după care se opreşte, iar ea râde, cuibărită în braţele lui. Iar ai uitat? Noroc că-ţi aduci încă aminte cum mă cheamă, zice, după care continuă pe un ton menit s-o tachineze, spune-mi, şi bărbaţii pe care i-ai avut înaintea mea erau la fel de înnebuniţi după trupul tău?

Ea cască demonstrativ.

— Iar încălzeşti aceeaşi ciorbă veche? Întreabă-i tu. Ce vrei de la mine?

— Mi-ar lua ani întregi să-i găsesc pe toţi, răspunde el ironic. Nu sunt sigur că mi-ar ajunge o viaţă pentru asta.

— Iar eu nu sunt sigură că merită să-ţi dedici restul vieţii unei astfel de căutări, îi răspunde ea, chicotind, în timp ce părul de pe pieptul lui îi gâdilă nările, iar el îi şopteşte tremurat la ureche:

— De exemplu, locotenentul ăla care te-a aşteptat gol în birou, şi el era înnebunit după corpul tău? Ce-ţi făcea? Ce-ţi plăcea cel mai mult din ce-ţi făcea?

— Ajunge, nu-mi vine să cred că mă întrebi din nou despre el, se înfurie ea, încercând să se desprindă din îmbrăţişarea lui. Ştii bine că nu vreau să vorbesc despre asta.

— Dar de ce? întreabă el. Ce ai de ascuns? Faptul că poate cu el ţi-a plăcut cel mai mult?

Încă de la primele lor întâlniri, el îi povestise deschis despre numeroasele lui cuceriri şi despre amantele cu care îşi înşelase soţia, încurajând-o să facă acelaşi lucru. Deşi nu-i stătea în obicei, făcea din când în când asta, mai ales după câteva pahare de vin, crezând că exista în acest gest o oarecare doză de mântuire şi o promisiune de schimbare. Dar au rămas şi lucruri pe care le-a păstrat doar pentru sine sau pe care le-a menţionat numai în treacăt, lăsându-l frustrat până în ziua de astăzi, fascinat de cine ştie ce taină pe care doar trupul ei o cunoaşte. Din când în când o întreabă despre una dintre aventurile ei, încercând să scoată din ea tânăra sălbatică de pe vremuri, chiar dacă se şi teme puţin de ea. Este atât de ciudat că iritarea şi anxietatea pe care i-o stârneau poveştile ei nu s-au diminuat odată cu trecerea anilor,

poate chiar au crescut de fapt, deşi nimic din istoriile acelea nu mai era de actualitate.

— Spune-mi doar cât timp a durat povestea voastră.

El nu renunţă, iar ea îl mustră.

— Ţi-am mai spus că n-a fost o poveste. Am avut o legătură plină de amărăciune.

— Dar ţie îţi plac legăturile pline de amărăciune, spune el. Eşti blocată în complexul Oedip! Ai avut o aventură şi cu lectorul tău de la Technion, nu-i aşa? Sau de la Bezalel?

Atara se întoarce pe o parte, cu spatele la el.

— Chiar nu-mi face plăcere să-mi amintesc de lucrurile astea! Eu nu mai sunt aceeaşi, ce s-a întâmplat atunci nu mai are nici o legătură cu mine! Prin urmare, în ce fel ar putea să aibă legătură cu tine?

— De ce te superi? o face el pe inocentul. Încerc în primul rând să spun că e ceva înşelător în legătură cu tine. Îmi este greu să-mi dau seama ce vrei cu adevărat.

— Poate că ar fi mai simplu să mă întrebi direct ce-mi doresc, îi răspunde ea. Acum, de exemplu, nu-mi doresc decât să dorm. Şi-mi mai doresc să-mi dau seama, în sfârşit, dacă eşti foarte deştept sau doar complet idiot. Uneori am impresia că eşti un tip inteligent care o face pe prostul, iar alteori am impresia că lucrurile stau taman pe dos, ceea ce e deplorabil.

— Dar asta ce-ţi spune? întreabă el, lipindu-se de spinarea ei, ridicându-i părul şi mângâindu-i cu buzele pielea cefei, însă ea îl dă la o parte şi se retrage pe marginea patului.

— Indiferent cum ar sta situaţia, un lucru e limpede, eu sunt proasta! Nici măcar nu mi se pare ciudat că un bărbat mă vede o singură dată şi decide să plece de acasă, şi încă ce casă!

Spre surprinderea ei, Alex sare deodată din pat ca ars. Oare s-a simţit jignit, iar acum coboară să doarmă în camera lui Yoav? S-a întâmplat deja, de-a lungul anilor, ca unul din ei să se îndrepte împleticindu-se spre camera lui Yoav, care crescuse între timp, dar Alex nu face decât să intre din nou în baie, din câte se pare, iar prin uşa rămasă deschisă, Atara îi aude imediat trupul mugind, după care zgomotul apei care curge în vasul de toaletă, în chiuvetă, în cabina de duş. Se pare că seara începe din nou, imediat va ieşi de acolo înfăşurat în prosop şi se va întinde pe pat gol, îşi va încolăci braţele în jurul ei şi îi va şopti la ureche cuvinte de împăcare, dar ea nu-l va mai aştepta.

Nu s-au întâlnit, nu se vor întâlni în noaptea asta. Ce voia ea să-i povestească el n-a vrut să audă, iar ce voia el ca ea să-i povestească n-a vrut ea să împărtăşească.

— Noapte bună, Sunny, spune Atara în şoaptă, ca şi cum ar fi lângă ea, şi simte că o doare puţin spatele, încordat într-o aşteptare nematerializată. Noaptea trecută, înainte să adorm, eram sigură că astăzi voi face o descoperire importantă, îşi aminteşte, iar acum ştiu că asta nu se va întâmpla, iar lucrul ăsta nu e deloc mai puţin important.

---

6. Tu Bishvat, a 15-a zi a lunii Shvat, este data din calendarul evreiesc când se sărbătoreşte Anul Nou al Pomilor şi se consumă Shivat Hamininm, cele şapte genuri de fructe din Ţara Israelului.(N. red.)

CAPITOLUL 5
Tu ai ales aşa, Rahel

S-a prefăcut că doarme, şi iată că somnul îi întoarce spatele şi o părăseşte. Oare nici pe el nu-l va mai vedea niciodată? Deoarece în clipa asta are impresia că nu va mai putea închide ochii până în momentul morţii. Pleoapele îi vor încremeni, lăsându-i ochii larg deschişi, expuşi, până când se vor usca de tot şi îi vor cădea din orbite asemenea fructelor putrezite. Asta îi va fi pedeapsa pentru faptul că şi-a alungat musafira, pentru faptul că a intrat în panică, exact cum a păţit el atunci, demult. Ar fi putut să-şi împingă fiul pe uşă afară, folosindu-se de un pretext oarecare, sau ar fi putut s-o roage pe fiica lui Manu să aştepte o oră într-una dintre cafenelele din centrul comercial, până când fiul ei şi-ar fi încheiat vizita. Dar s-a speriat, a evitat să facă faţă situaţiei.

Pentru că, din punctul ei de vedere, aşa ceva e intolerabil şi inexplicabil. O fărâmă de viaţă frântă, sfărâmată, care a plutit ani întregi în derivă, până când a aterizat în cele din urmă pe pragul casei tale, strângându-te cu uşa tocmai acum, în ultimii ani ai vieţii tale, să revizitezi zilele acelea de la începutul vieţii, care nu merită să fie amintite.

Toată viaţa şi-a interzis să se gândească la ruperea aceea totală a oricărei legături, la dorul atât de intens, care nu lăsase nici o urmă în lumea aceasta. Aşa ceva este de neacceptat, în opinia ei. Şi nu e vorba doar de pierderea lor personală, intimă, de distrugerea iubirii lor, a viitorului lor împreună şi a sfântului legământ al căsătoriei, ci de idealul pentru care au luptat ei şi de prietenii lor, care-şi sacrificaseră vieţile cu eroism, despre capitolul plin de curaj pe care l-au scris în istoria acestei ţări, totul se face ţăndări şi dispare, totul e împins la periferia istoriei şi amintit cu ruşine, nu cu mândrie, cu un îngrozitor sentiment al eşecului. De ce i-a pus numele Atara? Oare ea ştie al cui nume îl poartă? Pentru că numele acesta nu era un simbol al victoriei dragostei lor, ci al distrugerii acesteia.

Dar ce anume ar fi trebuit să-i povestească? Şi pentru ea lucrurile au rămas de neînţeles. Destinul a fost mai puternic decât unul sau altul dintre ei, mai puternic decât orice zvon. El s-a schimbat, a rupt legământul lor sfânt, iar ea i-a dat scrisoarea, în timp ce el i-a întors spatele şi a plecat pur

şi simplu. Ţara pentru care luptaseră până atunci se schimbase la faţă, iar el a dispărut într-o rostogolire de pietre, nemailuând niciodată legătura cu ea. Şi acum, când el nu se mai află deja printre cei vii, iar ea se apropie de sfârşitul vieţii, iată că primeşte o scrisoare de la el, scrisă de mâinile lui tainice pe pielea fiicei sale. Asta a speriat-o, a făcut-o să se ţină la distanţă.

Cu siguranţă, fiica lui nu ştie nimic despre scrisoarea aceea care ieşea ca o palmă palidă din cutia de scrisori din faţa casei mamei lui, din Ierusalim. Oare despre asta să-i povestească, asta ar vrea să ştie? Toată viaţa a reprimat cu încăpăţânare amintirea acelei nopţi, dar acum se iveşte deodată dinaintea ei, asemenea unui mort îngropat în urmă cu şaptezeci de ani, cu mădularele întregi şi descărnate, iar Rahel scoate un ţipăt. Cum este posibil să nu fi uitat nimic? Îşi aminteşte deodată totul, detaliu cu detaliu, spre dezamăgirea ei, ca şi cum ar coborî iar şi iar împreună cu el treptele alunecoase din pricina ploii. Ieşeau din casa mamei lui, după ce-i făcuseră o scurtă vizită, nici măcar ceaiul nu apucaseră să şi-l termine, grăbindu-se să se întoarcă la Tel Aviv, după câteva zile de observaţie în zona din jurul Ierusalimului, dar o scrisoare rătăcită pe drum îi aştepta în cutia poştală, o scrisoare care nu-i era adresată familiei Rubin, ci Atarei Shamir, de pe strada Regele George, membră a familiei Shamir, care locuia în kibbutzul Dan, din nordul ţării.

— De vreme ce am găsit-o, n-o putem ignora, aude ea vocea lui Manu. Trebuie să i-o ducem femeii căreia îi e destinată, iar sâmbăta asta e oricum pierdută.

Îl vede îndesându-şi plicul în buzunar, aproape de inimă, cu palma lui lată, pentru a-l feri de stropii de ploaie.

Oare să-i povestească despre cum au străbătut încordaţi străzile pustii, îndreptându-se spre centrul oraşului, în timp ce vântul le ciufulea părul cu degete bădărane, iar ploaia le pălmuia obrajii pârjoliţi din pricina frigului, şi cum în clipa în care autobuzul s-a apropiat de ei în gara centrală, ea l-a rugat să renunţe?

— E periculos să colindăm străzile la ora asta, o să trimitem scrisoarea mâine, de la Tel Aviv.

Dar el n-a vrut.

— Ar face cel puţin o săptămână pe drum. Dacă familia ei are nevoie de ea? Dacă e chemată să-şi ia rămas-bun de la cineva apropiat? Cum am putea să-i refuzăm acest ajutor?

— Şi familiile noastre au nevoie de noi, şi cu toate astea le-am părăsit pentru cauză, protestează ea, nici eu nu mi-am luat rămas-bun de la mama.

Nu e bine să facem asta acum, Manu, astfel de gesturi se potrivesc unor vremuri obişnuite.

Dar ochii lui scânteietori au privit-o cu pasiunea aceea pe care o iubea atât de mult la el.

— Tu ai ales aşa, Rahel, ştiai în ce intri. Şi Atara Shamir are dreptul să aleagă.

A văzut autobuzul îndepărtându-se, dar nu înainte de a-i fi stropit până la genunchi cu apa rece din bălţile de pe stradă, după care a renunţat să se mai împotrivească, cunoscându-i deja încăpăţânarea şi inflexibilitatea.

Cum este posibil să nu fi uitat nimic? Ţi-ai trăit zeci de ani din viaţă, în timp ce toate aceste mărturii erau înăuntrul tău, asemenea unor mădulare ascunse, despre a căror existenţă nu ştiai absolut nimic, şi nu doar cuvinte şi imagini, ci şi emoţii, ploaia care cădea peste tristeţile tale şi peste durerea care-ţi biciuia corpul.

— „Fiecare dintre noi stă cu picioarele într-o groapă în care i se scurge propriul sânge“, i-a şoptit el la ureche, citând dintr-o poezie de Nathan Alterman, în timp ce traversau intersecţia străzilor Keren Kayemet cu Usiskin, locul în care prietenul lor din organizaţie, Alexander Robovitz, fusese răpit cu numai câteva luni în urmă, fără a se mai cunoaşte de atunci nimic despre soarta lui.

Au continuat să meargă ţinându-se de mână pe strada Regele George, ceva mai aglomerată, pozând într-un cuplu de îndrăgostiţi lipsiţi de griji, în ciuda faptului că rucsacii le erau plini de pliante şi de arme. Şi ei ar putea dispărea în noaptea asta sau mâine, la intersecţia acestor străzi sau a altora.

În clipa în care au ajuns în cele din urmă la adresa indicată pe scrisoare, n-au găsit numele Atara Shamir pe nici una dintre cutiile poştale, iar ea îşi pierduse deja răbdarea.

— Haide s-o lăsăm aici şi să plecăm, i-a zis, din câte se pare, fie s-a mutat, fie nu vrea să fie găsită.

Dar el a refuzat din nou.

— Mai aşteaptă o clipă, Rahel, a rugat-o, dacă am ajuns până aici, nu putem renunţa tocmai acum.

Oare să-i povestească despre cum s-au plimbat de la o uşă la alta, verificând numele scrise pe ele, iar pe măsură ce urcau etajele celei mai înalte clădiri de pe stradă, au auzit intensificându-se sunetele unor voci conversând şi râzând, semne ale unei vieţi normale, cum ei nu mai trăiau de multă vreme, acordurile sfâşietoare ale unei melodii populare evreieşti.

— De ce se agaţă aşa de tânguielile astea de exilaţi? a observat el. Nu le ajung cântecele israeliene?

Ca şi cum vorbele lui ar fi fost auzite, melodia s-a schimbat imediat, iar ea s-a trezit fredonând alături de cântăreţi, în timp ce urcau uzi leoarcă la ultimul etaj al clădirii: „În câmpiile Betleemului, în drum spre Efrat, o piatră de mormânt va veghea somnul strămbunilor, în câmpiile Betleemului, în drum spre Efrat.“ S-au lăsat purtaţi de cântec, în ciuda faptului că numele căutat nu se afla scris pe uşa întredeschisă, iar câţiva tineri care stăteau în prag le-au făcut loc să intre în hol, ca şi cum s-ar fi numărat printre invitaţii la petrecere. Păreau tineri de vârsta lor, dar mult mai boemi, unul dintre ei ţinea cu nonşalanţă în mână un pahar de whisky sau de coniac, ceva ce lor nici nu le-ar fi trecut prin minte, iar Manu a întrebat, cu zâmbetul lui cuceritor:

— Se întâmplă cumva ca aici să locuiască Atara Shamir?

Tânărul care ţinea paharul în mână părea surprins de îndoiala din tonul vocii lui Manu.

— Ce întrebare! Doar sărbătorim ziua ei de naştere! Atara, au mai venit oaspeţi! a anunţat vocea lui, iar muzica s-a oprit imediat şi din camera aglomerată a apărut o tânără blondă şi scundă, îmbrăcată într-o rochie albastră, de lână, ţinând o chitară în mâini şi privindu-i indignată, în timp ce versurile cântecului păleau încet undeva în spatele ei: „Şi când vine miezul nopţii în Efrat, Yafat părăseşte mormântul şi către Iordan mărşăluieşte.“

Doar ea ştia că nu se numărau printre cunoscuţii ei, aşa încât a fost singura care nici măcar nu s-a uitat la ei, iar Manu s-a grăbit să-i explice, în timp ce-şi desfăcea haina, scoţând din buzunar plicul uşor umed şi purtând poate căldura trupului lui.

— Scrisoarea aceasta a ajuns din greşeală în cutia mea poştală, dar îţi este adresată.

Tânăra a sprijinit chitara de perete şi a întins o mână palidă înspre plic, fără a părea surprinsă şi fără să le mulţumească, de parcă s-ar fi întâmplat ca în fiecare zi cineva să colinde străzile Ierusalimului pentru a-i aduce scrisorile căzute în mâinile străine ale unor oameni dispuşi să străbată oraşul noaptea, pe ploaie, doar pentru a i le înmâna, după care s-a întors imediat în camera din care ieşise, făcându-i să se simtă oarecum jigniţi.

— Haideţi înăuntru, le-a spus unul dintre tineri, nu vreţi să mâncaţi ceva?

Dar ea s-a repezit să-i răspundă că se grăbeau să plece spre Tel Aviv, în ciuda faptului că erau flămânzi, ca de obicei.

— La Tel Aviv? Să aveţi grijă pe drum, le-a zis el, după care a adăugat, fără nici o legătură: Dumnezeu e alături de voi, eroi ai armatei!

Oare îi recunoscuse, oare îi va trăda? Sau poate e unul dintre ei? Abia dacă se cunoşteau unii pe alţii.

Măcar dacă ar fi rămas acolo, încremenită în clipa aceea de inocenţă oarbă, în loc să se rostogolească din nou la vale, pe coasta destinului, îşi spune acum oftând, întinsă pe pat în hainele de stradă, nici măcar pantofii nu şi i-a scos din picioare. Să-i povestească despre faptul că în ziua următoare s-a dovedit că nu ei ar fi trebuit să aibă grijă, deoarece, când s-a întors seara în apartamentul pe care o familie cumsecade li-l pusese la dispoziţie pentru câteva zile, el ţinea în mână un ziar cumpărat din bugetul lor sărăcăcios pentru hrană şi i-a spus cu voce tremurată, în limba aceea biblică a lui: „Blestemat fie de azi înainte numele meu, Menahem“, cu umerii tremurând în timp ce-i întindea ziarul, în care erau enumerate numele a trei persoane ucise într-un atac asupra unui autobuz care plecase în zorii zilei din Ierusalim, şi Rahel a scos un strigăt în clipa în care a ajuns la ultimul nume, Atara Shamir, în vârstă de exact douăzeci de ani, tânără care se afla în drum spre kibbutzul Dan, din nordul ţării, pentru a-şi vizita mama bolnavă.

Îşi recuperează amintirile cu o energie surprinzătoare, simţindu-le cum îi pulsează în tâmple. Are impresia că memoria ei e din ce în ce mai ascuţită, asemenea unei lame de cuţit, care taie adânc în creierul ei, în timp ce-l vede din nou prăbuşindu-se pe podea, la picioarele ei, cu faţa îngropată în palme, respirând cu dificultate şi tânguindu-se asemenea unui animal bătut până la sânge. Se vede şi pe ea însăşi, privind de pe margine, împăturind ziarul şi punându-l deoparte, cu mâini tremurătoare. Nu-l mai văzuse niciodată atât de tulburat, nici după sinuciderile lui Barzani şi Feinstein, nici după uciderea tinerilor şi tinerelor care se antrenaseră în Raanana, şi nici chiar după ce ne-am pierdut unsprezece prieteni în atacul asupra căilor ferate din Haifa. Învăţaseră să-şi călească inimile, aşa că şi-au îngropat prietenii şi au continuat lupta, înfometaţi, hăituiţi, singuri, fără casă, fără a-şi permite să simtă dor, nici unul faţă de celălalt, în lungile perioade de despărţire, nici faţă de iubiţii lor părinţi şi fraţi, nici faţă de cei morţi.

Oare să-i povestească despre cum a gemut în noaptea aceea pe canapeaua extensibilă, care scârţâia din toate încheieturile, până când familia la care locuiau le-a bătut în uşă şi i-a întrebat dacă e nevoie să cheme un medic

capabil să păstreze secretul vizitei lui, aşa cum procedau uneori atunci când vreunul dintre luptători era rănit?

— Sunt blestemat, Rahel, bâiguia el fără încetare, nu degeaba mi-am ales numele ăsta, eu sunt Iefta, iar ea a fost fiica mea, mi-a ieşit dinainte cu trâmbiţe şi dans[7], iar eu am sacrificat-o. Ai văzut ce privire avea, Rahel? Spre deosebire de fiica lui Iefta, ea a ştiut îndată, repeta el întruna, cu trupul uscăţiv lipit de perete, scuturat de un tremur care-i cuprinsese trupul pe dinăuntru şi pe dinafară, ea a ştiut că eu sunt îngerul morţii.

— Acela care a tras asupra autobuzului este îngerul morţii, iar noi va trebui să luptăm împotriva lui, îi repeta ea fără nici un rezultat. N-avem voie să jelim înainte de a fi încheiat lupta. Avem onoarea de a trăi vremuri care dăltuiesc destine, avem privilegiul să ne sacrificăm trup şi suflet. Datorită luptei noastre, copiii pe care-i vom naşte vor veni pe lume într-o realitate diferită.

Nici în noaptea aceea, la fel ca în noaptea aceasta, n-a reuşit să închidă un ochi, străbătând alături de el străzile, mergând cu paşi mici pe lângă ziduri, picioarele lor grele de ploaie trasând, fără să ştie, o nouă poveste însângerată. O vede pe tânăra îmbrăcată în rochie albastră de lână ivindu-se inertă în faţa ochilor ei, alături de prietenii pierduţi în luptă, Boaz, şi Arie, şi Israel, şi Uri, şi Elhanan, şi Shlomo, şi Gdalia, şi Tzvi, şi Haim, şi Uzi, şi Shmuel, şi Hamda, şi Ruth, şi Meir, şi Shemesh.

Era convinsă că numele Atarei Shamir, spulberată de valul ucigaş al epocii în care trăiau, va fi adăugat pe lista luptătorilor care şi-au dat viaţa pentru eliberarea patriei. Spera că încrederea şi credinţa în dreptatea şi sfinţenia luptei vor pune în umbră circumstanţele greu de îndurat în care aceasta avea loc, vinovăţia şi responsabilitatea, dezonoarea şi ruşinea pe care le aveau de înfruntat, ca şi cum ar fi fost nişte derbedei. Cum ar fi putut estima atunci dimensiunile fracturii care avea să urmeze, durerea deziluziei care începea să se facă simţită?

Pentru că în beciurile insalubre în care se întâlneau din când în când câte trei, patru luptători – mai mult de cinci era deja prea riscant –, în cocioabele care stăteau să cadă, în cotloanele întunecate de la marginea mahalalelor Manashem, Kerem Hatimen şi Fahim stăteau de vorbă şi se contraziceau unii pe alţii până în zori, iar mâna lui Manu se odihnea aproape întotdeauna pe mâna ei. Îi plăcea să asculte argumentările lui solide asemenea unor fortăreţe cu arhitectură elaborată, şi nu doar ei îi făcea plăcere lucrul acesta. Chiar şi comandanţii veneau uneori, pentru a-i cere părerea acestui tânăr

deosebit de inteligent, care cita din Jabotinski[8], din Brenner, din Nietzsche şi din Marx, dar şi din profeţii poporului lui Israel.

— Care este semnificaţia acestei anulări a culturii europene? le predica el prietenilor săi. Profeţii lui Israel au prevăzut totul!

Dar întrebarea lui a devenit cu timpul una marginală, pe măsură ce organizaţia începea să se destrame, sfâşiată între stânga şi dreapta, persecutată din toate direcţiile. Erau oameni asemănători, cu credinţe diferite, având mai curând în comun un anumit tip de personalitate decât o doctrină. Nu întâmplător se afla printre ei Iosef, comunistul, şi Tzvi cel religios, amândoi fraţi de arme, dar, în cele din urmă, aproape toţi au greşit la cea mai importantă dintre întrebări – cine este de fapt duşmanul?

Tocmai ea, mai tânără decât cei mai mulţi dintre ei şi cea mai puţin educată, avea tendinţa de a pune lucrurile la îndoială, însă nu i te puteai opune lui Manu Rubin.

— Locuitorii arabi ai acestei ţări nu ne sunt duşmani, repeta el fără încetare, agăţându-se de orice eveniment care confirma posibilitatea, indiferent cât de firavă ar fi fost, a unei înţelegeri între arabi şi evrei. Vom crea un front comun cu luptătorii arabi pentru libertate şi îi vom înfrunta împreună pe britanici, avem interese comune, noi, toţi locuitorii acestei ţări, indiferent de religie, rasă ori naţionalitate.

Dar uciderea Atarei Shamir la începutul iernii lui 1948 n-a făcut decât să anunţe tot ceea ce avea să se întâmple în lunile care au urmat, atât cu tânărul stat Israel, cât şi cu organizaţia aflată în plin proces de disoluţie, dar şi cu iubirea lor, care nu mai avea nici un viitor şi de pe urma căreia n-a rămas absolut nimic.

Ce rost mai au toate astea acum, oftează Rahel, stând întinsă pe spate, epuizată, şi nereuşind nici măcar să se întoarcă pe-o parte. Niciodată nu şi-a dat voie să se gândească la toate acestea şi nici n-a vorbit cu nimeni despre asta. Viaţa merge mai departe chiar şi după catastrofe mai mari decât aceasta; la urma urmei, s-a recăsătorit şi a avut copii, la fel cum a făcut şi el. Din iubirea lor n-a rămas nici urmă de amintire, cum n-a rămas nici din familia pe care plănuiau să şi-o întemeieze după încheierea luptelor, şi nici din viaţa pe care speraseră s-o trăiască. El îşi dorea să studieze ştiinţele şi filozofia, iar ea, literele şi dreptul. Au visat la ziua în care vor putea trăi în pace într-un Israel liber şi le vor putea istorisi copiilor lor poveşti despre cutezanţă şi eroism.

„De Anul Nou, de Anul Nou, mi-a răsărit un trandafir în grădină“, aude Rahel vocea răsunătoare a vecinei de vizavi începând deodată să cânte, acompaniindu-se cu pasiune la pian: „De Anul Nou, de Anul Nou, inimile noastre au primit răspuns la vechile lor rugăciuni.“ Nu i-a mai rămas decât un singur cântec, pe care îl repetă iar şi iar, zi şi noapte, ore în şir. Preţ de o clipă, o invidiază pentru mintea ei goală. Pe vremea când era încă sănătoasă, n-o plăcuse deloc, încerca s-o evite, dar acum, de când s-a îmbolnăvit, îi e milă de ea, mai ales când aude reproşurile pe care i le face îngrijitoarea, în încercarea de a o face să tacă.

— Noaptea se doarme! strigă ea. Noaptea se doarme!

Oare o târăşte din nou cu forţa în pat? Trebuie să se ridice şi să le bată la uşă, aşa cum face de fiecare dată. Prezenţa ei o temperează pe îngrijitoarea iute la mânie, dar nu are suficientă forţă şi simte că o doare tot corpul. Oră după oră stă întinsă pe pat, fără să facă vreo mişcare, cu gura uscată şi ochii larg deschişi către ziua muribundă, sau poate că aceea este lumina răsăritului, dincolo de storurile coborâte. N-ar fi trebuit să accepte s-o întâlnească pe Atara, n-ar fi trebuit să primească această scrisoare, acum se află în pericol, şi cu toate astea nu e nici un lucru pe care să şi-l dorească mai mult pe lume decât să o vadă din nou.

Îi este greu până şi să întindă mâna spre receptorul telefonului, dar poate că e mai bine aşa. Oare dăruieşte, sau ia, oare e binecuvântată, sau blestemată? Până una, alta, a mai trecut o zi, şi o nouă rană veche s-a căscat din nou. Asta ar putea fi ultima ei zi de viaţă, ultima ei misiune.

— Bună dimineaţa, Atara, îi va spune în cele din urmă, cu gâtul pârjolit, ca şi cum ar fi suspinat sau ar fi strigat toată noaptea, îmi pare foarte rău că nu te-am putut ajuta ieri. Dacă poţi veni din nou astăzi, îţi voi povesti despre femeia al cărei nume îl porţi.

---

7. Judecători, 11, 34 („Şi iată că fiica sa i-a ieşit înainte cu timpane şi jocuri“).

8. Zeev Jabotinski (1880–1940), originar din Odesa, a fost un om politic şi ideolog sionist de frunte, scriitor, orator, soldat şi fondator al Legiunii Evreieşti. (N. red.)

CAPITOLUL 6
Care e povestea ta, Atara?

— Cine este? întreabă el, fără să aştepte răspunsul, apoi se aşază pe pat şi priveşte fără tragere de inimă în jur. Nu mă simt bine.

— E Rahel, zice ea. Deodată simte o nevoie presantă de a-mi povesti ceva ce ieri a încercat prin toate mijloacele să ascundă. Ce simţi?

— Nu ştiu sigur, răspunde el, nu mă simt bine.

— Dacă nu ştii, atunci nu e chiar aşa de rău, îi spune ea, mângâindu-i părul uşor soios. Ce crede oare femeia asta, c-o să mai pierd o zi de muncă şi-o să mai bat o dată drumul până acolo? Nu la telefon, zice ea, imitându-i tonul serios, pe vremea mea, telefoanele erau folosite doar pentru a trimite mesaje.

— Ieri mi-ai promis că nu te vei mai duce niciodată acolo, a protestat el. Nu ai nici un pic de respect faţă de tine însăţi? Şi dacă se va răzgândi iarăşi?

— De ce îţi pasă atât de mult de asta? întreabă ea, în timp ce se îndreaptă grăbită spre baie.

Cu toate acestea, simte că gestul de apropiere pe care l-a făcut Rahel către ea, telefonându-i, a emoţionat-o. Încetul cu încetul, gheaţa se sparge, după luni întregi de aşteptare.

Ciudat, nu i-au spus niciodată că a fost numită astfel după o femeie, se gândeşte în timp ce se pregăteşte de plecare, punându-şi o rochie uşoară, de culoarea bronzului, şi pieptănându-şi părul, pe care îl adună într-o coadă, pentru ca apoi să-şi coloreze buzele cu un ruj închis la culoare.

— Mergi la serviciu, sau la întâlnire? Cât de mult poţi să te machiezi? se încruntă Alex din patul din spatele ei, în timp ce Atara îşi aplică rimelul pe gene şi îi aruncă un zâmbet provocator în oglindă.

Îi place să se îmbrace şi să se machieze, iar asta cu siguranţă nu-i strică, în mediul dur şi masculin al construcţiilor. N-are nici o problemă în a se folosi de atuurile feminităţii ei – în anumite limite, desigur. Din clipa în care l-a cunoscut pe Alex, n-au mai interesat-o flirturile şi cuceririle, în ciuda faptului că el nu renunţase la a păstra un grăunte de suspiciune.

— Să-ţi aduc ceva de jos, înainte să plec? îl întreabă ea în timp ce aruncă o privire în jur, pentru a se asigura că n-a uitat nimic.

— Nu, o să mai dorm puţin, sunt terminat, zice el, iar ea se apropie de pat şi îi atinge fruntea cu vârfurile degetelor.

— Nu ai febră, spune Atara, cu siguranţă e virusul ăla de douăzeci şi patru de ore. Până diseară o să te simţi mult mai bine. Când se îmbolnăvesc, bărbaţii sunt un dezastru, convinşi că suferă de o maladie incurabilă, zice ea la persoana a treia, încercând parcă să-i împărtăşească astfel de păreri despre stirpea masculină, fără a-i răni orgoliul. Atunci somn uşor, Sunny, să mă suni când te trezeşti.

Simte furnicături în vârfurile degetelor, în timp ce coboară treptele spre bucătărie; poate are totuşi febră? Dar ce mai contează? Cum a venit, aşa o să şi treacă, Alex face mereu caz din orice. Trece prin dreptul camerei goale a lui Abigail, apoi prin dreptul camerei la fel de goale a lui Yoav; uşa dormitorului lui Eden e închisă, iar el doarme, cu siguranţă însă, spre surprinderea ei, îl găseşte în bucătărie, moment în care simte cum o traversează un val de încordare, pentru că stă aşezat la masă, cu un pahar gol în faţă, cu partea de sus a corpului dezgolită şi chipul împietrit.

— Bună dimineaţă, copile, îi spune cu o lejeritate mimată. În sfârşit te văd şi eu! Tu eşti creatură diurnă, sau nocturnă?

El mormăie ceva către paharul gol.

— Nu-mi mai spune copil.

Prezenţa ei îl face să se simtă la fel de incomod cum se simte şi ea în prezenţa lui, aşa încât Atara încearcă să conţină singură toată tensiunea aceea, în timp ce-şi toarnă o cană de cafea. Pe vremuri credea că acesta este cel mai frumos cuvânt din câte există. Copil, copil, copil pe care era fericită să-l privească în timp ce se juca cu maşinuţele pe podeaua salonului, frumos şi delicat, cu pielea lui măslinie, cu părul de culoarea mierii, cu ochii scânteietori, o îmbinare perfectă a trăsăturilor lor, care-i transformase într-o familie adevărată. Până şi desenele de pe pijamalele lui, iepuraşi plutind printre nori, purtaţi de umbrele deschise, îi umpleau inima de linişte în timp ce împăturea noaptea rufele curate. Dar toate astea au trecut de mult, urmate de anii turbulenţi ai adolescenţei, după care a venit în forţă stagiul militar, lovind-o ca o locomotivă, perioadă care aproape că se încheiase cu bine, aproape că putuseră să răsufle uşuraţi, când ceva a mers dintr-odată foarte prost. Oare va şti vreodată ce s-a întâmplat?

— Vrei cafea? îl întreabă ea, iar el scutură din cap.

E limpede că nu are chef de vorbă, iar ea nu are timp acum, însă nu se poate abţine să încerce, aşezându-se cu ceaşca de cafea pe scaunul din faţa

lui.

— Ce se întâmplă cu tine, Eden? îl întreabă. Nu reuşesc să înţeleg.

— Momentan, nu prea multe, şi oricum n-am chef să vorbesc, îi răspunde el pe un ton sec.

Privirea lui o evită pe a ei în lumina strălucitoare a dimineţii, iar ea oftează.

— Nici nu-mi imaginam altceva, vreau doar să-mi spui ce se întâmplă la unitate. Aştepţi o nouă misiune? Ai fost lăsat la vatră mai devreme? Ai permisie din motive medicale?

— Câte puţin din fiecare, bâiguie el, şi ea îi răspunde tensionată:

— Dar situaţiile astea se contrazic una pe cealaltă.

— Ce vrei de la mine? întreabă el, fără a se sinchisi să detalieze.

În spatele torsului său gol, marea înghite cerul şi pare că valea întreagă e pe cale să se prăbuşească într-un hău căscat pe neaşteptate.

— E decizia ta, sau a lor? îl întreabă ea, iar Eden îi răspunde.

— A lor.

Lucrul ăsta o mai linişteşte puţin. Pare lovit, devastat, incapabil să ia o decizie, părând că a cerut de la el însuşi mult prea mult în aceşti ultimi ani. Atara vrea să-l îmbrăţişeze, să-l roage să nu se tortureze, să nu se autopedepsească în cazul în care a comis o greşeală, dar ştie că nu-i va plăcea să audă asta din gura ei. În universul lui n-a mai rămas nici măcar puţin loc pentru tandreţea maternă.

După recrutare, s-a schimbat văzând cu ochii, dinaintea privirilor lor, umerii i s-au lăţit, muşchii i s-au încordat, figura i-a devenit aproape inexpresivă, gura i s-a crispat, iar vocea i-a devenit monotonă. S-a înstrăinat de ei, mai ales de ea, iar Atara ştie că îngrijorarea pe care o simţea atârna greu pe umerii lui, motiv pentru care încerca s-o ascundă. Uneori avea impresia că el vrea să-i vorbească, aşa cum o făcea pe vremuri, doar că nu mai ştia cum anume să facă asta, şi nici ea nu mai pricepea cum să comunice cu el. A început să-l perceapă ca pe un bărbat din ce în ce mai complicat, din ce în ce mai puţin cunoscut. Până şi mersul i s-a schimbat, partea de sus a corpului îi este aproape ţeapănă, iar ea îl urmăreşte uimită, oare înăuntrul acestui bărbat musculos şi tăcut trăieşte în continuare copilul ei? În ultimul an se bucuraseră atât de mult să vadă că Eden se deschisese către lumea din afara armatei, că orizontul i se deschide. De mai multe ori văzuseră fete în casă, cărţi deschise, prieteni vechi, oare fericirea aceea

fusese prematură, la fel ca trezirea lui emoţională, care, din câte se pare, rupsese echilibrul între omul care devenise şi ceea ce se cerea de la el?

— Trebuie să plec, îi spune Atara, dar continuă să stea la masă, în faţa lui, incapabilă să se desprindă de bărbatul acesta tânăr, care a fost odată copilul ei.

Părul i s-a închis la culoare de-a lungul anilor, la fel ca sprâncenele şi genele care-i umbresc ochii de un albastru strălucitor, nasul i s-a lăţit şi a căpătat o expresie dezgustată, iar buzele i-au devenit pline, şi în clipa în care zâmbeşte, face o gropiţă în obrazul stâng. Dar când l-a văzut oare zâmbind ultima dată? Fără să-şi dea seama, întinde vârfurile degetelor şi îi mângâie obrazul în timp ce se ridică în picioare, însă simte imediat reticenţa lui.

— Stai cu ochii pe tata, bine? Nu se simte bine, îi spune ea în timp ce iese din bucătărie, iar el se întoarce spre ea, cu o expresie ceva mai blândă.

— De ce? Ce a păţit?

— Un virus digestiv, din câte se pare, zice ea. Urcă la el din când în când, bine? Asta dacă nu te duci la culcare, adaugă, readucând conversaţia, din cine ştie ce motiv, la punctul de pornire.

Oare e creatură diurnă, sau creatură nocturnă?

— Merg să văd o clădire nu departe de casă, adaugă, după care voi fi la birou până diseară. Sună-mă dacă apare vreo problemă.

De ce i-ar păsa lui unde merge ea şi de ce i-a spus că se duce la birou, când în adâncul inimii ei se gândeşte la Rahel, la momeala cu care a îmbiat-o, şi anume promisiunea de a-i povesti despre femeia al cărei nume îl poartă.

Pe drum spre clădirea cea veche, care aşteaptă o nouă şansă, îşi aduce aminte cum l-a văzut pentru prima dată pe Alex, şezând pe pervazul uneia dintre ferestrele vilei monument istoric pe care o cumpăraseră în centrul Carmelului el şi soţia lui din America, îngrijită, care le deschisese uşa, cocoţată pe o pereche de pantofi cu toc cui. Lucra alături de o prietenă mai experimentată, care o cooptase pentru a restaura şi redecora casa, aşa încât merseseră acolo cu intenţia de a observa fiecare cameră în parte, pentru a face măsurători şi schiţe, ea fiind responsabilă cu lucrările de restaurare, domeniu care se afla la început în perioada respectivă. Dar, în clipa în care şi-a întors faţa către ea, cu o mişcare leneşă şi arogantă, a simţit cum rămâne ţintuită locului, nemaiputând să înainteze, deşi asta îşi dorea să facă, fiindcă felul în care arăta îi stârnise o nelinişte erotică, şi ar fi vrut să şi-l

şteargă pur şi simplu din memorie, să nu-l mai vadă niciodată, sau să-l vadă în fiecare zi, în fiecare noapte, pe perna de lângă perna ei, sau deasupra ei, înghiţind-o, acesta era cuvântul care-i venea cel mai adesea în minte: înghiţire. A sărit cu o mişcare agilă de pe pervazul ferestrei şi s-a apropiat de ele păşind lent, îmbrăcat neglijent, în haine de iarnă, cu o geacă de blugi peste un pulover negru şi o pereche de pantaloni de catifea, cu părul blond, în dezordine. Când s-a apropiat, i-a observat ridurile fine de la colţurile ochilor şi din jurul gurii, deja nu mai era la prima tinereţe, dar asta nu-i ştirbea câtuşi de puţin farmecul. L-a privit de mai multe ori când s-a alăturat, puţin mai târziu, micii lor procesiuni, care străbătea încăpere după încăpere, iar când au ajuns pe terasă, unde au admirat marmura neagră cu care era pavată, el a zis cu un zâmbet provocator:

— Doar în palatul prezidenţial din Siria sau din Liban mai există asemenea podele, nu se mulţumeşte cu mai puţin.

Şi, spre surprinderea ei, a privit-o pe ea, nu pe soţia lui, ca şi cum s-ar fi referit într-adevăr la Atara. Ea i-a răspuns fără întârziere, desigur, rugându-l să-i spună istoria casei, după care a ascultat fermecată povestea unui evreu bogat din Germania, a cărui soţie a refuzat să-l urmeze în Israel, până când acesta i-a promis că-i va construi cea mai frumoasă casă de pe munte, orientată spre mare, iar când au ieşit în grădina terasată, spre care duceau două cărări străjuite de palmieri, privirea lui a plutit pe chipul ei argintiu, de culoarea norilor care treceau încet pe deasupra capetelor lor, sobri şi magnifici.

— Ce părere ai, Atara? a întrebat-o prietena ei, iar ea a dat admirativ din cap.

— Ce-ar mai fi de spus? E o îmbinare perfectă de arhitectură arabă şi europeană. Chiar i-a construit cea mai frumoasă casă.

Alex a conchis pe un ton sec:

— Dar ea n-a avut şansa s-o vadă. Naziştii au ucis-o înainte ca lucrările să se încheie.

— Şi care e morala poveştii? s-a auzit întrebând în şoaptă, doar pentru el. Dacă s-ar fi mulţumit cu mai puţin, ar fi rămas în viaţă?

El a râs, luat prin surprindere.

— De ce ar trebui să existe o morală? E o poveste de viaţă adevărată, nu o parabolă educativă.

— Cunoşti şi alte detalii? l-a întrebat.

El i-a răspuns tot printr-o întrebare:

— Ca, de exemplu?

— Ca, de exemplu, de ce nu a vrut să emigreze împreună cu el în Israel? Pe cine a refuzat ea, pe el, sau Israelul? Şi ce fel de viaţă a dus el aici, fără ea? Şi dacă au avut copii, dacă şi el a fost ucis…

Alex a ridicat mâinile în aer, sugerând că se predă.

— Ai dreptate, a zis râzând, ne lipsesc foarte multe amănunte. Vrei să-mi spui de fapt că şi ele au nevoie de restaurare?

— Întrebarea este cum reuşim să mai adăugăm aici o cameră, Atara, a zis prietena ei, care era mult mai practică. Nu e deloc uşor. Planul e perfect simetric.

Au intrat amândouă în casă, în timp ce el, spre dezamăgirea Atarei, a mai rămas o vreme între coloanele de piatră ale terasei, părând că-şi pierduse interesul în privinţa lor, iar ea s-a prefăcut că ascultă cu atenţie plângerile pline de îngrijorare ale soţiei lui, care părea că avea o dificultate în a discerne între ceea ce era important şi ceea ce nu era, lucru destul de des întâlnit, de altfel, după cum începuse să observe, la oamenii care plănuiesc să-şi renoveze locuinţele sau care o fac deja.

Avusese de repetate ori ocazia să observe cum o intervenţie nefericită şi nu neapărat necesară are potenţialul de a le provoca clienţilor o tulburare atât de serioasă, încât pot ajunge chiar la despărţire, însă, în cazul acesta, prima a fost despărţirea ei de proiect, pentru că a doua zi a sunat-o el, proprietarul casei monument istoric – aşa îl numise ea din clipa în care îl văzuse –, şi i-a vorbit în mod direct deschis, cum nu era obişnuită să audă, cum nu mai întâlnise la nici un bărbat pe care-l cunoscuse până atunci, şi aproape că-şi putea aminti discuţiile intime cu prietenele ei, în care le povestea despre focul misterios care-i cuprinsese sufletul şi al cărui fum îi intoxica fiecare detaliu al vieţii de zi cu zi, devenită insipidă şi anostă. Fiica ei în vârstă de trei ani trebuia luată de la grădiniţă? Un proiect care trebuia finalizat? Soţul care-i trimisese un mesaj urgent? Să aştepte, să tacă, să se descurce fără ea.

— Bună, ce mai faci? a întrebat-o el pe un ton lejer, ca şi cum ar fi fost de la sine înţeles că avea s-o sune şi că ea avea să-i recunoască vocea, după care a început imediat să vorbească, povestindu-i despre un spectacol pe care-l văzuse cu o zi înainte la Tel Aviv şi al cărui subiect îi aducea aminte de conversaţia lor. Până şi actriţa îmi aducea aminte de tine, i-a zis el, iar adevărul este că fiecare lucru îmi aduce aminte de tine. Care e povestea ta, Atara, de unde ai răsărit aşa, deodată? a întrebat-o, fără să-i aştepte

răspunsul, şi pe cât de surprinsă a fost de francheţea discursului lui, pe atât de fascinată a fost de maniera lui relaxată de a vorbi.

Cei mai mulţi dintre oamenii pe care îi cunoştea erau obosiţi şi grăbiţi, nepermiţându-şi să stea de vorbă ore în şir la telefon, în timpul programului de lucru. Soţul ei era mereu ocupat în timpul zilei, la fel şi prietenele ei, cu excepţia perioadelor în care se aflau în concediu de maternitate, dar atunci erau ocupate cu bebeluşii, şi sigur că aşa era şi ea, doar că iată apărând brusc acest debit care i se pare aproape nesecat, netulburat de limite de timp, de loc sau de probleme de familie.

În clipa în care a pomenit despre casa pe care o văzuse cu o zi înainte, ea i-a spus că se gândise la câteva soluţii pentru a păstra elementele centrale, că vor adapta totul nevoilor lor, însă el a întrerupt-o:

— Am făcut toate investigaţiile pentru tine, a zis. Bărbatul care a construit casa n-a locuit în ea nici măcar o singură zi. Am sentimentul că nici eu nu voi locui în ea, a adăugat, am înţeles asta în clipa în care te-am văzut pe tine, am ştiut că nu va mai fi nevoie de încă o cameră.

Se căsca o adevărată prăpastie între semnificaţia vorbelor lui şi tonul firesc pe care rostea cuvintele, ca şi cum ar fi fost vorba despre lucruri pe care oamenii şi le spun unii altora zi de zi, iar asta a fermecat-o în asemenea măsură, încât brusc s-a simţit şi ea străină de propria casă, un apartament micuţ, cu o ipotecă mare, aşezat cu faţa spre golf.

În momentul în care el i-a propus să se întâlnească într-un bar din oraş, chiar în seara aceea – ca şi cum n-ar fi fost nici o problemă că era căsătorit şi avea o familie –, ea i-a răspuns fără să stea pe gânduri, contaminându-se de sentimentul de libertate pe care el îl emana prin toţi porii, deşi nu mai ieşea decât rareori seara, după naşterea lui Abigail, şi nici nu avea habar ce urma să-i spună lui Doron, când se va întoarce epuizat de la serviciu, dar toate lucrurile astea deveniseră brusc lipsite de importanţă, pentru că centrul de greutate al vieţii ei se deplasase dintr-odată şi se stabilise într-un cu totul alt punct.

A plecat în grabă de la birou, pentru a o lua pe Abigail de la grădiniţă, cu un sfert de oră întârziere, aşa cum nu-şi mai permisese niciodată. Avea impresia că privirea lui argintie o urmăreşte, aşa că şi-a îndreptat spinarea şi a început să păşească legănat, după care s-a aplecat cu mişcări graţioase spre fiica ei, care a alergat s-o îmbrăţişeze, apoi s-a grăbit să-şi prindă din nou părul în coadă, cu intenţia de a arăta bine pentru el, a şters năsucul roşu şi iritat al lui Abigail, pe care l-a uns cu cremă după ce au ajuns acasă, şi

încă nu ştia ce să-i zică lui Doron, şi nici cu ce să se îmbrace, astea erau cele două probleme care o preocupau, dar nu ştia nici ce să-i spună celui care ceruse s-o vadă, cum să se prezinte, în afară de faptul că era femeie măritată, că avea un copil mic şi că încerca să conceapă încă un copil, după cum era obiceiul. Oare căuta o aventură trecătoare, o idilă secretă sau o viaţă complet nouă, deoarece, până în clipa în care îl văzuse, nici nu-şi dăduse seama de faptul că era în căutarea a ceva.

De când devenise mamă, i se estompase dorinţa de a seduce şi de a se lăsa sedusă, de a se vedea prin ochii plini de dorinţă ai unui alt bărbat. Prefera să se vadă prin ochii căprui şi catifelaţi ai fiicei ei, ca mamă devotată şi răbdătoare, care îşi petrecea timpul alături de ea, în diverse locuri de joacă, care construia împreună cu ea căsuţe colorate pentru păpuşi şi îi citea poveşti în fiecare seară. Prefera să se vadă pe ele două prin ochii fericiţi ai lui Doron, care se întorcea acasă în fiecare seară şi le îmbrăţişa cu dragoste. Din clipa în care se născuse Abigail, fiecare din ei îşi găsise locul, care până atunci nu fusese unul complet şi precis. Erau tată şi mamă mai mult decât fuseseră bărbat şi femeie, iar asta era mai mult decât suficient pentru ea, însă din momentul în care păşise în casa aceea istorică, în urmă cu numai douăzeci şi patru de ore, a simţit din nou crescând fiorul pe care-l credea uitat, un prim indiciu al faptului că urma să se lase copleşită de egoismul absolut al îndrăgostirii, de durerea dulce a dorului, iar răspunsul îi devenea din ce în ce mai clar, fără ca măcar să-şi dorească asta, pe măsură ce se întuneca afară, voi fi cine voi fi, va fi cine va fi.

Soarele a apus repede, iar ploaia a început să cadă, intensificându-se odată cu lăsarea întunericului, iar în clipa în care Doron a sunat, pentru a o anunţa că pleacă de la serviciu şi pentru a o întreba dacă trebuie să cumpere ceva pe drum spre casă, i-a spus că are o întâlnire de lucru urgentă în oraş, nu, din păcate, nu poate fi amânată pentru a doua zi dimineaţa, iar soţul ei, în naivitatea lui, a insistat s-o ducă el cu maşina, pentru că n-ai nici o şansă să găseşti loc de parcare în centrul oraşului, şi nici nu are voie să se ude, fiindcă numai ce-şi revenise după o viroză.

L-a aşteptat la intrarea în bloc, înfăşurată într-un palton lung, care-i ascundea cămaşa strâmtă de mătase şi fusta scurtă, ţinând într-o mână umbrela, iar în cealaltă, mânuţa fiicei lor, care strănuta încontinuu şi pe care au legat-o în scăunelul special, montat pe bancheta din spate, loc din care putea vedea în oglindă o imagine care avea să devină din ce în ce mai rară, aproape împotriva legilor firii. Mama şi tatăl ei şezând pe locurile din faţă,

împreună sub acoperişul metalic al maşinii, care-i ferea de ploaia ce provocase perturbări în trafic, ceea ce a făcut ca ei trei să petreacă şi mai mult timp împreună, mama, tatăl şi fiica în vârstă de trei ani, o familie la început de drum, şi cu toate astea se apropie de destinaţie cu o viteză de douăzeci de kilometri la oră.

Îşi aminteşte că Doron a început să-i povestească despre nu ştiu ce întâmplare de la birou, îi plăcea să-şi descrie în fiecare seară „ziua lui“ sau să asculte poveşti despre „ziua ei“, iar ea lua în râs ritualul ăsta plin de formalism şi se conforma doar pe jumătate, dar în timpul acelei călătorii s-a străduit să-l asculte, privind spre profilul lui masiv şi spre fereastra udă din spatele său, până când Abigail, liniştită în cea mai mare parte a timpului, a rupt monotonia cu un strigăt de plâns, care i-a făcut baloane de muci în dreptul nărilor.

— Mami, nu pleca! a ţipat ea, ca şi cum s-ar fi trezit brusc dintr-un coşmar. Rămâi cu noi, hai să ne întoarcem acasă!

Atara a încercat s-o liniştească, s-a întors cu faţa la ea şi a mângâiat-o pe picioruşe, promiţându-i că se va întoarce curând, asigurând-o că nu e nici o problemă, promiţându-i că, atunci când va reveni acasă, îi va da o mie de sărutări care i se vor strecura în vise şi se vor transforma în fluturi, iar a doua zi dimineaţă se vor vedea din nou, ca de obicei, chiar şi Doron a încercat s-o ademenească într-un fel care nu-i era deloc caracteristic, simţindu-se rănit.

— Nu vrei să stai cu tati? a întrebat-o pe fetiţă cu tristeţe.

— Eu vreau să stau şi cu mami, şi cu tati! a scâncit ea, ca şi cum ar fi înţeles deja că cerea un lucru imposibil.

A continuat s-o mângâie pe picioare, plânsetele din ce în ce mai stinse ale fetiţei umplând-o de anxietate şi regret, până în clipa în care i-a şoptit lui Doron în engleză, pentru ca fetiţa să nu priceapă:

— Hai să ne întoarcem acasă, dacă e aşa de dificil pentru ea, amân întâlnirea.

— Nici vorbă, a protestat el ferm, nu putem ceda în faţa plânsetelor ei, asta e doar manipulare!

În felul acesta, s-a adăugat şi o dimensiune educaţională acelei călătorii, care dura în medie un sfert de oră, dar care atunci a durat patruzeci şi cinci de minute, sau poate chiar toată viaţa, pentru că amintirea pe care o păstrează despre seara aceea îi sfâşie inima într-un mod chiar mai dureros decât cea a zilei în care i-a explicat fiicei ei că mama şi tata au luat

hotărârea de a se despărţi, dar că amândoi o vor iubi toată viaţa lor, şi mai dureros decât toate zilele grele care au urmat după aceasta, pentru că momentul acela în care regretele erau încă posibile este exact momentul la care revine iar şi iar, cu furie.

Cu o vară în urmă a povestit despre asta chiar şi cu Abigail, care devenise nostalgică pe măsură ce se apropia data plecării şi îi cerea să-i spună încontinuu poveşti despre copilăria ei, iar atunci i-a mărturisit cum înţelesese, la vârsta de trei ani, în ce direcţie avea s-o ducă pe mama ei acel drum cu maşina. De-a lungul anilor îşi permisese să-i împărtăşească fiicei ei experienţele triste prin care trecuse, în ciuda tristeţii lor, experienţe pe care le traversaseră împreună şi care influenţaseră vieţile amândurora, pentru că în multe privinţe crescuseră împreună, şi spre surprinderea ei, Abigail o ascultase uşor amuzată, admirând inteligenţa emoţională a fetiţei care fusese, iar în clipa în care a început să plângă, povestindu-i despre toate acestea, a simţit că rolurile se inversaseră cumva. Iată că ea era cea care plângea acum, iar în curând fiica ei va fi cea care va porni pe drumul său, şi aproape i-a strigat:

— Guli, nu pleca, rămâi cu noi!

Îşi aminteşte din nou că nu i-a răspuns la ultimul apel, iar acum se lasă deja întunericul peste camera ei minusculă, pe care o cunoaşte atât de bine din convorbirile lor video. N-a reuşit deocamdată s-o viziteze, spre părerea ei de rău. Este mult prea scump, mult prea departe, un drum mult prea lung, dar distanţa nu poate slăbi legătura strânsă dintre ele. La noapte îi va telefona şi poate vor reuşi, în sfârşit, să vorbească. Abigail o va îndemna cu siguranţă să accepte invitaţia neaşteptată venită din partea lui Rahel şi să o viziteze cât mai curând, când i se va ivi ocazia. Ce vrea să spună povestea asta cu numele? Nu ştiam că ai fost numită astfel în memoria cuiva.

Poate chiar va merge la ea mâine, sau poate chiar astăzi, îşi spune în scurtele pauze pe care le are. Iată că a reuşit să le impună limite clienţilor, iar întâlnirile i s-au încheiat la timp. Alex nu trebuie să ştie nimic, nu e problema lui. Simţise o oarecare urgenţă în tonul pe care îi vorbise Rahel în dimineaţa aceea, aproape o nevoie. Da, o va vizita chiar azi, altfel va regreta. Nu-şi poate permite să regrete. Regretele ei sunt puternice şi adânci, murdare în cea mai mare parte. Nu cicatrizezi bine, Atur, îi spusese odată Rania, asta e problema ta, cea mai mică dintre ele, desigur.

Poate tocmai ăsta e motivul pentru care a ales să vindece şi să pună laolaltă fragmentele disparate ale unor clădiri vechi, existenţe pierdute şi

uitate, pe care nu le apără nimeni de ravagiile timpului şi de locatarii needucaţi, care le mutilează prin anexe îngrozitoare, ştirbindu-le frumuseţea, întinându-le spiritul şi amintirea, până când, în cele din urmă, îşi fac apariţia buldozerele. Nici măcar bătrânii care locuiesc în ele nu se veştejesc lent, natural, ci dispar brusc din peisaj, graţie demolărilor forţate impuse de antreprenori puternici, la fel de nepoliticoşi precum cel pe care îl are chiar acum în faţă.

În timp ce stă în picioare în faţa clădirii aceleia vechi, trecându-şi degetele peste crăpăturile din ziduri, lipindu-şi obrazul de tencuiala căzută, simţea cum anticiparea reparaţiilor pune în mişcare un nou ciclu de viaţă. Posibilitatea de a-i descoperi povestea şi de a adăuga un nou capitol în existenţa ei o umple încă de încântare. Caută sufletul din spatele materialelor de construcţie, ideile împletite în broderia clădirilor. Nu-i cere timpului să stea în loc, ci îşi doreşte să integreze clădirea, prin conexiuni noi, în şuvoiul plin de viaţă al contemporaneităţii. Pe vremea când se afla la început de carieră, arhitecţii restauratori erau încă ţinta unor atacuri constante, acuzaţi că zădărnicesc aspiraţiile progresiste ale umanităţii, că împiedică dezvoltarea oraşului, de dragul unor idealuri estetice, dar, odată cu trecerea anilor, oamenii au devenit din ce în ce mai conştienţi, iar astăzi, a salva o clădire a căpătat o conotaţie aproape romantică. Era pe punctul de a renunţa la studii, când a descoperit acest domeniu, care pe vremea aceea se afla abia la început şi respecta doar trecutul îndepărtat, ştergând într-un ritm accelerat moştenirea arhitecturală a trecutului recent. A fost descurajată de proiectele ostentativ de fastuoase ale departamentului de arhitectură, de exerciţiile pe baza cărora pretindeau că se pot dezvolta structuri, de iniţiativa de a presăra pretutindeni visuri şi dorinţe private impuse mediului, în timp ce poveştile trecutului erau distruse în mod sistematic.

Unul dintre profesorii de la universitate o sfătuise cu căldură să-şi caute altă profesie.

— Nu ţi se potriveşte, îi tot repeta el, mergi la Litere sau la Istorie, dacă eşti în căutare de poveşti.

Şi aproape că-i urmase sfatul, doar că a hotărât ca, înainte de asta, să mai urmeze o şcoală de vară la Florenţa, şi în timp ce stătea împreună cu prietena ei zi de zi, de dimineaţa până seara, într-una dintre vechile pieţe ale oraşului, a înţeles cât de mare este forţa stratificării, ce bogăţie a discursului poate fi creată de diversele straturi puse laolaltă, după cum a înţeles şi că şi-a găsit locul pe axa timpului şi a spaţiului, în lungul parcurs al procesului de

restaurare, în care se cere să laşi loc şi pentru cei care au trăit înaintea ta, transformându-te într-un fel de agent al memoriei.

A fost fericită să se integreze în noul domeniu şi să ia parte la trezirea conştiinţei, dar, odată cu trecerea anilor, şi-a dat seama că până şi cele mai profunde idei se izbesc de bariera birocraţiei şi a administraţiei, de constrângeri financiare şi de contradicţii, de solicitări imposibil de onorat şi de indivizi agresivi, asemenea acestui tânăr antreprenor, alături de care îşi jurase că nu va mai lucra niciodată, dar pe care nu-şi permisese totuşi să-l refuze.

— Atarush, mami, îi spune, apropiindu-se de ea cu buzele ţuguiate, ascultă-mă bine, n-am nici o şansă să vând apartamentele alea fără adăpost. La următorul război va fi o chestiune de viaţă şi de moarte. Trebuie să fii de acord cu mine când spun că asta e o chestie mai importantă decât estetica. Îţi aminteşti de familia aceea din sud, care a fost salvată de la dezastru doar datorită unui adăpost? O, la un moment dat se va întâmpla şi aici. Vrei să ai pe conştiinţă vieţile unor copii?

— Încetează cu manipularea, îl întrerupe ea, n-am unde să-ţi construiesc opt beciuri, asta înseamnă ziduri de beton de sus şi până jos, primăria nu va accepta aşa ceva, zice, deşi ştie că tocmai în acest scop o plăteşte, pentru a se folosi de relaţiile bune pe care le are cu primăria. Am reuşit să obţinem permisiunea pentru a instala un lift şi aparate de aer condiţionat, adaugă, mulţumeşte-te cu asta.

— Cum să mă mulţumesc cu atât? întreabă el, ridicându-se de pe scaun, un ghem de energie.

Până în urmă cu câţiva ani, lucrase cu tatăl său, iar când acesta se retrăsese, în cele din urmă, a sărit progenitura asta dubioasă şi răsfăţată, care îi cere încontinuu să facă tot felul de lucruri absolut imposibile. Cumpără o clădire arabă veche, cu patru apartamente mari, şi încearcă să o transforme într-una cu opt apartamente mici şi înghesuite şi să adauge adăposturi subterane, deşi ştie foarte bine că nu are voie să se atingă de faţadă.

O pojghiţă de politeţe îl învăluie în timp ce i se adresează din nou, însă în clipa în care îi sună telefonul, izbucneşte în urlete, înjură, ameninţă şi dă ordine, totul în timp ce-i face Atarei cu ochiul, ca şi cum ar fi doar o glumă, deşi ea nu-şi dă seama dacă el se preface faţă de ea, sau faţă de ei, oamenii care se află la cheremul lui. Şi ea e în mare măsură la cheremul lui, deoarece el e omul cu banii, el plăteşte pentru serviciile ei. Nu astfel îşi

imaginase că vor sta lucrurile la aproape cincizeci de ani, dar veniturile lui Alex se diminuaseră consistent în ultima vreme, în timp ce cheltuielile nu scăzuseră câtuşi de puţin, ba chiar dimpotrivă. Trebuia s-o susţină mai mult pe fiica ei, a cărei bursă nu reuşea să-i acopere nici măcar strictul necesar.

La începutul carierei fusese prosperă şi avusese succes, îşi dedica cea mai mare parte a timpului muncii, dar, după ce-l părăsise pe Doron, luptele din interiorul familiei îi înghiţiseră majoritatea realizărilor. Îi era din ce în ce mai devotată fiicei ei, care devenise anxioasă şi dependentă, promiţându-şi să recupereze orele de serviciu pierdute în zilele în care Abigail era la tatăl ei, dar chiar şi atunci se grăbea să ajungă mai repede acasă, dacă ştia că Alex îşi termina programul mai devreme. Mereu avea câte ceva să-i demonstreze, să-i explice de urgenţă, să-l pună la punct, pătrunsă permanent de sentimentul ridicol al faptului că are de îndeplinit o misiune, ca şi cum n-ar fi avut altă cale, ca şi cum ar fi fost posibil.

Prin fereastra biroului o priveşte portul cu apă adâncă pe care l-au construit britanicii în anii ’30 pe locul mării secate, port despre care se spune că ar fi trebuit să fie poarta spre Orientul Mijlociu. Acolo, pe pontonul lacrimilor, deportaţii păşeau împleticindu-se pe picioare, înainte de a fi trimişi în Cipru sau Mauritius. Acesta este locul în care o generaţie întreagă de imigranţi a făcut cunoştinţă, pentru prima dată, cu ţara lor nouă şi aspră. Mulţi dintre ei au rămas chiar aici, în oraşul-port de pe munte, mai ales din pricina epuizării, amintirile lor împletindu-se, încetul cu încetul, cu amintirile oraşului. Uneori, fără să ştie din ce motiv, simţea că aparţine mai curând acelei generaţii, şi nu celei în care se născuse. Şi ea ajunsese aici epuizată, speriată, fără să înţeleagă nimic.

— Hai, nu fi rea, începe el să se tânguie, imediat ce convorbirea telefonică dramatică se încheie. Vino cu mine la primărie, să rezolvăm problema asta.

— N-ai nici o şansă să rezolvi aşa ceva, Aviv! îi răspunde Atara. N-avem voie să ne atingem mai mult de zidurile exterioare. În primul rând, de ce ai cumpărat o clădire protejată? Ştiai foarte bine care sunt legile.

— Pentru că asta merge în ziua de azi, draga mea, îi răspunde el pe un ton ironic. Asta e de bonton. Vreau să câştig bani, şi asta vrei şi tu, aşa că haide s-o facem împreună, e şi spre binele tău. Altfel vei fi *passé* mai devreme decât îţi imaginezi. Cu siguranţă ştii că nu toată lumea îşi doreşte să lucreze cu tine, dar eu te apăr peste tot. Le spun tuturor, sigur că da,

lucrează încet, îţi scoate sufletul cu fiecare detaliu neînsemnat, dar e o profesionistă de prima mână.

— Îţi mulţumesc, dar chiar nu e nevoie, protestează ea, m-am descurcat destul de bine, încă dinainte să te naşti tu. Şi încă ceva, un refuz în domeniul în care lucrez eu e un compliment.

El izbucneşte în râs, păşind de-a lungul şi de-a latul biroului ei, învârtindu-şi cheile între degete, ca pe nişte mătănii.

— Între noi fie vorba, domeniul tău de activitate e complet depăşit. Pentru ce e nevoie de restaurare într-o ţară care n-are nici o şansă de a supravieţui mai mult de două, trei generaţii? E absolut patetic, nu vezi? Trebuie să construim, repede, simplu şi funcţional, nu să ne încăpăţânăm să ne agăţăm de trecut, când vulcanul poate erupe peste noi în orice moment.

— Erupţia unui vulcan e de fapt o excelentă metodă de conservare, îi răspunde Atara, n-ai fost niciodată la Pompei? Şi, la urma urmelor, de ce mai stai aici, dacă ai o viziune atât de pesimistă? Du-te şi construieşte în Europa Centrală, acolo e raiul israelienilor.

— Niciodată! izbucneşte el, ca şi cum i-ar fi dat foc. Asta e casa mea! De ce ţi se pare că aş fi mai puţin legat de ţara asta decât tine? Pentru că n-am făcut parte din trupele de comando, ca fiul tău, care e un erou? Crede-mă, am avut şi eu contribuţia mea, ba chiar cu vârf şi îndesat, aşa că n-am de gând să plec din locul ăsta!

— Sună a ameninţare, zice ea râzând, în timp ce se ridică de pe scaun, mai înaltă cu un cap decât el. Eşti invitat să rămâi atât în ţară, cât şi în biroul meu, dar eu trebuie s-o iau din loc. Am o întâlnire în Maale Adumim.

— În Maale Adumim? protestează el. Ce e de restaurat acolo? Credeam că mergem împreună la primărie.

— Nu azi, băiete, azi nu ţi se va face pe plac, îi spune, ştiind că vorbele ei îl vor înfuria, ceea ce-l va face s-o jignească şi să iasă furios din birou, iar ea nu-l va reţine, ci se va grăbi să-şi ia lucrurile şi va căuta ceva de mâncare în chicinetă, pentru că întâlnirile se succedaseră, iar ea abia dacă apucase să bage ceva în gură.

Ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis tulburător, îşi aminteşte începutul acestei zile, îl vede pe Alex întins pe pat în mansarda cu acoperiş oblic, îl vede pe Eden şezând aplecat de spate în spaţiul deschis al bucătăriei, şi are impresia că în lipsa ei fiecare va rămâne încremenit acolo unde l-a lăsat, până când ea se va întoarce acasă, iar ei vor putea reveni la viaţă. Îl va suna

din maşină, cu siguranţă şi-a revenit deja, altfel ar fi sunat-o, dar el îi răspunde pe un ton somnoros, iar ea îl întreabă:

— Ce faci, Sunny? Te-am trezit?

Iar el recunoaşte, cum nu-i stă în obicei:

— Da, mă odihneam.

După ce activitate? aproape că-l întreabă pe un ton ironic, însă se abţine de data asta.

— Atunci sună-mă când te trezeşti, mă găseşti pe mobil.

Cât de convenabil că întreg globul pământesc s-a comprimat într-un telefon celular de mici dimensiuni, înăuntrul căruia pot fi înghesuiţi toţi oamenii, cât de comod îi este că nu trebuie să spună exact unde se află, în timp ce se îndreaptă încă o dată spre Rahel. Când părinţii ei aveau nevoie de ea, nu bătea drumul atât de des pentru ei, iar acum, când lucrul acesta nu mai foloseşte nimănui, nici măcar ei înseşi, se grăbeşte atât de tare, nerăbdătoare să ducă la bun sfârşit o misiune pe care şi-a asumat-o cu conştiinciozitatea-i caracteristică. Pregătirea unui dosar de documentare pentru tatăl ei mort, căutarea structurii ideale, pe care trecerea timpului şi adăugirile ulterioare au pus-o în umbră, încercarea de a ajunge la adevărul lui estetic, la esenţa lui autentică, ca şi cum aşa ceva ar exista cu adevărat. Cine altcineva, dacă nu ea, ştie cel mai bine cât de evazivă e această noţiune, care adesea devine mai clară doar printr-o definiţie negativă: ceea ce nu e fals, ceea ce nu a suferit modificări, ceva căruia nu i-a fost ştearsă istoria.

Simte din nou aceeaşi angoasă, în timp ce se îndreaptă spre sud, întorcând spatele mării şi îndepărtându-se de oraşul ei de adopţie, care o primise cu braţele deschise în urmă cu foarte mulţi ani, la adăpostul umbrelor lui verzi-albastre, şi care o uluise cu bogăţia de structuri arhitecturale. Arhitectura arabă din perioada otomană şi cea a Mandatului Britanic, construcţii în stil templier, alături de clădiri Bauhaus, un amestec de culturi care secondează în mod fascinant amestecul peisajelor montane şi maritime, şi totul înglobat într-o modestie reconfortantă, lipsită de aroganţa inflexibilă a oraşului ei natal.

Clădirile îmbătrâniseră încetul cu încetul de-a lungul anilor, şi nimeni nu se atinsese de ele, nici pentru a le proteja, nici pentru a le deteriora, însă în ultima vreme încep să dispară şi de aici, la fel cum se întâmplă cu oamenii sub regimurile dictatoriale, care sunt luaţi cu forţa în creierii nopţii şi nu se mai întorc niciodată, mai ales în partea de jos a oraşului, care pe vremuri

fusese cartierul general al autorităţilor britanice. Şi nu doar clădirile dispar cu repeziciune chiar sub ochii ei, ci şi fenomene întregi, precum tradiţia marinărească, dimpreună cu localurile pline de viaţă şi pieţele colorate, în care se vindeau suvenire aduse din lumea întreagă. Vii într-o zi să fotografiezi localul construit în prima magazie ridicată în port, la marginea căii ferate, şi vezi că n-a mai rămas nimic din el, muncitorii au demolat deja zidurile, istoria se şterge chiar în faţa ochilor tăi.

Se trezeşte din nou pe autostrada care traversează ţara pe toată lungimea ei, trece pe lângă dealurile prăfuite, pe lângă kibbutzuri în apropierea cărora au fost ridicate peste noapte oraşe întregi, pe lângă aşezări arăbeşti aglomerate. Zidul care separă teritoriile se iveşte printre copaci, inducându-i un sentiment de pericol. Căldura pare să se intensifice odată cu lăsarea serii, devenind din ce în ce mai greu de suportat, pe măsură ce soarele coboară, iar razele lui ciuruiesc aerul irespirabil. Ieri nu observase cât de întunecate sunt câmpiile din valea Hefer, sau poate că luaseră foc astăzi. Pe măsură ce înaintează, vântul suflă spre ea un fum gros, iar de la distanţă îl vede ridicându-se din învelitorile de plastic, lăsând în urmă doar structurile metalice ale serelor.

Mirosul înţepător de plastic ars inundă spaţiul dinăuntrul maşinii, iar Atara încearcă să accelereze, ignorând limita de viteză, doar pentru a ajunge odată, pentru a o vedea, pentru a o auzi. Îţi voi povesti despre femeia al cărei nume îl porţi, îi promisese, dar, dintre toate întrebările, tocmai asta nu o preocupase niciodată. În copilărie nu-i plăcuse deloc numele ei, care i se părea mult prea serios şi apăsător, şi abia după ce a crescut a învăţat să-l preţuiască. Alex îl admirase la început, la fel cum o admirase şi pe ea.

— În sfârşit un nume neobişnuit, zicea el, iar în clipa în care l-a întâlnit pentru prima dată pe tatăl ei, l-a întrebat de ce alesese tocmai acest nume, însă ea nu-şi amintea ca răspunsul lui să fi conţinut vreo poveste neobişnuită.

Spre deosebire de ea, Alex se simţea bine în prezenţa tatălui ei, iar în rarele lor reuniuni familiale, îi plăcea să-i pună întrebări despre munca lui de cercetare, ascultându-i cu interes explicaţiile despre conductibilitatea electrică a neuronilor.

— Nimic de zis, are problemele lui, dar omul e genial, îi spunea de multe ori Alex, după ce stătea de vorbă cu tatăl ei.

Îl fascina cât de diferiţi erau părinţii ei de părinţii lui, supravieţuitori ai Holocaustului, greu încercaţi de viaţă, refugiaţi din Salonic – mama lui

fusese croitoreasă, iar tatăl său muncise la docuri –, care sacrificaseră totul de dragul educaţiei şi bunăstării singurului lor fiu, pentru ca el să poată realiza tot ceea ce războiul îi împiedicase pe ei să realizeze. Atitudinea lui faţă de ei era una plină de căldură şi iertare, în perfect contrast cu atitudinea pe care o avea în general faţă de oameni, iar atunci când s-au stins pe rând, unul după celălalt, la câţiva ani după naşterea lui Eden, i-a jelit amarnic.

Îşi aduce acum aminte cum a trezit-o în dimineaţa aceea, în urmă cu aproximativ un an, după ce telefonul îi sunase iar şi iar în vis, şi a anunţat-o cu blândeţe:

— Atari, tatăl tău a murit.

Simţise în vocea lui un respect profund, respect faţă de statut, reverenţă în faţa naşterii şi a morţii, iată, bărbatul care ţi-a dăruit ţie viaţa nu mai există, iar Atara izbucnise în lacrimi, care o surprinseseră mai ales pe ea – lui Alex i se părea firesc –, pentru că ce altceva să faci în clipa în care ţi se împlineşte dorinţa din copilărie, după care, lipită de pieptul lui cald, a murmurat printre sughiţuri:

— Nu mi-am dorit cu adevărat ca el să moară, nu-i aşa? Îmi doream să mă iubească, înţelegi?

— Sigur că înţeleg, i-a şoptit el, mângâindu-i părul.

Atara s-a trezit mulţumindu-i pe neaşteptate, ca şi cum tocmai i-ar fi făcut un cadou preţios, aşa încât şi-a dorit să-l răsplătească fără întârziere şi s-a agăţat de trupul lui cu pasiunea mistuitoare a unei adolescente, dar până şi asta a luat-o prin surprindere, în timp ce lui i s-a părut perfect normal, iar în vreme ce se îmbrăţişau şi făceau sex, cu pieile ude şi lipicioase, de parcă ar fi fost doi bebeluşi abia scoşi din pântece, au auzit uşa de la intrare deschizându-se şi paşii lui Abigail urcând cu repeziciune treptele. Se grăbise atât de tare s-o liniştească, să împartă cu ea povara emoţiilor contradictorii, încât dăduse buzna în mansardă în timp ce Alex se chinuia încă să-şi pună pantalonii pe sub cearşaf şi să se strecoare la baie, după care s-a întins pe pat, în locul lui, asigurând-o de sprijinul şi părerea ei de rău, încercând să-i demonstreze, inconştient, cât este de prostuţă, oferindu-i necondiţionat ceea ce Alex nu-i oferea decât rareori.

Înainte de a pleca la drum, îi telefonase lui Rahel şi o anunţase că va ajunge în cursul acelei zile, iar după ce-i dăduse vestea, simţise o bucurie reţinută în tonul vocii ei, însă acum, în timp ce telefonul sună, se teme să nu se fi răzgândit din nou, să nu-i spună că e prea târziu şi că e obosită, tocmai

când a ajuns atât de departe, dar pe ecranul telefonului îi apare numele fiului ei.

— S-a întâmplat ceva? întreabă ea, presupunând că o va lua peste picior, aşa cum îi e obiceiul, ori e câte ori are un acces de îngrijorare – de ce nu poţi răspunde şi tu ca oamenii normali?

Dar Eden o informează scurt:

— Mamă, îl arunc pe tata la urgenţă.

— Îl arunci? întreabă ea, surprinsă de cuvântul lejer pe care l-a ales. La urgenţă? Din ce cauză? Ce simte?

— Din câte pare, nu se simte prea grozav, zice fiul ei, mai bine vorbeşte cu el.

Atara aude o voce guturală, vlăguită:

— Sunt foarte slăbit şi mă doare burta, o informează Alex scurt, iar ea se crispează:

— Nu crezi că e puţin exagerat să mergi la camera de gardă pentru o durere de burtă? Mergeţi mai întâi la policlinică.

— Tocmai s-a închis, răspunde el. Tu unde eşti?

La telefon, ar vrea să spună, însă îşi dă seama că nu e suficient.

— Nu sunt în oraş, admite Atara, dar mă întorc curând. Nu-ţi face griji, voi ajunge înainte să se atingă cineva de tine. Nu vrei să aştepţi totuşi până mâine? întreabă din nou. Sigur e virusul ăla, poate au zis patruzeci şi opt de ore. Ai încercat să găseşti un doctor care să vină acasă?

Dar el se încăpăţânează, ca de obicei:

— N-am încredere în pensionarii ăia care tremură din toate încheieturile, numai ăia fac vizite la domiciliu. Mă simt mai în siguranţă la urgenţă.

— Bine, Sunny, ajung cât pot de repede, zice ea, să mă ţineţi la curent, iar în timp ce încearcă să găsească o ieşire de pe autostradă, pentru a face cale întoarsă, o sună pe Rania.

— N-o să-ţi vină să crezi, îl doare burta şi dă repede fuga la urgenţă. N-a fost niciodată în halul ăsta de ipohondru.

— Asta nu e ipohondrie, râde Rania, doar se ia mult prea în serios. Poate se simte singur? Vecina mea a rămas de curând văduvă şi, de fiecare dată când îi e greu să vorbească, cheamă ambulanţa şi-şi petrece noaptea la camera de gardă.

— Nu e chiar atât de singur, zice Atara, molipsindu-se de râsul Raniei, dar cu siguranţă a fost o prostie din partea lui să se pensioneze atât de devreme. Abia dacă mai vede alţi oameni, iar asta nu-i face deloc bine. Nu

că prezenţa oamenilor ar fi neapărat sănătoasă, şi când spun asta mă gândesc la Aviv Avrahami, care mi-a împuiat capul mai devreme, ce individ!

— Nu prea cred că a avut de ales, zice Rania, pensionarea anticipată i-a fost mai mult sau mai puţin impusă, dacă nu mă înşel.

— Nu chiar, şi el voia să se retragă, ţine Atara să clarifice, şi iată că reuşeşte încă o dată să-mi dea planurile peste cap. Sunt deja de câteva ore pe drum spre Rahel şi aproape că am ajuns, iar acum trebuie să mă întorc.

— De ce să te întorci? întreabă Rania. E cu Eden, pot să se descurce şi singuri. Trebuie să te întâlneşti cu femeia asta, cât timp crezi că mai are de trăit, după părerea ta?

— Chiar crezi asta? întreabă Atara, ezitând. Asta ai face tu în locul meu?

— Sigur că da, dacă aş avea un fiu care să-l însoţească, răspunde Rania cu voce gâtuită, pentru că toate drumurile duc la aceeaşi rană.

— Iartă-mă, nu voiam să te întristez, zice Atara, oftând.

— Sigur că nu, draga mea, ştiu asta, răspunde prietena ei. Haide, am de terminat ceva aici. Nu renunţa, dacă tot ai ajuns atât de aproape. Ce se poate întâmpla? Îi vor face o perfuzie, dacă e deshidratat, după care îl vor trimite acasă.

— Bine, draga mea, aşa voi face, zice ea, fără să adauge, chiar dacă tu nu m-ai ascultat pe mine, şi-şi aminteşte seara aceea la clinică, ultima clipă în care era încă posibil să se răzgândească, când stătea lângă ea pe scaunul din sala de aşteptare, ţinându-i mâinile în mâinile ei: Nu face asta, Rania, nu renunţa. Hai să plecăm e-aici, să căutăm o soluţie, este imposibil să nu existe şi o altă cale.

Este de neiertat cât de multă suferinţă poate provoca religia, s-a gândit ea atunci şi probabil că i-a şi spus prietenei ei, care, deşi rănită, a acceptat decizia, deoarece unui bărbat druz şi unei femei arabe creştine nu le era permis să aducă pe lume copii. În ciuda faptului că se simţea foarte apropiată de prietena ei cea mai bună, n-a reuşit să se împace cu decizia ei şi a încercat până în ultima clipă s-o convingă să păstreze sarcina, să se revolte împotriva soţului ei şi a religiei acestuia. Embrionul ucis atunci ar fi avut acum vârsta lui Eden, cel care-şi duce tatăl la urgenţă, cel care o aşteaptă, deoarece i-a promis că se va întoarce, deşi acum îşi continuă drumul, e mult prea aproape pentru a renunţa, ocoleşte oraşul şi se îndreaptă cu viteză spre deşert.

Şi iată că deja caută un loc de parcare pe strada ei, în aşezarea aceasta controversată, construită pe vârful muntelui, în care alesese prima soţie a tatălui ei să-şi trăiască lunga sa viaţă. Se număraseră printre primii locuitori ai coloniei, îi va povesti cu mândrie în clipa în care se vor întâlni, încă din 1975, ca şi cum asta şi-ar fi dorit să audă. Cât de ciudat, într-o zi baţi iar şi iar într-o uşă închisă, pentru ca în ziua următoare să fii aşteptată cu entuziasm, şi tocmai acum te grăbeşti, în timp ce femeia din faţa ta e din ce în ce mai confuză. Discursul ei e contorsionat, la fel ca autostrada pe care a venit şi pe care va trebui în curând să se întoarcă, iar conţinutul vorbelor ei e arid şi pârjolit. Întreg aspectul ei e arid, ca şi cum ar fi fost nevoită să se ascundă de cei care se aflau în căutarea sufletului ei, cu o rochie de culoarea nisipului atârnându-i pe trupul uscat şi o coadă de păr cenuşiu, împletit şi răsucit în jurul capului. Ochii ei duri şi secaţi poposesc scurt pe trăsăturile Atarei, apoi se închid. Din cine ştie ce motiv, nici ea, la fel ca fiul ei ortodox, nu ridică privirea spre ea. Oare şi ei îi este interzis?

CAPITOLUL 7
Nu mă minţi, Rahel

Trebuie să-i povestească, înainte de a fi prea târziu, îşi spune în timp ce-şi face duş, ca în fiecare dimineaţă, cu apă rece. Omul trebuie să ştie numele cui îl poartă şi ce anume a dus la apariţia sa pe lumea aceasta, pentru că fiecare evreu din ţara asta trebuie să ştie cum a ajuns să aibă dreptul să trăiască în ea. Deoarece chinurile facerii acestei ţări au fost suportate de tinerii ei, iar sângele care a curs din rănile lor a fost sângele învierii. Şi în fruntea lor s-au aflat prietenii ei, îndrăzneţi şi inteligenţi, sute de tineri şi tinere, maximum o mie de oameni, care au reuşit să elibereze ţara de sub ocupaţia britanică prin forţa voinţei şi a inteligenţei. Oameni deosebit de ageri, faţă în faţă cu oameni lipsiţi de agerime, conduşi de laşul Ben Gurion[9], Ben Mugion, cum îl numeau în limbajul lor secret, şi de şleahta care se ghemuise în spatele lui.

Îi va povesti despre cum îşi dăduseră vieţile pentru ţara asta, fără să stea o clipă pe gânduri. Pentru că ea era carne din carnea lor, mamă a îndoielii, fiică a îndoielii, soţie a îndoielii, şi îşi îngropaseră sufletele în ţărâna ei. Înşiră încă o dată numele lor: Boaz, Arie, Israel, Uri, Elhanan, Shlomo, Gdalia, Tzvi, Haim, Uzi, Iosef, Dov, Ariela, Dror, Arnon, Amazia, Avraham, Uzi, Shemesh, Shmuel, Hamda şi Ruth, iar cei mai mulţi vor rămâne în amintire cu numele pe care şi le-au ales pentru a lupta în Mişcarea de Eliberare a Israelului. Hotărâţi şi cu inimile deschise, dârji şi liberi, renunţaseră la traiul confortabil în sânul familiilor lor şi aleseseră o viaţă în pribegie şi foame, în prizonierat, durere şi moarte, în schimbul căreia fuseseră răsplătiţi doar cu defăimări şi condamnări.

Simte cum o cuprinde furia, în timp ce stă lângă biblioteca ei memorială. Cât de singuri erau, chiar şi după moarte au fost înhumaţi într-o izolare ruşinoasă, în vreme ce luptătorii din Haganah[10] erau înmormântaţi cu onoruri regale, la care participa o mulţime de oameni. Pe ei nu-i jelea nimeni. Au trăit în suferinţă, crezând într-un ideal, au murit în suferinţă, crezând în acelaşi ideal, şi-au sacrificat vieţile fără a fi susţinuţi, fără a le fi recunoscute meritele, nevoiţi să se ascundă atât de britanici, cât şi de

propriul popor, care nu reuşea să facă diferenţa între un duşman şi un prieten, supuşi pericolului extrădării şi condamnării, de parcă ar fi fost nişte criminali. Ba mai mult, erau luaţi peste picior şi acuzaţi că ar suferi de mania persecuţiei.

Toată viaţa îi simţise imprimaţi cumva în sufletul ei. Băieţi şi fete cu inimi oţelite, care nu se topeau precum lutul în văpaia focului. O tânără reţinută, cu zâmbetul mereu pe buze şi cu sprâncenele încruntate, cu mintea limpede şi-o aplecare spre sacrificiu, aceleaşi răspunsuri date reprezentanţilor autorităţilor străine. Care este numele tău? Anonim. Care e adresa ta? Israel. Ce profesie ai? Luptător pentru libertate. Mereu aceleaşi reguli: după ce intri seara în casă, nu aprinde imediat lumina, nu duce niciodată acasă prieteni, mai ales dacă fac parte din organizaţia subterană, nu te împrieteni cu vecinii sau cu proprietarul casei, nu fă cumpărături de la magazinele din apropierea casei, nu-ţi dezvălui adevăratele credinţe, decorează-ţi pereţii cu afişe care să vorbească despre falsele tale idealuri, cu fotografii ale lui Haim Weizmann[11], de exemplu, sau Karl Marx.

Mulţi dintre ei îşi puseseră de bună voie pe perete portretul lui Marx, asta pe vremea când aveau încă locuinţe stabile. Se numărau printre ei socialişti, comunişti, revizionişti, mistici, revoluţionari. Nu erau uniţi printr-o viziune comună, ci prin pietate. Erau oameni evlavioşi, fiecare în felul său, având religii diferite, extremişti aflaţi la capetele diferite ale axei, şi cu toate astea au fost atacaţi atât din dreapta, cât şi din stânga. Puţini au ştiut atunci, şi chiar mai puţini astăzi, cine au fost cu adevărat prietenii ei şi cât de deschise le erau minţile. Visau la o revoltă generală, la un Orient Mijlociu eliberat de imperialism, la un transfer al populaţiei în condiţii agreate în mod raţional. În ultimii ani, rămăsese aproape singura care mai putea vorbi despre ei, dar nu dorise s-o facă. Îi fusese greu să le vorbească străinilor despre zilele acelea roşii şi despre nopţile negre, doar fiilor ei îi făcuse plăcere să le spună poveşti despre curaj şi eroism. Nici pentru asta n-o iertase, desigur, fiul ei cel mare, pedeapsa ei.

— Ne-ai otrăvit cu patosul tău, cu toate poveştile despre prietenii tăi cei sfinţi. Ce urmăreai cu asta? Să ne sacrificăm asemenea lor? o întreabă el adesea.

În urmă cu numai câteva zile, când l-a sunat, a încercat s-o atragă într-una dintre nesfârşitele lor certuri pe tema atacului care avusese loc în Oraşul Vechi.

— Ce te şochează? Şi voi aţi luptat împotriva ocupaţiei! Şi voi aţi fost teroriştі! Ce diferenţă e între luptătorii pentru eliberarea Israelului şi luptătorii pentru eliberarea Palestinei?

Dar a ales ca de data aceasta să nu-i răspundă că este o diferenţă fundamentală, că noi n-am rănit niciodată oameni nevinovaţi. Chiar şi în afara subiectelor politice – fiecare cuvânt al ei îl înfurie, trezeşte în el un sentiment al deprivării, profund şi plin de agresivitate. Dar el, ca de obicei, n-a renunţat:

— Cum v-aţi putut închipui că, după ce vor pleca britanicii, aici va fi linişte? Cum aţi putut fi atât de orbi?

Aici are dreptate. Nu prevăzuseră etapa următoare a războiului, etapă care continuă inclusiv în ziua de astăzi, când nepoţii şi strănepoţii lor li se alătură urmaşilor luptătorilor din Haganah şi Palmach[12], cei care-i predaseră în mâinile ofiţerilor britanici. Contrar imaginii pe care şi-o creaseră, erau naivi şi plini de speranţă, asemenea fiului ei şi prietenilor acestuia, care cred în ideea de comunitate deschisă şi bună vecinătate. Ochii li s-au deschis târziu, la începutul acelei ierni, când au avut loc primele atacuri ale arabilor asupra autobuzelor evreieşti şi când au ucis, fără să ţină cont de nimic, bătrâni, femei, bebeluşi, iar printre ei şi o tânără mititică, îmbrăcată într-o rochie de lână albastră, care-şi serbase până în zori cea de douăzecea zi de naştere.

Se ridică cu greu de pe fotoliu, se îndreaptă spre bucătărie şi umple ceainicul cu apă, simţind cum lacrimile îi înţeapă ochii. A uitat din nou să închidă fereastra, iar casa s-a umplut de praf. Fotografia de familie atârnată pe perete e îngălbenită. Doar adânc înăuntrul ei, fără să ştie nici măcar ea, s-au păstrat oglinzi de-o limpezime profundă, în care totul trăieşte în afara timpului şi a spaţiului.

Nu, nu-i va povesti cum l-a găsit a doua zi pe tânărul ei tată, în dimineaţa aceea în care era încă întuneric afară, cu un fitil aprins şi ţinând deasupra flăcării un ceainic metalic afumat, iar ea s-a apropiat încet de el şi a încercat să-l îmbrăţişeze, mângâindu-i spinarea osoasă.

— Perioada asta va trece, i-a şoptit ea, tremurând şi privind fix flacăra aceea albastră. Vor veni alte vremuri, în care vom putea duce aici o viaţă normală. Avem doar douăzeci de ani, Manu, viaţa noastră e abia la început.

Dar el s-a răsucit spre ea şi a împins-o cu putere, faţa fiindu-i umbrită în lumina flăcării.

— Nu mă minţi, Rahel, aici nu va exista niciodată o viaţă normală, am luptat în zadar! a strigat el din gâtul pârjolit. Ţara asta e blestemată! E un loc al distrugerii, care ne va sfâşia! E o ţară plină de pretenţii, mincinoasă şi trădătoare!

A ridicat spre ea o privire însângerată, ca şi cum s-ar fi referit la ea, a fluturat în aer ceainicul, din care s-au ridicat aburi, iar falca i-a căzut, în timp ce pe buze i se întindea un rânjet larg.

— Ce s-a întâmplat cu tine, Manu? Mă sperii, a zis ea în şoaptă, amintindu-şi de mama lui, cocoţată în capătul scării, în rochia roşie, cu flori galbene, iar el a urlat din nou, cu o voce înfiorătoare, pe care nu i-o mai auzise niciodată:

— Şi pe Atara Shamir am speriat-o! Îţi aminteşti privirea ei? Lasă-mă în pace, Rahel, pleacă de lângă mine, sunt un criminal! Pleacă de lângă mine, dacă vrei să trăieşti!

Se prăbuşeşte în fotoliu, ţinând în mâna tremurătoare cana de ceai negru. Tremură de frig, pentru că aerul condiţionat e oprit, iar afară plouă cu găleata. Are impresia că atingerea acelei ierni îi învăluie trupul în ţurţuri de gheaţă, aşa că se acoperă cu pătura şi se ghemuieşte pe canapea. Poate că n-ar fi trebuit s-o invite. Aşteptarea nu-i face bine, cum nu-i fac bine nici amintirile, nu degeaba a evitat să le înfrunte o viaţă întreagă. Este deja ora unu după-amiaza şi n-a băgat încă nimic în gură, n-a deschis ziarul, n-a aprins televizorul. A stat ore întregi în fotoliul din faţa ferestrei care dă spre estul galben şi prăfuit, punând cap la cap detaliu cu detaliu, amintire cu amintire, în timp ce trupul ei geme de tristeţe şi de umilinţă.

Pentru că ţara asta, care s-a ridicat pe cadavrele prietenilor ei, n-a strâns-o la pieptul său. Comunitatea care i-a trădat nu şi-a deschis inima în faţa victimelor sale. Abia zeci de ani mai târziu a început să fie recunoscută parţial contribuţia lor, mult prea puţin pentru cei rămaşi în viaţă, mult prea târziu pentru părinţii îndoliaţi, al căror sacrificiu n-a fost recunoscut. Adânc în inima ei, încă aşteaptă în taină o altfel de recunoaştere, deplină şi profundă. Oare de-asta trăise atât de mult?

Pentru că aceasta a fost ultima lor dorinţă, fie ca poporul ăsta să ajungă să ştie că ei au luptat în numele lui. Îi auzise cu urechile ei gemând în spatele prelatei camionului. O ploaie de gloanţe trase din toate direcţiile se năpustise asupra lor în clipa în care trecuseră prin dreptul bazei militare, fugind din calea incendiului care cuprinsese magaziile, iar Boaz, care avea să fie ucis, le-a ordonat să sară din camion şi să-şi salveze vieţile. Ea reuşise

să se strecoare printre camioanele blindate şi gardurile de sârmă ghimpată, s-a ascuns într-un şanţ, după care a pornit-o spre câmpie, căutând în zadar alţi supravieţuitori. Oare ea era singura care scăpase cu viaţă? Abia mai târziu avea să se întâlnească cu Uzi şi Dil, care era grav rănit la spate, după care, toţi trei împreună, au continuat să meargă pe jos toată noaptea. În grajdurile kibbutzului Yagur, unde au ajuns în cele din urmă, fermierii începuseră deja să mulgă vacile.

— Ajunge, Rahel, renunţă, o implora Yegal al ei, când se întorcea acasă frânt, după o zi de lucru la compania navală, îmbrăcat în jachetă până şi vara, cu pantaloni de doc şi faţa obosită, şi o găsea stând între paturile băieţilor şi spunându-le aceleaşi poveşti.

Despre cum au bătut din uşă în uşă, parcurgând aşezare după aşezare, şi nici un evreu nu le-a deschis, despre cum Elhanan îi ceruse înapoi ceasul chiar înainte de operaţiune, pentru a-l avea la mână când va muri, iar ea îl implorase să nu meargă, nu te duce, dacă inima îţi prevesteşte lucruri rele, şi el a izbucnit într-un râset nervos, ori ne întoarcem cu toţii, ori nu se mai întoarce nici unul dintre noi. Despre cum a împins în zorii zilei un cărucior de copii, în care se afla un bebeluş de jucărie, a cărui burtă era burduşită cu explozibil, şi cum nu cunoscuse nici o clipă frica. Despre cum a insistat să ia parte la operaţiunea de la podul Naaman, din apropierea traseului de cale ferată care lega Siria şi Egiptul, despre cum au auzit înfricoşaţi trenul apropiindu-se, cu o oră mai devreme decât ar fi trebuit, şi s-au grăbit apoi să demonteze toate dispozitivele explozive pe care le presăraseră pe şine, doar pentru a le remonta după trecerea trenului. Voiam să sabotăm transporturile, le explica ea fiilor ei, nu să ucidem oameni nevinovaţi. Voiam să răzbunăm trădarea englezilor, să-i răzbunăm pe evreii care scăpaseră de iadul naziştilor şi care fuseseră trimişi înapoi în larg, pe corăbiile cu care veniseră. Renunţă, Rahel, dar nu avea o altă cale de a lega zilele acelea de demult de vremurile pe care le trăia, perioada de după înfiinţarea statului Israel şi a micii ei familii. Acestea erau punţile ei de legătură, dar îi explodau iar şi iar în faţa ochilor, în timp ce stătea ore întregi încuiată în apartamentul lor mizerabil din Yehuda Halevi, gătind prânzul pentru zeci de bărbaţi în fiecare zi. Hrănea avocaţi, funcţionari de la bancă şi de la oficiul poştal, bărbaţi care acţionau pe piaţa neagră, mici afacerişti şi lucrători în birourile din centrul oraşului, îi hrănea inclusiv pe cei care îi trădaseră pe ea şi pe prietenii ei, pe aceleaşi străzi pe care, în urmă cu ani, căutau loc de refugiu. Gătea cu inima grea mâncărurile preferate ale iubitei ei mame,

ciorbă de fasole şi borş, ficat tocat, friptură de pui, peşte umplut şi budincă de tăiţei cu stafide. Mirosurile îi trezeau în faţa ochilor, de parcă ar fi fost posedată, imaginea casei părinţilor din Nakhalot, imaginea mamei, care o ruga încontinuu s-o ajute să pregătească masa de sabat. O iubea atât de mult pe mama ei, dar ura să gătească, aşa încât a fost uimită să constate că mâinile ei ştiau în mod instinctiv cum să prepare mâncărurile.

Văzuse adesea degetele mamei mişcându-se alături de mâinile ei, goale şi agile, tăind ceapă şi sfeclă, tocând peşte, iar ea se străduia să ţină pasul, cerându-şi iertare. Îmi pare rău că te-am părăsit fără să spun o vorbă, îmi pare rău că n-am avut grijă de tine când ai fost bolnavă, îmi pare rău că ţi-am provocat suferinţă şi durere. Eram sigură că mă vei aştepta, nu m-am gândit că mă vei pierde pentru totdeauna.

— De ce eşti tristă, Rahel? Pe cine eşti supărată? o întrebau adesea clienţii ei, cu gurile pline, în timp ce-i făceau complimente legate de frumuseţea ei şi de talentul de bucătăreasă. Eşti imaginea noii frumuseţi israeliene, o frumuseţe naturală şi mândră, declarau ei, dar, adânc înăuntrul ei, Rahel îi dispreţuia.

Se dispreţuia şi pe ea însăşi, nu astfel îşi imaginase propriul viitor, dar în anii ’50 nu fusese deloc uşor pentru cei care luptaseră în organizaţiile subterane să-şi găsească de lucru, iar ea stătea oricum acasă, cu doi copii mici.

Nu aşa îşi imaginase statul care urma să se înfiinţeze, odată ce lupta avea să se sfârşească, pe cadavrele prietenilor ei şi pe visurile lor spulberate. Mediocritate sovietică cenuşie, dictatura coruptă a micilor birocraţi, izolarea impusă de îngustimea viziunilor. Se simţea asemenea cuiva întors acasă după o lungă perioadă de exil, care constată că nu-l mai aşteaptă nimeni, că din lumea pe care o cunoştea n-a mai rămas absolut nimic. Până şi mormântul mamei ei, de pe Muntele Măslinilor, rămăsese în afara graniţelor ţării.

Cu un tresărit, aprinde o lumină gălbuie, ciudată, iar o umbră grea se lasă asupra încăperii. S-a străduit atât de tare să nu adoarmă, dar oboseala o dărâmă. Oare şi-a ratat musafira? Auzul îi e din ce în ce mai prost, poate că a sunat la uşă, dar n-a auzit-o. Se ridică de pe canapea clătinându-se uşor şi aprinde lumina din salon, dar becul pâlpâie, după care se stinge cu un sfârâit scurt. Nu va avea lumină, doar strălucirea aceea de un gri murdar, care pare dintr-o altă lume, va inunda casa.

Încheieturile degetelor o dor ca şi cum toată ziua ar fi gătit, frământat, tăiat, descojit şi spălat, şi îi e din nou frig. În ultima vreme are impresia că legătura dintre senzaţiile ei interioare şi realitatea exterioară a slăbit, până şi în privinţa anotimpurilor. Dinţii îi clănţăne în mijlocul verii, ca şi cum tocmai s-ar fi trezit într-o scară umedă de bloc, după ce nimeni nu acceptase s-o adăpostească pe timpul nopţii.

— Ai venit să mă vizitezi, sau să te ascunzi la mine? urlase mătuşa ei, sora mamei sale. Vrei să prăvăleşti iadul asupra noastră? Nu ţi-a ajuns că ai omorât-o pe maică-ta?

Trebuie să pornească încălzirea în casă, să alunge valul de frig. Oare a ratat vizita? Nu are nici un mesaj pe telefon, iar ea este prea mândră să sune. Se apropie împleticindu-se de uşa de la intrare şi se uită pe vizor, casa scărilor e goală şi întunecoasă. Va continua să aştepte, iar între timp îşi va pregăti, cu degetele ei umflate, o masă de seară uşoară. Va amesteca tahini proaspăt cu apă călduţă şi lămâie, va pune două ouă într-o tigaie, câteva măsline negre într-un bol şi *pitta* proaspătă. Sigur va sosi înfometată, dacă va mai veni. Fiecare zgomot de afară îi trezeşte emoţie şi speranţă. Speranţă pentru ce? Emoţie faţă de ce? Ce să-i povestească?

Că peste numai câteva zile a dispărut. Tocmai când credea că-şi revenise, că va merge înainte, la fel ca ea, la fel ca toată lumea. Ce altceva ar fi putut să facă? Se prăbuşiseră de nenumărate ori şi se ridicaseră de fiecare dată. A fost sigură că primise un ordin de la centru, că fusese trimis într-o nouă misiune şi că tocmai de aceea nu-şi luase rămas-bun, nici nu-i lăsase vreo scrisoare. Fuseseră antrenaţi să fie atât de secretoşi, încât nici măcar soţii nu aveau voie să discute între ei despre operaţiunile în care erau implicaţi. Abia după câteva luni şi-a dat seama că rupsese orice legătură şi cu cei de la centru, iar în momentul acela a hotărât să meargă la Ierusalim, acasă la mama lui. E un risc inutil, o avertizaseră prietenii ei, e sinucidere curată, dar ce altceva ar fi putut să facă? Îi trimisese deja scrisoare după scrisoare, dar nu primise nici un răspuns.

Înainte de a termina de pregătit sosul tahini, a auzit soneria, şi aproape a scăpat bolul din mână. Musafira ei e aici, a ajuns. O bucurie ciudată o cuprinde în clipa în care îi deschide uşa, dar azi e atât de diferită, încordată şi rezervată, cu faţa când ascunsă, când acoperită de buclele lungi.

— Nu voi putea sta prea mult, pentru că soţul meu nu se simte bine, o informează pe un ton ţâfnos, ca şi cum Rahel ar fi forţat-o să vină, după care intră repede în baie, cu tot cu geanta ei mare, şi rămâne acolo.

O bănuială bizară îi trece pentru o clipă prin minte – dacă musafira ei va încerca să evadeze prin fereastra micuţă a băii, aşa cum a făcut ea însăşi de mai multe ori, atunci când era urmărită? Sau în alt fel, cu haine diferite, ca atunci când a evadat din spitalul din Ierusalim, după ce fusese luată prizonieră la Betleem. A primit ordin ca timp de trei zile, înainte de evadare, să-i obişnuiască pe gardieni cu faptul că petrece mult timp la baie, pentru ca în cea de-a patra zi să găsească în cabină o mantie, un veşmânt arăbesc şi un văl, aşa că şi-a pus hainele pe ea, şi-a acoperit faţa şi a reuşit să se strecoare afară graţie unei încăierări înscenate, pusă la cale de către prietenii ei. Era din nou liberă, putea iar să lupte, şi cu toate astea vestea a ajuns târziu, deoarece cu o săptămână înainte fusese înmormântată mama ei.

Dincolo de uşa închisă, aude telefonul musafirei sunând şi vocea ei îngrijorată răspunzând. Oare va ieşi de acolo îmbrăcată într-o rochie albastră de lână? Nu va evada, ce ţi-a venit? Doar ea a cerut să asculte, iar tu te-ai oferit să povesteşti, lucruri pe care nu le-ai împărtăşit nimănui niciodată, pe care n-ai vrut să ţi le aminteşti şi pe care n-ai putut să le uiţi. Omul trebuie să ştie al cui nume îl poartă şi care a fost contextul venirii sale pe lume, aşa cum fiecare dintre locuitorii acestei ţări ar trebui să ştie cum anume a dobândit dreptul de a trăi în ea. Dar fiica lui va părea distantă chiar şi atunci când va sta aşezată în faţa ei, uşor aplecată de spate şi oarecum micşorată, de parcă n-ar fi presată numai de timp.

Stă nerăbdătoare pe marginea canapelei, cu telefonul mobil în mână, cu un ochi acoperit de o şuviţă de păr, iar cu celălalt uitându-se fix la ea, machiată cu fard închis la culoare, care străluceşte în lumina slabă a lămpii. Rochia scurtă lasă la vedere doi genunchi delicaţi, de fetiţă, unul din ei fiind traversat de o cicatrice albă, lungă cât o şină de tren. Îi este mai uşor să se uite la genunchii ăştia decât la ochiul mare şi trist, care-i aminteşte de o privire pe care o cunoaşte atât de bine.

Poate că tocmai din pricina asta cuvintele vor ieşi distorsionate din gura ei, amestecate, târându-se unul după celălalt, înaintând şi retrăgându-se în acelaşi timp, dar va continua, nu va ascunde nimic. Îi va spune totul, în cele mai mici detalii, nici unul nu este mai important decât celălalt, nu există un punct central, nu există soluţie, nu există compromis. Îi va cânta până şi cântecul ei, simţind plăcerea în gât, asemenea unei senzaţii difuze de greaţă: „În câmpiile Betleemului, în drum spre Efrat, o piatră de mormânt va veghea somnul străbunilor, în câmpiile Betleemului, în drum spre Efrat.“

9. David Ben Gurion (1886–1973), unul dintre principalii conducători şi ideologi ai mişcării sioniste şi cel dintâi prim-ministru al Israelului (1948–1954; 1955–1963). (N. red.)

10. Organizaţie paramilitară evreiască din Palestina, în timpul Mandatului Britanic (1921–1948), care a devenit fundamentul pe care a fost construită Armata Israeliană. (N. red.)

11. Haim Weizmann (1874–1952), preşedinte al Oganizaţiei Sioniste Mondiale şi preşedinte al Israelului între 1948 şi 1952. (N. red.)

12. Forţa militară de elită din Haganah. (N. red.)

CAPITOLUL 8
Cum îndrăzneşti, Atara?

— Îmi pare atât de rău, bâiguie ea tulburată.

Are impresia că a nimerit din greşeală într-o vizită de condoleanţe, într-o casă îndoliată străină, şi încă nu-şi dă seama pe cine ar trebui să aline şi de ce. Din câte se pare, gazda ei nu mai e complet lucidă, pierdută în detaliile unei amintiri nefericite, căreia nu-i vezi sfârşitul, şi pe care poate că nu eşti pregătită s-o auzi, deşi ai aşteptat atât de mult acest moment, pentru că Alex e la urgenţă, cu febră mare şi frisoane, şi în sfârşit i-au făcut analize de sânge, iar acum aşteaptă rezultatele, îi scrie Eden. Simte cum îi pulsează între tâmple o durere de cap asurzitoare, a greşit, n-ar fi trebuit să continue călătoria, trebuie să se întoarcă la ei cât mai devreme. Îşi va face o cafea tare şi va mânca din fructele uscate care o aşteaptă încă de ieri pe o farfurioară armenească, pentru a-şi aduna puterile. Şi ziua îi e greu, nu doar noaptea, fără odihnă, în timp ce ochii i se închid în faţa luminilor orbitoare.

— Petrecerea de ziua ei s-a transformat astfel într-o petrecere de rămas-bun, adaugă Rahel cu vocea spartă şi cu capul plecat, asemenea vestitorului unui dezastru care s-a întâmplat deja, iar Atara o priveşte, pierzându-şi răbdarea şi încercând să-şi ridice părul de pe ceafa umedă de transpiraţie, de ce e atât de cald aici? N-are nici un sens, pare că febra lui Alex o urmăreşte până în locul acesta.

— Ce poveste îngrozitoare, spune, simţindu-şi gura uscată, dar nu-mi dau seama în ce fel a cauzat despărţirea voastră.

Abia acum îşi dă seama că aparatul de aer condiţionat scoate aer cald, gazda ei chiar nu e deloc bine, cine porneşte căldura pe caniculă? Dar Rahel îi aruncă o privire întrebătoare, ca şi cum s-ar îndoi de inteligenţa ei.

— Tocmai ţi-am povestit, Atara, şi-a asumat responsabilitatea pentru acest dezastru, a mers mult prea departe.

— Mă întreb de ce m-a numit după ea, dar nu mi-a povestit niciodată despre asta? întreabă în timp ce-şi şterge sudoarea de pe faţă, scotocind în zadar în geantă după un elastic de păr.

Nimic nu este limpede deocamdată, cât de tipic pentru ea, să-şi piardă concentrarea tocmai atunci când are mai multă nevoie de ea. Oare să-i ceară

să reia povestea acum, când se grăbeşte atât de tare? I-a promis lui Eden că se va întoarce într-o oră, aşa că trebuie să plece de aici. La fel i se întâmpla uneori şi cu tatăl ei, când nu avea de ales şi era nevoită să-i ceară ajutorul la teme, dar nu reuşea nicicum să se concentreze asupra explicaţiilor lui.

— Ochi au şi nu văd, urechi au şi nu aud! îi spunea în ebraica lui biblică, dar Atarei nu-i trecuse niciodată prin minte să-l întrebe după cine fusese numită astfel.

— Ochi au şi nu văd, urechi au şi nu aud, spune Rahel spre surprinderea ei, cu un zâmbet scurt, care-i transformă chipul într-atât, încât lasă să se vadă urmele unei frumuseţi demult trecute, dar poate că de vină e lumina difuză care-i şterge ridurile şi îi scoate în evidenţă pometii înalţi şi trăsăturile nobile. Seamănă deodată cu o regină antică, o regină al cărei regat e sufocat de căldură, deşi n-a văzut niciodată lumina soarelui.

— A mers mult prea departe? Ce vrei să spui? o întreabă Atara, găsindu-şi cuvintele ciudat de târziu.

Le-a aşteptat atât de multă vreme, iar acum are impresia că ele ar putea s-o inunde asemenea unui potop ivit pe neaşteptate în deşertul care le înconjoară.

— A dispărut brusc, răspunde Rahel, s-a izolat de toată lumea. Nici până în ziua de azi n-am înţeles pe deplin ce s-a întâmplat atunci. Circulau tot felul de zvonuri, dar n-am vrut să ştiu nimic. Mai existaseră astfel de cazuri, oameni care încercaseră să-şi pună capăt zilelor, dar nu asta e important acum, adaugă ea nerăbdătoare.

— Toată viaţa am crezut că l-ai părăsit pentru un alt bărbat, se aude protestând, ca şi cum s-ar fi simţit înşelată. Am crezut că din cauza asta mă urăşte, fiindcă semăn cu tine, iar Rahel clatină din cap şi îşi aşază ceremonial palma pe piept, în dreptul inimii, cu degetele uşor deformate, pe unul dintre care se odihneşte un inel de aur simplu.

— Pentru mine, căsătoria a fost sfântă, zice ea pe un ton serios, când m-am căsătorit cu tatăl tău, am făcut un jurământ de fidelitate. N-aş fi încălcat acest jurământ pentru nimic în lume.

Îi aruncă o privire plină de reproş, ca şi cum ar şti cu câtă nesăbuinţă şi-a încălcat ea jurământul faţă de Doron, cu câtă lejeritate l-a înşelat, mai ales după ce s-au căsătorit, cu câtă uşurinţă l-a părăsit după ce s-a îndrăgostit de Alex. Tatăl ei fierbea de mânie, ca şi cum el ar fi fost cel înşelat. N-a vorbit cu ea timp de aproape doi ani, iar legătura dintre ei, deja distantă şi rece, a fost reluată abia după naşterea lui Eden.

Cuprinsă de o stare de disconfort, Atara se foieşte pe marginea canapelei, sub privirile lui Rahel, frecându-şi picioarele unul de altul, verificându-şi telefonul mobil, iată că a primit un mesaj nou de la Eden „Au ieşit analizele. Are o infecţie puternică. Tu când ajungi?“

„Îl internează?“ îi scrie ea, iar el răspunde: „Aşa zic.“ Atara sare în picioare.

— Trebuie să mă întorc la Haifa, pe soţul meu tocmai îl internează în spital, îi explică ea repede, în timp ce-şi pune geanta aceea mare pe umăr. Chiar îmi pare rău. N-ar fi trebuit să vin aici astăzi, am făcut o greşeală, adaugă în timp ce iese pe uşă, lăsându-şi gazda stând dreaptă în picioare, asemenea unei statui din piatră, cu mâna lipită încă de piept.

Aerul curat şi uscat de afară îi răcoreşte puţin faţa, în timp ce se grăbeşte spre maşină. Cât de cald era acolo, şi cât de apăsător şi întunecos, ca şi cum deasupra lor ar fi plutit un nor de cenuşă vulcanică, iar acum se simte epuizată, şi n-a mâncat şi n-a băut nici azi suficient, iar în faţă i se întinde din nou un drum lung, în timp ce vestea cea nouă îi bubuie în tâmple. Zvonuri rele, infecţie puternică, au mai fost astfel de cazuri, oameni care încearcă să-şi pună capăt zilelor.

Telefonul mobil sună, iar ea încearcă să-l scoată din geantă în timp ce conduce, cum de-a intrat într-o asemenea încurcătură, ce-i va spune lui Eden? El crede că e mult mai aproape, dar, spre bucuria ei, Abigail este cea care o sună.

— Gulliver, în sfârşit!

— Cum adică în sfârşit? Nu-mi răspunzi la apeluri de aproape o săptămână! se plânge fiica ei cea mică-mare, uşor de ofensat, dar şi uşor de împăcat. Ai uitat că ai o fiică în America!

— Cum adică nu-ţi răspund? întreabă ea, râzând. Am aşteptat atât de mult să mă suni! Ieri-seară am adormit pur şi simplu devreme, iar telefonul rămăsese la parter.

Iată cum şi-a minţit în seara asta ambii copii, minciuni neînsemnate, inutile. Tatăl ei fusese mereu convins că e o mincinoasă, îi suspectase dintotdeauna intenţiile.

— Ce ai mai făcut? întreabă. Cum a fost întâlnirea cu profesorul?

— Excelentă! răspunde fiica ei. Mi-a propus să-i fiu asistentă în următorul an universitar.

— Minunat! strigă Atara. Sunt atât de fericită!

Dar fiica ei, care i-a simţit mereu până şi cele mai mici schimbări de dispoziţie, remarcă:

— Nu pari fericită, mămicule, e totul în regulă?

— Nu chiar, recunoaşte ea. Tocmai am plecat de la Rahel, iar Alex e la urgenţă cu Eden.

— Vai de mine, ce-a păţit Eden? se sperie Abigail.

— Nu, Alex nu se simte bine, răspunde Atara, are o infecţie puternică.

O aude pe fiica ei respirând uşurată într-un mod exagerat.

— O, dacă e vorba de Alex, înseamnă că nu e chiar atât de rău, şi-a trăit traiul.

— Exagerezi, cum poţi să vorbeşti aşa despre tatăl tău vitreg? protestează fără vlagă Atara.

— Glumeam cu tine, mămicule, îi vor da un antibiotic şi se va simţi mai bine, zice fiica ei. Trebuie să recunoşti că e înduioşător să mi-i imaginez la urgenţă fără tine, doi prinţi coborâţi printre oamenii de rând. Cât timp crezi că va trece până când Alex va începe să facă scandal şi să-l cheme pe directorul spitalului, cum face de obicei în orice hotel în care intră?

— Maximum o jumătate de oră, chicoteşte Atara fără să vrea.

Tot ceea ce fusese ascuns şi negat în copilăria fiicei ei ieşise la lumină pe parcursul ultimilor ani, cu un umor plin de sarcasm, în conversaţii deschise despre dificultăţi şi frustrări, despre sentimentul de însingurare al unei fetiţe rămase singură, suvenirul ambulant al unei familii rase de pe faţa pământului, măcinată de îndoială, care nu reuşise să se integreze în noua familie la fel de bine ca băieţelul care se născuse după ea. Exact la fel, fără nici o îndoială, se simţise şi Yoav, fiul lui Alex şi al soţiei lui rănite, care rămăsese să locuiască singură în casa aceea istorică, dar, în ciuda tuturor eforturilor ei şi ale lui Alex, între ei se insinuase vrajba, şi nu un parteneriat bun. Amândoi îl invidiau, fiecare din colţul său, pe copilul care crescuse în siguranţă la adăpostul mamei şi al tatălui său, şi amândoi aveau nevoie de dovezi, de compensare, de validare şi atenţie. Cum este deci posibil ca tocmai acest copil, care n-a trecut prin suferinţele fratelui şi ale surorii lui, să se găsească în ultima vreme în cea mai îngrijorătoare dintre situaţii?

— Nu-ţi face griji, mămicule, Sunny al tău va fi bine, o să te bucuri de el încă mulţi ani de acum încolo, zice fiica ei pe un ton ironic, văd pe aici o grămadă de tipi ca el, care trăiesc veşnic, intelectuali între două vârste, care suferă cel mai mult din pricina faptului că au mult prea mult timp liber la dispoziţie. Dar cum a fost la Rahel? Credeam că ai fost ieri la ea!

— Ieri n-am reuşit, răspunde ea, şi nici azi. Nici n-a apucat bine să-şi înceapă povestea, că a trebuit să plec.

— Ce ţi-a povestit totuşi? întreabă Abigail.

Atara se trezeşte repetând în grabă ceea ce-i spusese Rahel, omiţând, desigur, ce era mai important. Dar oare asta era cel mai important? Au mai fost astfel de cazuri, oameni care au încercat să-şi pună capăt zilelor.

Dar ce i-a povestit? Despre o scrisoare din cutia lui poştală, într-o noapte ploioasă din urmă cu peste şaptezeci de ani, lucru care n-ar fi trebuit să capete nici un fel de importanţă, dar care, într-o combinaţie teribilă de circumstanţe, a făcut ca vieţile lor să se schimbe complet, le-a frânt destinele, iar mărturisirea aceasta este adusă acum la uşa ei, neştiind însă ce are de făcut cu ea.

— La ce zi de naştere te referi? întreabă fiica ei, iar ea răspunde:

— La ziua acelei tinere, Atara Shamir, şi aproape adaugă, ochi au şi nu văd, urechi au şi nu aud.

— Asta e clar, dar a câta zi de naştere o sărbătorea ea acolo, câţi ani avea? întreabă Abigail.

— N-am întrebat. Ce importanţă are?

— Poate că are importanţă, deoarece mi-am adus aminte ce mi-ai povestit despre ziua în care ai împlinit douăzeci de ani, răspunde fiica ei, despre cum tatăl tău s-a întristat dintr-odată şi a dat pe toată lumea afară din casă.

— Ai dreptate! Cum de te-ai gândit la asta? întreabă ea surprinsă, iar fiica ei chicoteşte satisfăcută.

— Asta ne învaţă aici, să găsim legăturile dintre lucruri, altfel te pierzi în detalii disparate.

— Ce noroc că te-am trimis să înveţi în America! zice Atara, aducându-şi aminte că a fost supărată la petrecerea aceea.

Invitase mai mulţi prieteni acasă şi îi rugase din capul locului pe părinţii ei să plece, dar tatăl său se întorsese, din cine ştie ce motiv, mai devreme, dăduse buzna în toiul petrecerii, în timp ce unul dintre prietenii ei cânta la chitară, iar altul la saxofon, şi restul cântau, dansau şi râdeau. Doar ea îl observase, văzuse cum toate trăsăturile îi iau foc, iar falca îi cade într-o parte.

— Cum îndrăzniţi să petreceţi într-o manieră atât de vulgară?! a început să urle dintr-odată. Afară e război! Oamenii mor, iar voi petreceţi? Cum îndrăzneşti, Atara? Nu te poţi mulţumi cu mai puţin?

Prietenii ei l-au privit amuţiţi, nici unul dintre ei nu-l mai văzuse vreodată într-o asemenea stare şi nici ea nu povestise nimănui despre crizele lui de furie, care se limitaseră până în momentul respectiv doar la cercul restrâns al familiei, o plăcere rezervată exclusiv celor mai apropiaţi. Îşi aminteşte că a încercat să-i răspundă, dar că din gâtul ei n-a ieşit nici un sunet, după care a auzit pe cineva vorbind în numele ei, un tânăr pe care nu-l cunoştea şi pe care îl văzuse pentru prima dată chiar în seara aceea, noul iubit al lui Michal, cea mai bună prietenă a ei.

— Suntem cu toţii soldaţi, domnule profesor Rubin, a spus el pe un ton demn, eu, de exemplu, mă întorc mâine în Liban. Pentru noi, războiul nu e afară, ci e parte din vieţile noastre.

Spre surprinderea ei, tatăl său a bâiguit scurt câteva cuvinte prin care îşi cerea scuze, după care a plecat şi s-a încuiat în camera lui.

Nimeni n-o mai protejase vreodată în faţa lui, aşa că s-a apropiat emoţionată de necunoscutul cavaler. Avea o faţă lată şi banală, care în clipa aceea i s-a părut de o simetrie rară, aşa că s-a dus la el şi i-a mulţumit, după care a adăugat în maniera ei directă, care-i făcea pe oameni să se simtă atraşi de ea:

— Nimeni n-a făcut niciodată pentru mine ceea ce ai făcut tu astăzi, iar eu nici măcar nu ştiu cum te cheamă.

— Se pare că a sosit timpul, numele meu e Doron, i-a răspuns el, întinzându-i o mână caldă, şi cu siguranţă ăsta e motivul pentru care Abigail şi-a amintit povestea asta, pentru că e povestea întâlnirii părinţilor ei, prima fluturare de aripi care a condus la venirea ei pe lume.

— Din câte se pare, chiar nimic nu e întâmplător, Guli, oftează ea, altfel de ce mi s-ar părea totul atât de tulbure?

Îşi aminteşte fără tragere de inimă cum a plecat în noaptea aceea de acasă, cum şi-a împachetat lucrurile şi câteva haine şi a plecat împreună cu prietenii ei. Tortul de ziua ei a rămas pe masa din bucătărie, împodobit cu lumânările pe care nu mai apucase să le aprindă şi să le stingă, înfăşurate în dorinţe pe care nu mai apucase să şi le pună. În primele zile a locuit la prietena ei, Michal, care servea în aceeaşi unitate militară ca şi ea, după care, la sfârşitul săptămânii, şi-a adunat lucrurile şi a anunţat-o că se întoarce acasă. Mama o implorase să se întoarcă şi-l apărase pe tatăl ei, aşa cum făcea de fiecare dată:

— De ce te miri aşa? Ştii bine că nu-i plac petrecerile!

S-a dus furioasă acasă la părinţii lui Doron, care se întorsese din Liban mai devreme decât se aştepta, şi acolo a şi rămas, iar, în ciuda faptului că şi-a pierdut cea mai bună prietenă, care nu a iertat-o niciodată, s-a simţit pentru prima dată în viaţa ei ceva mai protejată.

A reuşit să-şi mai viziteze părinţii de câteva ori, dar numai în prezenţa lui, şi nu s-a mai întors niciodată să locuiască acolo. La câteva luni după ce au terminat armata, şi-au închiriat în grabă o cameră ieftină la demisol, în cartierul ortodox din apropierea universităţii. A fost o vreme chelneriţă şi a început să studieze arhitectura, în timp ce Doron lucra ca paznic şi venea acasă înarmat cu două puşti, iar în ciuda aspectului său ameninţător, o trata cu delicateţe şi tandreţe, ca şi cum ar fi îngrijit un animal rănit. În ziua în care a împlinit douăzeci şi unu de ani, a cerut-o în căsătorie, iar ea a acceptat, deşi simţea încă de atunci că iubirea ei pentru el nu va fi suficientă pentru o viaţă întreagă, dar nu avea nici un substitut pentru sentimentul de siguranţă pe care i-l insufla, aşa că, la adăpostul iubirii lui neclintite şi a personalităţii sale liniştite, a început să-l înşele. Cu un student, coleg de facultate, cu un lector, chiar şi cu unul dintre prietenii lor comuni.

S-a trezit că devenea din ce în ce mai atrasă mai degrabă de magia seducţiei şi a cuceririi, a pericolului şi a tensiunii decât de atingere în sine, ceea ce o făcea uneori să ezite, dar n-a reuşit să se oprească, exersându-şi cu entuziasm noua putere pe care o avea asupra bărbaţilor, cu trupul ei subţire şi flexibil şi cu faţa aceea de ţigăncuşă, dar mai ales cu răceala pe care o descoperise înăuntrul ei înseşi, care-i permitea nu doar să-şi abuzeze iubiţii iar şi iar, dând dovadă de un respect incomplet şi nestatornic, dar şi să ducă o viaţă liniştită, de femeie măritată. Îl minţea constant pe Doron, adesea îşi minţea până şi prietenele, cărora le spunea frânturi de adevăr, însă cu timpul viaţa aceasta ascunsă a devenit mult mai greu de trăit decât cea aparentă, prin urmare avea nevoie de ceva care să echilibreze lucrurile şi a început să tânjească după un copil, aşa că, deşi Doron a protestat că sunt mult prea tineri şi că nu au o situaţie financiară stabilă, ea a insistat până când l-a convins.

Abia după ce a rămas însărcinată cu fiica ei a reuşit să pună capăt tentaţiei pe care o simţea în faţa jocurilor sexuale, iar pentru prima dată în viaţa ei s-a simţit întreagă şi liniştită, jurându-şi că de acum înainte va duce o viaţă de familie cinstită, jurământ pe care n-a reuşit să-l păstreze decât câţiva ani. S-au mutat în Haifa, iar acolo, ea a început să se specializeze în restaurare, în timp ce Doron a studiat ingineria, şi chiar se gândeau să-şi

mărească familia, până în ziua în care a răspuns solicitării unei prietene, care o ruga s-o ajute să întocmească un plan de restaurare pentru o casă istorică foarte frumoasă, cumpărată de una dintre cunoştinţele ei, Alexandre Sadan, cunoscut profesor de sociologie.

— Ce poveste îngrozitoare, spune Abigail, care cu siguranţă nu ştie absolut nimic despre toate astea, dar a cărei voce răsună puternic în spaţiul strâmt dinăuntrul maşinii. Asta înseamnă că în realitate tatăl tău a părăsit-o pe Rahel? Dar de ce? De ce am crezut oare dintotdeauna că lucrurile au stat exact pe dos?

— Pentru că, din câte se pare, nu cunoaştem absolut nimic despre părinţii noşti, oftează Atara. Rămâi pe fir, Guli, îl am pe Eden în aşteptare.

— Ne trimit acasă, mamă, o anunţă el, i-au făcut un antibiotic intravenos şi au hotărât să ne trimită acasă.

— O, minunat! răspunde ea. Deci se simte mai bine?

— Nu tocmai, dar medicii spun că va fi bine, zice Eden.

— Bine, dragul meu, mulţumesc că ai fost lângă el, spune ea, iar el o repede:

— Nu-mi mulţumi, întoarce-te odată acasă, tata mă întreabă încontinuu unde eşti.

Atara apasă pedala de acceleraţie.

— Nu mă întreba, sunt blocată în trafic de ore întregi, a fost un accident pe autostrada şase, dă-mi-l la telefon o secundă.

— Am impresia că nu mai are suficientă putere ca să vorbească, vino odată casă, zice Eden.

— Cum de-l trimit acasă, dacă nu mai are putere nici să vorbească? se întreabă ea, după care se autoconvinge repede: Medicii ştiu cu siguranţă ce fac, o să-şi revină curând.

— L-au trimis acasă, anunţă ea pe un ton ceremonial, dar fiica ei nu pare prea satisfăcută.

— N-are nici o logică. Ce legătură există între scrisoarea aceea şi despărţirea lor? Lipseşte ceva de aici, dar deocamdată trebuie să închid. Doar că te rog să nu-ţi faci griji pentru Alex, adaugă Abigail, nu-i permite să te transforme în infirmieră, doar pentru că a petrecut două ore la camera de gardă.

— Din câte se pare, întotdeauna lipseşte ceva, Gulliver, zice ea râzând. Asta învăţăm la şcoala vieţii.

— Pa, dulceaţă, nu-ţi face griji, însă imediat după ce rosteşte aceste vorbe, se trezeşte îngrijorându-se.

Ceva nu e în regulă în aceste cuvinte, ceva nu se potriveşte cu rolurile pe care le au fiecare, cine este fiica şi cine este mama, dar mai ales cine este cuplul? Oare asta o împiedică pe mult iubita ei fiică să-şi găsească dragostea?

O lună portocalie şi uriaşă ca un balon festiv îi luminează drumul, iar ea conduce nebuneşte, să ajungă odată, fiindcă, după ce-l va vedea, cu siguranţă se va linişti. Dintr-odată are impresia că toate obiectele din jurul ei se măresc, sau poate că ea începe să se micşoreze. Tiruri imense gonesc pe autostrada şase, în timp ce ea, în maşina ei micuţă, se simte asemenea unei buburuze într-o turmă de elefanţi. Nu degeaba a ales fiica ei porecla asta ridicolă, mămicule, un fel de buburuză mecanică, ce parcurge zi de zi acelaşi traseu, fără să înveţe însă nimic din această activitate.

Spre stupoarea ei, observă o turelă de tanc ieşind din spatele prelatei negre a camionului din faţă, ce se întâmplă în noaptea asta? Ne pregătim de război? La ştirile pe care le ascultă chiar în clipa asta nu se pomeneşte nimic despre vreun eveniment deosebit, dar poate că noapte de noapte sunt transportate tancuri pe autostradă, fie spre nordul, fie spre sudul ţării. Pur şi simplu n-a observat asta până acum, la fel cum n-a observat o mulţime de lucruri care i-au afectat viaţa în mod direct, dar de care n-a fost nici o clipă conştientă, precum coincidenţa aceasta ciudată, care nu are nici un sens.

— Iartă-mă, Rahel, i-a zis el, întorcându-se spre ea, mormântul nostru l-am săpat chiar eu, cu mâinile astea două.

Dar ei, Atarei, nu i-a cerut niciodată scuze.

Cât de mare e de fapt ţara asta minusculă, autostrada se întinde în faţa ochilor ei, părând nesfârşită. La fel se grăbea să ajungă la Alex şi cu ani în urmă, la întâlnirile lor dulci şi tainice. Ce nu făcea pentru a-l vedea măcar o oră, pentru a primi o porţie din dragostea lui, pentru a se asigura că nu-l pierduse. Orice întâlnire de lucru în afara oraşului era o oportunitate de a-l vedea, adesea chiar în camere de hotel din oraşele de pe coastă, iar pe drumul spre el simţea că nu mai are suficient aer în plămâni şi că abia în clipa în care îl va revedea va putea respira din nou.

Chiar şi în clipa asta respiră cu dificultate şi deschide fereastra, pentru a lăsa să pătrundă aerul nopţii, în care pluteşte încă mirosul de fum. Simte că trebuie să-l vadă exact ca atunci, că doar după ce-l va vedea se va putea linişti, chiar dacă de data asta nu se mai întâmplă pe furiş, şi momentul nu

mai e la fel de dulce. Nu-l suspectează că se preface, însă are foarte multe feţe, la fel ca ea, probabil, la fel ca luna care se schimbă sub ochii ei cu repeziciune şi într-un mod surprinzător.

Îl va găsi în cele din urmă întins pe canapeaua din salon, acoperit până la bărbie cu plapuma de pe patul lor conjugal, ca şi cum iarna ar fi în toi, cu obrajii cenuşii precum betonul proaspăt turnat, cu pleoapele închise şi buzele încordate, iar ea îngenunchează lângă el, îngrijorată.

— Ce faci, Sunny, cum te simţi? Îmi pare rău că n-am ajuns la urgenţă, a fost un accident pe autostradă.

El deschide încet ochii şi o întâmpină cu un zâmbet încordat.

— N-ai pierdut nimic, crede-mă. Aproape am îngheţat de frig acolo. Ţin aerul condiţionat sub zero grade.

— Asta te-a deranjat pe tine? întreabă ea, râzând uşurată. Ce ţi-au spus mai exact? Cum te simţi?

— Mă doare burta, zice el, îmi vine să vomit, nu mă simt bine aici.

— Sigur că nu te simţi bine pe canapeaua asta tare, îl întrerupe ea, hai să mergem la etaj, să te întinzi pe pat.

— N-are legătură cu canapeaua, nu mă simt bine în corpul ăsta, poate a sosit timpul să mă despart de el.

Mereu înclinat spre declaraţii sinistre şi exagerate, care de obicei o fac să râdă, însă de data asta îl ceartă.

— Nu vorbi prostii, Sunny, antibioticul îşi va face efectul în curând, aşa că hai să încercăm să urcăm la mansardă, dar el priveşte sceptic spre scară şi clatină din cap.

— N-am putere.

— Te ajutăm Eden şi cu mine, spune ea, dar el se împotriveşte.

— Lasă-mă în pace, rămân deocamdată aici.

Ea se ridică în picioare cu un oftat.

— Să-ţi aduc puţină apă? Sau ceva de mâncare?

Intră în bucătărie şi scoate din congelator două lipii îngheţate, apoi aşază un pahar cu apă pe măsuţa de lângă el.

— Unde e Eden? S-a dus la culcare?

— E la duş, zice el cu un zâmbet chinuit. Oricum, e cel mai bine să mergi cu el la camera de gardă, toate asistentele se foiesc în jurul lui. Dacă ai fi fost tu în locul lui, n-am fi primit atât de multă atenţie. Dar el? E ca un sfinx. Nu vede, nu reacţionează. Fetele roiesc în jurul lui. Dar tu unde ai fost de fapt?

— Uite-l pe Eden! se grăbeşte Atara să spună, urmărindu-l cu privirea în timp ce coboară treptele, înalt şi solid, cu ochi scânteietori.

Pare că preocuparea pentru tatăl lui îi face bine, îl trezeşte la viaţă.

— Ai băut, tată? întreabă el. Au spus că trebuie să bei multe lichide.

Aşază un al doilea pahar pe măsuţa de sticlă din salon, însă Alex nu se atinge nici de acesta. Adoarme brusc, cu o expresie chinuită pe chip, iar Eden o priveşte întrebător. Pentru o clipă, ei doi par părinţii îngrijoraţi ai unui bebeluş bolnav, rolurile se amestecă iar, cine este cuplul în situaţia asta?

Atara încearcă să spună pe un ton liniştitor:

— E în regulă, dragul meu, mulţumesc că ai fost alături de el, poţi merge să te odihneşti.

Eden pleacă în camera lui, fără să rostească o vorbă. Oare cuvintele ei l-au rănit? N-a intenţionat să-l îndepărteze. Dar ce a intenţionat de fapt? Cât de proastă e comunicarea dintre ei, dar asta contează prea puţin acum, când Alex stă nemişcat pe pat, îmbrăcat în hainele lui albe, cu frumuseţea-i cenuşie şi încremenită, asemenea unui palat abandonat. Îl priveşte prin uşa deschisă a bucătăriei, în timp ce-şi pregăteşte o omletă, pe care o mănâncă direct din tigaie, arzându-se la limbă. Nu pare că se simte bine, n-ar fi trebuit să-l trimită acasă în starea în care se află, dacă ea ar fi fost acolo cu el, nu s-ar fi întâmplat aşa ceva. S-ar fi certat cu ei, ar fi cerut analize amănunţite.

Îngrijorată, se întoarce la el şi îi pune o mână pe frunte, după care îi mângâie cu degetele ridurile orizontale. Nu pare a avea febră, poate că medicii au totuşi dreptate, e de preferat să-şi revină acasă decât să stea în spital, unde e expus la tot felul de bacterii. Cu siguranţă se va simţi mult mai bine mâine, doar e un om sănătos totuşi, n-a suferit niciodată de vreo boală serioasă. Numai o singură dată a fost internat în spital, când şi-a fracturat glezna în timpul unui meci de tenis şi a avut nevoie de intervenţie chirurgicală, la care se adaugă data când au ajuns la urgenţă din pricina unei pneumonii care s-a complicat, aşa că au fost nevoiţi să-şi petreacă o noapte în spital, fiind externaţi în ziua următoare.

Urcă încet treptele, îşi ia din mansardă o pătură şi o pernă şi se întinde alături de el, pe canapeaua lipită de zidul exterior, priveşte la întunericul de după sticla ferestrei, des şi compact precum blana unui animal sălbatic uriaş. Se aud din nou şacalii urlând, iar ea se simte expusă în faţa ţipetelor lor din ce în ce mai ascuţite, într-atât, încât preţ de o clipă are senzaţia că

doarme în vale, cu capul pe pernă şi înfăşurată în pătură, printre pini şi stejari, pe nisipul umed şi lipicios, în timp ce zeci de şacali o înconjoară cu gâturile căscate, repetând încontinuu acelaşi zvon ameninţător: au mai fost asemenea cazuri, oameni care au încercat să-şi pună capăt zilelor.

Oare mama ei aflase, şi de aceea fusese atât de atentă cu el? Chiar şi ea ştia foarte puţine lucruri despre el. Mama, iar mai târziu, şi sora ei au ridicat în jurul lui un zid de admiraţie şi devotament, în timp ce ea avea permanent un sentiment de neapartenenţă, neputându-se identifica nici cu ele, nici cu el. Asta în ciuda faptului că simţea adesea că era singura din familie capabilă să-l înţeleagă, că, dacă i-ar împărtăşi suferinţa, ar descoperi că doar ea avea puterea să-l vindece, însă în cea mai mare parte a timpului se trezea apărându-se de el.

Îl percepea ca pe un pericol, aşa că s-a îndepărtat cât de mult a putut, iar acum afla că el însuşi se percepea ca pe un pericol, şi poate că asta nu e deloc surprinzător, pentru că exact aşa s-a întâmplat, ţi-ai atacat fiica, te-ai atacat pe tine însuţi, ţi-ai atacat trupul. Fiindcă nu pe ea o vedea cu ochii orbiţi de furie, ci tot ceea ce nu putea să-şi amintească şi să îndure. Dar n-a putut înţelege asta pe vremea când era doar o copilă, şi nici după ce a crescut lucrurile n-au avut mai mult sens. Timp de foarte mulţi ani, a interpretat slăbiciunea lui drept o dovadă de putere, iar forţa ei, drept o dovadă de slăbiciune, iar orice solicitare şi orice întrebare se izbeau de zidul de netrecut ridicat de mama şi de sora ei. Cum de a ştiut Rahel că ea nu ştie nimic?

Se aştepta la o poveste mai simplă, la trădarea unei femei, nu a destinului. Soarta nu poate fi trădătoare, pentru că ea nu-ţi oferă nici un fel de asigurări. Dar ce l-a făcut oare pe tatăl ei să renunţe la soţie, iar mai târziu, la fiica lui, de ce i-a pus numele ăsta, dacă voia să uite, de ce s-a purtat aşa cu ea, dacă voia să-şi aducă aminte? Dar poate că nu e nici o legătură între numele pe care i l-a dat şi felul în care s-a purtat cu ea, şi atunci de ce i-au fost spuse lucruri pe tonul acela frânt al împărtăşirii suferinţei, al recunoaşterii?

Îl aude pe Alex întorcându-se de o parte pe cealaltă cu un geamăt, repetând încontinuu aceeaşi silabă, „nu“, zice el, sau poate „cu“? Poate îl cheamă pe Eden, oare a uitat că ea s-a întors? Când era mică, Abigail devenea adesea confuză noaptea, se trezea din somn şi nu mai ştia dacă era la mama sau la tatăl ei.

— Eşti treaz, Sunny? întreabă ea în şoaptă, dornică să stea de vorbă cu el despre toate astea.

Chiar dacă e deseori dezamăgită de faptul că nu e deloc un bun ascultător, cufundat în interiorul propriei persoane, ca şi cum ar fi atras acolo de un magnet foarte puternic, în momentele de apropiere s-a arătat mereu interesat, şi atent, şi s-a poziţionat de partea ei, oferindu-i sfaturi bune. Atara aştepta aceste momente, care erau cumva imprevizibile, iar în clipa în care soseau, se bucura şi nu-i venea să creadă cât de norocoasă era, cum nu-i venea să creadă nici că el se va schimba din nou foarte curând, lucru care-i lua pe amândoi prin surprindere, pentru că fiecare din ei îl învinuia pe celălalt pentru acest lucru.

Da, e un fel de roată uriaşă, pe al cărei traseu sunt mereu aceleaşi opriri, în ciuda faptului că ele sunt uitate de fiecare dată, şi cu toate astea e o călătorie minunată uneori şi epuizantă în cea mai mare parte a timpului, însă în staţia aceasta nu au mai oprit până acum. Niciodată nu au avut de-a face cu o boală serioasă, fiecare din ei a avut parte de un parcurs facil. Ea lua o pastilă şi-şi continua activităţile în mod obişnuit, în timp ce el se îngrijea cu devotament de propria-i sănătate, aşa cum fusese obişnuit s-o facă în casa părinţilor săi, care avuseseră grijă de el ca de ochii din cap, mai ales mama, căreia îi fuseseră ucişi doi copii în timpul războiului. Mereu rămânea în pat încă două zile după ce-i scădea temperatura, pentru mai multă siguranţă, îşi anula cu uşurinţă cursurile, în cazul în care nu se simţea bine, iar de teamă să nu răcească, se înfofolea iarna într-o haină groasă şi-şi punea căciulă pe cap, chiar dacă ieşea doar să arunce gunoiul.

Cuprinsă brusc de furie, îşi aminteşte cum s-a plimbat odată prin cartier, pe vremea când Eden era mic şi mergea cu bicicleta, iar deodată, pe una dintre străzile înguste şi liniştite, i-a blocat drumul un bărbat în vârstă, cu aer scandinav, îmbrăcat în haine zdrenţuite şi cu părul lung. S-a oprit în faţa ei, şi-a descheiat fermoarul pantalonilor şi şi-a scos la vedere mădularul, iar în clipa în care ea a strigat speriată, a început să râdă şi s-o imite, iar lucrul acesta a fost chiar mai insultător decât gestul în sine. A luat bicicleta lui Eden de ghidon şi a fugit de acolo, iar în timp ce alerga, l-a sunat pe Alex, să vină s-o ajute, însă el i-a răspuns cu neruşinare, aproape ofensat:

— Cum ai vrea să ies acum? Tocmai mi-am făcut duş şi am părul ud!

Sigur că în clipa aceea i-a fost dor de Doron, în timp ce alerga cu sufletul la gură, împingând bicicleta la deal şi liniştindu-l pe Eden, neîndrăznind să privească în urmă, până în clipa în care au ajuns acasă. Spre norocul lor, nu

i-a urmărit, se pare că a preferat să sperie o altă femeie. La urma urmelor, asta era satisfacţia lui bolnavă, să vadă iar şi iar expresia înfricoşată şi să audă ţipătul, iar ea îi oferise satisfacţie, reacţionând exact aşa cum era de aşteptat. S-a gândit la asta nu de puţine ori după aceea, încercând să surprindă momentul în care se transformase dintr-un simplu trecător într-un pervers, secunda în care s-a dezvelit, dezgolindu-i în acelaşi timp şi pe ea, şi pe Alex.

În cele din urmă, toate aceste dezamăgiri i-au făcut bine, se gândea uneori, pentru că cei protejaţi devin mai slabi, iar cei abandonaţi devin mai puternici, şi ea chiar a devenit mai puternică odată cu trecerea anilor, deoarece a ajuns să-şi dea seama că atitudinea generoasă a partenerului de cuplu este mult mai puţin importantă decât dezvoltarea anumitor calităţi pentru sine, şi omul care devenise trăind alături de Alex era mult mai valoros decât cel care fusese alături de Doron, aşa că uneori se bucură de asta, iar alteori satisfăcută.

Dar tocmai acum simte cum se trezeşte furia împotriva lui, în timp ce zace neputincios pe canapeaua din faţa ei. Ea şi Eden erau în pericol, iar el n-a ieşit din casă, de teamă să nu răcească! Iar când a ajuns acasă, nu s-a sfiit să râdă de reacţia ei.

— Ce s-a întâmplat aşa deosebit? a întrebat-o, râzând, în timp ce spăla câteva roşii în bucătărie, cu părul fin şi umed căzut pe frunte. Doar nu e prima dată când vezi un penis, iar eu sper că nici ultima!

După părerea lui, avea mereu dreptate, reuşea întotdeauna să se descotorosească de orice îndatorire care-l împovăra, dispărea sau adormea de fiecare dată când era nevoie de el, şi ori de câte ori Atara se supăra pe el – se simţea ofensat în mod nedrept şi se înfuria în loc să-şi ceară scuze. Foarte curând, ea a descoperit cu uimire că sensibilitatea cu care se raporta la propria persoană lipsea cu desăvârşire atunci când venea vorba despre ceilalţi şi că francheţea cu care o cucerise la început nu era de fapt deloc plăcută.

— Spre deosebire de tine, eu sunt un om autentic, îi răspundea de fiecare dată când ea îi făcea vreo observaţie, nu mă prefac şi nu sunt plăcut de toată lumea. Toată lumea ştie exact ce simt!

— Păstrează-ţi autenticitatea pentru oamenii maturi, care pot să-i facă faţă, copiii, în schimb, trebuie trataţi cu mai multă sensibilitate! protesta ea, repetându-i încontinuu în primii lor ani împreună reproşuri care aprindeau

discuţiile dintre ei ca o scânteie. Abigail n-ar trebui să ştie că nu-ţi pasă deloc de ea! Prefă-te şi tu puţin, ar fi minunat.

Acesta a fost cel mai dificil obstacol pe care l-au avut de trecut, două obstacole, mai bine zis, doi copii, două răni deschise pe trupul iubirii lor. Cât de multe promisiuni îi făcuse pe vremea când încerca s-o convingă să-l părăsească pe Doron, să transforme aventura lor tăinuită într-o viaţă de familie deschisă, iar ea ezita, cântărind situaţia:

— Dar ce se va întâmpla cu fiica mea, o vei iubi pe Abigail?

— Ce întrebare e asta? Cum aş putea să n-o iubesc? declara el cu toată sinceritatea. Te iubesc atât de mult, Atara, iar fiica ta e parte din tine!

Dar acest argument, care părea unul perfect plauzibil în urechile ei de femeie îndrăgostită, a evoluat în direcţii neaşteptate şi nedorite, deoarece, atunci când se înfuria pe ea, furia lui o îngloba şi pe fiica ei, iar momentele de împăcare prefera, desigur, să le împartă numai cu ea, departe de orice agitaţie, care să presupună distragerea atenţiei Atarei. Cu o naturaleţe perfectă, s-a delimitat de îndatoririle ei parentale, iar în zilele în care Abigail stătea cu ei, căpătase obiceiul de a se întoarce târziu de la universitate. Fiul lui fusese încredinţat mamei sale şi venea la ei doar arareori, iar atunci când o făcea, rămânea rezervat faţă de amândoi, aşa încât se trezea din ce în ce mai des ducând dorul atmosferei pline de căldură din interiorul micuţei şi liniştitei familii pe care o avusese, mama, tata şi o fetiţă.

Regretele ei erau atât de apăsătoare, încât rămânea nopţi întregi trează, întinsă pe canapeaua din salon, exact ca acum, în apartamentul în care îşi începuseră traiul ca familie, privind cu ochii minţii cum viaţa de dinainte, a ei şi a fiicei sale, îşi continua cursul, văzând-o pe Abigail crescând alături de ambii părinţi în aceeaşi casă, fără a fi nevoită să rătăcească între casa mamei şi cea a tatălui, cărând în braţele ei micuţe o plasă uriaşă, plină cu păpuşi Barbie, ale căror picioare lungi străpungeau plasticul. O viaţă în care n-ar fi fost nevoită să se adapteze la traiul în comun cu un frate vitreg ostil şi suspicios, la o atmosferă tensionată, o viaţă în care ar fi stat toţi trei la masă, luând cina, şi Doron ar fi întrebat-o cum şi-a petrecut ziua, iar ea i-ar fi povestit.

Viaţa dinainte a continuat în paralel, ca şi cum fiecare zi care trecea ar fi avut o dublură, iar lucrul acesta era atât de chinuitor, încât uneori simţea cum îşi înfige o mână în părul ei şi o trage cu putere, şi numai senzaţia aceea intensă de arsură mai reuşea să-i domolească durerea. Şi cu toate

astea nu i-a dat drumul lui Alex, refuzând să-şi admită greşeala, deoarece gândul că nu va fi al ei, că va continua să hălăduiască liber prin lume, după ce-i dăduse ei lumea peste cap, trezea în ea o furie teribilă, ca şi cum ar fi înfăptuit o crimă, pentru care trebuia pedepsit. Îl învinuia pentru faptul că o amăgise şi îi distrusese viaţa, dar nu renunţa la el şi la încercarea de a-l repara, de a-l transforma din nou în bărbatul visurilor ei. La urma urmelor, nu era doar o iluzie, îl recunoaşte uneori în el însuşi, încă nu e prea târziu să se întoarcă.

Doar s-a mai întors, chiar de mai multe ori, însă n-au reuşit să fie cuplul care speraseră că vor fi, n-au reuşit să trăiască viaţa pe care visaseră s-o trăiască, nici iubirea de dragul căreia îşi permiseseră să-şi rănească copiii. Oare există în lumea asta o astfel de iubire? Iar dacă există, sigur n-a fost a lor. În clipa în care şi-au început viaţa împreună, ca o familie, s-au găsit unul pe celălalt dezamăgitori până în măduva oaselor, autopedepsindu-se neîncetat pentru ceea ce le făcuseră copiilor lor, pedepsindu-se unul pe celălalt şi refuzându-şi ceea ce lipsea cel mai mult.

Uneori scânteile aterizau pe capetele copiilor, pe capul lui Abigail a ei, Abigail cea timidă şi delicată, care nu era obişnuită cu certuri între părinţii ei şi care n-a reuşit să înţeleagă de ce a renunţat mama ei la o viaţă de familie liniştită pentru o relaţie atât de instabilă şi turbulentă. În primii ani, avea mereu această întrebare în privire, în ochii ei căprui, care se întunecau ori de câte ori îşi vedea mama străduindu-se să se prefacă veselă după o ceartă, sau citindu-i o poveste la culcare, dar cu mintea în cu totul altă parte, reluând neîncetat acelaşi paragraf, pe un ton lipsit de expresie.

Se ridică acum furioasă de pe canapea. Nu stă deloc bine aici, n-are nici o şansă să adoarmă, iar Alex doarme dus şi n-are nevoie de ea. Pare liniştit, are un aer aproape arogant, buzele lui frumoase au o expresie răsfăţată. De ce îţi faci griji? Mâine va fi bine, în schimb tu vei fi moartă de oboseală şi abia vei face faţă agitaţiei de la birou. N-are nici un rost să dormi lângă el, ca şi cum ar fi un bebeluş total dependent de tine, ar trebui în schimb să ai grijă de tine, la fel cum a făcut el în toţi anii ăştia, cu o naturaleţe fără cusur. Îşi găseşte pe pipăite drumul către bucătărie, bea însetată un pahar cu apă şi mănâncă din lipia scoasă din congelator în urmă cu foarte mult timp, iar cu burta plină de furie urcă cu greu treptele spre mansardă, împiedicându-se de colţurile păturii.

Păcat că s-a grăbit atât de tare să se întoarcă, el doarme ca lemnul şi nici că-i pasă de prezenţa ei. Vizita a fost atât de scurtă, iar călătoria atât de

lungă, încât încă are impresia că e la volan şi că farurile maşinilor îi împung ochii prin pleoapele închise. Ce zi sucită, când ai decis să continui călătoria, ar fi trebuit de fapt să rămâi, iar când ai întrebat, ar fi trebuit să asculţi, pentru că lucrurile sunt încă neclare şi, deranjată de patul acela gol, se răsuceşte de pe-o parte pe alta. E deja trecut de miezul nopţii, iar somnul nu face decât să se îndepărteze de ea, şi nimic nu pare să se lege, doar să se risipească şi mai tare. În mijlocul nopţii, în drum spre Efrat, îşi aminteşte deodată versurile cântecului pe care i-l cântase Rahel cu vocea plină de durere, ca la înmormântare. Nu l-a mai auzit niciodată până atunci, aşa că pipăie cu mâinile în căutarea telefonului mobil, pus la încărcat lângă pat, şi începe să tasteze versurile, deja îl aude răsunându-i în urechi, trist şi plin de emoţie. Cântecul spune povestea biblicei Rahel, înţelege ea acum, care îşi părăseşte mormântul în mijlocul nopţii şi o porneşte spre est, spre Iordan, pentru a-şi jeli acolo fiii.

Răpusă de oboseală, o vede pe Rahel a tatălui ei ieşind din casă la adăpostul întunericului, îmbrăcată în rochia ei de camuflaj, şi umblând printre dealuri, cu ochii închişi, semănând cu două luni. Anii cad de pe ea la fiecare pas, iar ridurile i se şterg de pe faţă, părul îi devine negru, picioarele îi sunt tot mai uşoare şi începe să alerge. De cine fuge, pe cine urmăreşte, oare chiar pe ea? Încearcă s-o ia prin surprindere în somn? Iată că a prins-o, şi-a înfipt mâinile în părul ei şi strigă, exact aşa cum obişnuia să facă tatăl ei: „Fie ca numele şi amintirea ta să dispară de pe faţa pământului.“

CAPITOLUL 9
Pentru ce ai trăit, Rahel?

Atât de mulţi oameni, pe vremea aceea, au murit şi au continuat să trăiască, au trăit şi au continuat să moară, în toate colţurile acestei lumi mari şi teribile. Cel mai crud dintre secole, plin de crimă, răutate, durere şi suferinţă. Până şi tânăra lor ţară, care se ridica pe locul tărâmului antic, un mic crâmpei dumnezeiesc pentru care luptaseră cu îndârjire, a început să se umple de morţi umblători, dezrădăcinaţi din toate colţurile lumii, şi nimeni nu-şi mai aducea aminte de prietenii săi. Noaptea îi băteau în ferestrele crăpate ale viselor ei, trăieşte pentru noi, Rahel, împlineşte-ne visurile, du-ne numele mai departe, iar uneori auzea vocea lui groasă: „Degeaba am luptat, Rahel, ţara asta e blestemată.“

Nu ştia mai nimic despre el şi nici n-a încercat să afle. Chipul lui a fost îngropat în sufletul ei în afara zidurilor, înfăşurat în fâşii de umilinţă şi insultă. Niciodată n-a încercat să afle ce s-a întâmplat cu el, şi-a urmat noul soţ, a plecat departe de Ierusalim şi de prietenii lor comuni. Cu toate astea, zvonurile se insinuau totuşi uneori în noua ei viaţă, precum cel care a ajuns la urechile ei la începutul primei sarcini. El plecase din ţară, plecase să studieze în Anglia, la criminalii de britanici. I-a trădat pe toţi, pe Boaz, pe Arie, pe Israel, pe Uri şi pe Shlomo, pe Gdalia, pe Tzvi, pe Haim, pe Uzi, pe Iosef, pe Dov, pe Ariela, pe Dror, pe Amnon şi Arnon, pe Amaziah şi Avraham, pe Shemesh, Shmuel, Hamda şi pe Ruth, şi ea îşi aminteşte cum greţurile provocate de sarcină se amestecau cu şocul pe care i l-a produs gestul lui, prin care dezonora toţi anii de luptă aprigă, întreaga lor istorie, cea pe care o modelaseră împreună şi care îi modelase pe ei.

Câţiva ani mai târziu, vânturile cereşti au adus cu ele mai multe zvonuri, năpustind asupra ei rafale reci şi amare. Devenise între timp un cunoscut cercetător în neurologie, se întorsese în ţară după mulţi ani petrecuţi în străinătate, se căsătorise cu o femeie mult mai tânără decât el şi avea două fiice. Locuia împreună cu familia lui în Ierusalim, în casa din care ea fusese dată afară de către mama lui. Fără să vrea, şi le imagina pe fiicele lui ca pe fiii ei, doar că deveniţi fete, două fete îmbrăcate în rochiţe roşii, cu flori

galbene, urcând şi coborând treptele scării, culegând fructe din moşmonul japonez.

Aşa a vrut destinul, n-a existat o altă cale. Imaginea de ansamblu a fost mult mai mare decât orice detaliu, care oricum n-a fost decât o picătură într-o mare de suferinţă. În primii ani a sperat în secret, în adâncul sufletului ei, că va lua legătura cu ea, că îi va trimite un semn încărcat de semnificaţie, fie şi numai un singur cuvânt care să stea mărturie pentru existenţa iubirii lor. Oare a ajuns tocmai acum? Oare din cauza asta a aşteptat atât de mult, înainte să părăsească lumea asta?

Au trecut zeci de ani de atunci, iar între timp fiii ei au crescut şi aproape au îmbătrânit, soţul ei s-a îmbolnăvit şi a murit. Viaţa se trăieşte în termenii impuşi de ea, o bătălie dificilă şi lentă, al cărei final e cunoscut de la bun început. Venim pe lume cu ochi orbi şi tălpile goale şi suntem trimişi într-o călătorie nemiloasă, cădem şi ne ridicăm, adunăm momente de bunătate într-un coş ciuruit, întâlnim pe cine întâlnim, şi iată că la sfârşitul călătoriei o aşteaptă fiica lui, şi tocmai când îşi dorea atât de mult ca ea să rămână, a plecat şi poate că nu se va mai întoarce niciodată. Oare ea a alungat-o? I-a povestit lucrurile exact aşa cum s-au întâmplat, moment cu moment, secvenţă cu secvenţă, grăbindu-se să i le încredinţeze înainte de a pleca din lumea celor vii, dar poate că tocmai asta a alungat-o. Oare i-a încredinţat o binecuvântare, sau un blestem? Nu va şti niciodată. Oricum n-are nici un fel de importanţă. Aceasta a fost datoria ei faţă de fiica lui, din clipa în care s-a prezentat în timp ce stăteau la coadă la toaleta teatrului din Ierusalim, în sâmbăta aceea pierdută.

Întârzie cu privirea asupra fotografiei mamei ei, şterge praful galben de pe obrajii ei, după care intră cu paşi înceţi în bucătărie. Sperase că vor lua cina împreună, sosul tahini e aproape gata, iar ouăle sunt fierte, aşa că pune pe masă două farfurii şi două pahare. Ar fi vrut s-o vadă mestecând, zâmbind, rupând din lipie şi descojind oul, adunându-şi firimiturile de pe rochie. Ar fi vrut să-i povestească despre perioada aceea, nu despre tatăl ei, pe când era tânăr, şi nici despre dragostea lor frântă, ci despre propria viaţă.

Pentru că feminitatea delicată a musafirei ei îi trezeşte doruri uitate. De când se ştia trăise înconjurată de bărbaţi. În casa părinţilor ei fusese singura fată din cei trei copii ai familiei, apoi luptase printre soldaţi bărbaţi în organizaţia subterană, iar în cele din urmă, fusese singura femeie din casă în familia pe care şi-o întemeiase, alături de soţul ei şi cei doi fii ai lor. Doar într-o singură perioadă a vieţii trăise înconjurată de femei, în timp ce fusese

prizonieră în închisoarea de femei din Betleem, unde, în ciuda condiţiilor îngrozitoare, s-a bucurat atât de mult de compania lor, încât i-a fost dor toată viaţa de ceea ce a experimentat acolo.

Voia să-i povestească despre cum stăteau pe pervazul ferestrei din celula aceea micuţă, înconjurată de ziduri, despre cum cântau împreună, cum se certau uneori sau depănau amintiri. Noaptea auzea în depărtare dangătul clopotelor bisericii, amestecat cu strigătele prizonierelor, în timp ce stăteau cuibărite una în cealaltă pe podeaua murdară, acoperite cu pături urât mirositoare, bucurându-se de căldura sufletească, de supremaţia spiritului asupra cărnii.

Voia să-i povestească despre cât de trist i se părea să le asculte pe tinerele mame vorbind despre primii dinţişori ai bebeluşilor lor. Nici nu e de mirare că totul i se pare anost, că nu-şi mai aminteşte aproape nimic din anii care au urmat perioadei de luptă, când viaţa s-a rătăcit pe cărarea îngustă care poate că le fusese destinată încă de la bun început şi când s-a dovedit că îndrăzneala şi curajul tinereţii nu au avut nici un fel de influenţă asupra lungilor ani care i-au urmat.

Deoarece calităţile pe care şi le descoperise în ea însăşi au rămas neexploatate, curajul, hotărârea şi rezilienţa. Ce să faci cu toate astea, când te trezeşti în fiecare dimineaţă şi stai în faţa cratiţelor, sau apoi, când în sfârşit evoluezi, schimbi două autobuze pentru a ajunge la biroul unor avocaţi, unde lucrezi ani întregi pe post de secretară? A sperat să studieze, desigur, dar n-au avut mijloacele necesare, iar ea a fost obligată să se rezume la rolul ei insipid, în ciuda faptului că şefii îi spuneau că ar fi putut fi la fel de bună ca ei, că le plăcea foarte mult să se consulte cu ea şi îi apreciau inteligenţa. Doar mutarea în pustiul deşert roşu a reuşit să trezească în ea o urmă a vechii fervori, şi tocmai de aceea e încă aici, încălzindu-se la marginile unui foc nestins.

Pentru că în ziua în care au aprins cea de-a şasea lumânare de Hanuka, în urmă cu exact patruzeci şi cinci de ani, şi-au părăsit apartamentul confortabil din Holon şi s-au mutat în această aşezare, unde au aprins cea de-a şaptea lumânare, stând pe acoperiş în faţa a opt cutii mari de conserve, în care erau îndesate cârpe înmuiate în motorină, iar flăcările se ridicau în inima pustietăţii. O limbă de foc pentru Ariela şi una pentru Dov, una pentru Boaz şi alta pentru Elhanan, una pentru Hamda şi una pentru Ruth, una pentru Israel, dar cum rămâne cu Uri, Dror, Amnon, Arnon, Uzi, Shemesh, Shlomo, Shmuel, Amazia, Avraham şi Arie?

Pământul acoperit de praf şi mizerie, apa şi curentul electric se întrerupeau frecvent, iar odată cu venirea verii, au suferit de căldură şi din pricina invaziei ţânţarilor, însă greutăţile n-au făcut-o să renunţe. Puterile ei adormite au revenit la viaţă, iar în felul acesta a reuşit să reconstruiască podul de fier care o lega de ţara mult iubită a străbunilor ei, care aproape fusese distrusă într-un alt război, şi astfel putea să le transmită prietenilor ei că visul lor devenea în sfârşit realitate, pentru că ţara pentru care îşi sacrificaseră vieţile se va întregi în cele din urmă, devenind mult mai puternică, graţie aşezărilor care erau ridicate în teritoriile eliberate. Se gândea la ei în fiecare dimineaţă în care deschidea ochii spre sălbăticia uluitoare, la morţii ei proscrişi, la fiii ucişi ai ţării, amintindu-şi ultima lor dorinţă: să vină ziua în care poporul acesta să ştie că ei au fost apărătorii şi soldaţii săi.

Pentru că ei au fost ţapii ispăşitori, ţapul trimis de la Templu în ziua de Iom Kipur, în spinarea căruia sunt puse toate nelegiuirile fiilor lui Israel. Funia de lână roşie împletită a fost tăiată în două, jumătate a fost legată de coarnele lui, iar jumătate, de stânca din vârful muntelui Azazel, după care a fost împins la vale, iar trupul i s-a rostogolit, până când i s-au desprins toate mădularele. Nu departe de locul în care a căzut ea în tinereţe, în timp ce mergea în spatele lui Manu, nu departe de locul în care a ales să-şi trăiască viaţa, la nouăzeci de *ris*[13] distanţă de Ierusalim, conform Mişnei, în numele prietenilor ei morţi. Uneori, în zilele cele mai senine, putea vedea încă marginea stâncii de la fereastra casei ei, aşa că mijea ochii, oare funia s-a decolorat, oare nelegiuirile acestui popor vor fi vreodată iertate? Ea nu este încă o molimă.

Cu inima grea, se aşază la masa pregătită. De cele mai multe ori preferă să mănânce în faţa televizorului, în timp ce urmăreşte buletinele de ştiri, dar în seara asta şi-a aşteptat musafira şi are impresia că încă o aşteaptă. Îi place să fie singură, dar în seara asta singurătatea o apasă. Prin ce e diferită seara asta de cea dinaintea ei? În timp ce se apleacă spre fierbătorul din inox, îşi vede propria imagine reflectată în suprafaţa metalică. O femeie bătrână, care mănâncă singură un ou fiert tare, o femeie tare, care mănâncă un ou bătrân.

Mai descojeşte un ou, pe care îl înmoaie în sos tahini, priveşte pe fereastra bucătăriei spre deşertul cenuşiu, întunecimea lui înghite până şi zecile de mii de luminiţe care au apărut acolo de-a lungul anilor. Da, aşezarea îndrăzneaţă pe care o întemeiaseră în mijlocul pustietăţii a devenit

între timp un oraş mare, însă cei mai mulţi dintre locuitorii lui nu înţeleg nici măcar semnificaţia şederii lor acolo. Şi-au mutat vieţile lor neînsemnate în locul acesta mai ales din motive de ordin material. Asta nu înseamnă că ea nesocoteşte constrângerile materiale, toată viaţa a trăit cumpătat şi a urât risipa şi luxul, pentru că unde mai încape spiritul? Se folosesc de ţara pe care au primit-o, fără să se gândească o clipă la ea, sunt cei mai răi dintre toţi, iar ţara se umple de mânie, se umple de minciuni.

Iar fiului ei cel mare, Yair, îi place să-i repete aceste minciuni de fiecare dată când are ocazia, şi cu toate astea şi-ar dori să poată vorbi acum cu el, pentru că liniştea a devenit dintr-odată la fel de dureroasă ca o infecţie a timpanului, doar auzul unei voci apropiate îi poate aduce alinare. Fiul ei cel mic e ocupat cu familia lui cea mare şi nu vrea să-l deranjeze, dar Yair e cu siguranţă liber şi poate chiar singur, la fel ca ea, pentru că de soţia lui s-a despărţit în urmă cu mai mulţi ani, iar pe fiica sa nu o vede decât foarte rar. Ştie că n-ar trebui să-l sune, cele mai multe dintre conversaţiile lor se încheie prost, şi cu toate astea nu se poate abţine să încerce. Vizita musafirei a trezit înăuntrul ei un dor de mult pierdut. Oare ea a alungat-o? Povestea a ţâşnit pur şi simplu din gâtul ei pârjolit, fără nici un sens, un peşte viu zvârcolindu-se pe uscat.

— Ce s-a întâmplat? o întreabă fiul ei cu vădită neplăcere.

— La vârsta mea, nu se mai prea întâmplă mare lucru, zice ea. Tu cum eşti?

— Ai trecut deja cu mult de vârsta aia, mamă, îi răspunde el pe un ton sarcastic. Ai câştigat, o să vezi că voi muri înaintea ta.

— De ce zici asta? Nu te simţi bine? se grăbeşte ea să-l întrebe.

— Mă simt foarte bine, dar nici eu nu mai sunt tocmai tânăr, după cum bine ştii, zice el.

— Nu-ţi face griji, ţi-am transmis gene bune, spune ea.

— La tine nu e chestie de genetică, îi răspunde el, revenind la tonul sarcastic, e zel mesianic. Fără el, genele tale n-ar valora mare lucru.

— De când trăiesc mesianicii mai mult? îl întreabă ea. Ultimul care a trăit în zona asta a murit de tânăr, aş zice.

— Dar a înviat, zice el, iar ea râde din toată inima, uşurată.

Pare calm în seara asta, poate va reuşi să şi-l apropie.

— Nu-ţi face griji, repetă Rahel, îţi promit că mie nu mi se va întâmpla asta. Poate vii mâine la mine, să luăm împreună cina cea de taină, înainte ca

vreunul din noi să moară? N-ai mai trecut pe aici de la ziua lui Iasmin. Ce mai face? Nici pe ea n-am mai văzut-o de atunci.

— Nici eu, din păcate, răspunde el, toată căldura domestică din familia noastră s-a concentrat în jurul lui Amichai. Ţi-ai mai văzut înţeleptul în ultima vreme?

— A fost aici ieri, răspunde ea, dar am avut pe cineva în vizită. O femeie care a venit să-mi ia un interviu, îi povesteşte Rahel, şi asta nu doar pentru a lungi conversaţia.

— Despre începuturile aşezării? întreabă el pe un ton ironic. O altă elevă de liceu, cu ochi de viţică?

— Nu, de fapt, despre organizaţia subterană, zice ea. Şi tatăl ei a activat în Lehi.

— O gaşcă de bolnavi psihic, asta aţi fost voi, ripostează el furios. Şi ce voia să audă de la tine?

— Mai ales lucruri despre tatăl ei, răspunde Rahel. După ce mor, părinţii devin interesanţi, îl provoacă ea.

— Există şi părinţi care nu mor, îi răspunde el sec.

Mereu a fost direct şi plin de resentimente, dar, odată cu trecerea anilor, furia lui s-a intensificat, crescând în dimensiuni, asemenea burţii. Este furios pe soţia care l-a părăsit, în ciuda faptului că i-a oferit o mulţime de motive s-o facă, pe industria hi-tech, pe care a părăsit-o din motive ideologice, iar acum abia dacă reuşeşte să-şi câştige pâinea din întreţinerea unor website-uri pentru diverse asociaţii, e furios pe guvern şi pe mass-media, dar mai ales pe ea, şi cu toate că ştie foarte bine care-i sunt nemulţumirile, tot nu reuşeşte să înţeleagă ce mai vrea de la ea la vârsta lui, la vârsta ei. Sigur că nu s-a concentrat asupra copiilor ei aşa cum fac mamele tinere care aparţin acestei generaţii de răsfăţaţi, sigur că a fost nevoită să tragă la jugul vieţii, nevoită şi-şi câştige traiul, şi să ducă în spinare şi o altă povară, greu de definit, a anilor de luptă şi a semnificaţiei apăsătoare a acestora, şi cu toate astea s-a îngrijit să nu-i lipsească nimic şi să nu-i împiedice în nici un fel dezvoltarea.

Dar de data asta nu se va lăsa atrasă într-o ceartă cu el şi nu-l va mustra, doar îl va invita să ia cina împreună mâine seară, ori poate chiar în seara asta, atât de mult îşi doreşte să-l vadă. Din apartamentul lui înghesuit din Jaffa şi până în casa ei – nu face mai mult de o oră, iar drumurile sunt bune în ziua de azi, comparativ cu cele de pe vremuri, când erau nevoiţi să

străbată drumurile accidentate şi periculoase, care treceau prin inima deşertului.

Dar el se aprinde imediat, ca de fiecare dată când se trezeşte înăuntrul lui vinovăţia.

— De ce continui să mă inviţi la tine? Ştii bine că nu mi-e uşor să traversez linia verde[14]!

— Dar la ziua lui Iasmin ai venit! răspunde ea, în mod previzibil. De ce nu faci un efort şi pentru mine?

— Sigur că da, am venit pentru că nu voiam s-o supăr, se înfurie el, cum era de aşteptat, dar te rog să mă crezi că nu mi-a fost deloc uşor. Asta îţi doreşti, să-mi faci viaţa dificilă?

— Doamne fereşte, nu vreau decât să te văd din când în când, spune ea, deoarece cu cât îmbătrânesc mai mult, cu atât te văd mai puţin, n-are nici o noimă. Când tata era în viaţă, veneai mult mai des.

— Asta pentru că, odată cu trecerea anilor, devine din ce în ce mai tulburător pentru mine să ştiu că sunt parte din această ocupaţie criminală, zice el.

— Nu e nevoie, nu veni să mă vizitezi, bâiguie ea, nereuşind să se abţină. Doar nu te păcăli singur, crezând că pentru arabi are vreo importanţă, Maale Adumim sau Jaffa sunt totuna. Din punctul lor de vedere, întreaga ţară se află sub ocupaţie. Spre deosebire de tine, eu ştiu despre ce vorbesc. Am fost acolo în ’48 şi am trăit totul pe pielea mea. Cine a sperat oare mai mult decât noi la o convieţuire paşnică?

— Am obosit să mă tot cert cu tine, zice el, pierzându-se din nou cu firea, dacă ai vrea cu adevărat să mă vezi, ai pleca din locul ăla infam în care trăieşti şi nu m-ai obliga să fac ceva împotriva voinţei mele.

— Cum îndrăzneşti să te aştepţi la aşa ceva din partea mea? îl mustră ea pe un ton glacial. Când vei înceta să-mi mai pui la încercare iubirea?

— E ceva de pus la încercare? o sfidează el. Nu ne-ai iubit. Ne-ai povestit încontinuu despre dragostea ta faţă de ţară, dar propria familie nu ţi-ai iubit-o. Nu l-ai iubit nici pe tata. Când vei recunoaşte asta?

— Nu voi recunoaşte niciodată o asemenea blasfemie! zice ea, ridicând tonul vocii şi respirând gâfâit.

Ce-a păţit în seara asta? N-a mers niciodată chiar atât de departe.

— Să-ţi fie ruşine! Cum îndrăzneşti? Să nu mă mai suni niciodată! strigă Rahel, chiar dacă ea a fost cea care l-a sunat pe el, apăsând cu degetele ei înţepenite toate tastele deodată, pentru a întrerupe convorbirea.

Simte din nou crampele acelea ascuţite în burtă, ce vrea de la ea? Are impresia că-l înfurie din ce în ce mai tare cu simpla ei existenţă. Poate că, fără s-o ştie, are dreptate în felul acela ciudat al lui. Poate că viaţa ei nenatural de lungă îl împiedică să se maturizeze.

Rahel îşi lipeşte fruntea de masa laminată veche, apăsându-şi burta cu palmele. Când era însărcinată cu el, simţea uneori că o sfâşie pe dinăuntru. Prima ei sarcină a fost atât de dificilă, nouă luni de greţuri, vărsături şi dureri misterioase de burtă. Corpul ei îl refuza, ca şi cum n-ar fi crescut un copil adevărat în uterul ei, ci o păpuşă plină cu explozibil, care urma să fie detonată prin simpla apăsare a unui buton, precum cea pe care o plimba cu căruciorul în fiecare dimineaţă, îmbrăcată în halat alb, de asistentă medicală.

— Ce *baby* dulce, i-a zis pe un ton sarcastic unul dintre ofiţerii britanici, vârându-şi capul în cărucior şi văzând păpuşa de plastic, moment în care ea a apăsat butonul şi a fugit.

Sau poate că trupul ei îşi aminteşte deodată cât de grea e încărcătura gloanţelor înfăşurate în hârtie de ziar şi într-un prosop şi lipite de abdomen, peste care purta rochii largi, iar într-o zi, când a ieşit aplecată de spate din camera ei, pe vremea când încă locuia în casa părinţilor, a auzit deodată vocea mamei ei, venind de undeva din întuneric:

— Îndreaptă-te, Rahel, femeile însărcinate merg cu spinarea dreaptă, îşi arată burta cu mândrie.

Mama ei era deja slăbită, adormea de mai multe ori pe zi, întinsă pe canapeaua din sufragerie, aşa că s-a apropiat şi a îngenunchiat tulburată lângă patul ei.

— Mamă, nu credeam că ştii.

Iar mama i-a răspuns oftând:

— Mai bine nu ştiam.

Apoi s-au îmbrăţişat una pe cealaltă şi au izbucnit în plâns, ca şi cum ar fi înţeles că nu se vor mai vedea, că nici măcar la înmormântarea mamei ei nu va putea să participe.

Oare este încă pedepsită pentru asta prin fiul ei cel mare, pentru toată îngrijorarea şi durerea pe care le-a provocat părinţilor ei în perioada în care a luptat în Lehi? Ea fusese lumina ochilor lor, o elevă excepţională şi o fiică devotată, până în clipa în care li s-a alăturat luptătorilor pentru libertate, şi totul s-a schimbat. Dintr-odată o fluierau prietenii de afară, iar ea dispărea împreună cu ei, ba chiar începuse să iasă până şi după cina de sabat, în

ciuda furiei şi supărării tatălui ei, care ţinea în mod special la cinstirea sabatului aşa cum se cuvine, plăcându-i să cânte împreună cu familia adunată în jurul mesei până la miezul nopţii. Începuse să chiulească de la ore, să se strecoare dimineaţa afară din casă înainte de răsăritul soarelui, să-şi mintă părinţii în legătură cu orice.

Într-o noapte de iarnă, tatăl ei i-a ascuns singura pereche de pantofi, însă asta n-a făcut-o să renunţe, a ieşit pur şi simplu desculţă. Într-o altă noapte s-a culcat în faţa uşii, pentru a-i bloca ieşirea, dar ea a sărit pe fereastră, şi tocmai în clipa în care credea că a reuşit să-l păcălească, a auzit, spre dezamăgirea ei, zgomot de paşi undeva în spate, iar în timp ce se îndepărta l-a auzit deodată strigând-o pe nume, ceea ce a făcut-o să încremenească.

— Am bănuit, dar m-am rugat să nu fie adevărat, i-a spus cu faţa palidă şi o expresie uluită. Cum îndrăzneşti să-ţi pui în pericol viaţa pentru teroriştii ăia? Şi nu doar viaţa ta! Dacă află cumva mama, asta o va băga în mormânt!

Cât de mult se ruga de ea mama să stea mai mult timp acasă, s-o ajute la gătit, să aibă grijă de fraţii ei mai mici, iar ea întorcea o faţă golită de orice expresie, inventând diverse scuze, până când autorităţile i-au dat de urmă şi a fost nevoită să se ascundă, mutându-se pentru totdeauna din casa părinţilor. Nu s-a mai întors în anii care au urmat nici măcar pentru mesele de Pesah sau pentru serile de Anul Nou, nici cu ocazia zilelor de naştere, şi nici pentru a-i vizita pe cei bolnavi, nici măcar când inima i-a fost sfâşiată de grijă şi dor. Au acceptat de bună voie o viaţă de câine râios, erau forţaţi să fie cruzi cu ei înşişi, dar şi cu cei dragi lor, să-şi călească inimile şi să meargă înainte, căzând şi ridicându-se fără încetare. Ce altceva ar fi putut face?

Nu şi-a permis nici măcar să-şi jelească mama. Într-o perioadă în care vieţile tinere erau curmate fără a rămâne nimic în urma lor, cum să jeleşti moartea unei femei de patruzeci de ani, care avusese îndeajuns de mult timp pentru a-şi întemeia o familie numeroasă, sau un văduv rămas fără soţia lui. Tatăl şi fraţii ei n-au iertat-o niciodată, a simţit asta până în ultimele lor zile de viaţă. Chiar şi în mijlocul familiei ei a fost o proscrisă. Dar s-a grăbit să-şi facă o familie a ei alături de Ygal, care s-a agăţat de ea cu toată inima, care nu i-a mai dat drumul din clipa în care a leşinat în braţele lui.

Se ridică nesigur de pe scaun, îşi simte capul tulbure şi picioarele moi, ca şi cum ar fi din nou pe punctul de a leşina. Cum îndrăzneşte să spună că nu l-a iubit pe tatăl lui? L-a iubit cu toată forţa vitală care-i mai rămăsese, în ciuda faptului că avea uneori impresia că inima ei e îngheţată. A fost fratele

ei de arme, chiar dacă li s-a alăturat mai târziu, plecat din Irgun, organizaţie care n-a fost la fel de radicală şi revoluţionară precum cea din care a făcut parte ea, doar că el a reuşit mai bine decât ea să se adapteze la rutina unei vieţi obişnuite. Ea a văzut în asta o dovadă de eroism discret, comparabil ca nivel de dăruire cu îndrăzneala de a-ţi da sufletul în vremurile acelea de sacrificiu, iar pentru asta i-a fost recunoscătoare pe întreg parcursul vieţii lor împreună. A acceptat-o aşa cum era, chiar dacă uneori era rece şi închisă ermetic în sine, cerându-i un singur lucru: să nu-l pomenească niciodată pe primul ei soţ, să nu vorbească despre prima ei căsătorie, nici în faţa lui, nici a altcuiva, ca şi cum nici n-ar fi existat vreodată.

Dar au existat, iar fiica lui o ştie. În seara asta şi-a încredinţat ei povestea, fie ce-o fi, deja nu mai e problema ei. Oare asta aşteptase, pentru a putea muri în pace? Cu mâini tremurătoare, îşi scoate hainele şi se întinde pe pat, cuvintele pe care i le-a aruncat fiul ei cel mare îi întorc pe dos intestinele. Fiecare din fiii ei o respinge în propria lui manieră, iar ea a obosit, e pregătită să se despartă de lumea asta. De când i-a murit soţul, nu mai datorează nimic nimănui. Cu cât de mult devotament l-a îngrijit în anii lungi de boală, nu l-a internat în nici o clinică şi nici n-a permis nici unui îngrijitor străin să se apropie de el. A murit în braţele ei. Cum poate fiul ei să spună că nu l-a iubit?

Rahel nu înţelege ce i se întâmplă. Ieri tremura de frig, iar acum îi e atât de cald, ca şi cum patul pe care stă întinsă ar fi cuprins de flăcări. Degeaba se învârt palele ventilatorului, suflându-i aer direct pe faţa scăldată în sudoare, în jurul ei se răsucesc inele de căldură, iar pentru o clipă nu-şi mai dă seama dacă doarme sau e încă trează, deoarece are impresia că nu mai e singură şi deschide ochii, văzându-şi moartea plutind deasupra ei asemenea unui liliac, mult mai mică decât s-ar fi aşteptat. Cât de mică e moartea, se miră ea amuzată, oare se micşorează pe măsură ce creşte numărul anilor?

Îi zâmbeşte în întuneric, dacă în tinereţe nu i-a fost frică de ea, cu siguranţă nu-i va fi nici acum, la bătrâneţe. Spre surprinderea ei, îi răspunde tot printr-un zâmbet şi îi vorbeşte pe limba oamenilor:

— Pentru ce ai trăit, Rahel? o întreabă în timp ce se roteşte în jurul ei. De ce ai trăit atât de mult?

Şi se aude răspunzându-i cu voce tare, ca şi cum ar fi aşteptat ani întregi clipa aceasta:

— Am trăit pentru că cei mai mulţi dintre prietenii mei au murit, şi au murit când aveau doar douăzeci de ani. Aşa că am trăit douăzeci de ani

pentru Dov şi alţi douăzeci pentru Ariela, şi pentru Boaz, şi Elhanan, doar că puterile mă părăsesc şi nu voi mai putea trăi şi pentru ceilalţi.

Dar moartea bate din aripi şi trimite suflare de moarte peste faţa ei, făcând-o să simtă că în curând se va topi în patul ei, lăsând în urmă doar o baltă micuţă.

— Minţi, Rahel, îi spune moartea cu voce distorsionată, nu te cred.

---

13. Unitate de măsură folosită în textele Mişnei, filozoful Moise Maimonide stabilind, printr-un comentariu la aceasta, faptul că 90 de *ris* reprezintă echivalentul a 12 mile, respectiv, 19,3 kilometri.

14. Numită şi Frontiera acordului de armistiţiu din 1949, linia verde separă Israelul de unele dintre ţările arabe vecine (Siria, Iordania şi Egipt). (N. red.)

CAPITOLUL 10
Unde ai fost, Atara?

Se trezeşte cuprinsă de o îndoială ambalată într-o altă îndoială, mai mare şi mai înfometată decât prima, deoarece are impresia că s-a schimbat ceva în lume şi nu îşi dă seama ce anume, nici măcar dacă în bine sau în rău. Oare de-asta se ciondănesc ciorile, tulburându-i somnul? Îşi întinde larg braţele, încercând să-şi adune gândurile care se risipesc sub ochii ei, scufundându-se în adâncurile mării şi fluturând în vârful coroanelor copacilor, ascunzându-se în spatele unui nor cenuşiu. Cât de ciudat e norul ăsta în toiul verii, oare a rătăcit drumul, lăsat în urmă de ceilalţi nori?

— Alex, priveşte, şopteşte ea, dar obloanele sunt trase, iar ochii ei sunt încă închişi şi patul e gol, s-a trezit din nou înaintea ei.

Vrea să-i povestească ceva, lucruri de care şi-a dat seama ieri, dar cuvântul „ieri“ trezeşte în ea o uimire neaşteptată. „Ieri, ieri, ieri“, şopteşte, ce cuvânt gol, două perechi de sunete la întâmplare, care alcătuiesc un cuvânt, la fel ca ea şi Alex, care împreună l-au creat pe Eden.

Şi abia în momentul acela cuvântul se umple de sens, capătă glas şi formă, iar ea se ridică din pat, e deja zece şi jumătate, de multă vreme n-a mai dormit atât de mult, şi cu toate acestea e obosită, ca şi când ar fi călătorit toată noaptea în maşina ei minusculă, printre tiruri imense.

Îmbrăcată în cămaşă de noapte şi cu părul în dezordine coboară treptele scării, trece prin dreptul camerei goale a lui Abigail, apoi prin dreptul camerei goale a lui Yoav, pe lângă uşa închisă a camerei lui Eden, care doarme cu siguranţă, îl găseşte pe Alex întins pe canapeaua din salon aproape în aceeaşi poziţie, cu pătura mototolită şi căzută la picioare, cu mâinile încrucişate pe piept, dar cu ochii larg deschişi şi cu o privire plină de viaţă.

— Iată-te! Deja începusem să cred că n-o să te mai trezeşti niciodată, zice el, arătând puţin ciudat în hainele albe pe care le îmbrăcase cu o zi în urmă, înainte de a merge la camera de gardă, ca şi cum s-ar fi dus la un meci de tenis, iar ea se aşază în faţa lui, pe măsuţa de sticlă, şi îi pune o mână pe frunte.

— Am uitat să-mi pun ceasul să sune, eram terminată, spune ea. Cum te simţi? Pare că nu ai febră.

— Spre dimineaţă am început să mă simt mai bine, declară el pe un ton serios, de parcă ar face un raport de război, iar un început de zâmbet îi înfloreşte pe buzele uşor crăpate. Dar am un sentiment ciudat, ca şi cum tot corpul mi-ar fi secţionat în bucăţi, adaugă el cu seriozitatea lui exagerată, cu dragostea lui narcisică, dar de data asta n-o enervează, ci îl întreabă preocupată:

— Serios? Cum adică în bucăţi?

Ca şi cum ar fi copilul ei întors de la grădiniţă, a cărui vorbărie o ascultă cu plăcere, deşi doar cu jumătate de ureche.

— Nu ştiu să-ţi spun, ca şi cum unele segmente s-ar fi închis, iar altele s-ar fi deschis? sugerează el, trecându-şi mâna pe deasupra trupului cu o mişcare imprecisă, în timp ce un miros acru emană din gura lui, sau poate din gura ei.

— Chiar ciudat, şopteşte ea, îndreptându-se spre bucătărie pentru a-şi pregăti o cafea, asemenea unei mame presate de timp, care trebuie să se grăbească spre ziua aflată abia la început. Ce vrei să mănânci? îl întreabă. Poate un ou fiert tare cu orez? Sau nişte iaurt?

El clatină din cap şi îşi duce încet o mână la gât.

— Nu pot să bag nimic în gură, ţi-am zis că anumite părţi ale corpului s-au închis.

— Stai puţin, dar asta nu sună deloc bine, zice ea, apropiindu-se de el cu cana de cafea fierbinte, iar el îi răspunde:

— Nici n-am spus că sună bine.

Ţipetele ciorilor îi acoperă vorbele, iar ea spune:

— Ce le-a apucat astăzi? Încearcă să fii mai explicit, Sunny, ce te doare? Ce ţi-au spus la urgenţă? Unde e buletinul de analize?

— Dacă te interesează atât de tare, ar fi trebuit să fii acolo, îi trânteşte el, în timp ce încearcă să se ridice, lăsând la vedere două pete de transpiraţie la subsuori şi obrajii acoperiţi de fire ţepoase. Unde ai fost de fapt, în Eilat? Ţi-a luat o jumătate de zi să ajungi.

Atara izbucneşte în râs.

— Sigur că da, am fugit în Eilat cu noul meu iubit! după care adaugă imediat: Ţi-am zis că eram în drum spre Rahel. Când m-a sunat Eden, m-am întors imediat, dar a fost din nou accident pe autostrada 6.

— Nu renunţi la nebunia asta, bâiguie el, punându-şi din nou capul pe pernă, în aşa fel încât pielea de sub bărbie i se încreţeşte, formând mai multe cute.

— De ce să renunţ? întreabă ea. Tu când ai renunţat la ceva? Şi de ce tot ceea ce e important pentru mine ţi se pare o nebunie?

Oare ar trebui s-o bucure, sau s-o întristeze faptul că se întorc la începuturi, la certuri, la reproşuri şi acuzaţii? Aparent e un semn încurajator, înseamnă că el îşi revine, că viaţa merge înainte, iar asta este viaţa care le-a fost cu adevărat destinată, aşa că Atara întreabă:

— Unde sunt medicamentele tale? Sau reţeta? Ţi-au dat reţetă pentru antibiotic, nu-i aşa?

— N-am idee, poate la Eden, zice el, ridicând cu nepăsare din umeri şi închizând ochii, ca şi cum n-ar avea nici o responsabilitate şi nici nu i-ar păsa de ceea ce se întâmplă, aşa că ea urcă tulburată treptele, spre camera fiului ei, bate la uşă, după care o deschide imediat, fără să aştepte răspunsul.

La fel ca ei, lui Eden îi place să doarmă cu obloanele trase, spre deosebire de Alex, care preferă oricând lumina naturală, un alt motiv de ceartă, dar piciorul ei se împiedică imediat de un obiect tare şi aproape cade, reuşind în ultima clipă să se prindă cu mâinile de marginea mesei şi mişcând fără să vrea firul mouse-ului. Ecranul monitorului se trezeşte la viaţă, iar privirea îi cade, involuntar, pe ultima pagină deschisă, în timp ce caută pe birou buletinul de externare.

„Sinuciderea este principala cauză de mortalitate în rândul soldaţilor armatei israeliene“, o informează computerul, imediat sub titlul „O descoperire uimitoare“, şi Atara încremeneşte în loc, cu ochii lipiţi de articolul care consemnează pe un ton sec faptul că numărul soldaţilor care s-au sinucis în ultimul an este mult mai mare decât cel soldaţilor ucişi în timpul operaţiunilor militare şi că cele mai multe dintre sinucideri au avut loc în timpul serviciului militar, la persoane cu un pronunţat profil combatant şi echilibrate emoţional, ceea ce le face destul de greu de identificat înainte de a recurge la acest gest ireversibil.

„Armata israeliană îşi antrenează şi-şi instruieşte soldaţii pentru a-şi proteja vieţile în faţa inamicului de peste graniţe, dar se pare că unul dintre cei mai periculoşi inamici se află chiar în interiorul armatei“, citeşte ea. Are impresia că fiecare cuvânt e tras în ea dinspre ecran ca dintr-o armă şi respiră gâfâit, în timp ce se ţine strâns cu mâinile de marginea mesei. Oare asta a făcut el în ultima vreme, închis în camera lui, a citit despre

sinucidere? N-are nici un sens, nu-i stă în fire, cu siguranţă are legătură cu vreunul dintre ceilalţi soldaţi, colegi de-ai lui. Doar a trecut printr-o testare cât se poate de riguroasă şi a fost monitorizat îndeaproape de-a lungul anilor. Ar fi observat dacă era vreo problemă, sau măcar umbra unei probleme, dar nimeni din unitatea lui de elită n-a ştiut, şi nici ea n-a aflat decât ieri că tatăl ei a încercat să-şi pună capăt zilelor, aşa i s-a comunicat într-o limbă îmbibată de melancolie, sub forma unui discurs concis.

A ascultat totul cu neatenţie, ţinându-se la distanţă. Era atât de tânăr pe vremea aceea, nici măcar nu era tatăl ei pe atunci. Dar şi Eden e tânăr şi încă nu este tată nimănui. Oare există vreo asemănare între aceste situaţii? Şi ce va face acum cu toate aceste informaţii, când ea a venit să caute o reţetă, dar a dat peste o altă boală?

Din gura fiului ei ţâşneşte deodată un urlet în arabă:

— *Min hada?*[15]

Iar ea strigă:

— Eden, eu sunt.

El se ridică repede din pat şi aprinde veioza.

— Ce cauţi aici? urlă el, ca şi cum prezenţa ei în locul acela ar fi una de neimaginat.

În lumina palidă a veiozei faţa îi e expusă, neacoperită încă de masca ermetică a durităţii, iar pieptul musculos şi atletic urcă şi coboară în ritmul respiraţiei gâfâite.

— Ce vis groaznic, bâiguie el, însă expresia de pe chipul său nu exprimă nici un fel de uşurare la contactul cu realitatea, iar Atara se aşază extenuată pe marginea patului, ca pe vremea când era micuţ şi îi spunea poveşti de noapte-bună.

— Ce cauţi aici? o întreabă din nou, depărtându-se de trupul ei.

— Reţeta şi buletinul de analize, răspunde ea, trebuie să-i cumpărăm tatei medicamentele.

El se ridică imediat, sare din pat şi ridică obloanele ferestrei orientate spre vest, unde marea înghite cerul sau cerul înghite marea, pare că cele două nu mai pot coexista.

— Unde naiba le-am pus?

Mâinile lui cotrobăie printre lucrurile de pe birou, pe lângă suportul monitorului pe ecranul căruia se citeşte textul acela special.

— Am găsit! zice el, întinzându-i o foaie de hârtie. Vrei să merg eu la farmacie?

— Nu, nu, prefer să cobori la tata, zice ea, având deodată senzaţia, din cine ştie ce motiv, că acasă e mai în siguranţă, după care urcă la mansardă, îmbracă repede rochia pe care a dezbrăcat-o noaptea trecută, îşi prinde părul şi, fără să se spele pe faţă, pleacă spre cel mai apropiat centru comercial, care este deja plin de clienţi gălăgioşi şi fără griji, ca în fiecare vineri dimineaţă, dar ea trece printre ei ca o umbră, cu umerii apăsaţi de o dublă povară.

În timp ce farmacista caută medicamentele pe rafturi, Atara ar vrea s-o întrebe, aveţi, poate, şi ceva împotriva sinuciderii? Ceva simplu, care n-are nevoie nici de consult medical, nici de reţetă, nici de consimţământul pacientului şi nici de timp, pentru că în momentul ăsta n-am nimic din cele enumerate, din nefericire. Dar grija faţă de tatăl lui e un semn îmbucurător, aşa că trebuie să ia lucrurile pas cu pas. După ce Alex îşi va reveni, va avea grijă de Eden, va suna la comandantul lui sau la psihologul unităţii, n-a făcut-o până în momentul de faţă, deoarece a vrut să-i respecte intimitatea. Va cere să afle ce s-a întâmplat cu el, să înţeleagă dacă starea lui are legătură cu vreo eroare apărută în timpul operaţiunilor, dacă ea se datorează unei probleme apărute în procesul de instruire sau dacă e pur şi simplu vorba de extenuare. Le va povesti ceea ce i s-a spus cu numai o zi în urmă. Chiar dacă în curând va fi lăsat la vatră, tot vor trebui să stea de vorbă cu ea.

— Ce faci, Atarush? îi strigă vecina ei în timp ce traversează strada prin dreptul casei ei, chiar dacă nu există trecere de pietoni. Ai grijă! Ţi s-a urât cu viaţa? o ceartă ea, îmbrăcată într-o rochie galbenă, cu părul scăldat în umbre aurii, iar Atara îi strigă de pe cealaltă parte a drumului:

— Alex nu se simte bine! spune şi agită în aer ca dovadă punga cu medicamente.

Dar autobuzul care trece printre ele îi acoperă vocea, iar vecina se întoarce la activităţile ei în acelaşi ritm lent, plecând să-şi facă cumpărăturile pentru sabat, să-şi ia copiii, toate lucrurile din care e alcătuită viaţa, mai ales în cartierul ăsta, în oraşul ăsta.

În Ierusalim puteai simţi uneori prezenţa unei alte dimensiuni, dar poate că era doar fructul imaginaţiei ei încă tinere, ori poate că era rodul credinţei a numeroase generaţii succedate de-a lungul a sute de ani, al sufletelor reîncarnate iar şi iar, în timp ce în suburbia asta atent îngrijită oamenii nu trăiesc decât o singură dată.

— Nu trăim decât o singură dată, îi spusese de curând bijutierul, văzând-o că ezită în faţa unei perechi de cercei frumos lucraţi, cu pietre roşii încastrate.

— Nu trăim decât o singură dată, îi zice clientul care se decide asupra celei mai scumpe pardoseli, iar ea se gândeşte uneori la acest argument, folosit de cele mai multe ori pentru a linişti fie portmoneul, fie conştiinţa.

De ce e oare atât de energizant, cum de reuşeşte să elimine inhibiţiile? Trăim doar o singură dată, aşa că poate n-avem nevoie de perechea aceea de cercei, fiindcă oricum va trebui să ne despărţim de ei la un moment dat. Trăim doar o singură dată, prin urmare trebuie să facem cât mai puţine greşeli, dar acum, în căldura după-amiezii, în faţa uşii de la intrarea în propria casă, până şi această singură dată i se pare prea dificilă.

— Eden, eşti aici? strigă ea în timp ce deschide uşa.

Vizita scurtă pe care a făcut-o în camera lui i-a reaprins flacăra rece a anxietăţii, aşa încât simte nevoia să primească de la el un semn de viaţă.

— Sunt aici. De ce ţipi aşa? întreabă el pe un ton iritat, în timp ce coboară scările îmbrăcat în pantaloni scurţi de trening şi tricou, cu o pereche de şlapi uriaşi în picioare, şi Atara agită în aer punga de la farmacie, ca şi cum ar fi adus un cadou minunat, o jucărie pentru vacanţa mare, care începe azi.

— Vino aici o clipă, îl roagă ea, trebuie să-i dăm medicamentele, să vedem ce se întâmplă cu el.

— Nu se întâmplă nimic, pare că se simte bine, e doar mort de oboseală, zice fiul ei, oprindu-se în capătul scării, dar observă că ochii lui o urmăresc cu interes în timp ce se apropie de Alex şi îi mângâie părul ud de transpiraţie, faţa care pare dintr-odată ofilită, făcând-o să se simtă ca şi cum ar fi lipsit de lângă el ani întregi.

— Trezeşte-te o clipă, Sunny, trebuie să-ţi iei medicamentele, îl roagă ea cu blândeţe, aplecându-se deasupra lui şi sărutându-i fruntea sărată.

De-a lungul timpului, nu şi-au manifestat prea des iubirea prin dovezi publice de afecţiune, iar fiul lor şi-i aducea aminte mai curând certându-se decât îmbrăţişându-se, motiv pentru care Atara exagerează acum gesturile de tandreţe de dragul lui, gândindu-se că asta îi va face plăcere şi că-l va surprinde, la fel ca pe tatăl lui, poate.

Pleoapele lui flutură uşor sub sărutarea buzelor ei, iar privirea îi e tulbure.

— Ce-i asta? bâlbâie el, uimit de mângâiere, iar ea îi întinde un pahar cu apă.

— Ridică-te puţin, trebuie să bei.

— De ce? întreabă el, cu capul clătinându-i-se puţin pe umeri. Nu mi-e sete.

Dar ea îi pune pastila pe limbă şi, spre bucuria ei, el bea încet, după care îşi lasă capul pe spate şi închide ochii, de parcă ar fi făcut un efort peste puterile lui. Un zâmbet involuntar, precum cel al unui nou-născut, înfloreşte pe buzele lui, pentru ca imediat să se stingă.

— Excelent, zice ea, căutându-şi din priviri fiul, important e ca medicamentele să-şi facă efectul în timp ce el doarme. Ce analize i-au făcut ieri?

Eden se apropie ezitând, de teamă să nu întrerupă un preţios moment de intimitate al părinţilor săi.

— Au zis că are o infecţie gastro-intestinală şi că trebuie să ia antibiotic, îi răspunde el.

— De ce l-au trimis acasă? întreabă Atara. Ar fi trebuit să-l interneze, să-i administreze antibioticul intravenos. A fost ciudat, de vreme ce oricum s-au gândit la spitalizare, nu-i aşa?

— Da, dar chiar atunci s-a făcut schimbul de gardă, iar medicul care a venit a decis să-l trimită acasă. M-am gândit că ăsta e un semn bun, zice el pe un ton oarecum jenat, ca şi cum ar fi depăşit de situaţie. Iar tata oricum voia să vină acasă.

— Sigur că e un semn bun! Normal că e mai bine să te însănătoşeşti acasă decât în spital, cu toate bacteriile de acolo, zice ea, privind spre faţa lui neclintită, oare asta face el acum, în timp ce doarme, se însănătoşeşte?

Dintr-odată pare foarte fragil, asemenea unei frunze lungi, căzute din copac toamna direct pe canapea.

— Nu mă lăsa singură cu el, bine? nu se poate abţine să adauge, în contradicţie cu ceea ce spusese noaptea trecută, iar fiul ei o priveşte surprins, oare el ştie că a văzut articolul deschis pe ecranul monitorului său?

— Sunt aici, îi răspunde fără tragere de inimă. Poate trag o fugă la mare după-amiază.

Iar Atara se aude izbucnind:

— Nu, nu la mare! Am nevoie de tine acasă până când tata începe să se simtă mai bine.

— OK, sunt în camera mea, zice el, oftând, iar ea aproape că ţipă, nu, nu în cameră! Stai aici, sub ochii mei. Nu trăim decât o singură dată! ar vrea să adauge către spinarea lui care se îndepărtează, urmărindu-l în timp ce urcă treptele scării.

Este oare posibil ca pe monitorul lui, şi pe toate telefoanele mobile, şi pe toate ecranele să apară o ştire despre un luptător de comandă care a intrat într-o zi în mare şi nu s-a mai întors?

Pe vremea când Eden avea un an şi abia începuse să meargă, şi-l imagina adesea înaintând cu paşi nesiguri pe ţărmul mării, nesupravegheat, căzând şi ridicându-se, şi chiar dacă plaja era plină de oameni şi mulţi îl observau, nimeni nu părea surprins şi nu-l avertiza de pericol, ca şi cum ar fi fost absolut firesc ca un copilaş să meargă singur pe malul mării. Dar alunga imediat gândul acesta, acum e la grădiniţă, în patul lui, şi cu toate astea rămânea mereu o umbră de îndoială, ca şi cum exista în continuare o posibilitate ca asta să se întâmple, chiar şi când dormea în camera lui sau se juca pe covor cu jucăriile, o potenţialitate difuză, în care el să colinde singur pe malul mării, urmărind valurile.

— Alex, spune-mi că exagerez, şopteşte ea, privindu-l cu disperare în timp ce doarme dus. Iar te sustragi exact când am nevoie de tine. Mi-ai făcut de atât de multe ori asta, încât devine greu de crezut că e doar o întâmplare.

Îşi mai pregăteşte o cană de cafea, nici ea nu reuşeşte să se trezească azi, apoi se întinde pe fotoliul galben din faţa canapelei pe care stă întins Alex, pentru a-i surprinde privirea în clipa în care va deschide ochii. Îl va trezi din somn, îi va spune ce a văzut în camera lui Eden, îi va povesti ce a auzit ieri. Oare există vreo similaritate între cele două situaţii? Pentru că, dacă nu reuşim să facem conexiunile între lucruri, ne trezim înconjuraţi de detalii care nu se leagă unele de celelalte, şi poate că e de preferat aşa, deja nu mai ştie cum e mai bine.

El nu-i răspunde, iar ea se întoarce încordată în bucătărie. Azi e vineri, iar ea n-a făcut cumpărături încă, şi frigiderul e aproape gol, pentru că s-a grăbit atât de tare să ajungă acasă cu medicamentele. Ce ciudat că Eden nu coboară să mănânce, oare şi lui i s-au închis anumite părţi ale corpului? Găseşte un măr acru şi muşcă din el, în timp cotrobăie prin frigider, apoi aşază pe blatul de bucătărie o conopidă, nişte dovlecei şi un ou. Ar putea pregăti o ciorbă de legume pentru cină. Nu e o masă potrivită pentru mijlocul verii, dar are impresia că acum sunt cu toţii bolnavi şi au nevoie de

o asemenea mâncare. Tocmai ei, triunghiul perfect al familiei, care i-a adus atât de multă liniște și confort.

Cât de mult s-a bucurat de această triangulare exonerată de tensiunile provocate de prezența copiilor mai mari, atunci când aceștia se aflau la ceilalți părinți ai lor. Cât de mult îi plăcea să fie doar cu ei doi, experimentând din nou pacea naturală care-i lipsise atât de mult după despărțirea de Doron, sentimentul acela deplin de apartenență. Mama, tata și copilul, ce poate fi mai simplu de atât? Iar de data asta tatăl era Alex, și amândoi iubeau același copil, ce putea fi mai plăcut de atât?

Își aduce acum aminte, în timp ce scoate o oală și taie legumele, cum s-au dus toți trei la grădina botanică din Ierusalim după ce i-au vizitat pe părinții ei, plimbându-se fascinați pe diferite continente și experimentând simulări ale diverselor tipuri de climă. Se întâmpla la începutul vacanței de vară, în urmă cu exact douăzeci de ani. La sfârșitul vizitei era în culmea fericirii, se simțea ca și cum ar fi fost eliberată din captivitate, o călătorie surprinzătoare prin Eden, ținând într-o mână palma fină și umedă a fiului ei, iar în cealaltă, mâna lui Alex, și brațele tuturor se mișcau la unison, în același ritm perfect.

Da, din clipa în care s-a născut Eden, gestul lor pripit și arogant a căpătat o nouă semnificație, iar viața a redevenit suportabilă, uneori chiar fericită, ca în ziua aceea pe care și-o amintește cu atâta bucurie. A devenit mult mai îngăduitoare față de Alex după ce a devenit tatăl fiului ei, chiar dacă au rămas mereu trei familii înglobate în familia lor și chiar dacă existau mereu motive de supărare și de ceartă. Chiar și acum, când își pregătește o felie de pâine cu resturi de brânză cheddar, în timp ce scoate vasele din mașina de spălat, simte cum o cuprinde o supărare vagă, cotidiană. Iar a umplut mașina mult prea mult, iar vasele au rămas murdare. De o mie de ori i-a atras atenția, fără nici un rezultat. Atât de specific pentru el, ignoră complet capacitatea mașinii de spălat și se așteaptă ca ea să se adapteze nevoilor lui.

Își scoate telefonul mobil din geantă și se așază din nou pe fotoliul galben, pentru a-și trage sufletul. Au dreptate, le-a promis că le va da un răspuns până la finalul săptămânii, și aproape că n-a făcut nimic, de parcă și ea ar fi intrat în vacanța de vară.

Din casa vecină se aud voci de copii, noul hit al verii e la volum maxim. Mereu i-a plăcut ziua asta, ziua în care se intră în vacanță, bucuria dulce a libertății și fericirea fermecătoare a copiilor care chiar cred că aceste două luni nu se vor termina niciodată. Când erau mici, le cumpăra copiilor ei

jucării ieftine, cu care să se joace împreună în timpul verii, plastilină şi discuri zburătoare, pietricele, rachete şi mingi. Îşi scurta programul de lucru şi petrecea mai mult timp cu copiii, colinda cu ei, după placul inimii, plajele şi piscinele, muzeele şi parcurile de distracţii.

Dar ce s-a ales de toate acele dulci zile de vacanţă? se întreabă ea cu ironie. Ce rost au avut toate sacrificiile pe care le-a făcut de dragul acelor veri, şi al acelor ierni, dar şi al anotimpurilor dintre ele? Acum, la vârsta ta, trebuie să munceşti mai mult! Credea că munca poate aştepta, în timp ce copilăria copiilor ei zbura. Îi plăcea să-i ia de la grădiniţă şi de la şcoală, să le asculte poveştile, să-i ajute la teme, să le fie alături şi să-i ducă unde aveau nevoie. Îi plăcea să fie mama pe care n-a avut-o, atentă şi răbdătoare, dătătoare de încredere şi protectoare, pentru care copiii veneau înainte de toate. Muncea noaptea, după ce ei adormeau. Muncea sâmbăta, când Abigail era la tatăl ei, încă un mic efort şi gata. A renunţat la orele de odihnă şi la întâlnirile cu prietenele, la cărţi, la filme şi la călătorii pentru a fi împreună cu Alex, alergând dintr-o parte în alta asemenea unei furnici robot. Sau poate asemenea unei buburuze? Dar mereu era în întârziere, pentru că nu reuşise să renunţe şi la perfecţionism. Tânărul lor birou de arhitectură reuşise să rămână în picioare numai datorită Raniei. Rania, cea care a renunţat la copil.

Se uită din nou la ecranul telefonului, deschide neatentă mai multe site-uri de ştiri. În ultima vreme simte că s-a deconectat de la ceea ce se întâmplă în ţară şi că trăieşte doar în concordanţă cu oraşul ei, singurul oraş din Israel care reuşeşte să întrupeze visul unei coexistenţe paşnice, o fantezie aproape romantică ce a fermecat-o din clipa în care a ajuns aici, după ce a plecat din Ierusalim, şi care încă are darul de a-i reaprinde uneori speranţa. Dar ştirile pe care le citeşte acum nu sunt deloc încurajatoare, iar degetele ei bâjbâie printre litere. Are impresia că, dacă va îndrăzni să caute informaţii despre un luptător de comando înecat în mare sau găsit mort într-o plasă de pescuit, înseamnă că dezastrul s-a întâmplat deja, cu numai câteva minute în urmă, în timp ce el doarme sau stă în faţa calculatorului.

Se ridică deodată în picioare şi urcă în grabă la etaj, bate la uşă cu inima grea, dar de cealaltă parte se află o persoană surdă. A tras iar obloanele, a stins veioza, doarme din nou, totul a redevenit cum era mai devreme, doar butonul mouse-ului nu mai răspunde la atingere. Nici un articol special, nici un pericol aparent, i-a fost blocat accesul până şi la acest canal. Oare ce încearcă să-i transmită? Şi ce se ascunde în spatele somnului lui, de ce

anume fuge? Oare şi el, la fel ca tatăl ei pe când avea vârsta lui, s-a trezit într-un vârtej al destinului? Dar poate că legătura nu se află în locul acesta, ci în aşteptările pe care le-au avut de la el şi pe care nu le-au verbalizat niciodată, în povara pe care i-au pus-o pe umeri încă din ziua în care s-a născut, şi anume aceea de a fi copilul care să legitimeze acţiunile lor, să justifice nevoia legăturii dintre ei doi.

Dar acum nu mai e copil, şi nu vei şti niciodată prin ce a trecut în timpul pregătirii militare. Veţi fi mereu despărţiţi de bătăile ameninţătoare ale aripilor unui liliac. I-ai permis să meargă acolo, chiar dacă nici măcar nu ţi-a cerut permisiunea s-o facă, i-ai permis să fie asemenea unui liliac care se iveşte pe neaşteptate, asemenea unei lame ce taie în perfectă linişte, asemenea unei grenade spulberând totul cu un bubuit răsunător, în timp ce inima îţi era inundată de mândrie când îl priveai defilând în uniforma lui albă, la finalul ceremoniei, de parcă ar fi fost un mire îmbrăcat în costum. Dar cine era mireasa? Patria, pericolul, eroismul, maturizarea? Pentru că, în acelaşi timp, simţeai teroarea şi vinovăţia, ca şi cum l-ai fi împins cu mâinile tale de pe stâncă, în abisul de la picioarele amfiteatrului antic, ca şi cum te-ai fi supus fără să cârteşti unui ritual primitiv, al cărui final îl cunoşteai din capul locului, iar el avea loc chiar acolo, în Atlit[16], în splendidul şi vremelnicul regat al cruciaţilor.

Important e că acum se află chiar aici. Ochii ei se obişnuiesc cu întunericul din cameră şi reuşesc să-i vadă expresia serioasă, încordată, de parcă s-ar strădui să audă voci îndepărtate. La urma urmelor, fiind aici, e mult mai protejat decât a fost în ultimii patru ani, şi tocmai acum îţi faci griji. Ceva mai liniştită, se îndreaptă spre ieşire, coboară treptele şi se întoarce în salon, unde, spre surprinderea ei, îl găseşte pe Alex stând în şezut, cu spinarea dreaptă, privind în gol la canapeaua de sub el, cu obrajii palizi precum coaja de lămâie, sau poate că firele cenuşii din barbă îl fac să pară mai alb decât este.

— O, iată-te! remarcă el din nou, ca şi cum ar fi aşteptat-o acolo ore întregi. Credeam că iar m-ai abandonat!

Atara simte cum uşurarea se amestecă din nou cu furia în timp ce-i răspunde:

— Despre ce vorbeşti? Când te-am abandonat?

— Doar ieri-seară, zice el, n-a trecut aşa mult timp de atunci.

— Încetează, Sunny, protestează ea, ţi-am zis că a fost un accident pe autostradă. O să-mi reproşezi asta până la sfârşitul vieţii?

— Nu mai e chiar aşa de mult până atunci, îi răspunde el sec, ar putea fi o chestiune de zile.

— Bine că nu ai zis ore, răsfăţatule! remarcă ea pe un ton ironic.

Alex îşi trece mâna prin părul lipit de cap din cauză că a stat prea mult timp întins pe pat.

— Dacă începi să faci comentarii, înseamnă că te simţi mai bine.

El oftează lung.

— O să duci dorul comentariilor mele.

— Nu e cazul, spune ea râzând, sătulă de oftaturile lui.

— Cum te simţi, Sunny? Trebuie să bei cât mai multe lichide! Poate un ceai cu lămâie sau o limonadă rece?

El cântăreşte oferta ei, iar cuta dintre sprâncene i se adânceşte.

— Dacă mi-ar fi sete, aş bea bucuros o limonadă, spune în cele din urmă.

— Atunci bea fără să-ţi fie sete, răspunde Atara, altfel va trebui să ne întoarcem la camera de gardă.

Dar el protestează energic, fără întârziere.

— Niciodată. Ştii ce frig e acolo? Nu înţeleg chestia asta. Vor ca toţi pacienţii să răcească? Asta pe lângă bolile cu care vin de acasă?

Ea îl ascultă cu un zâmbet răbdător. Redevine el însuşi, iar asta e îmbucurător în situaţia dată, chiar dacă e foarte enervant şi răsfăţat când este el însuşi. De vreme ce se teme atât de tare de o simplă răceală, probabil că starea lui nu e câtuşi de puţin rea.

Atara e deja în bucătărie, stoarce ultima lămâie într-un pahar cu apă rece, adaugă o linguriţă de miere şi un cubuleţ de gheaţă, băutura asta chiar se potriveşte cu vremea de afară, ar trebui să pregătească una şi pentru Eden, îi va scălda pe amândoi în carafe de limonadă, până când îşi vor reveni. Trebuie să mai cumpere lămâi şi câteva legume pentru ciorbă, cele pe care le-a tăiat nu sunt de ajuns, şi orezul s-a terminat, lipsesc foarte multe lucruri din casă. Alex urăşte să arunce mâncare, aşa că nu cumpără niciodată mai mult decât strictul necesar pentru câteva zile, iar când ea umple de fiecare dată casa, priveşte oripilat abundenţa de produse total inutile din punctul lui de vedere, cine le va mânca pe toate?

După ce se va trezi Eden, va trage o fugă la Osafia, va cumpăra un pepene sau doi, Alex nu refuză niciodată pepenele.

— A ieşit foarte bună, Sunny, trebuie să guşti, îi zice Atara, întinzându-i paharul plin, dar el şi-a lipit deja din nou capul de pernă, gura îi e uşor

întredeschisă, iar pleoapele îi acoperă ochii, ca şi cum nici n-ar fi stat de vorbă cu ea în urmă cu numai câteva minute.

Ce fluctuaţii ciudate, ea se aşază pe canapeaua din faţa lui, îşi pune laptopul pe măsuţa de sticlă şi soarbe fără să-şi dea seama din limonada lui. Trebuie să înceapă să lucreze, dar îi e greu să se concentreze, privirea îi alunecă spre faţa lui, întoarsă spre ea. În lumina puternică ce inundă colţul canapelei pare dintr-odată mai tânăr, pielea lui e fină şi luminoasă; arată mai tânăr decât atunci când l-a văzut pentru prima dată, mai liniştit, ca în fotografiile vechi din viaţa lui de dinainte, stând semeţ şi bronzat pe plajă, alături de soţia lui, care-l ţinea pe bebeluşul Yoav în braţe.

Cât de cald e aici, aproape la fel de cald cum era ieri la Rahel. Razele soarelui pătrund prin ferestrele uriaşe din spatele ei şi încing aerul din salon. Dar, din nu ştiu ce motiv, căldura îi place de data asta, o linişteşte. Îi place să-l privească pe Alex dormindu-şi dulcele somn al amiezii, pe care i-ar plăcea să-l doarmă împreună cu el. Aproape că nu mai reuşesc niciodată să doarmă împreună la amiază. Poate de data asta va reuşi să-l convingă să urce? Căldura e atât de obositoare, iar somnul lui, atât de tentant. Vrea să se lipească de el leneşă şi transpirată, vrea să-i dezmierde trupul, toate fragmentele acelea închise şi deschise, să adoarmă lângă el, după care să se trezească încet împreună, să privească amândoi cum soarele se cufundă în mare.

Are impresia că observă o mişcare aproape imperceptibilă sub pantalonii lui, asemenea unei fluturări din pleoape. Nu-i vine să creadă că sunt în continuare atât de legaţi, că gândul ei reuşeşte să-l excite. Nu de puţine ori descopereau cu surprindere că visau acelaşi om în timpul nopţii sau că se gândeau la acelaşi lucru, că-şi aminteau aceleaşi momente. Uneori simţea că sunt mai conectaţi la nivel inconştient decât la nivel conştient, într-o viermuială de frustrări şi furie.

În timp ce doarme, el îşi duce mâna frumoasă şi bronzată la fermoarul pantalonilor, cu o mişcare înceată, somnoroasă, iar ea se apropie de el şi se aşază pe marginea canapelei, luându-i cealaltă mână în mâna ei. Lumina strălucitoare o orbeşte, încălzindu-i coapsele transpirate. Are senzaţia că e pur şi simplu sudată de canapea, captivă între razele soarelui şi fierbinţeala trupului lui, de care devine dintr-odată conştientă, în timp ce-şi împleteşte degetele de ale lui.

Unde e termometrul? Se ridică tulburată de pe canapea, mereu găseşte termometrul când caută foarfeca, mereu găseşte foarfeca atunci când caută

penseta. Toţi trei sunt foarte dezordonaţi, chiar dacă fiecare dintre ei dă vina pe celălalt, dar de data asta găseşte cu uşurinţă şi foarfeca, şi penseta, şi analogia pe care a căutat-o ore întregi fără succes la începutul săptămânii, numai termometrul nu e de găsit, iar farmacia s-a închis deja, deşi încă speră să se fi înşelat, că nu e decât atingerea fierbinte a soarelui sfârşitului de iunie, filtrată de ferestrele cu geam dublu, înfierbântându-i pielea acoperită de riduri. Cu câteva minute în urmă i se părea că ele dispăruseră, în timp ce acum, de aproape, faţa lui e din nou brăzdată de cute, uscată, asemenea tufişurilor din vale, care se aprind cu uşurinţă.

Atara porneşte aerul condiţionat şi îl şterge cu un prosop umed pe frunte, pe obraji, şi pe buzele uscate, în timp ce-şi simte transpiraţia de pe coapse îngheţând în aerul care se răcoreşte cu repeziciune, dar pare că temperatura lui creşte, deoarece corpul îi tremură puţin, sau poate că îi e pur şi simplu frig, aşa că opreşte aparatul de aer condiţionat, desface pătura şi o întinde peste el. Unde e paracetamolul? În urmă cu numai câteva zile a văzut o cutie nou-nouţă chiar aici, pe blatul de bucătărie, măcar de-ar găsi în loc de paracetamol termometrul, dar în cele din urmă trebuie să se mulţumească cu o pilulă prăfuită de pe fundul genţii, aşa că se apropie de el şi-l ia cu binişorul:

— Ridică-te puţin, Sunny, ia pastila asta, apoi te întorci la somn, arzi tot.

Îi strecoară o mână sub ceafa fierbinte şi îl ridică spre ea, îi împinge pastila între buze şi încearcă să-l facă să soarbă din limonada rămasă, dar el se încruntă, capul îi cade în faţă, iar gura i se deschide cu un geamăt, şi, odată cu pastila, din gâtul lui ţâşneşte un lichid închis la culoare, emanând o duhoare puternică şi murdărind pătura cu care e acoperit.

Atara fuge la bucătărie, de unde ia în grabă oala pregătită pentru ciorbă şi o pune sub bărbia lui, ţinându-l de capul căzut într-o parte.

— E bine, Sunny, asta e bine, şopteşte ea, scoate totul, te vei simţi mult mai bine după aceea.

El varsă voma amară în oală, cuprins de spasme din ce în ce mai domoale.

— Ce-i asta? mormăie el. De unde a mai venit şi asta?

— Important e că a ieşit, mereu te simţi mai bine după ce vomiţi, îl asigură ea din nou, ştergându-i faţa cu prosopul umed şi ajutându-l să se ridice în şezut, după care goleşte oala în toaleta de la intrare.

I se pare că vede în oală câteva boabe de orez, iar pentru o clipă murmură de una singură în faţa chiuvetei, e bine, Atara, e bine, scoate totul, în curând

te vei simţi mai bine, dar chiuveta rămâne goală, iar ea bea puţină apă de la robinet, după care îşi spală faţa iar, şi iar, şi iar.

El pare că se simte într-adevăr mai bine, obrajii îi sunt mai îmbujoraţi, iar privirea, mai luminoasă, deşi fruntea îi arde în continuare.

— Ai idee unde e termometrul? întreabă ea. Nu-l găsesc.

— De ce cauţi mereu câte ceva? bâiguie el. N-am nevoie de termometru, n-am nevoie de nimic, vreau doar să dorm.

— Iar eu vreau doar să ştiu ce se întâmplă cu tine, zice ea.

— Nu ştiu, am o senzaţie ciudată în tot corpul, murmură el.

— Te doare ceva? întreabă Atara. Îmi fac griji, Sunny, poate ar trebui să mergem totuşi la spital?

El clatină din cap, cu ochii închişi.

— Nu mă mai întorc acolo, chiar şi aici îmi e frig. Unde e pătura?

— S-a murdărit, zice ea, îţi aduc alta, între timp, încearcă să bei ceva, spune ea în timp ce aşază lângă el un pahar cu apă şi adună pătura murdară şi îmbibată de vomă, îndesând-o în maşina de spălat fără s-o clătească înainte, apoi ia o plapumă de iarnă din dormitorul gol al lui Yoav, transformat în debara.

Ce-a fost în capul ei? Pătura se va strica în maşina de spălat. Ar fi trebuit să aştepte până duminică, s-o trimită la curăţătorie. Ce se întâmplă cu ea astăzi? Nu se poate concentra, gândurile i se destramă, ascunzându-se asemenea ciorilor printre crengile copacilor. Dar asta nu are nici o importanţă acum, trebuie doar să facă în aşa fel încât să-i scadă febra, aşa că se întoarce în salon şi îi telefonează vecinei, cum de nu s-a gândit la asta mai devreme?

— Ai cumva nişte sirop de Oftalgin, Hadas?

— Stai o secundă, să caut, zice vecina. Ce s-a întâmplat? întreabă ea.

— Alex, trebuie să-i dau ceva să-i scadă febra, de preferat un sirop, fiindcă a vomat pastila.

— Văd că mai am doar sirop pentru copii, spune Hadas. Vrei să-ţi aduc? Ar trebui să funcţioneze.

— Funcţionează şi la infantili? se aude ea întrebând pe un ton ironic, nereuşind să se abţină, iar vecina ei râde.

— Tu ai spus-o, dulceaţă, vin imediat, şi îţi mai cumpăr puţin mai târziu, după ce o duc pe Shavit la o petrecere de absolvire.

Şi e deja la uşă, radiind o strălucire vărătică aproape obraznică, etalându-şi părul de un blond auriu şi braţele bronzate.

— Ce cald e la voi, remarcă ea. De ce nu porneşti aerul condiţionat?

— Pentru că îi e îngrozitor de frig, răspunde Atara, arătând cu degetul spre Alex, care a adormit deja între timp, acoperit cu plapuma fiului lui, respirând superficial şi gemând uşor din când în când, iar Hadas se apropie cu prudenţă de canapea, strâmbând din nas.

— Nu arată deloc bine, Atara, de cât timp e aşa? Poate n-ar fi rău să-l duci la urgenţă.

— A fost deja la urgenţă, dar l-au trimis acasă, se grăbeşte să-i spună, iar vecina ei îşi strânge buzele nemulţumită.

— L-au trimis acasă în starea asta? Cu siguranţă medicul de gardă nu mai dormise de o săptămână! Cum s-ar presupune că ar putea să se îngrijească de noi? Eu n-aş fi acceptat să plec de acolo.

— N-am fost cu ei, o informează Atara ruşinată. Eden l-a dus.

— Eden? Dar ce înţelege Eden? La vârsta lor, aleargă până cad din picioare, zice Hadas. Nu că eu aş înţelege mai multe, dar mi se pare foarte bolnav.

Soarele după-amiezii îi colorează părul într-o nuanţă fosforescentă în timp ce-l priveşte, iar el pare că emană o lumină periculoasă.

— Hei, Alexander, deschide gura, îi ordonă, în timp ce-i zgâlţâie uşurel umărul, iar în clipa în care el se supune cu ochii pe jumătate închişi, îi toarnă pe gât lichidul rozaliu, de nuanţa ojei de pe unghiile ei, cu mişcări ferme. Acum înghite.

— Nu mai e nimeni ca tine, Hadas, zice Atara, care a admirat dintotdeauna hotărârea vecinei ei mai tinere, care îşi conducea casa cu o mână fermă şi pe care o ascultau fără să cârtească toţi membrii familiei ei. Îmi cumperi şi mie nişte Oftalgin, când te întorci? îi reaminteşte, dar vecina ezită.

— Dacă are nevoie de ceva mai puternic? Poate are nevoie de o perfuzie? Mi se pare foarte deshidratat. Du-l la urgenţă, Atara.

— I-am propus asta mai devreme, dar a refuzat, răspunde ea cu un oftat. Au aşteptat acolo ore întregi ieri şi i-a fost foarte frig.

— Dar cine-l întreabă pe el? pufneşte vecina. Haide, adu-i nişte haine curate şi un pulover. Eden e acasă? Cheamă-l să ne ajute.

— De când eşti aşa isterică? bombăne Atara în şoaptă, dar se supune, urcă la mansardă şi îşi schimbă rochia, se pieptănă în sfârşit şi-şi pune puţin fard pe obraji, strânge câteva haine şi obiecte de igienă personală pentru Alex, pe care le pune într-o geantă cumpărată ultima dată când a participat

la o conferinţă şi pe care n-a mai folosit-o niciodată de atunci. Ia şi pentru ea un pulover şi o carte, încărcătorul de telefon şi periuţa de dinţi, după care se trezeşte din nou în faţa uşii lui Eden, ce ciclu bizar, o dată la câteva ore pătrunde în camera lui întunecată, asemenea unui luptător brav.

De data asta se trezeşte imediat, aprinde lumina şi întoarce spre ea o faţă încordată, iar Atara se grăbeşte să spună:

— Eden, Hadas e la parter, îl repezim pe tata până la urgenţă.

De ce o fi folosit expresia asta? Dar Eden nu pare să bage de seamă.

— De ce? Ce s-a întâmplat? întreabă.

— Are febră, a vomitat şi vreau să fie ţinut sub observaţie, zice ea.

Se dă iar jos din pat şi ridică obloanele, dar în lumina strălucitoare, de culoarea lămâii, îi este mai greu să-l vadă decât în beznă, aşa că întoarce privirea, simţind că o înţeapă ochii.

— De ce eşti aşa isterică? mugeşte el. N-a trecut decât o zi de când am fost cu el acolo şi l-au trimis acasă. Cred că nici măcar nu s-a schimbat medicul de gardă! De ce să-l mai fâţâi atât?

— Dar poate că starea lui s-a înrăutăţit, zice ea, îmi e foarte greu să-mi dau seama. Hadas e convinsă că trebuie internat.

— Ce ştie doctoriţa Hadas? întrebă el înfuriat. Vrei să aştepţi iar ore întregi acolo, doar ca să-l trimită în cele din urmă din nou acasă?

Pare că absenţa ei de acasă de seara trecută i-a ştirbit cumva autoritatea, iar ea îşi simte corpul inundat de o tensiune bine-cunoscută, sfâşiată din nou între nevoile contradictorii pe care le-a cântărit întreaga viaţă. Alex o trage de una din mâini, Abigail de cealaltă, iar Eden o trage de picioare, şi ea încearcă să împace pe toată lumea, clătinându-se în toate direcţiile. Nu este nicidecum un dans graţios, ci o mişcare convulsivă pe care nu o poate opri, convulsiile de care este cuprinsă familia ei.

— OK, aşteptăm să se trezească, zice ea. Şi coboară odată, nici tu n-ai mâncat nimic azi. Nu mai înţeleg ce se petrece în casa asta!

El e deja cufundat în telefonul mobil. Oare şi acolo caută informaţii despre rata de sinucidere în rândul soldaţilor?

— Cobor imediat, bâiguie el. Trebuie să termin ceva înainte.

Ea se sperie din nou, să termine ce? Fiecare cuvânt banal capătă deodată o semnificaţie ameninţătoare.

Dar poate că ceea ce a văzut în dimineaţa asta nu are nici o însemnătate, se gândeşte în timp ce coboară scara, un simplu articol şi nimic mai mult,

fiindcă el pare cât se poate de bine, chiar dacă doarme prea mult şi nu e prea prietenos.

— Aşteaptă o clipă, mai am puţină treabă aici, o aude ea pe vecină mustrându-şi fiica la telefon. O să întârzii puţin, nu e nici o nenorocire.

— E în regulă, Hadasi, fugi la ea. Dacă starea lui nu se îmbunătăţeşte, îl ducem la spital eu şi Eden, puţin mai târziu.

— De ce să aştepţi? Hai să ne ocupăm de asta noi două, o îndeamnă vecina. Găsesc imediat o soluţie pentru Shavit.

— Nu, nu, i-am promis lui Eden că-l aştept, coboară imediat, zice Atara.

Telefonul sună din nou.

— Mama, a ajuns deja toată lumea! miorlăie copila, iar Atara spune:

— Fugi la ea, e în regulă, te ţin la curent, zice în timp ce aproape o scoate afară pe uşă.

După ce uşa cea grea de la intrare se închide, iar casa se goleşte de prezenţa străină a vecinei, Atara respiră uşurată, ca şi cum Hadas i-ar fi luat cu ea la petrecerea de absolvire şi toate grijile. Cu o uşurare ciudată, se apropie de Alex, cu geanta de călătorie atârnându-i pe unul din braţe, şi îl găseşte adormit din nou, respirând greu, cu genunchii îndoiţi, lipiţi unul de celălalt şi pătura căzută pe covor, ca şi cum i-ar fi făcut loc, aşa că Atara se aşază pe canapea, la picioarele lui, şi îi mângâie gambele. Pare că febra s-a diminuat, tălpile îi sunt chiar reci. Epuizată, se lasă pe spate, îşi ridică picioarele pe măsuţa de sticlă şi îi priveşte uşurată faţa liniştită, pe care se ivesc fire de păr palide.

Chiar sub ochii ei, soarele se cufundă în mare cu mişcări imperiale, iar camera capătă nuanţe de un auriu însângerat. O frumuseţe nesfârşită împodobeşte ferestrele salonului, făcându-le casa să semene cu un templu antic. A văzut atât de multe apusuri prin ferestrele astea, dar cel de acum i se pare cel mai fermecător dintre toate, cel mai îmbietor, pentru că de data asta peisajul n-o mai priveşte pur şi simplu. Simte că, într-un fel profund misterios, o implică şi pe ea, apusuri şi răsărituri, răsărituri şi apusuri.

— Trebuie să vezi asta, Sunny, zice ea în şoaptă, lipindu-şi bărbia de genunchii lui ridicaţi, iar spre surprinderea ei ochii lui se deschid imediat, ca şi cum abia ar fi aşteptat să-i vorbească, mari şi strălucitori, absorbind în ei umbrele aurii, până când, în cele din urmă, pare că soarele apune chiar înăuntrul lor.

De multă vreme nu i-a mai văzut privirea atât de blândă şi de liniştită, de mult n-a mai privit-o astfel, iar buzele lui uşor crăpate îi zâmbesc, după care

Alex îi spune pe un ton gutural:

— Mă bucur atât de mult că m-ai trezit.

— Şi eu mă bucur atât de mult că începi să-ţi revii, spune ea, mângâindu-i unul din braţe. Mi-am făcut griji pentru tine.

O ultimă fâşie de lumină se întinde de-a lungul orizontului, creând o iluzie optică, lăsând impresia că dincolo de mare se află uscatul, o plajă îndepărtată şi scânteietoare de nisipuri aurii. Cât de mult s-a schimbat peisajul acela familiar, are impresia că, fără să fi ieşit măcar din casă, au călătorit într-un loc şi într-un timp diferite. Oare şi el observă asta? Dar el o priveşte doar pe ea, şi privirea lui e caldă şi luminoasă.

— Bea puţină apă, iubitul meu, îl roagă ea, apropiind cana de el. Poate şi mănânci ceva?

Dar el îi răspunde încet, cu o dulce uluire:

— Ai atât de frumos grijă de mine, Atari, tu chiar mă iubeşti.

Ea izbucneşte în râs, surprinsă, atât de mult s-a obişnuit cu criticile şi comentariile lui.

— Sigur că te iubesc, ce credeai?

După care adaugă imediat:

— Iartă-mă pentru că n-am ajuns la urgenţă, Sunny, trebuia s-o văd pe Rahel. E foarte important tot ce am aflat de la ea, mai ales pentru Eden. Sau poate mă înşel, bine ar fi să mă înşel, dar vorbim despre asta când îţi revii.

Îşi imaginează deja cum vor sta amândoi în grădină, pe înserat, cu un pepene rece în faţă şi o carafă cu limonadă, cu coroanele pinilor bătrâni şi înalţi fremătându-le deasupra capetelor, iar ea îi va povesti despre cealaltă Atara, cea care a fost ucisă a doua zi după ce a împlinit vârsta de douăzeci de ani. Poate că asta se va întâmpla chiar mâine, şi nu e nici un alt lucru pe care să-l aştepte cu atâta nerăbdare, pentru că viaţa lor împreună i se pare deodată asemănătoare cu munca în mină, sufocantă şi întunecată în cea mai mare parte a timpului, dându-le voie însă din când în când să descopere diamante dintre cele mai uimitoare.

— Unde e Eden? întreabă el. Am un răspuns pentru el.

— Un răspuns la ce? întreabă ea surprinsă.

— La o întrebare pe care mi-a pus-o ieri, la urgenţă, răspunde el.

Atara se întoarce spre scară şi strigă:

— Eden, coboară puţin!

Ştie că n-o va auzi, dar îi e greu să se desprindă de imaginea într-o schimbare continuă, plaja aurie a dispărut, lăsând locul unui şir de munţi

roşiatici, radiind o lumină dramatică, monumentală.

— Urc imediat să-l chem, zice ea, punându-şi piciorul pe canapea şi întinzându-l, până când atinge genunchiul lui Alex, pe care începe să-l mângâie în tăcere.

Sclipiri stacojii inundă ferestrele, iar pereţii din jurul lor capătă o nuanţă de vin roşu. Săgeţi purpurii se înfig în părul lui Alex, aruncând pete vişinii pe hainele lui albe, are impresia că până şi pielea lor înfloreşte în lumina de rămas-bun a apusului. Delicateţea lui bruscă trezeşte un dor înăuntrul ei, tânjind după apropierea lui, oare există vreo formă de apropiere pe care n-au descoperit-o încă? Uneori simte că tânjeşte după o altfel de legătură cu el, precum cea a florilor sau a copacilor, care se polenizează între ei. Gâzele şi fluturii ar transfera polenul lui pe floarea ei, iar aerul dintre ei s-ar umple de viaţă şi de speranţă. Cu un zâmbet recunoscător pe buze, el urmăreşte mişcările degetelor ei, amintindu-i de zâmbetul micuţului Eden, adormit în timp ce sugea la sânul ei. Cuibărit în braţele ei, greu şi sătul, îi trimitea cel mai dulce dintre zâmbete, înainte de a adormi, fără ca măcar să-şi dea seama, despărţindu-se cu greu de ea. Uneori continua să sugă în vis, cu buzele lipite şi ochii închişi, iar acum şi Alex mişcă din buze, în timp ce ochii i se închid, iar pieptul îi urcă şi coboară, şi Atara îi zâmbeşte:

— Ce spui acolo, Sunny? Nu te aud.

— Unde e Eden? murmură el. Trebuie să-i spun ceva.

Atara îl strigă din nou.

— Eden, vino jos!

Pentru că nu apare, ea urcă repede treptele până la camera lui şi aproape se izbeşte de el când iese de la duş parfumat şi înconjurat de abur, cu un prosop înfăşurat în jurul coapselor.

— Sunt aici, de ce ţipi aşa? întreabă el încă o dată printre dinţi, iar ea îi răspunde:

— Pentru că te strig, iar tu nu auzi! Tata vrea să cobori, are un răspuns pentru tine.

El întreabă surprins:

— Răspuns la ce anume?

— N-am idee, la o întrebare pe care i-ai pus-o când eraţi la urgenţă.

— Nu l-am întrebat nimic altceva decât cum se simte.

— E şi asta ceva, venind de la tine, zice ea pe un ton ironic. Vino puţin jos la el, te aşteaptă.

Coboară împreună treptele şi intră în salonul devenit deodată întunecat, scăldat într-o nuanţă de albastru regal.

— Uite-l pe Eden, anunţă ea pe un ton ceremonial, dar Alex a adormit din nou între timp, cu o urmă de zâmbet pe buze, cu bărbia relaxată şi pleoapele pe jumătate închise, iar ea îl atinge pe frunte, în sfârşit i-a scăzut temperatura, Hadas avea dreptate, medicamentul pentru copii l-a ajutat. Sunny, Eden e aici, voiai să-i spui ceva, zice în timp ce-i mângâie umărul cu delicateţe şi îi dezmiardă obrazul aspru.

— Îmi era atât de greu să te trezesc dimineaţa, când erai la liceu, îţi aduci aminte? întreabă ea, întorcându-se spre Eden, care îşi pregăteşte o cafea în bucătăria întunecoasă, şi abia în momentul acela îşi dă seama că el nu respiră.

— Eden, nu respiră! ţipă ea, lipindu-şi urechea de pieptul lui, cu inima bătându-i nebuneşte. Sună la ambulanţă! Nu respiră!

Fiul ei o îndepărtează imediat şi se repede asupra tatălui său, îşi lipeşte buzele de ale lui, apăsându-i pieptul cu palmele, folosind mişcări scurte, timp în care Atara se năpusteşte asupra telefonului, tastând repede numărul o sută, apoi o sută unu, apoi o sută doi, o sută trei, degetele îi tremură, iar privirea îi e înceţoşată, abia reuşeşte să recunoască cifrele.

— Nu respiră! ţipă ea din gâtul pârjolit, neştiind în urechile cui. Alex nu respiră!

Ce combinaţie inimaginabilă de cuvinte iese din gura ei!

În lumina de un albastru din ce în ce mai întunecat, îl vede pe fiul ei aplecat peste trupul tatălui său, cu braţele perfect drepte din coate şi cu palmele apăsându-se pe pieptul lui, prosopul i-a alunecat de pe coapse, lăsându-l gol, ca în ziua în care l-a născut. Are impresia că e martora tainică a unui moment de pasiune între doi bărbaţi, iată-l pe bărbatul mai tânăr încercând să-l convingă pe cel mai în vârstă, dar el nu se lasă sedus. Îi scoate cămaşa şi îi lasă capul pe spate, îşi apropie buzele de gura lui şi îl apasă pe piept, oare îi va răspunde? Oare se va învoi să primească de la el sărutul vieţii?

Atara nu înţelege ce se întâmplă acolo, cum a ajuns cuplul acesta în casa ei.

— Tată, îl aude ea deodată pe fiul ei, implorând cu vocea întretăiată, tată, întoarce-te!

Atara se prăbuşeşte aproape inconştientă pe covorul de la picioarele lor, scufundându-se în el precum soarele în mare. Cum de n-a ştiut până acum

că podeaua salonului e atât de adâncă, că nu e făcută din ciment.

— Nu-ţi face griji, fiul meu, bâiguie ea în timp ce se scufundă din ce în ce mai adânc, tata se va întoarce imediat. Tata te iubeşte foarte mult, chiar dacă nu ştie întotdeauna s-o arate.

Bătăi puternice în uşă o trezesc brusc, trăgând-o la suprafaţă. Cine ar putea să fie? Oare a invitat pe cineva la cina de sabat şi a uitat între timp? Poate pe Rania şi Amir? Nici măcar o ciorbă n-a apucat să pregătească, şi îl priveşte pe fiul ei năpustindu-se gol către uşa de la intrare, ce nebunie l-a apucat aşa deodată, oare şi ei vor veni dezbrăcaţi?

Dar oaspeţii sunt complet străini şi îmbrăcaţi din cap până-n picioare, ba mai mult de atât, poartă până şi veste oranj, în ciuda căldurii de afară, iar în mâini au tot felul de instrumente, pe care le lipesc de trupul lui Alex, îi pun un aparat pe pieptul gol, îi masează pieptul cu mişcări repetate, apăsând ferm, în timp ce ea stă întinsă pe covor, la picioarele lor, nereuşind să se ridice.

— Salvaţi-l, e încă viu, se tânguie Atara, am stat de vorbă în urmă cu numai câteva minute, am privit împreună apusul, era într-o stare chiar bună.

Dar ei renunţă în cele din urmă, renunţă la el mult prea repede, n-au idee cât de încăpăţânat poate să fie uneori. Cu vocea înăbuşită îşi exprimă condoleanţele, îşi adună instrumentele înfrânte, îl conduc pe Eden la masă şi îi întind câteva formulare, ca şi cum ar fi un mire care trebuie să semneze un contract nupţial. Îi aude vag cum pun întrebări, cum îi explică lucruri, dar are impresia că vorbesc o limbă străină, nu-i înţelege, nu vrea să înţeleagă.

Vrea doar să-i vadă plecaţi de-aici odată, cine sunt ei, la urma urmelor, cum ar putea să-l salveze pe el? Nici măcar nu-l cunosc, nu-l iubesc, iar el nu-i iubeşte pe ei. Deodată îi e limpede că doar ea poate să-l salveze, fiindcă încă din prima clipă în care s-au văzut ea a avut o putere colosală asupra lui, pe care n-a ştiut s-o folosească într-un fel bun, iar acum este ultima ei şansă, nu se va ierta niciodată dacă n-o va face. În clipa în care paramedicii ies, Atara se ridică în picioare, care tremură sub greutatea ei, şi îi spune lui Eden pe un ton ferm, aşa cum făcea când era copil:

— Du-te imediat în camera ta şi închide uşa, lasă-mă singură cu tata. Şi stinge lumina în salon.

În timp ce el se supune, palid şi uluit, îşi dă seama că nu a mai rostit niciodată în viaţa ei aceste cuvinte, şi poate tocmai de aceea Alex s-a simţit toată viaţa puţin rănit. Asemenea multor mame, a preferat copiii în

defavoarea lui. Dintr-un motiv sau altul, avusese impresia că timpul pe care îl avea de petrecut alături de ei era limitat, pe când timpul pe care îl avea de petrecut alături de Alex era nesfârşit, dar acum va repara asta, acum, că şi-a dat seama de greşeală, îl va trezi aşa cum numai ea poate s-o facă. Nu e complet mort, e doar la începutul drumului, iar ea va reuşi să-l aducă înapoi. Trupul lui se trezeşte mereu în prezenţa ei, şi aşa se va întâmpla până la sfârşitul lumii, prin urmare îi descheie pantalonii cu degete tremurătoare, pentru că nu-l bucură nimic mai mult pe lumea asta decât pasiunea ei pentru el, pe care nu i-a oferit-o decât arareori.

Ochii lui sunt încă închişi, dar se vor deschide în curând, doar n-ar refuza-o niciodată, chiar şi în somn răspundea la atingerea ei. Poate e bine că nu reacţionează deocamdată, un răspuns prea rapid poate stinge focul pasiunii, aşa că îl încalecă, aşezându-se pe coapsele lui întinse şi mişcându-se într-un ritm lent, ademenindu-l, frecându-şi sânii de pieptul lui, vulva ei vie de penisul lui, va funcţiona, se va întâmpla, va reuşi. Pare o nebunie, cu siguranţă, dar nu şi pentru el, nu pentru ea, la urma urmelor, încă de la bun început a existat o scânteie de nebunie în dragostea lor.

— Mă auzi, Sunny? geme ea, acoperindu-i faţa cu sărutări, în timp ce barba lui nerasă îi zgârie buzele. Şi eu am un răspuns pentru tine! şopteşte în urechea lui rece, pe care o apucă uşor cu dinţii, aşa cum îi place lui. Îţi aduci aminte că m-ai întrebat despre comandantul meu din armată? Mereu am vrut să-ţi povestesc despre asta, dar mi-a fost ruşine. Mă asculţi, Sunny?

Ridică deodată tonul vocii, se aude strigând în urechea lui, de parcă ar fi surd, iar vocea ei e bizară, ca şi cum ea însăşi ar fi surdă.

— La început s-a purtat foarte frumos cu mine, apoi, într-o noapte, m-a chemat de urgenţă în biroul lui, ca să termin ceva, doar că l-am găsit acolo dezbrăcat, a încuiat uşa şi s-a năpustit asupra mea. Am reuşit să fug pe fereastră, dar i-a spus ofiţerului că am refuzat să respect un ordin, aşa că am fost consemnată în cazarmă o sâmbătă. Nu m-a crezut. Era comandantul întregii baze, şi toată lumea se temea de el. Duminica următoare m-am dus chiar eu la el. După o jumătate de an a fost înrolată o fată nouă, iar el şi-a pierdut interesul în privinţa mea, şi abia atunci am cerut transferul la o altă unitate. A fost primul meu bărbat, Sunny, mă auzi?

Pentru o clipă are impresia că el se mişcă, aşa că se îndreaptă de spate, încercând să-i surprindă mişcarea.

— Uite, ţi-am povestit, aşa cum ţi-am promis! Ce altceva mai vrei să ştii? Dacă îmi iubea corpul? Vânătăile sunt semne de iubire după părerea ta?

Vocea i se frânge deodată, apoi urlă la el şi se prăbuşeşte pe pieptul lui, suspinând.

— Cu toate astea am fost distrusă când s-a descotorosit de mine. Nu ţi-ar veni să crezi în ce măsură. Abia după ce l-am cunoscut pe Doron am început să-mi revin.

Se ridică din nou, acoperindu-i faţa cu pletele ei, respirând lung şi profund, ca şi cum s-ar fi străduit s-o facă pentru amândoi.

— Nu e suficient pentru tine, Sunny? Vrei să ştii ce făceam? Îi plăcea să mi-o tragă pe la spate şi mă trăgea de păr atât de tare, încât începeam să urlu de durere. Îi plăcea să vorbească la telefon cu soţia lui în timp ce i-o frecam, chiar şi cu copiii lui. Trezeşte-te, Sunny, răspunde-mi odată! urlă ea pe neaşteptate. Uite, ţi-am povestit totul! Ce mai vrei? N-are nici un sens, nu e drept!

Îi scutură umărul, dar el e inert, inert, inert, n-are nevoie de confesiunea ei, de pasiunea ei tardivă, nici ea nu are nevoie de aşa ceva, pentru că acum îi chinuie trupul, făcându-l să ardă de furie şi umilinţă.

— Trădătorule! strigă ea. Mereu m-ai suspectat pe mine, dar tu eşti de fapt trădătorul, n-o să te iert niciodată!

De cele mai multe ori, obţinea cu uşurinţă un răspuns din partea lui atunci când îl învinovăţea de ceva, dar existau şi dăţi când reuşea să se abţină, iar atunci îşi ieşea din minţi de furie, bombardându-l cu acuze din ce în ce mai serioase, doar pentru a-l face să răspundă.

Iată că-i răspunde, a reuşit, dar de ce o strigă „mama“? Vocile lor seamănă atât de mult.

— Au venit oameni, mamă, imediat va ajunge şi poliţia.

Ridică fruntea şi vede prin întunecimea albăstruie silueta Raniei şi pe cea a lui Amir, o vede pe Hadas, vecina, apoi se grăbeşte să-şi tragă rochia peste coapse şi să acopere cu o pătură trupul lui Alex.

— Mulţumesc că aţi venit, dar nu e tocmai momentul potrivit, murmură ea. Trebuie să fiu singură cu Alex, trebuie să-l trezesc, dacă nu se întâmplă asta acum, nu se va mai întâmpla niciodată.

— Înghite, dulceaţă, asta, o să te mai liniştească puţin, zice vecina, apropiindu-se de ea şi punându-i pe limbă o pastilă portocalie, iar Atara bea cu sete din apa lăsată în urmă de Alex.

— Ai dus-o pe Shavit, Hadasi? întreabă sughiţând, după care izbucneşte într-un hohot de râs care o îneacă. Mai dă-i, i-a scăzut de tot febra, mai dă-mi şi mie.

Simte braţele goale ale Hadasei încolăcindu-se în jurul ei şi îndepărtând-o de Alex, noul ei parfum văratic, tremurul corpului ei, şi deodată se apropie cu toţii şi o îmbrăţişează, chiar şi Amir, care a avut mereu o atitudine rezervată faţă de ea, chiar şi Eden, care se fereşte de la o vreme de atingerea ei, şi Rania, care plânge încontinuu, în stare de şoc. O îmbrăţişează unul după altul, ca şi cum ea ar fi cea de care se despart, ca şi cum ea ar fi cea care porneşte pe un nou drum.

— Dar e imposibil, le explică ea, încercând să se desprindă din strânsoarea lor. Adineauri am stat de vorbă, se simţea mai bine, oamenii nu mor aşa, pur şi simplu.

Îl aude pe Eden spunându-i cu voce gâtuită:

— Mamă, medicii de pe ambulanţă au constatat decesul, în curând vor veni să-l ia.

Dar Atara urlă:

— În nici un caz, rămâne cu noi, acasă, nimeni nu-l va lua de aici!

Însă medicamentul pe care i l-a dat Hadas începe din câte se pare să-şi facă efectul, pentru că în curând priveşte în tăcere, într-o stare de ameţeală şi confuzie, cum trupul lui e întins pe o targă îngustă şi acoperit cu un cearşaf, după care se prăbuşeşte pe canapeaua încă udă din pricina transpiraţiei şi vomei lui.

— Alex, n-o să te iert niciodată, bâiguie ea, ca şi cum n-ar fi fost vorba decât despre una dintre multe lor certuri. De data asta vorbesc foarte serios!

Dar, spre deosebire de scenariul cunoscut dinainte al certurilor dintre ei doi, în conştiinţa Atarei se insinuează o certitudine complet nouă: Alex, n-o să mă iert niciodată.

---

15. Cine e (în arabă, în orig.).

16. Oraş de coastă din sudul Haifei, unde se păstrează încă ruinele uneia dintre cele mai mari cetăţi ridicate de cruciaţi.

CAPITOLUL 11
Mamă Rahel, deschide-mi!

— Azi-noapte am crezut că voi muri, îi povesteşte ea fiului ei cel tânăr, când o sună, ca de obicei, sâmbăta dimineaţa, pentru a-i ura un sabat liniştit şi binecuvântat, iar el îi răspunde pe tonul lui tandru:

— Multe gânduri sunt în inima omului, facă-se voia lui Dumnezeu. În fiecare noapte aproape murim, mamă, timpul se scurge picătură cu picătură, asemenea bătăilor inimii. Între aceste bătăi îşi face loc moartea. Îţi aduci aminte de povestea inimii şi a izvorului?

— Mi-o amintesc vag, îi răspunde, umezindu-şi buzele.

Nu despre asta voia să-i vorbească, ci despre fratele lui, care a supărat-o atât de tare, însă el o ţine pe-a lui.

— La sfârşitul fiecărei zile, izvorul aproape seca, pentru că i se termina timpul, iar atunci inima îi mai oferea în dar o zi, în felul acesta, întreaga lume era salvată.

— Nu-mi dau seama dacă asta e dar sau pedeapsă, zice ea, oftând. Chiar îmi doream să mor. Am avut o discuţie îngrozitoare cu fratele tău ieri. Nu mai pot îndura asta, nu înţeleg de ce e atât de furios pe mine.

— Nici el nu înţelege, mamă, spune fiul ei, înţelepciunea îl părăseşte pe cel furios. Îmi pare foarte rău pentru tine, mamă, dar şi mai rău îmi pare pentru el. Toată viaţa n-a făcut decât să se înstrăineze de lumina lui interioară.

— Doar de mama lui s-a înstrăinat, protestează ea, care nu e tocmai lumină.

— Pentru mine eşti o lumină tainică, scumpa mea mamă, îi răspunde el cu căldură, te rog, ai grijă să nu-ţi pierzi calea, Dumnezeu să te binecuvânteze.

Rahel oftează din nou:

— Cum să nu-mi pierd calea? Mi-a frânt inima.

— Dar tocmai în inima frântă încolţeşte fericirea, răspunde el, la urma urmelor, adevărata fericire nu neagă tristeţea, ci creşte din ea, transformând-o în bucurie.

— Binecuvântat fie credinciosul, încă nu am văzut aşa ceva în lunga mea viaţă, zice ea pe un ton ironic.

— Nu e încă târziu, mamă, ai mai primit o zi în dar, râde el, dar apropierea sabatului îl determină să fie mai expeditiv ca de obicei, aşa încât începe să-şi recite întrebările obişnuite: A venit azi îngrijitoarea? Ţi-a gătit îndeajuns de multă mâncare? Nu uita să închizi totul la noapte, chiar şi ferestrele. Mă îngrijorează faptul că eşti singură, mai ales acum, cu explozia asta de tâlhării de la voi. Când îmi vei da voie să găsesc pe cineva care să locuiască împreună cu tine?

— Nu-ţi face griji pentru mine, Ami, îi răspunde după ce conversaţia se încheie şi aşază telefonul pe pervazul ferestrei. Îmi place să fiu singură, chiar dacă nu ştiu cum anume să transform tristeţea în fericire, aşa că nu am nevoie de o femeie străină, care să locuiască în casa mea. Nu asta îmi trebuie mie, fiule.

Conversaţiile lor dese sunt dragi inimii ei, dar uneori o şi întristează, pentru că au menirea de a îndulci o pilulă amară, şi anume îndepărtarea ei de nepoţi, de familie. Asta i-au recomandat rabinii lui în toţi aceşti ani, să manifeste iubire şi un devotament fără cusur faţă de părinţii lui, dar să-i ţină pe nepoţi cât mai departe de ei, pentru a nu fi expuşi unor tentaţii precum televizorul sau calculatorul, pângărind în felul acesta sărbătoarea sabatului. N-a ajutat câtuşi de puţin faptul că şi-a transformat casa într-un spaţiu kosher, nici că a acoperit vechiul televizor din salon, bunicul şi bunica sunt aproape nişte proscrişi, meritând să fie vizitaţi doar o dată sau de două ori pe an şi fiind invitaţi la ei doar foarte, foarte rar. Părinţii nurorii ei n-au acceptat situaţia, aşa încât au ripostat, mutându-se alături de ei, în Beit Shemesh, însă ea şi soţul ei nu şi-au trădat sufletele asemenea lor.

La început nu şi-au închipuit cât de departe se va ajunge, sperau că era vorba doar de o nebunie de tinereţe, care se va destrăma odată cu maturizarea. Era încă atât de tânăr, tocmai se întorsese din armată şi începuse să studieze literele şi dreptul, împlinind visul mamei lui, dar, spre dezamăgirea ei, studiile nu-i hrăneau sufletul şi nimic nu mergea conform aşteptărilor sale.

Se sprijină de pervazul ferestrei, priveşte înălţimile din depărtare, care par scăldate într-o nuanţă mai stacojie decât de obicei, fascinantă şi tulburătoare în acelaşi timp, ca şi cum pielea deşertului ar fi acoperită de răni periculoase. Ochii o înţeapă în timp ce-şi aminteşte cum se întorcea devreme de la universitate şi hoinărea ore în şir pe câmpiile care înconjurau

aşezarea încă modestă şi pionierească, singur în pustietatea dintre Ierusalim şi Ierihon. Ieşea iar şi iar, cuprins de nelinişte, din aşezarea ridicată de pionieri pe creasta dealului, şi se întorcea în cele din urmă acoperit de praf din cap până-n picioare, cu pleoapele umflate deasupra ochilor lui de un albastru scânteietor.

Uneori îi propunea şi ei să i se alăture, mai ales seara, când căldura se mai domolea – spre deosebire de fratele lui, i-a făcut mereu plăcere apropierea de ea –, şi îi împărtăşea întrebările care i se învârteau cu sălbăticie în minte.

— Pentru ce am venit pe lume, mamă, de ce mă aflu aici? Pentru a obţine o diplomă? Ca să-mi găsesc o soţie şi să fac copii? Să devin avocat şi să întreţin familia pe care mi-o voi întemeia? Nu-mi e de ajuns, mamă, sufletul meu caută ceva măreţ!

Uneori, când se îndepărtau de aşezare, îngenunchea şi îşi lipea urechea de pântecul ei, rămânând aşa câte o oră întreagă, ca şi cum acolo, în locul în care se petrecuse miracolul creării lui, s-ar fi găsit răspunsurile, iar ea îi mângâia buclele cu gesturi de încurajare, nereuşind să anticipeze ceea ce urma să se întâmple.

Suferinţa lui nu-i era străină, şi ea avusese nevoie de un scop pe vremea când era tânără, doar că pe vremea aceea lucrurile erau atât de clare: să-i alunge pe ocupanţii englezi, să-şi elibereze patria, să întemeieze un stat evreiesc, indiferent care ar fi fost preţul. Spera, desigur, că eforturile depuse pentru întemeierea aşezării îl vor acapara, aşa cum se întâmpla cu mulţi dintre tinerii de vârsta lui, dar el nu s-a lăsat inspirat de prietenii lui, care urmau exemplul părinţilor lor, ridicând aşezări de-a lungul întregii Cisiordanii. El era însă excepţia, se abţinea de la orice discuţie în contradictoriu, preferând să stea singur şi să citească.

Şi s-a dovedit că în cele din urmă a găsit ceea ce căuta chiar în cărţi, pentru că, în loc să meargă la cursuri, în timpul orelor colinda printre rafturile bibliotecii de pe Muntele Măslinilor, citind tot ce-i cădea în mână, până când ochii i-au poposit pe o carte inocentă, plină cu poveşti pe care un tânăr rabin din Breslov le spunea credincioşilor lui în urmă cu aproape două secole. Îşi aminteşte seara aceea de iarnă, când s-a întors acasă tremurând de frig şi de emoţie şi a scos din geantă cartea înfăşurată, din cine ştie ce motiv, în pagini de ziar.

— Am găsit-o întâmplător pe un birou de la bibliotecă, i-a povestit el, nu era decât un singur birou liber, iar ea mă aştepta acolo. Am citit din ea toată

ziua şi m-am simţit ca şi cum aş fi recuperat ceva.

S-a sprijinit de masa micuţă din bucătărie, care abia dacă îi putea susţine greutatea, îmbrăcat într-un pulover de lână albastră pe care i-l croşetase chiar ea, cu buclele dezordonate şi umede, şi a început să-i citească o poveste complicată despre fiica unui rege, care a fost alungată din palat de către tatăl ei într-un moment de furie, rătăcindu-se şi trecând apoi prin tot felul de încercări şi chinuri, în timp ce trimişii tatălui ei au încercat ani la rând să-i dea de urmă şi s-o aducă înapoi la palat. Dar, de fiecare dată când reuşea să se apropie de ea, apărea câte un nou obstacol care îl ţinea departe, iar Rahel avea impresia că ar putea continua astfel la nesfârşit.

Pregătea în seara aceea o supă de linte, a călit ceapă şi usturoi, pe care le-a adăugat în oală, fiindu-i greu să urmărească firul încâlcit al poveştii şi să înţeleagă ce anume îl fascina atât de tare pe fiul ei.

— Ce e povestea asta ciudată? l-a întrerupt iritată pe Amichai. N-are nici o logică! a zis ea, ca într-o discuţie obişnuită despre literatură, cum se întâmpla adesea, pentru că amândurora le plăcea să citească, deşi de cele mai multe ori aveau gusturi şi opinii diferite.

— De ce e nevoie de logică? Conţine un adevăr profund! Simt că povestea asta e despre mine, trebuie s-o găsesc pe fiica alungată a regelui! zice Amichai.

Rahel s-a bucurat pentru o clipă, sperând că se referea la o femeie, aşa că s-a grăbit să-l liniştească:

— N-am nici o îndoială că o vei găsi, Ami, eşti atât de tânăr, cei mai mulţi dintre prietenii tăi nu au încă o iubită.

— Dar eu nu-mi caut o iubită, eu îmi caut sufletul, a anunţat-o fiul ei cu voce puternică, plină de fericire. Sufletul meu a plecat, iar acum e captiv într-un loc rău, asemenea fiicei regelui, aşa că trebuie să-l salvez de acolo!

Rahel a amestecat uimită în oală, cu aburii învăluindu-i faţa, topindu-i vocea.

— Mai întâi termină-ţi studiile. Tata şi cu mine am muncit din greu toată viaţa pentru ca tu să poţi merge la universitate şi să ai acces la posibilităţi pe care noi nu le-am avut. Ştii cât de mult mi-am dorit să studiez, cât de mult a suferit tata din cauză că nu mi-a putut oferi asta. N-a fost vina lui, nu i-au permis să avanseze.

Dar, înainte de sfârşitul acelei ierni, Amichai i-a povestit lui Rahel, spre groaza ei, cum picioarele l-au purtat prin cartierele ortodoxe ale Ierusalimului.

— Crede-mă, mamă, am simţit ca şi cum un tată uriaş m-ar fi luat de mână şi ar fi avut grijă de mine. Am traversat străzile cu ochii închişi, nu ştiam încotro merg, până când m-am trezit în faţa unei sinagogi, iar în clipa în care am intrat, am simţit o bucurie şi am avut un sentiment de apartenenţă cum n-am mai experimentat niciodată.

— Sentiment de apartenenţă? Cum ai putea să simţi că le aparţii lor? l-a întrerupt ea şocată, după care i-a venit imediat în întâmpinare. Nu-i spune deocamdată nimic tatei.

Dar nu şi-a putut ascunde tristeţea în faţa soţului ei, iar el, aşa cum se temuse, a reacţionat foarte puternic, în ciuda faptului că era un bărbat liniştit, şi cu o dârzenie care nu s-a diminuat de-a lungul anilor.

— Nu pentru asta am venit aici din Polonia şi am luptat pentru ţară, se lamenta el. Nu ca să-i văd pe fiul şi pe nepoţii mei purtând hainele alea, asemenea evreilor din exil.

Nu reuşea să se împace cu alegerea fiului său cel mic, nu se oprea din protestat şi se opunea cu toate puterile. Cine ştie dacă nu cumva tocmai acesta a fost motivul demenţei sale precoce, care l-a scutit de chinurile cunoaşterii conştiente, oferindu-i altele în schimb.

Şi ea urmărea cu suspiciune şi întristare schimbările prin care trecea fiul ei mult iubit, încercând să-l întoarcă din drum, însă curând s-a trezit la realitate, făcând tot ce i-a stat în putere pentru a nu-l pierde, şi într-adevăr a reuşit să păstreze cu el o legătură strânsă, mult mai strânsă decât cu fiul ei cel mare. Uneori se întreba cu inima grea, dacă nu cumva tocmai poveştile ei fuseseră acelea care treziseră în el tendinţa de se identifica cu cei care purtau numele colectiv de înaintaşi morţi. Pentru că atât ea, cât şi toţi prietenii ei din mişcarea subterană de rezistenţă au devenit luptători morţi după uciderea respectatului lor comandant, tot mai puţini şi mai izolaţi, persecutaţi şi ostracizaţi, la fel cum au fost adepţii rabinului Nahman, după moartea lui la o vârstă atât de tânără.

Şi poate că din acelaşi motiv i-a acceptat şi ea hotărârea, dar mai ales după ce a văzut cât de fericit era fiul ei în sânul celor deopotrivă cu el şi în noua lui viaţă, reuşind să-şi menţină spiritul curios şi liber. Membrii familiei lui, pe care Rahel nu-i cunoştea prea bine, spre întristarea ei, se purtau mereu foarte frumos, dădeau dovadă de simplitate şi se mulţumeau cu puţin, ceea ce îi făcea să se evidenţieze într-un fel pozitiv pe fundalul fenomenelor mai curând inferioare care caracterizau tinerele generaţii: hedonism porcesc, materialism şi proastă creştere, împreună cu un bolnăvicios

sentiment de vinovăţie, distorsionări ale memoriei şi ale gândirii, regăsite chiar şi în sânul familiei ei. Pentru că, la umbra naţionalismului secular de care dăduseră dovadă, ea şi soţul ei crescuseră două tipuri de rebeliune, unul mai dureros decât celălalt, aşa încât nici din cea de-a doua ei căsătorie nu rămăsese mare lucru. Nici unul din fiii ei sau dintre nepoţi nu va urma calea deschisă de ei, nu va trăi în această aşezare, ridicată cu truda mâinilor lor.

Pentru ea a fost un adevărat miracol, întoarcerea în acest teritoriu a cărui absenţă din trupul patriei a fost una dureroasă, asemenea redeschiderii unei răni vechi, şi cu toate astea îi e limpede acum, în timp ce priveşte dealul pionierilor rămas în paragină, că, dacă nu s-ar fi mutat în locul acesta, fiii ei n-ar fi devenit atât de înverşunaţi s-o pornească fiecare pe drumul lui. Dar n-a putut să facă altfel, când patria tinereţii ei i-a fost redată după două decenii de despărţire, când părea că toţi morţii ei se trezesc şi ies din străfundurile pământului, mărşăluind către est, spre pământurile care fuseseră în sfârşit eliberate de sub ocupaţie, precum îndrăgostiţii care se întorc unul în braţele celuilalt după o despărţire dureroasă.

Şi ea, şi familia ei au început să mărşăluiască. După Războiul de Şase Zile s-a simţit măturată de un vânt turbat, l-a convins pe soţul ei să cumpere o maşină uzată, iar cu prima ocazie şi-au luat o zi liberă şi au plecat împreună cu băieţii de la casa lor din Holon, să vadă oraşul antic, cartierul evreiesc şi Zidul Plângerii, după care au urcat la mormântul mamei ei, de pe Muntele Măslinilor. De acolo i-a condus către est, spre Deşertul Iudeii, iar în timp ce stăteau acolo, pe una dintre înălţimi, sub razele uscate ale soarelui, înconjuraţi de pământul roşiatic şi de mirosul rânced al timpului, a ştiut că acolo e locul ei, între Muntele Măslinilor şi râul Iordan, la poalele Ierusalimului întregit, în faţa muntelui de pe care e aruncat ţapul ispăşitor de Iom Kipur, iar din clipa aceea n-a mai cunoscut liniştea. Tânjea să întoarcă spatele câmpiei înguste dinspre coasta de vest, ţării sufocate de construcţii, şi să se stabilească în teritoriile eliberate, care o vor face mai puternică şi mai sigură.

Dar toate astea au venit mult prea târziu, şi dacă nu pentru ei, cu siguranţă mult prea târziu pentru fiii lor. Au trecut opt ani până la ceremonia de Simchat Tora[17], când ea şi soţul ei s-au alăturat unui grup care a urcat pe Muntele Scopus, iar de acolo au pornit-o spre est, traversând munţii, după care au continuat să meargă, până când au fost opriţi de către soldaţi.

— Ce faceţi aici? Întoarceţi-vă imediat de unde aţi venit! le-au ordonat ei, dar n-au făcut-o, ci au rămas pe locul în care au ridicat apoi aşezarea lor.

— Teritoriile n-au fost eliberate, ci ocupate, iar ţara n-a devenit mai puternică, ci din contră, s-a îmbolnăvit, îi aruncă în faţă de fiecare dată când are ocazia fiul ei cel mare, Yair.

Simte din nou o durere înţepătoare în burtă, în timp ce-şi aduce aminte de conversaţia de coşmar purtată cu el cu o noapte în urmă. Ostilitatea lui s-a acutizat de-a lungul anilor, şi deja îi este greu să facă diferenţa între ostilitatea faţă de aşezare şi cea faţă de ea, ca şi cum însuşi Statul Israel ar fi cel pe care-l urăşte atât de tare, un obstacol în calea păcii, obstacol în calea liniştii lui. E adevărat că n-a fost deloc o idee bună să se mute în iarna anului 1975 pe colina măturată de vânturi şi înecată în noroaie, tocmai când el începuse armata şi avea nevoie de un spaţiu confortabil, în care să se odihnească la sfârşit de săptămână. Se întorcea acasă rar, prefera să-şi petreacă puţinul timp liber la prietenii lui din Hulon, ţinându-se cât mai departe de familie, de educaţia primită, de valorile pe care încercaseră să i le insufle.

Pentru el, chiar n-a fost cea mai bună sincronizare, dar pământul ardea sub tălpile ei şi spera că, asemenea fratelui său mai mic, se va alătura cu entuziasm aventurii în care porneau. Ce valoare are puţin disconfort, în comparaţie cu mobilizarea interioară care are drept scop realizarea a ceva mult mai măreţ decât propria persoană? Tocmai aceasta era ocazia pe care o aşteptase, iar în clipa în care s-a ivit, nici nu i-a trecut prin minte că ar putea s-o rateze.

Din apartamentele învecinate se aude bine-cunoscutul semnal de deschidere a buletinului de ştiri, alături de imnuri închinate sabatului, veneraţia laică şi cea religioasă se unesc în acest cartier mixt. De obicei nu pierde nici o ediţie a buletinului informativ, dar în seara asta nu are dispoziţia necesară pentru aşa ceva. Lumea e plină de ştiri nerealiste. Le aude ca pe un ecou în spaţiul cuprins între cele două urechi ale ei, în timp ce priveşte umbra migrând către est, acoperind înălţimile cu o pătură cenuşie.

Deodată are impresia că e privită de o pereche de ochi, aşa că îşi dă capul pe spate, scuturându-l cu mişcări rapide. Mereu era prima care îi observa pe urmăritori, prima care se făcea nevăzută, atât era de rapidă, în numai o secundă era deja ascunsă într-un tomberon. Nu mai e nimeni în afară de ea în salonul luminat, bine că şi-a amintit s-o roage pe îngrijitoare să-i cumpere un bec mai puternic, dar ce e tot zgomotul acela de la balconul

bucătăriei, ca şi cum cineva ar fi căzut, şi Rahel înaintează repede, sprijinindu-se de pereţi, încuie uşa balconului, intră din cameră în cameră şi trage obloanele, închide uşile. Un val de spargeri mătură oraşul în ultima vreme, mai ales cartierele construite la marginea deşertului. Orice oblon ridicat e o portiţă pentru un eventual hoţ.

Dar tinerii bărbaţi beduini, crescuţi în corturi, în condiţiile dificile din deşert, nu ştiu că nu există nimic de luat din casa ei, cu excepţia inimii ei încă vii, nici chei de maşină, nici bijuterii, nici bani, aşa că de ce să nu-şi încerce norocul? Ei nu ştiu nici că până în urmă cu câţiva ani avea obiceiul să meargă frecvent în corturile lor, să le ducă haine şi medicamente, pături şi jucării, mişcată de sărăcia în care trăiau, de modul lor de viaţă biblic. Iată-l pe patriarhul nostru Avraam, stând în faţa unui cort, iată-le pe Sara şi pe Rebecca, pe Raşela şi pe Lea.

Dar poate că nu e un tâlhar, ci un terorist care intră din casă în casă, ucigând tot ce-i iese în cale, aşa cum s-a întâmplat nu de puţine ori în aşezările din Iudeea şi Samaria, ucide cât de mult poţi. Ani în şir s-au temut de asemenea atacuri. Acesta este motivul pentru care şi-au construit alei de siguranţă şi au ridicat garduri de sârmă ghimpată. Ia un cuţit ascuţit dintr-un sertar din bucătărie şi se lipeşte cu spatele de perete, tocmai acum, când toate obloanele sunt trase, simte şi mai tare pericolul. Poate că va pătrunde chiar în casa ei şi nimeni nu o va auzi strigând, asta în cazul în care va mai apuca să strige. În tinereţe, a învăţat să lupte fără să facă zgomot. Dacă în tinereţe n-a cunoscut frica, în mod sigur nu se va teme acum, la bătrâneţe.

— *Min hada?* întreabă cu vocea dogită, simţind cum întreg trupul îi e din nou cuprins de forţa de mult uitată.

Încă e făcută din neînfricare, chiar dacă oasele ei sunt goale. E o altfel de forţă, una misterioasă, de pe vremea când, tânără, a văzut băieţi care luptau precum leii. Cu toate astea, simte că poate învinge chiar şi un luptător antrenat şi însetat de răzbunare, iar după ce-l va răpune, îl va ţintui cu putere şi îi va explica vreo câteva lucruri. Îi va explica în arabă cum ea îşi aminteşte din copilărie ce era de fapt pe aceste teritorii înainte de naşterea lui, înainte de naşterea părinţilor lui şi a părinţilor părinţilor lui. Îi va spune ce scria pe manifestele pe care ea şi prietenii ei îşi riscau vieţile să le împrăştie. Nu v-am privit ca pe nişte duşmani, am sperat să creăm împreună cu voi un front comun, v-am implorat să evităm războiul, v-am avertizat: Fraţi arabi, dacă doriţi să trăiţi aici în pace – trăiţi! Dacă vreţi să plecaţi în

pace şi bogăţie – plecaţi! Dacă nu vreţi nici una, nici alta: în teroare şi panică veţi ieşi de aici!

Ce idee minunată, când nici măcar pe propriul tău fiu n-ai reuşit să-l convingi, apoi trece din nou dintr-o cameră în alta, deschide dulapurile, verifică pe sub paturi şi după perdeaua duşului. Nu e nimeni aici, din câte se pare, dar ea rămâne în continuare vigilentă, ciuleşte urechile la cel mai mic zgomot, deoarece încă are impresia că o pereche de ochi îi fixează spinarea cu privirea, exact ca pe vremea aceea, apoi intră din nou în camera băieţilor, pe care o numeşte în continuare aşa, în ciuda faptului că ei nu mai locuiesc acolo, şi încuie uşa în urma ei.

Se aşază la biroul vechi al lui Yair, lângă oblonul tras în faţa deşertului care se agaţă de ultimele raze de lumină. Foarte rar se întâmplă să intre în încăperea aceasta, transformată în anii care au urmat în camera în care a zăcut soţul ei şi care îi provoacă încă multă tulburare. Cum a îndrăznit s-o acuze că nu l-a iubit pe tatăl lui, se gândeşte din nou oripilată, când şi-a dat sufletul chiar aici, pe patul acesta, în braţele ei?

Îşi lipeşte fruntea de birou, încordarea familiară creşte înăuntrul ei, ca şi cum ar fi din nou urmărită, ascunsă într-un apartament din care urmează să fie scoasă în curând, asta dacă nu va fi prinsă şi arestată mai întâi. Gândul la închisoare e mai rău decât însăşi moartea, iar tensiunea e de nesuportat, mult mai puternică decât cea resimţită în timpul misiunilor.

Privea ore în şir prin crăpături, îşi imagina că nu stă în camerele acelea din pricină că era căutată pentru a fi arestată, ci că voiau s-o împiedice să stea acolo, distantă şi deconectată, observând în secret viaţa care se desfăşura în exterior. Nu are casă, adresă, nume. Părinţii ei nu ştiu unde se află. Şi dacă ar fi arestată, n-ar şti că e vorba despre fiica lor, atât de multe identităţi a avut de-a lungul timpului.

Respiră gâfâit, îşi simte capul clătinându-se dintr-o parte în alta, nu are voie să scoată nici un sunet, dar sughiţă, apoi scoate un geamăt involuntar. Cum ai îndrăznit, se cutremură ea deodată, cum ai îndrăznit să-ţi împietreşti inima nu doar în faţa propriilor suferinţe, ci şi în faţa suferinţelor mamei tale, ale tatălui şi fraţilor tăi, şi nu doar tu, ci şi toţi prietenii tăi cei curajoşi şi neînfricaţi, care au ales de bună voie o viaţă de pribegie şi foamete, de prizonierat, de răni şi de moarte, care şi-au dat sufletul pentru ţara asta fără nici cea mai mică ezitare: Boaz, şi Arie, şi Israel, şi Uri, şi Elhanan, şi Shlomo, şi Gdalia, şi Tzvi, şi Haim, şi Uzi, şi Iosef, şi Dov, şi Ariela, şi

Dror, şi Amnon, şi Arnon, şi Amaziah, şi Avraham, şi Uzi, şi Shemesh, şi Shmuel, şi Hamda, şi Ruth.

Cum de n-aţi avut nici o ezitare? se aude tânguindu-se, în timp ce-i vede pe toţi aievea, diferiţi unii de ceilalţi, dar în aceeaşi măsură de hotărâţi şi curajoşi, devotaţi fără ezitare luptei, deşi ar fi trebuit să ezite, chiar dacă lupta era mai importantă decât orice altceva, chiar dacă, puşi în aceeaşi situaţie, aţi fi făcut aceeaşi alegere, pentru că nu aţi sacrificat cu cruzime doar vieţile voastre, ci şi pe acelea ale celor dragi vouă, care nu vor fi niciodată aduse înapoi.

Pentru că vede acum, pentru prima dată, şi zelul excesiv, şi dispreţul faţă de valoarea vieţii umane, cât de mult a fost realitate şi cât de mult a fost condiţionare interioară? Până în ce punct a fost realitate? N-a avut niciodată vreo îndoială în legătură cu justeţea luptei, şi nici acum nu se îndoieşte de asta, ci se întreabă ce anume îl motivează pe om să se dedice întru totul unei idei, să-i fie mai credincios decât celor mai dragi lui. Cu toate acestea, îi e limpede că, dacă nu s-ar fi ridicat din generaţia ei, şi din generaţiile dinaintea ei, oameni mai devotaţi unei idei decât celor mai dragi rude, atunci această naţiune nu şi-ar fi redobândit niciodată pământurile, iar fără o ţară a ei, ar fi fost mereu vulnerabilă în faţa cruzimii îndoite şi întreite, şi totuşi trebuie să recunoască faptul că zelul şi devotamentul ei şi al prietenilor ei faţă de organizaţia subterană nu s-a stins, nici măcar atunci când lupta părea să fie pe sfârşite, chiar şi după ce ocupanţii englezi au început să părăsească anumite zone ale teritoriului ţării, în iarna lui 1947.

Cum de nu a văzut asta până acum? Îşi ridică uluită fruntea şi priveşte spre oblonul pe care l-a tras cu mâna ei, dar care este acum ridicat. O strălucire intensă îi inundă ochii, făcând-o să se simtă ca şi cum s-ar fi trezit din somn într-o lume complet necunoscută, deşi oarecum familiară, asemenea bărbatului care a fost inconştient vreme de şaptezeci de ani şi căruia, la trezire, toate rudele îi erau complet necunoscute.

O lumină orbitoare inundă subsolurile umede şi podurile cu acoperişuri găurite, scările de bloc, închisorile şi cimitirele, feţele celor de gâtul cărora atârnă ştreangul şi ale celor acuzaţi de trădare şi executaţi în livezi, chipul ofiţerului englez care s-a aplecat peste cărucior şi a privit uimit păpuşa umplută cu explozibil: „Ce *baby* dulce.“

Cât de dureroasă e lumina, îşi acoperă ochii cu braţele şi se ridică încet de pe scaun, ţinându-se de rafturile pline de cărţi. Poate să iasă de aici, nu o urmăreşte nimeni. Voinţa ei este singura care o ţine prizonieră în camera

asta, aşa cum făcea uneori în anii care au urmat perioadei de luptă. O lamă ascuţită i se înfige deodată în spinare, dureroasă ca tăişul unui cuţit, în clipa în care îşi aminteşte cum se încuia în cameră când se simţea copleşită de dor, şi nu deschidea uşa cu nici un chip. Până şi o voce familiară poate fi o capcană, până şi vocea micuţului Yair, care lovea în uşă cu pumnii lui mititei şi o implora:

— Mamă Rahel, mămica mea Rahel, deschide-mi uşa!

---

17. Sărbătoare evreiască, celebrată toamna, care marchează încheierea ciclului anual de citire a Torei. (N. red.)

CAPITOLUL 12
Eşti aici, Atara?

Cine îl sună pe Alex la ora asta? se întreabă furioasă, în timp ce telefonul lui bâzâie fără încetare lângă pat. Se pare că, din greşeală, a luat telefonul lui când a urcat la mansardă pe jumătate leşinată, neputând să-şi amintească nici la ce oră, nici cu ajutorul cui, iar acum se gândeşte ce e de făcut cu un telefon funcţional, al cărui proprietar s-a stins.

Ar trebui să-i respecte intimitatea, aşa cum a făcut în timpul vieţii lui, de cele mai multe ori, cel puţin? Nu, din câte se pare, deoarece întoarce telefonul, iar pe ecran citeşte cu surprindere numele fiicei ei. Ce vrea Abigail acum de la Alex? Nu-i stă în obicei să-l sune, de data asta chiar şi-a ales un moment total nepotrivit. Poate plănuiesc în secret o petrecere-surpriză pentru ziua ei de naştere, la sfârşitul verii? Ce drăguţ din partea lor, nu-i credea în stare de aşa ceva.

E deja ora două noaptea, iar ea nu are putere să vorbească, nici măcar cu Abigail. Îi va spune că adormise şi nu-i va povesti nimic despre cele întâmplate – veştile rele suferă amânare –, dar se pare că Abigail ştie deja şi îi strigă în ureche:

— Mămicule, tocmai mi-a spus Eden! Vai, mămicule, îmi pare atât de rău!

— Mămicule? De ce ai început să-mi zici aşa? Nu sunt chiar aşa de mică, se aude spunând pe un ton ciudat, iar fiica ei îi răspunde încet, ezitând:

— Ştii de ce, pentru că eşti harnică precum o buburuză mică.

Iar vocea Atarei spune din nou:

— Faci o confuzie, Guli, furnicile sunt harnice, nu buburuzele.

— Şi buburuzele nu sunt harnice? Eşti sigură? întreabă fiica ei, iar de data asta nu râde.

— Nu prea, din câte se pare, iar dovadă stă faptul că nu s-au inventat fabule despre ele. Ai găsit vreodată vreo fabulă despre buburuze? Ca „Greierele şi furnica“, de exemplu?

Dar apoi vocea ei se frânge deodată şi nu mai zice nimic, pentru că în spatele replicilor lor repetate stă acum o realitate complet diferită, pentru că Alex s-a oprit din respirat. Încă nu poate rosti cuvântul moarte, dar fiica ei

nu are nici o problemă în a-l spune, punându-i o mulţime de întrebări, cerându-i detalii, după cum le este obiceiul, întrebând-o despre ce s-a întâmplat în ultima lui zi de viaţă, despre ce s-a întâmplat din clipa în care el a pornit-o pe un alt drum.

Dar ce-ar fi de povestit? A urcat şi a coborât scara, i-a dat medicamentele şi i-a pregătit o limonadă. S-a aşezat lângă el, l-a dezmierdat, i-a curăţat voma. A vorbit cu el, i-a pus tot felul de întrebări, el i-a răspuns din când în când. A urcat şi a coborât din nou, l-a trezit iar pe Eden, a căutat termometrul, i-a adus apă, l-a îmbiat să mănânce, multă, foarte multă mişcare, şi apoi iar mişcare, şi în spatele tuturor acestor acţiuni s-a aflat o neglijenţă criminală.

Neglijenţa a fost cea care a dus la moartea lui, asta s-a întâmplat, iar dacă ar putea, Alex ar da-o în judecată, dar de vreme ce el nu poate s-o facă, atunci se dă ea în judecată pe sine, în ciuda faptului că fiica ei îi repetă şi o imploră:

— Chiar nu e vina ta! Cum ai fi putut să ştii tu, de vreme ce nici măcar doctorii nu şi-au dat seama în ce stare se află?! Eşti mereu atât de dură cu tine! oftează Abigail.

— Adevărul e că Hadas a ştiut, mi-a spus să-l duc la urgenţă.

— Dar el s-a opus, nici Eden n-a cooperat, ce ai fi putut să faci de una singură? întreabă fiica ei, iar Atara nu mai reuşeşte să-şi reţină lacrimile.

— Ce aş fi putut să fac? Exact contrariul a ceea ce am făcut! N-ar fi trebuit să renunţ în faţa lor, mereu m-am gândit la ei mult prea mult!

— Dar nu e cazul! protestează fiica ei Chiar n-ai ştiut! Te cunosc, dacă tu eşti sigură de ceva, nu renunţi la nimic, în faţa nimănui!

— Chiar n-am ştiut, bâiguie Atara, ştergându-şi ochii cu un colţ al cămăşii de noapte pe care nu-şi aminteşte când a îmbrăcat-o. Faptul că l-au trimis acasă de la urgenţă mi-a provocat confuzie, înţelegi? Păream isterică dacă mă întorceam cu el acolo, după ce tocmai fusese trimis acasă, iar el nu voia, ţi-am spus. Era îngrozitor de frig la camera de gardă.

Fiica ei reuşeşte cu greu să-şi reţină un hohot de râs:

— O, atât de tipic pentru Sunny al nostru, a preferat să moară decât să tremure de frig!

— Asta m-a indus în eroare, înţelegi? repetă Atara. Am crezut că, de vreme ce e aşa pornit din pricina aerului condiţionat, nu e chiar atât de bolnav. Se presupune că cineva care trage să moară nu-şi pierde vremea cu asemenea prostii, nu-i aşa?

— Sigur că da! spune fiica ei. Ai gândit cât se poate de bine, dar Alex avea o logică personală, ştiută numai de el însuşi. Şi care a fost cauza morţii, până la urmă?

— Se numeşte şoc septic, răspunde ea, şocată la rândul ei de lejeritatea cu care fiica ei asimilează informaţia. Este o reacţie a sistemului imunitar la prezenţa unei bacterii care invadează sistemul sangvin.

Iar în timp ce caută, aparent, mai multe informaţii, fiica ei remarcă:

— Din ce văd eu aici, nu e sigur că medicii ar fi putut reuşi să oprească asta cu câteva ore mai devreme, iar dacă şi-ar fi revenit totuşi, exista posibilitatea să rămână infirm. Nu îţi era de ajuns infirmitatea lui emoţională? Hai, mămicule, încetează să-ţi mai asumi responsabilitatea pentru deciziile lui Alex. Nu era copil mic şi era în deplinătatea facultăţilor mintale. I-ai propus să-l duci la spital, iar el n-a vrut. Ai făcut tot ce ai putut mai bine!

Dar în timp ce o ascultă pe fiica ei alinând-o cu dragoste şi căldură, aude mai ales lipsa ei de dragoste şi căldură faţă de Alex, absenţa suferinţei provocate de dispariţia bărbatului alături de care şi-a petrecut o bună parte din viaţă, şi simte pentru prima dată cum un hău se cască între ea şi fiica ei, şi poate tocmai de aceea cuvintele pline de sens ale lui Abigail nu reuşesc să o liniştească şi să-i ofere alinare.

Pentru că ea nu pare tristă şi nici nu încearcă să pretindă că-i va duce dorul sau că lumea ei ar fi văduvită de ceva. În vocea ei se simte chiar o notă de satisfacţie copilărească, iată că omul care i-a întors pe dos întreaga viaţă la vârsta de trei ani a dispărut în cele din urmă, iat-o câştigând în sfârşit această veche competiţie. Se simte zguduită de o furie neaşteptată, îndreptată spre fiica ei şi redirecţionată imediat către Alex, care îi trezeşte un şocant sentiment al eşecului, al eşecului familiei pe care au întemeiat-o împreună cu fiul lui, şi fiica ei, şi copilul lor comun, sentiment care devine de nesuportat în clipa în care fiica ei tatonează terenul cu graţie:

— E în regulă dacă nu vin la înmormântare, nu-i aşa, mămicule? Poimâine încep cursurile de vară. Îţi aminteşti că am decis să termin anul ăsta? Dacă n-o fac, e posibil să pierd bursa. Poate vii tu la mine după şiva? Mi se pare mai bine aşa.

— Uau, văd că deja te-ai gândit la toate, răbufneşte ea uluită, iar fiica ei se grăbeşte să-i spună:

— Nu, doar mă consult cu tine. Dacă e important pentru tine, atunci vin, m-am gândit doar că îţi va părea rău de bursă.

— Sigur că îmi pare rău, oftează Atara, de ce anume nu-mi pare mie rău vreodată? Dar ştii de ce îmi pare cel mai rău? Că nu am ajuns ieri la urgenţă! Nu le-aş fi permis să-l trimită acasă în starea în care se afla. De ce am simţit nevoia atât de presantă de a merge din nou la Rahel? Aş fi putut să mai aştept câteva zile, după ce am aşteptat o jumătate de an. Nu mai vreau să am niciodată de-a face cu ea. Acum îmi pare ca o regină a morţii.

— Ce ai cu ea acum? protestează fiica ei cu o iritare care nu-i stă în fire. Ce legătură au toate astea cu faptul că Alex era atât de încăpăţânat? Şi că medicii s-au înşelat? De ce crezi că lucrurile ar fi stat altfel, dacă ai fi ajuns mai devreme? Cum anume îţi închipui că ai fi putut cere mai multe investigaţii, când Alex s-a grăbit să plece acasă? Şi tu te-ai fi lăsat convinsă că poate fi trimis acasă!

Atara e încă o dată uimită de noua iritare din vocea fiicei ei, dar poate că nu e tocmai nouă, ci e doar prima dată când o observă, fiindcă Alex s-a plâns nu o singură dată:

— Fiicei tale nu-i pasă de mine. Când am nevoie de ceva de la ea, o dată pe an, n-are niciodată timp, ba chiar îi face plăcere să mă refuze.

Dar Atara se grăbea mereu să-i răspundă:

— În schimb, fiul tău e foarte fericit să ajute. Când te-a sunat oare ultima dată?

În clipa asta îşi aminteşte de el şi strigă:

— Trebuie să-l anunţăm pe Yoav! Bietul de el, va fi terminat!

— Calmează-te, şi dacă va reuşi să-i dea cineva de urmă, va fi aşa de drogat, încât nu va pricepe o iotă din ce i se spune, răspunde fiica ei pe un ton sec. Unde e acum, în Columbia?

— Şi eu sunt ca drogată acum, după cele două calmante pe care mi le-a dat Hadas, zice ea oftând. Nu vreau să mă gândesc la ce va urma după asta.

— După asta mai iei o pastilă, nu e cazul să le numeri, zice Abigail. Vei fi bine, n-am nici o îndoială în privinţa asta, poate cu timpul te vei simţi chiar uşurată. Vei fi liberă, vei avea timp pentru tine. Poate chiar vei întâlni o dragoste nouă, de ce nu? Dar fără fraţi vitregi de data asta, dacă se poate.

În clipa în care aude aceste cuvinte venind din cealaltă parte a hăului dintre ele, îşi dă seama cu uimire cât de bine a reuşit în toţi aceşti ani, fără să-şi dea seama de asta, să-şi ascundă iubirea faţă de Alex, ca şi cum ar fi fost vorba în continuare de o dragoste interzisă, prin urmare pare că Abigail nu poate percepe dimensiunea pierderii ei. Şi poate că, în cea mai mare parte a timpului, a ascuns această iubire chiar şi de ea însăşi, mai ales în

prezenţa fiului lui şi a fiicei ei, pentru că fiecare din cei doi copii îl întrupa pe părintele trădat prin infinite gesturi şi trăsături, aşa încât avea sentimentul că trădarea continuă, zi după zi, chiar sub ochii celor trădaţi, aşa încât se simţea mai relaxată când ei doi nu se aflau prin preajmă sau când era însoţită de fiul lor comun. Dar în clipa asta preferă să continue conversaţia cu fiica ei, care în mod limpede nu jeleşte, decât să facă din nou faţă suferinţei fiului lor comun, care împărtăşeşte cu ea vinovăţia, durerea şi furia, aşa că spune:

— Of, Gulliver, ce şoc!

— Septic, zice fiica ei.

— Sunt văduvă, înţelegi ce înseamnă asta? murmură ea, venindu-i greu să încheie această conversaţie pe care nu a dorit-o, iar fiica ei spune pe un ton ironic:

— Uau! Ai epuizat deja toate statutele posibile! Necăsătorită, căsătorită, divorţată, văduvă, ce altceva a mai rămas?

— Nimic, din câte se pare, bâiguie ea.

Dar fiica ei adaugă pe un ton mieros:

— Tu eşti mămicul meu, asta rămâne.

Dar de data asta nu întreabă de ce îmi spui aşa, şi nici nu încearcă să însufleţească discuţia, prima ei conversaţie în calitate de văduvă, în prima ei noapte în calitate de văduvă, după prima ei dimineaţă în calitate de văduvă, când tot ce i se întâmplă acum e pentru prima dată.

Se desparte de fiica ei cu inima grea, simte liniştea artificială indusă chimic de pastile lipindu-i membrele de trup şi făcându-i gândurile să se risipească, praf în vânt. E atât de obosită, are impresia că în curând va cădea într-un somn profund, etern. Oare la fel s-a simţit şi el în urmă cu numai câteva ore? Trebuie să coboare la Eden, să vadă în ce stare se află, dar nu-şi simte picioarele. Picioarele-i de văduvă nu răspund, ca şi cum ar fi fost unse cu un lipici cald, care s-a întărit, imobilizându-i tot corpul, din cap până-n picioare. Oare aşa cere legea văduvelor în partea asta de lume? În India sunt arse, în timp ce aici sunt lipite de vii de patul conjugal? Preferă această ultimă variantă, chiar dacă nimeni nu i-a cerut părerea. Posibilitatea de a alege i-a fost interzisă din momentul în care a ales greşit, din momentul în care a ales să-şi continue călătoria, în loc să se întoarcă la ei, iar de acum înainte nu va mai avea dreptul să aleagă niciodată.

Cea mai mare parte a corpului ei e adormită, dar urechile pot încă percepe zgomot de paşi pe scară, de foarte multă vreme o tot ruga Alex să

înlocuiască treptele de lemn care s-au deplasat de la locul lor, dar ea l-a refuzat de fiecare dată. N-avem bani acum, îl mustra ea, şi varsă cuvintele în găleata vinovăţiei şi a condamnării, dar de data asta, când va intra în cameră, îi va promite că se va ocupa de asta mâine la prima oră.

— Voi repara totul, Sunny, murmură ea în timp ce el intră în cameră şi îi şopteşte:

— Eşti trează, mamă?

Până când îi va mai confunda în felul ăsta? se întreabă ea, cutremurându-se; poate până când va accepta că pe Alex nu-l va mai vedea niciodată.

Cine ştie de cât timp e nevoie să asume aşa ceva, poate o lună, poate un an, poate o eternitate. Nu cunoaşte îndeaproape nici o văduvă şi nu are pe cine să întrebe, însă fiecare femeie face faţă în modul ei, în orice caz, pierderea ei păleşte în faţa pierderii singurului lor fiu comun, care nu-şi va mai vedea niciodată tatăl nici în ziua nunţii, nici în ziua în care va deveni el însuşi tată. Singurul lor fiu, care se prăbuşeşte acum pe pat, lângă ea, cu pieptul gol şi îmbrăcat într-o pereche de pantaloni scurţi, culcat pe burtă, cu respiraţia întretăiată.

— Ce vei repara, mamă, despre ce vorbeşti? urlă el cu faţa lipită de saltea, în timp ce o loveşte cu pumnii strânşi. Ar fi trebuit să te las să-l duci la urgenţă! Poate mai era o şansă să-l salveze!

Atara se ridică imediat în şezut, se sprijină de perete şi face un efort să se trezească, deşi îşi simte capul greu, mădularele îi sunt nesigure, iar cuvintele i se încâlcesc în gât.

— Ascultă-mă, Eden, zice ea pe un ton strident, din pricina efortului. Doar eu şi tata suntem responsabili de această decizie! Nu are nici o legătură cu tine! Tata s-a opus, iar eu n-am vrut să-l forţez, n-are nici o legătură cu tine.

Vocea i se frânge, dar continuă.

— Îl cunoşti bine pe tata, ştii cât de încăpăţânat e.

Nu poate spune l-ai cunoscut, nu poate spune era, cuvântul o sufocă, era, era, era, strigă ciorile cu glas metalic din coroanele copacilor.

— Dacă aş fi fost eu însumi convins, l-aş fi convins şi pe el, mugeşte Eden cu faţa îngropată în perna ei, în timp ce ea îşi sprijină capul pe perna lui Alex. Părea că se simte mai bine de dimineaţă, mai mult obosit. Am vrut să cobor mai devreme, dar eram terminat de oboseală. Credeam că-şi revine!

Atara întinde o mână spre umărul lui mare şi scuturat de spasme, încercând să-şi găsească vocea. Mereu i-a fost greu să fie autoritară în faţa copiilor ei, deşi în faţa lui Alex sau a contractorilor cu care lucra nu avea nici o problemă în privinţa asta.

— Ascultă-mă bine, îi vorbeşte ea, aşa cum ar face-o Hadas, încă puţin şi va ridica şi arătătorul spre el. Nu-ţi permit să te învinovăţeşti! Cum ai fi putut să ştii că până şi medicii se înşelau? Chiar dacă l-am fi dus la urgenţă, cine ştie dacă ar mai fi putut să-l salveze şi cu ce costuri. N-a vrut să se lase internat. Crede-mă, Eden, sunt sigură că tata a ales asta, îi spune pe un ton rugător, trebuie să-i respectăm alegerea.

— Dar el nu ştia că e pe moarte, aşa că despre ce alegere vorbeşti? protestează Eden, dar ea detectează în vocea lui o urmă de uşurare, prin urmare continuă imediat:

— Ştia că vrea să rămână acasă, chiar dacă n-a înţeles pe deplin ce însemna asta. Nu putem înţelege pe deplin nici o alegere pe care o facem.

Oare îi va mărturisi despre propria alegere, şi anume aceea de a-şi continua drumul, în ciuda faptului că-i promisese că se va întoarce? N-are acum puterea s-o facă şi se teme de reacţia lui. Dar este oare un gest necesar, şi pentru cine anume?

— La început s-a simţit chiar bine acolo, până când i s-a făcut frig, s-a bucurat de toată atenţia pe care a primit-o, zice Eden, întorcându-se pe spate şi acoperindu-şi faţa cu braţul, iar ea se îndepărtează puţin, apropierea acestui trup la care a avut la un moment dat acces necondiţionat o tulbură.

Mirosul dulce de pin al pielii lui, amestecat cu mirosul transpiraţiei sărate, bărbăteşti – iar Atara trage pătura şi îşi acoperă picioarele goale.

— Şi atunci de ce nu i-au dat o pătură?

— I-au dat câte pături a vrut, dar bătălia fusese deja pierdută, spune Eden, îi era de ajuns şi voia să plece acasă, nici nu-l interesa care e diagnosticul. Imaginează-ţi că a cerut să stea de vorbă cu directorul, de parcă ar fi fost la hotel!

Începe brusc să chicotească, iar ea i se alătură, după care râsetele se opresc deodată, iar Eden spune uimit:

— El era el, înţelegi? N-a încetat niciodată să fie el însuşi. Şi nimeni de acolo nu s-a gândit că e pe moarte!

— Sigur că da, tocmai asta m-a indus şi pe mine în eroare! zice ea, oftând. Poate chiar asta a şi intenţionat. Tata n-a vrut să se schimbe, crede-mă, am încercat!

Atara se acoperă până la gât cu pătura groasă, şi ei îi e deodată frig şi se simte atât de obosită, încât îi vine greu să-şi mişte buzele, poate că doarme şi are un coşmar îngrozitor, Alex nu mai e, Eden se îneacă în beznă, prins într-o plasă de pescuit, dar în clipa asta o trezeşte întrebarea lui:

— Care a fost ultimul lucru pe care ţi l-a spus?

— Mi-a spus lucruri frumoase, îşi aminteşte ea cu ochii închişi şi cu un zâmbet tâmp pe buzele uscate. Mi-a spus că-l îngrijesc bine, că simte că-l iubesc. Părea fericit. Îmi închipuiam că-şi revine…

Dar Eden o întrerupe, nerăbdător:

— Nu, ce ţi-a spus despre mine?

Atara îi răspunde cu greu:

— A spus că vrea să te vadă, că are un răspuns pentru tine, un răspuns la o întrebare pe care i-ai pus-o în timp ce eraţi la urgenţă.

— Oare la ce se referea? întreabă el, ridicându-se în picioare şi plimbându-se prin întunericul din cameră. Nu-mi aduc aminte să-l fi întrebat nimic, în afară de cum se simte, dacă are nevoie de ceva şi alte lucruri de felul ăsta, nimicuri.

Atara îi priveşte silueta mişcându-se dintr-un capăt în altul al camerei, asemenea unui animal în cuşcă, pe fundalul nopţii de un albastru închis. De mult n-au mai avut o discuţie atât de lungă şi de intimă, de parcă s-ar fi întors în adolescenţa lui, când încă îi povestea despre primele lui iubiri, când se consulta cu ea în legătură cu interpretarea diverselor semnale şi despre cum să acţioneze. De multă vreme nu l-a mai auzit vorbind astfel despre sine, ca şi cum s-ar fi descotorosit dintr-odată de discursul militar, limitat şi monoton.

— Atunci cu siguranţă a fost ceva lipsit de importanţă, zice ea. Poate că voia pur şi simplu să te vadă. Nu te mai gândi la asta, Eden, a fost destul de confuz în ultimele clipe, probabil nu mai era conectat la realitate.

— Cum să nu mă mai gândesc? Au fost ultimele lui cuvinte! Trebuie să înţeleg ce a vrut să spună! zice fiul ei, ridicând vocea şi întorcându-se spre ea, moment în care se loveşte cu capul de tavanul înclinat şi scuipă o înjurătură.

— O, fii atent, zice ea, şi tata se lovea mereu la cap în locul ăsta. Dacă nu l-ai întrebat nimic, înseamnă că nu se referea la nimic. Voia să te vadă, să-ţi arate că se gândeşte la tine şi că te iubeşte.

Eden îşi prinde capul în mâini, în timp ce se aşază pe marginea patului, aplecat de spate şi zguduit de suspine. Oare lovitura asta îl face să sufere

atât de mult?

— Clipele alea în care am încercat să-l fac să respire, mamă? zice el, suspinând. Ce îngrozitor! El mi-a dat viaţă, iar eu n-am reuşit să-l readuc la viaţă.

Ea îi mângâie spinarea, simţindu-şi mâna grea.

— Ai făcut tot ce ai putut, fiul meu, ai fost un fiu minunat. Tata era atât de mândru de tine. Chiar şi ieri, imediat după ce am ajuns, mi-a povestit cât de bine a fost tratat mulţumită ţie.

— Exagera, ca de obicei, bâiguie Eden, îndreptându-şi încet spinarea, era acolo o asistentă superbă, iar el m-a tot pistonat, zicând că ar trebui să-i cer numărul de telefon, fiindcă, dacă n-o fac, i-l cere el în locul meu. N-are nici o limită, adaugă el cu o expresie iertătoare. Habar n-are în ce loc trăieşte, nu mai merge aşa, ca pe vremuri.

Ea continuă să-i mângâie spinarea în tăcere, nu-l va corecta, nu-i va pune cuvintele la timpul trecut, nu avea limite, habar n-avea în ce loc trăia, pentru că acum nu mai trăieşte, cine ştie în ce loc nu trăieşte, ce fel de limită a traversat.

Eden se linişteşte în cele din urmă, suspinele amuţesc, apoi se întinde pe o parte pe pat, cu spatele la ea şi cu genunchii adunaţi, ghemuit în poziţie fetală, iar ea se îndepărtează de el, refugiindu-se în capătul opus al patului, după care îi întoarce spatele şi rămâne îngheţată pe-o parte, cu ochii larg deschişi, de teamă să nu-l trezească. Dinspre uşa de la intrare se aud voci înfundate, un telefon sună, cineva iese sau intră, casa are o viaţă a ei proprie, dar ei doi nu fac pare din ea în noaptea asta, pentru că fiul ei, rămas orfan de tată în urmă cu câteva ore, a reuşit în sfârşit să adoarmă, iar ea îi va veghea somnul, aceasta e singura ei misiune acum, şi de data asta nu va da greş.

Cu o satisfacţie adormită, ascultă respiraţia fiului ei, ca şi cum ar fi încă un băieţel de şcoală ai cărui ochi se închid în sfârşit, după ore întregi de stat culcat pe pat. Când era copil, îi era greu să adoarmă, iar ea se întindea lângă el şi îi citea o poveste, apoi încă una, un capitol, apoi încă unul, străduindu-se să-l rostogolească în braţele somnului. Ştia că Alex o aştepta la parter, să ia masa împreună, ştia că o să se plângă din nou:

— Cât timp îţi ia să-l culci? Mâncarea s-a răcit deja, s-a dus toată seara!

Îi plăcea ora asta de intimitate, pe care ea o transforma în două ore, când fiul ei se cuibărea în braţele ei, vorbindu-i cu vocea lui dulce. Nu-i pasă că mâncarea se răceşte, că Alex însuşi e deja rece, apropierea copilului trezeşte

înăuntrul ei o căldură delicată şi de nezdruncinat. Oare din pricina asta nu reuşea să adoarmă, pentru că răspundea de fapt nevoilor ei ascunse?

Acum însă, în timp ce stă întinsă pe o parte, cu capul greu ca o piatră, sprijinit de perna lui Alex, ochii i se umplu de lacrimi în clipa în care îşi dă seama că încă de atunci, cu mult timp înainte de ziua de ieri, a ales greşit seară după seară, când i-a preferat pe copii în defavoarea lui, convinsă, din cine ştie ce motiv, că timpul pe care îl are de petrecut alături de ei este mai scurt decât cel pe care îl are alături de Alex, pentru că ei vor creşte şi vor pleca, pe când el va rămâne pentru totdeauna.

Dar tocmai acum, după ce ei au crescut, a plecat şi el brusc. Oare s-a săturat să aştepte? Nu-l va mai găsi niciodată aşteptând-o aşezat la masă, cu monologurile lui înflăcărate, care o amuză încă din când în când, cu idei despre articole, din care cea mai mare parte vor rămâne nescrise, cu întrebări terminate în semne de exclamaţie. N-o va mai aştepta nimeni la parter, la masa de seară, nimănui nu-i va mai păsa dacă mănâncă mâncare caldă sau rece, sau dacă nu va mai mânca niciodată.

Oare el îi vedea acum, de undeva de sus? Stau amândoi întinşi, departe unul de altul, atât cât le permite patul de două persoane, ghemuiţi spate în spate, ca doi fetuşi. Deoarece pentru o clipă are impresia că e încă prezent, că se află undeva în apropiere, păşind tiptil, asemenea unei pisici pe ţigle, iar dacă se va obişnui cu noua dimensiune a prezenţei lui, poate va rămâne alături de ea, va deveni o parte din ea, într-un mod mult mai profund decât pe vremea când trăia.

Aproape adoarme, dar vaietul unui şacal îi dă deodată fiori. Ce bine ar fi să poată amuţi şacalii şi câinii, greierii şi ciorile. Somnul fiului ei e cel mai important pentru ea în momentul acesta, respiraţia lui este singurul sunet pe care vrea să-l audă. Pe vremea când era mic, avea obiceiul de a-i propune să respire împreună în acelaşi ritm, pentru că îi era greu să adoarmă, zece respiraţii, douăzeci, ajungeau uneori până la două sute, iar acum Atara e cea care încearcă să-şi sincronizeze respiraţia cu a lui, poate în felul ăsta va reuşi să adoarmă, dar gândul la somn o oripilează deodată, şi mai ales gândul la trezire. Oare îşi va aminti? Pentru că, dacă va uita şi va fi apoi nevoită să-şi aducă aminte, el va muri din nou, iar şocul se va dubla în interiorul ei, apoi în ziua următoare se va tripla, iar dezastrul va continua să capete proporţii din ce în ce mai mari. Măcar dacă va dormi pentru totdeauna, sau va rămâne trează pentru totdeauna, pentru că aceste fluctuaţii de conştiinţă nu-i fac deloc bine acum.

Se ridică cu greu şi-şi târăşte picioarele până la baie, aşezându-se pe vasul de toaletă. Mădularele îi sunt grele şi ţepene, ca şi cum ar fi făcute din fier, nici când a fost însărcinată nu s-a simţit atât de grea. Nu e sigură că va reuşi să se ridice de pe toaletă, şi poate că nici nu vrea s-o facă, pentru că îi place aici, în cămăruţa asta închisă, care păstrează încă mirosul vieţii lor comune, esenţa intimităţii lor. Şamponul lui lângă şamponul ei, periuţele de dinţi, prosopul lui lângă prosopul ei, aşa încât preferă să rămână aici pentru următoarele câteva zile. Toţi aceia care vor dori să-i transmită condoleanţe sunt invitaţi să urce aici şi să-i strângă mâna cu emoţie, în timp ce ea va sta aşezată pe vasul de toaletă, oricum îndoliaţii nu trebuie să se clintească din loc.

Trage de prosopul lui şi îşi îngroapă faţa în el, mirosul familiar îi umple nările, o urmă de transpiraţie amăruie, cu parfum de migdale, săpun cu aromă de lămâie. Cum e posibil aşa ceva? Nu mai târziu de ieri sau alaltăieri a ieşit din duş înfăşurat în prosopul ăsta, cu părul pieptănat pe spate, după care s-a urcat gol în pat şi şi-a înfăşurat braţele în jurul ei, iar acum nu mai e în viaţă. Cum e posibil aşa ceva? Şi cum se transformă brusc lucrurile într-un amestec vâscos, ca şi cum încă de atunci, din clipa în care şi-a încolăcit braţele în jurul ei, ar fi fost deja mort, nu mai puţin decât era în urmă cu doar câteva ore, când a încercat cu disperare să-l trezească, înnebunită de vinovăţie şi de părere de rău, şi plânge tăcută, cu faţa ascunsă în prosop, până când ochii i se închid, iar capul îi cade în faţă.

Aşa o va găsi fiul ei dimineaţa, după care va închide imediat uşa stânjenit, iar în clipa în care ea îi va vedea faţa, va simţi cum îşi adună întreaga forţă interioară, şi poate că ăsta e motivul pentru care oamenii aduc pe lume copii, fiindcă altfel nimic nu-i va împiedica să se prăbuşească şi să se facă ţăndări. Ea e mămicul, după cum i-a amintit fiica ei, şi trebuie să aibă grijă de copilul acesta care ieri, dacă ieri a fost, sau astăzi, sau mâine, avea deschis pe monitor un text îngrijorător, care poate că a speriat-o atât de tare, încât n-a mai putut percepe corect starea lui Alex, făcând-o să fie prea preocupată de catastrofa greşită, de omul greşit, iar prin asta n-a făcut decât să provoace un dezastru ireparabil şi să-l pună într-un pericol înzecit.

Şi încă nu ştie nici măcar dacă lucrurile pe care le-a văzut au vreun sens sau prin ce a trecut fiul ei în ultima vreme. Avea de gând să stea de vorbă cu comandantul lui după ce Alex îşi revenea, însă Alex nu şi-a mai revenit, aşa încât acum se poate concentra doar asupra lui, îşi poate aduna toate puterile şi le poate pune doar în slujba lui, prin urmare se ridică cu greu, ţinându-se

de chiuvetă. Cum de a adormit tocmai aici, pe vasul de toaletă, nu i s-a mai întâmplat niciodată aşa ceva, iar acum o doare spatele, ceafa îi e înţepenită şi simte un nod în gât.

Bea apă călduţă de la robinet şi se spală pe faţă. Abigail nu va veni, îşi aminteşte, cu apa şiroindu-i prin păr, şi nu va fi alături de ea în săptămâna de doliu, cum nu va fi nici alături de Eden. Culegi ce-ai semănat, draga mea mamă, îşi spune, şi n-a fost o sămânţă chiar atât de rea, există seminţe mult mai rele pe lume, şi, cu toate astea, azi tu nu culegi nimic, nu eu, pentru că tu eşti cea care a ales. Pentru că nu te-ai gândit la mine când ai ales să-mi spulberi mica şi confortabila mea lume, aşa că acum aleg să-mi ţin departe de tine mica şi confortabila lume pe care mi-am clădit-o de una singură.

În timp ce se spală pe dinţi îşi vede în oglindă faţa cenuşie şi amară, apoi îşi prinde părul la spate, ca o văduvă. Are pleoapele umflate, obrajii supţi, colţurile buzelor căzute, ochii injectaţi. Cât de mult seamănă dintr-odată cu tatăl ei, ca şi cum s-ar fi predat brusc în faţa acelei părţi din el care locuia înăuntrul ei, apoi îşi aminteşte din nou cu câtă bucurie a întâmpinat-o atunci când l-a vizitat pentru ultima oară:

— Tu eşti, Rahel? Ai ajuns în cele din urmă, te-am aşteptat toată viaţa!

Cât de blândă era vocea lui, nu l-a auzit niciodată vorbind astfel cu cineva. Poate că tocmai din cauza asta s-a hotărât s-o caute, fermecată de blândeţea aceea pe care n-o mai cunoscuse până atunci, mişcată de acel tată pe care nu-l mai cunoscuse până atunci.

Îşi şterge încă o dată faţa, încearcă să-şi adune puterile în timp ce se întoarce la fiul ei, cu umerii încă aplecaţi, şi îl găseşte stând în picioare în faţa ferestrei, observând prima lui dimineaţă fără tată.

— E încă teribil de devreme, nu vrei să mai dormi puţin? îi sugerează ea. Nu vom avea parte de prea multă linişte în zilele care urmează.

Dar el se întoarce spre ea cu o privire vigilentă şi sumbră.

— Nu pot să dorm, murmură furios. Unde e tata acum? Vreau să-l văd.

— Să-l vezi? Fizic, vrei să spui? se sperie ea, încercând să-şi mişte gâtul înţepenit dintr-o parte în alta, iar el răspunde:

— Sigur că da, cadavrul unde e?

— Chiar nu ştiu, şopteşte ea, Nici nu ştiu dacă avem acces acolo. De ce vrei să faci asta?

— Trebuie să-i mai văd o dată faţa, spune el, clipind des, aşa cum făcea pe vremea când era copil, pentru a-şi împiedica lacrimile. Avea pe chip o

expresie de blândeţe pe care n-am mai văzut-o niciodată şi nu-mi iese din cap.

Atara se cutremură, pe vremea când era mic, se întâmpla adesea să-i citească gândurile sau să le gândească pur şi simplu chiar el. Cât de mult îi seamănă încă, cât de departe ar trebui să fugă, pentru a scăpa de asemănarea dintre ei?

— Tocmai mă gândeam şi eu la asta, zice ea, privind cu ostilitate spre dimineaţa de un senin sclipitor. O să-l poţi vedea mâine, înainte de înmormântare. Abigail nu vine, spune repede, altfel riscă să piardă bursa, dar pare că pe el asta nu-l afectează atât de mult.

— Din punctul meu de vedere, poate să nu vină nimeni, spune el. Scrie în necrolog să se evite vizitele de condoleanţe.

— Nu sunt sigură că asta şi-ar fi dorit tata, zice ea, ezitând.

— Sigur că asta şi-ar fi dorit! insistă fiul ei pe un ton febril, după care începe să se plimbe din nou prin cameră. Tata ura să aibă prea mulţi oameni în casă! Cu greu reuşea să se prefacă atunci când aduceam prieteni acasă, mereu te certai cu el din cauza asta, ai uitat?

— Dar acum e vorba despre oameni care vin să-i cinstească memoria, spune ea, o categorie cu totul aparte, mai ales că nu e nevoit să-i vadă. Vai de mine, nu l-am anunţat încă pe Yoav! îşi aminteşte din nou.

— E în regulă, spune Eden, am vorbit azi-noapte cu mama lui.

— Ce a zis? întreabă Atara, oprindu-se pentru a se gândi la conversaţia interesantă pe care reuşesc s-o aibă, în dimineaţa aceasta, orfanul şi văduva.

Cum de nu ţipă, nu-şi smulg părul din cap şi nu se tăvălesc pe jos?

El răspunde răstit:

— Ce ar putea să zică? A fost şocată.

— E vreo şansă ca el să ajungă? întreabă ea, simţind o nevoie bruscă de a-l vedea pe Yoav împărtăşind cu el şocul şi durerea, dar Eden spune:

— Nu cred. Mama lui nu ştia dacă îi va putea da de urmă, pentru că e plecat din nou în nu ştiu ce junglă.

Furia ei creşte iar, copiii îi pedepsesc din nou, outsiderii. Se răzbună pe ea şi pe Eden al ei, singurul copil din familie ai cărui părinţi nu au divorţat. Le-a stârnit gelozia prin faptul că lui nu i s-a făcut nici o nedreptate. Nici unul din fraţii lui nu va veni, va recita singur kadiş-ul la mormântul tatălui său.

Cuvintele negre, ritualice se apropie de ea asemenea unor păsări de pradă, kadiş, înmormântare, necrolog, şiva, ce legătură are ea cu toate

astea? Nu e pregătită pentru aşa ceva, nu i se potrivesc câtuşi de puţin acum. Încă e supărată pe el, pentru că n-a aşteptat-o să vadă împreună filmul iranian, că a umplut prea tare maşina de spălat şi că vasele au rămas murdare. Încă vrea să-i povestească despre tatăl ei şi despre ce a văzut pe computerul lui Eden. Nu e posibil să dispară aşa, fără să-şi ia măcar rămas-bun, lăsând în urmă atât de multe lucruri nerezolvate, pulsând de viaţă.

Nu, cu siguranţă nu e pregătită pentru aşa ceva. E extenuată şi furioasă şi nu are suficientă putere să întâlnească oameni. Vrea să se întoarcă în pat şi să se ascundă de toată lumea, să nu răspundă la apeluri şi să nu deschidă uşa, aşa cum au făcut după ce s-a născut Eden, sătui de agitaţia stârnită de urări. Dar, din câte se pare, cei care transmit condoleanţe sunt mai încăpăţânaţi decât cei care fac urări, şi nici nu au ce să lase pe prag – cadouri împachetate în hârtii colorate, însoţite de felicitări, aşa cum găseau atunci în faţa uşii –, pentru că aude soneria bâzâind iar şi iar, şi mobilul ei sunând la parter, iar în cele din urmă aude cum se deschide uşa pe care n-a mai încuiat-o nimeni.

— Eu mă duc în camera mea, zice Eden, n-am chef să văd pe nimeni.

— Sigur, dragul meu, se grăbeşte ea să spună, du-te şi dormi.

Dar pentru o secundă simte un fel de dulce anticipare, a ajuns Abigail! Exact ca în dimineaţa aceea, în urmă cu un an, când s-a grăbit s-o consoleze după moartea tatălui ei, când l-a dat jos din pat pe Alex, ca s-o poată îmbrăţişa, şi, cu speranţele risipindu-se, ascultă scârţâitul treptelor. Imposibil, şi dacă şi-ar fi dorit foarte mult, tot n-ar fi avut cum să ajungă în dimineaţa asta, dar nu-şi doreşte.

— Eşti aici, Atara? strigă sora ei.

Din clipa aceea va fi prizonieră în mâinile unui grup din ce în ce mai mare de prieteni şi rude, care cu siguranţă îi vor doar binele şi îi împărtăşesc durerea, motiv pentru care s-au şi grăbit să fie alături de ea, dar a căror prezenţă o tulbură atât de tare, încât are impresia că, dacă ar pleca deodată cu toţii, întreaga situaţie ar fi cu totul alta, dacă i-ar permite măcar o secundă de linişte.

O trec unul în braţele celuilalt, şi fiecare pereche de mâini o învârte într-o spirală care duce spre cer, până când o cuprinde o ameţeală care o face să nu mai discearnă care gură aparţine cui şi care pereche de ochi aparţine cărei persoane, a cui e vocea aceasta şi al cui e acest parfum, ca într-un joc de copii, în care sărbătoritul are ochii legaţi cu o batistă şi trebuie să-şi dea seama cine stă în faţa lui nemişcat, însă ei îi e greu să o facă, în ciuda

faptului că ei vorbesc cu voce tare, iar ochii ei sunt larg deschişi. Buzele surorii ei sunt sub nasul Raniei, fruntea cumnatului ei e sub părul lui Amir, într-o noapte vâscoasă şi deprimantă, în care mădularele şi trăsăturile feţelor reflectă încontinuu dimensiunea dezastrului ei.

Tremurând pe picioare, se prăbuşeşte pe canapeaua tare pe care murea Alex al ei în urmă cu mai puţin de o zi. Da, ăsta e cuvântul, el murea, iar ea nu şi-a dat seama, şi chiar şi după ce a murit n-a fost convinsă, ca şi cum regulile jocurilor din cuplu ar fi mai presus de legile firii. Dar nu se va gândi la asta acum, nu se va gândi la nimic, doar pe Eden îl va căuta cu ochii ei pe jumătate uzi. Iată-l stând la masă împreună cu verişorul lui, mai mare decât el, îmbrăcat într-un tricou negru, mâncând cu poftă dintr-un humus adus de cineva. Bucătăria aproape goală noaptea trecută s-a umplut ca prin minune de mâncare; oale şi tigăi necunoscute stau aşezate pe aragaz. Mâncărurile ajung şi la ea şi încearcă să se prefacă doar că mănâncă, deşi toată lumea o îndeamnă să termine tot din farfurie, ca şi cum ar fi încă o fetiţă care trebuie să crească.

Dar unde e Eden? Doar o clipă şi-a luat ochii de la el, şi iată că a dispărut fără urmă. Oare să-i roage să-l cheme, să trimită pe cineva după el? Trebuie să preîntâmpine o nouă catastrofă, după ce a eşuat în a o împiedica pe aceasta. Trebuie să ţină la distanţă toate fusurile din regat, pentru ca degetul frumosului prinţ să nu fie străpuns, iar blestemul să se împlinească. Oare foştii lor soţi trădaţi i-au blestemat cu adevărat? Pe vremea când era însărcinată cu Eden se gândea îngrozită la asta din când în când, oare vor fi pedepsiţi? Dar amândoi sunt aici acum, foştii lor soţi, oferindu-se să ajute şi nepurtându-le ranchiună, tunsoarea bob a lui Judy pe capul lui Doron, ochii lui Abigail pe chipul lui, apoi îşi aminteşte din nou, ea nu vine.

Aparatul de aer condiţionat răceşte aerul din cameră, iar ea tremură şi se acoperă cu plapuma pe care i-a adus-o lui Alex noaptea trecută din camera lui Yoav. Dimineaţa nu le-a permis să-l pornească, dar spre prânz căldura a devenit insuportabilă, iar pe Alex nu-l mai deranjează acum, şi oricum se dovedeşte că s-a temut în zadar, pentru că iată-l pe cumnatul ei zicând, în stilul lui de fanfaron, ca şi cum ar mai avea acum vreo relevanţă, că nu avem de ce să ne temem de aparatele de aer condiţionat, nu provoacă nici un fel de boală, nici măcar o simplă viroză.

E incredibil ce se întâmplă aici, aşază farfuria goală pe masa de sticlă şi se acoperă cu pătura până la bărbie. Este ostatica cumnatului ei supărător şi a surorii ei dominatoare, şi a tuturor oaspeţilor neinvitaţi, iar Alex nu e aici

cu ea, să împartă povara sau măcar să ridice o barieră între ea şi ei, să impună limite într-o manieră pe care el o numea autentică, iar ea, agresivă, dar acum înţelege că, dacă nu va dezvolta ea însăşi un astfel de comportament, va fi o pradă uşoară pentru ei toţi. Poate că totuşi, în felul lui, a avut grijă de ea, uneori împotriva voinţei ei, iar acum nu mai e.

Pentru că, în mijlocul gălăgiei şi agitaţiei din casă, Atara simte cât e de goală de fapt, pentru că Alex nu e aici, pentru că, după ce oaspeţii vor pleca în cele din urmă, nu-i vor putea bârfi în timp ce spală vasele împreună şi se înţeapă unul pe celălalt, mai ales ea pe el, ca să fim cinstiţi. Pentru că el ar spune, ce idiot e cumnatul tău, iar ea, în loc să-i dea dreptate, s-ar grăbi să remarce, dar e un soţ minunat, câştigă o căruţă de bani şi face totul în casă, şi, chiar dacă nu ar adăuga, spre deosebire de tine, care nu faci nici una, nici alta, el s-ar strâmba, desigur, iar cu prima ocazie ar spune, eşti atât de drăguţă cu toţi musafirii, numai faţă de mine eşti ostilă! Mie îmi rezervi toată agresivitatea!

Poate că avea dreptate, pentru că acum, în absenţa lui, o înfurie atât de tare cu toţii, îi iau casa cu asalt şi se simt îndreptăţiţi s-o facă, se fâţâie în jurul ei cu mutrele lor inexpresive, ca şi cum în vieţile lor n-ar fi survenit niciodată vreo schimbare. Până şi Rania e o povară, pentru că ea a îndemnat-o să-şi continue călătoria, nici nu s-a gândit la consecinţe, şi chiar dacă ştie că intenţiile ei au fost bune, tot nu o poate privi în ochi, asta pe lângă faptul că deodată stă strâns lipită de soţul ei, nu se îndepărtează de el nici o clipă, iar el o strânge în braţe în timp ce ea îşi şterge lacrimile, de parcă ar fi vorba despre pierderea lor. Ce anume jelesc? Jelesc copilul la care au renunţat dintr-o prostie, supunându-se orbeşte unei religii întunecate? Are impresia că fiecare om de aici profită de această ocazie pentru a jeli ceva, fiecare încearcă să tragă o învăţătură din dezastrul lor, dar Alex nu va lipsi nimănui cu adevărat, exceptându-i pe ea şi pe fiul ei, pe fiul lui, desigur, şi pe mama lui Yoav, care îi este acum mai aproape decât prietena ei cea mai bună, aşa că se ridică şi o îmbrăţişează, mulţumindu-i pentru faptul că a venit.

Iată că a sosit ziua iertării, mai devreme decât se aştepta, mai târziu decât ar fi dorit. Se pare că abia după moartea trădătorului poate fi iertată trădarea, iar păcatele pot fi aruncate în groapă. Spre deosebire de Doron, care s-a recăsătorit şi şi-a întemeiat o nouă familie, revenindu-şi repede după lovitura primită, soţia lui Alex a rămas singură în toţi aceşti ani, şi poate că tocmai de aceea ostilitatea ei nu s-a diminuat în timp, dar acum e

caldă şi tristă, ceea ce o emoţionează profund, amândouă sunt mamele uluite ale unor fii deveniţi orfani pe neaşteptate.

Oare fosta lui soţie ar fi reuşit să-l salveze, dacă ar fi fost în locul ei? se întreabă neliniştită după plecarea lui Judy, încă frumoasă şi îngrijită, încălţată în continuare în pantofi cu tocuri înalte, de parcă ar fi la New York, şi nu în Haifa. Oare ea, spre deosebire de Atara, ar fi putut face distincţia între sănătate şi boală, între viaţă şi moarte? Întrebarea se învârte în capul ei, căpătând proporţii monstruoase, fiindcă deodată are certitudinea fără echivoc a faptului că, dacă ar fi rămas împreună cu Judy, el ar fi fost astăzi în viaţă, şi nu doar astăzi, încă multe zile şi mulţi ani de acum înainte.

Ce greşeală a făcut, se cutremură ea sub plapumă, în ciuda faptului că, spre deosebire de tine, el n-a regretat niciodată. Ce prost a fost, la urma urmelor, mai mult naiv decât înţelept, iată că totul iese la lumină în cele din urmă! Ea ar fi fost mult mai potrivită pentru el, comparativ cu tine, l-a adorat şi nu i-a cerut absolut nimic. Dacă ar fi rămas cu ea, şi-ar fi făcut griji pentru el şi ar fi vegheat la sănătatea lui şi cu siguranţă nu s-ar fi certat cu el de câte ori ar fi avut ocazia. Avea acea înţelepciune feminină pe care i-o recomandă atât de des Rania, oare aceeaşi înţelepciune feminină a determinat-o pe ea s-o îndemne să-şi continue călătoria spre Rahel, să-l abandoneze pe Alex?

Şi, la urma urmelor, de ce te-ai certat atât de mult cu el? Ai fi putut să-l bârfeşti pe cumnatul tău, fără să-l împungi pe Alex, şi să fii de acord cu faptul că sora ta s-a transformat într-o materialistă îngrozitoare, iar fiul lor nu e decât un arogant, care e doar anul trei la Medicină, dar se umflă tot în pene. Cine ar vrea să se lase pe mâna unui astfel de doctor, spune-mi? Cum de nu sunt testate şi abilităţile empatice ale acestor oameni? Şi simte cum o cuprinde iar furia, când se gândeşte la medicii care l-au trimis pe el acasă în starea în care se afla, fără să-i facă nişte investigaţii serioase. Oare asta le-a lipsit pentru a înţelege în ce stare se afla, capacitatea de a empatiza? Dar ţie ce ţi-a lipsit?

Îi va da în judecată, dacă va avea puterea s-o facă, toată lumea îi spune că trebuie s-o facă, dar până atunci se judecă iar şi iar pe ea însăşi, şi pe Rania cea lipsită de chip, în braţele soţului ei, chiar şi pe Eden, care i-a zădărnicit intervenţia, îl judecă uneori, şi pe Alex, care i-a provocat confuzie, şi pe fiica ei, care nu va veni. Numai pe Hadas nu e furioasă, singura care i-a dat un sfat corect, care i-a dat nişte medicamente numai bune.

— Îmi mai poţi da o pastilă, Hadas? întreabă Atara, făcând cu mâna în direcţia ei.

— Exagerezi, dulceaţă, spune Hadas, ieşind din bucătărie şi grăbindu-se spre ea. Ai luat una în urmă cu trei ore, nu-i aşa?

Dar ea insistă, întinzând mâna, ca şi cum ar cere de pomană.

— Sunt văduvă, îmi este permis să exagerez! Şi în orice caz, cum se face că eşti atât de dotată?

Vecina îi răspunde zâmbind:

— Îmi place să am în casă tot ce trebuie. Ai uitat că am un cumnat psihiatru?

Atara aruncă o privire plină de ostilitate spre cumnatul ei, aşezat pe canapea, în faţa surorii ei, ţinând-o de mâinile grăsulii, ca şi cum ea ar fi aceea care a rămas văduvă. De ce l-a lăudat atât în faţa lui Alex? Ştia cât se poate de bine că-l rănea în felul ăsta, dar îşi dorea să-l rănească, iar acum nu mai poate repara nimic, iar în clipa în care Hadas îi pune în mână halba lui plină cu apă rece, ochii i se umplu din nou de lacrimi. Nu poate să creadă că nu-l va mai vedea niciodată turnându-şi cu grijă în halbă lichidul acela de culoarea chihlimbarului, ridicând-o apoi spre ea, cu zâmbetul lui incisiv, iar Atara nu-şi doreşte decât s-o ridice în aer în cinstea oaspeţilor, după care s-o izbească de podea cu toată forţa, să împrăştie cioburile la picioarele lor. Poate în felul acesta o vor înţelege, poate aşa vor reuşi s-o ajute, după ce vor fi trăit la prima mână experienţa dezintegrării. Ce stupid că doar la nunţi se sparg pahare, nu şi la înmormântări!

La nunta lor n-a fost spart nici un pahar în amintirea distrugerii Templului, îşi aminteşte în timp ce soarbe în tăcere, ghemuită într-un capăt al canapelei şi cu ochii închişi, pentru ca nimeni să nu se apropie de ea. S-au mulţumit cu distrugerea a două familii, aşa încât n-au mai fost interesaţi şi de alte fărâmiţări sau evenimente tulburătoare, prin urmare au plecat şi s-au căsătorit în Cipru, după ce procedurile de divorţ s-au încheiat relativ repede, pentru că amândoi au renunţat de bună voie la partea care le revenea din bunurile comune. Dar tot ceea ce avea să le înnegureze viaţa în viitor a început chiar acolo, în orăşelul acela de la malul mării, al cărui nume merită să fie şters din amintirea lor. Oare acela a fost punctul lor vulnerabil? Punctul slab al iubirii lor? Preţul care a devenit atunci clar? Pentru că fiecare din ei a plătit un preţ mult mai mare decât se aştepta, cu foarte mult mai mare, şi cu toate astea, şi poate tocmai din această cauză, nici unul din ei nu a reuşit să lase de la el în favoarea celuilalt.

Îndurerată, îşi aminteşte acum cearta care s-a stârnit în clipa în care au ieşit din clădirea stării civile, după oficierea scurtei ceremonii, când ei îi era foame, iar el voia să meargă mai întâi la muzeu, înainte să închidă, ceea ce ei i s-a părut pur şi simplu inacceptabil, muzeu cu burta goală? Dar când el a renunţat în cele din urmă şi a început să caute un restaurant în centrul oraşului, care era mult mai mare decât se aştepta ea, aşa cum se întâmpla de obicei, s-a trezit târându-se după el extenuată, în timp ce Alex căuta neobosit acel loc care să-l mulţumească, un loc autentic. El nu mănâncă oriunde, el nu are nevoie de recomandări, lui îi place să descopere singur diverse locuri, iar după ce a refuzat mai multe restaurante pe motiv că sunt banale, a ales în cele din urmă o cocioabă aglomerată şi mizerabilă, unde au fost serviţi cu sandviciuri făcute din pâine congelată, încălzită puţin la colţuri, iar ea, desigur, n-a fost capabilă să-şi ascundă nemulţumirea folosindu-se de înţelepciunea feminină.

— Pentru văgăuna asta m-ai târât ore întregi pe străzi, prin căldura asta infernală? i-a reproşat ea. Toate celelalte restaurante pe care le-am văzut până acum ar fi fost mult mai bune!

El a pălit, paloarea aceea care semnala că a fost jignit şi pe care ea n-o cunoştea încă, după care a şuierat printre dinţi că din punctul lui de vedere nu era nici o problemă să caute în continuare şi că nu acceptase să intre acolo decât din consideraţie faţă de ea, iar ea i-a spus pe un ton sarcastic:

— Asta numeşti tu consideraţie, să refuzi orice loc mi se pare mie potrivit? Atunci ce înseamnă pentru tine lipsa de consideraţie?

Şi astfel au văzut, în ziua nunţii lor, cum o scânteie care poate fi stinsă cu uşurinţă, poate, în cazul lor, să se transforme într-un incendiu sălbatic, deoarece după ce i-a trântit că nu are decât reproşuri la adresa lui în ultima vreme, de ce te-ai măritat de fapt cu mine, şi a ieşit furios din baraca aglomerată, ea a rămas singură acolo, mestecând fără să înghită, înghiţind fără să mestece, şi i s-a făcut dor de fiica ei cea micuţă, dorindu-şi să se întoarcă acasă, dar casa la care voia să se întoarcă în clipa aceea nu mai exista. În loc de asta, o aştepta apartamentul pe care îl închiriaseră împreună, în care se afla şi Yoav, duşmanul lui, care se încăpăţâna să respingă orice încercare de apropiere din partea ei, dar şi Abigail, care nu se simţea deloc bine în prezenţa celor două personaje noi din viaţa ei şi devenea din ce în ce mai legată de ea, nelăsându-i nici un pic de intimitate alături de noul ei soţ. Noaptea se strecura în patul lor sau plângea în faţa uşii închise a dormitorului lor, până când ieşea şi o ducea înapoi în patul ei

micuţ, unde se întindea lângă ea şi rămânea culcată acolo, cu ochii deschişi, până dimineaţa, iar acum nu vine.

Nu peste mult timp, el s-a întors, desigur, şi s-au împăcat, şi au căzut de acord asupra faptului că ziua nunţii e precum ziua de naştere, ai văzut vreodată vreun copil care să nu-şi piardă cumpătul de ziua lui? Iar seara, în taverna cu boltă de viţă-de-vie, nu s-au mai oprit din vorbit, din râs şi sărutat, părând că vinul pe care-l aveau în pahare era stors direct din ciorchinii purpurii de deasupra capetelor lor. Cât de fericită a fost în seara aceea, nu-şi putea lua ochii de la el. Nu-i venea să creadă că bărbatul acesta fascinant, al cărui păr blond cădea pe fruntea lui bronzată, cu ochi de culoarea mării, era al ei, iar ea era a lui, că nu vor mai fi nevoiţi să-şi ducă dorul unul altuia sâmbăta şi să se întâlnească în secret, în timp ce îşi îndeplineau îndatoririle faţă de vieţile lor oficiale.

Dar a observat foarte repede că prăpastia dintre bărbatul de care se îndrăgostise şi cu care începuse o idilă romantică şi pasională şi bărbatul care trăia efectiv alături de ea se adâncea tot mai mult, cu sălbăticie, şi ştia că exact acelaşi lucru simţea şi el în ceea ce o privea. Atara era tot mai tensionată şi iritată, atentă la fiecare gest pe care îl făcea el vizavi de fiica ei. Îl presa, nu-l slăbea nici o clipă, exagera, nu-şi va abandona niciodată fiica, aşa cum a făcut mama ei.

— Ce vrei de la mine? Eu nu sunt tatăl tău! De ce anume te temi? repeta Alex, protestând. E permis să te şi înfurii din când în când, nu e sfârşitul lumii!

Dar ea n-a renunţat, o păzea pe fiica ei cu şapte perechi de ochi, asigurându-se că nimeni nu-i face nici un rău. A trăit ea însăşi în mod profund dificultăţile de adaptare ale fiicei ei, atentă numai la ea, străduindu-se să se interpună între ea, şi ostilitatea lui Yoav, şi maniera dură de a fi a lui Alex, temându-se că era posibil să nu se simtă în siguranţă în propria casă. Iar acum nu vine.

— Când ajunge Abigail? o întreabă sora ei, care stă aşezată lângă ea, iar Atara tresare, ridică fruntea şi reia surprinsă cuvintele care îi pulsează între tâmple.

— Nu vine.

Sora ei se arată uimită:

— Cum aşa? Nu va fi alături de tine în momentele astea? Doar sunteţi atât de apropiate!

— Dacă vine, riscă să piardă bursa, răspunde Atara cu furie. I-am spus să nu-şi facă griji.

Ofra clatină din cap nemulţumită, cu bărbia tremurându-i. Incredibil cât de mult seamănă cu mama lor. Aceeaşi faţă de păpuşă palidă, care s-a rotunjit între timp peste măsură, aceeaşi linie a maxilarului, gâtul gros şi învelit într-un strat de grăsime, doar că mama lor era mereu înfricoşată şi năpădită de amărăciune, în timp ce sora ei mai mică e înfumurată şi sigură de sine, mulţumită de ea însăşi şi de viaţa pe care o are. Nu le despart decât doi ani, şi cu toate astea copilăriile lor au fost complet diferite.

Îşi atinge gâtul pentru o clipă, ca să se asigure că nu i-a crescut peste noapte o bărbie dublă, dar linia maxilarului ei e încă definită, poate doar puţin prea ascuţită. Dar ce importanţă mai are? Până ieri, aspectul fusese foarte important pentru ea, însă acum i se pare o preocupare insipidă. Vrea să arate exact aşa cum se simte, exact aşa cum e ea cu adevărat, deşi în realitate nu vrea să fie văzută de nimeni şi nici să nu vadă pe nimeni, nu vrea să povestească, şi nici să asculte, nu vrea să iasă din casă, nu vrea să se mişte deloc, în momentul acesta i se pare insuportabil chiar şi să meargă dintr-o cameră în alta.

Să nu mai iasă decât pentru înmormântare, chiar dacă e stoarsă de toate puterile. Din câte se pare, Hadas i-a dat un somnifer în loc de calmant, pentru că aproape adoarme acum, în drum spre cimitir, în această dimineaţă toridă şi umedă de luni, după o noapte lungă şi dezgustătoare. S-a trezit de mai multe ori înspăimântată dintr-un somn adânc, dezastrul îi loveşte trupul în valuri violente şi se simte anxioasă, vinovată şi abandonată acolo, în mansardă, asemenea prinţeselor din cărţile pe care le iubea atât de mult în copilărie. Sora şi cumnatul ei au înnoptat în camera lui Abigail, iar fiul lor, în camera lui Yoav, însă prezenţa lor n-a liniştit-o câtuşi de puţin. O străină în propria casă, lipită de propriul pat, oare aşa se simţea Abigail în acei primi ani? Şi de ce oare dezastrul acesta o trimite iar şi iar înapoi la copilăria fiicei ei, la şocul destrămării familiei? Oare îi este mai uşor să fie acum furioasă pe Alex decât să trăiască durerea pierderii? Sau poate că ea, asemenea tuturor celor care consolează, jeleşte cu totul altceva, ceva mult mai primitiv şi profund?

Dar când se opreşte în faţa trupului lui ţeapăn, înfăşurat într-un cearşaf alb, pe care îi este interzis să-l atingă, de parcă ar fi un exponat dintr-un muzeu, respiraţia i se opreşte, picioarele îi tremură şi scutură, la răstimpuri, din cap, nereuşind să se oprească. Aşa ceva nu se poate, mintea ei nu poate

concepe tot ceea ce se întâmplă. Oare doar ea simte astfel? Nu se întâmplă cu adevărat, ar vrea să-i şoptească lui Eden, care stă în picioare lângă ea. Din clipa în care au ieşit din casă, lucrurile şi-au pierdut sensul. Trebuie să mai existe o posibilitate, mai puţin extremă. Întotdeauna este revelată încă o posibilitate între dorinţă şi coşmar, însă ea e mult prea obosită pentru a o găsi acum. Vrea acasă, vrea să doarmă, ochii îi sunt închişi în spatele ochelarilor de soare, iar capul îi e sprijinit de umărul fiului ei.

Nu are de ales, deocamdată îşi va păstra îndoielile pentru sine, se va preface că lucrurile se întâmplă cu adevărat, şi nu are nici aer. Atât de mulţi oameni se foiesc în jurul ei în căldura aceasta apăsătoare, din pielea lor se ridică aburi de transpiraţie fierbinte, şi se holbează la ea ca şi cum ar fi o mireasă în ziua nunţii. Unii dintre ei ar fi fost cu siguranţă invitaţi, dacă s-ar fi căsătorit în Israel, printr-o ceremonie tradiţională, doar că acum nu e o nuntă, la înmormântare nu există invitaţi, oricine este liber să participe, şi nici nu e nevoie de cadouri. Cu privirea înceţoşată, se uită la şuvoiul de oameni care-şi croiesc drum către ea, părând că toată lumea care i-a întâlnit vreodată pe ea sau pe Alex a considerat de cuviinţă să vină, oameni la înmormântarea cărora lui Alex nici nu i-ar fi dat prin minte să participe, şi nici ei, de altfel, dacă ar fi să spunem adevărul, cu toţii se apropie acum de ea, hotărâţi şi agitaţi, cu braţele întinse, gata s-o îmbrăţişeze. Niciodată n-a mai fost atinsă de atât de mulţi oameni, într-un interval atât de scurt, dar ea rămâne ca îngheţată, cu buzele strânse, de parcă s-ar fi transformat într-o plantă, un chiparos prăfuit şi bătut de soare, asemenea celor care împrejmuiesc cimitirul. Nu are ce să asculte şi nu are ce să spună, aşteaptă doar ca ceremonia de nesuportat şi de negândit să se încheie, pentru a se putea întoarce în patul ei.

Fiul ei, care stă în picioare lângă ea, le răspunde cu căldură prietenilor care sar de gâtul lui şi îl lovesc uşor peste obraz, în semn de îmbărbătare. Mulţi dintre ei au petrecut zile şi nopţi în casa lor, în ciuda nemulţumirii manifeste a lui Alex, şi iată-i acum aici, în cinstea amintirii lui, fără nici o urmă de ranchiună, şi e pregătită să jure că nici ea nu va purta nimănui ranchiună, nici Raniei, nici lui Eden, nici medicilor, nici lui Alex însuşi, doar că acum se va ridica în picioare şi va pune capăt acestei adunări insomniace.

Simte dintr-odată o foame animalică, stânjenitoare, are impresia că în curând va cădea din picioare de foame. De ce la înmormântări nu se serveşte o gustare înainte de ceremonie, ca la nuntă? De ce să nu se plimbe

printre ei chelneri amabili, cu tăvi în mâini, care să-i îmbie pe oameni să bea şi să mănânce? În clipa asta ar fi un adevărat festin chiar şi sandviciul făcut cu pâine congelată, încălzit doar la colţuri. Pe căldura asta, nici că există ceva mai potrivit, ce păcat că s-a supărat atât de tare atunci. E pregătită să stea zi de zi cu el în barăci înghesuite şi să mănânce pâine congelată, numai de şi-ar arunca de pe el cearşaful care îl acoperă şi ar sări de pe micul catafalc pe care e întins trupul lui, aşa cum a sărit pervazul ferestrei în ziua în care s-au cunoscut, după care ar alerga spre ea şi i-ar spune că vrea să ia totul de la capăt, şi apoi chiar aici, în cimitir, ar ridica un cort de nuntă tradiţional, pe cheltuiala firmei de pompe funebre, ai cărei membri au început deja să rostească rugăciunile. Pentru că toţi oaspeţii sunt deja aici, în afară de Abigail şi Yoav, desigur, dar nu e cu adevărat nevoie de ei în clipa asta, de copiii extratereştri, dacă ei nu se obosesc să vină.

Printre morminte vor dansa şi vor cânta cu toţii, semn bun şi noroc, o abundenţă de binecuvântări le va proteja viaţa întreagă. La urma urmelor, ar fi putut să trăiască împreună încă cel puţin douăzeci de ani de acum înainte, ani fericiţi, de intimitate şi iubire. Ea va învăţa să fie mai puţin critică şi să-l laude mai mult, aşa cum a făcut cu copiii ei, nu se va mai lăsa târâtă în certuri inutile şi se va bucura de fiecare moment. E atât de simplu, e incredibil că n-a reuşit asta până acum. Uneori e nevoie de o traumă zguduitoare pentru a înţelege ceva ce a fost evident tot timpul, iar ea a înţeles în cele din urmă, şi dacă el i se va alătura în acest proces, vor face împreună o reparaţie deplină.

Dar Alex e leneş, ca de obicei, nu mişcă un deget. Cum să nu te superi pe el? Mereu a renunţat repede, i-a învinovăţit pe ceilalţi şi nu şi-a asumat niciodată responsabilitatea, iar ea ştie că toate aceste gânduri sunt în zadar, şi cu toate astea, ceea ce se întâmplă acum aici nu i se pare mai puţin absurd. Faptul că trupul lui zace acolo, sub un cearşaf alb, trupul lui minunat, pe care l-a iubit, pe care îl cunoaşte mai bine decât propriul corp. Dar poate că totuşi nu e el acolo, doar Alex e mult mai mare, oare când sufletul se ridică la cer, corpul se micşorează, asemenea unei haine spălate la o temperatură prea mare? Pătura, îşi aminteşte deodată, pătura lor dublă, pe care a spălat-o ignorând indicaţiile de pe etichetă, e încă în maşina de spălat rufe.

Cât de mult îşi doreşte s-o poată întinde acum peste el. E atât de expus şi de umilit, întins aşa acolo, cu cearşaful lipit de trup, ca o haină prea strâmtă, lăsând la vedere protuberanţa din zona inghinală, şi Atara închide iar ochii,

n-are voie să-l privească, ar vrea să le spună tuturor să închidă ochii, omul nu trebuie privit în clipele lui de durere. Cum să-l protejeze de privirile lor? Poate să-l acopere cu trupul ei, dar şi ea este mai goală ca niciodată, pentru că toată lumea e cu ochii aţintiţi asupra ei, ca şi cum ar juca rolul principal dintr-un film.

— Actriţa mi-a amintit de tine, i-a zis el, de unde ai apărut aşa deodată, Atara, care e povestea ta?

Are impresia că distinge o umbră de mişcare în tălpile lui lipite una de alta, iar inima îi bate sălbatic, dar nu e decât trupul greoi al lui Amnon Lesnik, care atinge catafalcul în timp ce se îndreaptă spre microfon, trist şi cu capul descoperit. Lesnik, prietenul cel mai bun al lui Alex, cel mai vechi, care s-a certat cu el anul trecut, iar de atunci nu şi-au mai spus nici un cuvânt, şi care acum găseşte potrivit să-i vorbească, de parcă, asemenea ei, nu-i vine să creadă că nu mai are cui spune nimic. Ia microfonul şi îi vorbeşte cu generozitate despre ce prieten minunat a fost, din clasa întâi şi aproape până azi, că mereu a avut curajul să zică adevărul, că mereu a ştiut să pună în lumină lucrurile mai puţin vizibile, şi cât se sensibil se arăta în faţa nedreptăţii, şi cum încă din copilărie era inteligent şi mult înaintea vârstei lui, învingându-i pe profesori în argumente, şi ce coşmar a fost să crească alături de el, pentru că toate fetele erau înnebunite după el, iar eu eram invizibil.

Din spatele ei se aud suspine înfundate, când mai tare, când mai încet, asemenea glasurilor şacalilor din vale, aşa că întoarce privirea şi o vede cu coada ochiului pe Judy, plângând amarnic, cu faţa îngropată în palmele ei mici. Oare ea chiar l-a aşteptat până acum? Iată că şi Lesnik plânge ca un copil de grădiniţă, în timp ce povesteşte despre cearta care a dus la tăcerea dintre ei, din ultimul an. Atara cunoaşte povestea, desigur, şi i-a dat perfectă dreptate lui Lesnik. Sigur că Alex a întrecut limita, şi n-a fost prima dată. A încercat fără succes să-l convingă să-şi ceară scuze, iar uneori, când voia să-i arate cât de insuportabil devenise, îi amintea:

— Nu e vorba doar de mine! Până şi prietenul tău cel mai bun a fost rănit de agresivitatea ta, devine din ce în ce mai dificil.

— Eu l-am rănit pe el? El m-a rănit pe mine! se înfuria Alex. O să vezi cum va veni el la mine, târându-se în patru labe, să-mi ceară iertare!

Şi, spre surprinderea ei, iată că a avut dreptate, pentru că uite-l pe Lesnik cerându-şi acum iertare de la prietenul său iubit, pentru faptul că l-a rănit. Oare va şi îngenunchea în faţa cadavrului ţeapăn?

Atara atinge cu vârfurile degetelor palma umedă a lui Lesnik, care se opreşte în faţa ei la finalul discursului, cerându-i parcă binecuvântarea sau iertarea, dar ea nu are ce să-i ofere, cu excepţia mâinii ei lipsite de vlagă, pe care şi-o retrage repede, în timp ce un bărbat tânăr apucă microfonul, un doctorand de-ai lui, după cum zice chiar el, şi povesteşte despre profesorul carismatic care l-a învăţat cum să meargă contra curentului, despre cum l-a susţinut şi cum a luptat pentru promovarea lui, iar acum mărturiseşte cât de rău îi pare că n-a ţinut legătura cu el în ultimii ani. Oare şi el va izbucni în lacrimi? Doar ochii ei rămân, din cine ştie ce motiv, uscaţi, iar microfonul a fost deja pasat colegei lui de la Universitatea din Tel Aviv, al cărei nume l-a uitat pentru o clipă şi care, spre deosebire de Alex, a devenit cunoscută în lumea întreagă, iar acum, pe un ton mohorât, povesteşte cât de multe a învăţat de la el la începutul carierei sale, ce gândire originală avea şi ce orizont larg, şi ce păcat că nu a avut parte de recunoaşterea pe care ar fi meritat-o.

Alex a susţinut nu o singură dată că îi fură ideile, însă Atara, după cum îi era obiceiul, se îndoia de asta şi îi condamna tendinţa de a-i vorbi de rău pe cei din jurul lui.

— Uite cât de greu îţi e să accepţi că o femeie ţi-a luat-o înainte! îl tachina ea, în timp ce acum se întreabă dacă nu cumva a avut dreptate şi în privinţa asta, dacă nu cumva cunoscuta cercetătoare îşi va mărturisi greşeala? Oare va îngropa ideile furate alături de cadavrul lui? Din câte se pare, se va rezuma la cuvinte de laudă şi de mulţumire, şi iat-o deja venind către ea şi strângându-i mâna cu mâinile ei amândouă, holbându-se din cine ştie ce motiv la gulerul sfâşiat al rochiei ei.

— Mai doreşte cineva să-l elogieze pe cel decedat? întreabă rabinul, uitându-se direct la ea, însă Atara clatină din cap, nici nu-i trece prin minte să-şi împărtăşească noaptea gândurilor neobosite mulţimii de oameni, dar, spre surprinderea ei, Eden, care până atunci a stat nemişcat lângă ea, ca şi cum s-ar fi aflat într-o misiune, se desprinde de umărul ei şi întinde mâna spre microfon, în ciuda faptului că are nevoie de el, aşa încât Atara se sprijină de sora ei, care îi stă alături.

— Tată, zice el, dregându-şi vocea şi părând pentru o clipă la vârsta la care glasul începe să i se schimbe.

Oare e ceremonia lui întârziată de bar mitzvah? În adolescenţă, în loc de ceremonia religioasă, a preferat un curs de scufundări, spre bucuria lui Alex.

— Gândul că nu te voi mai vedea niciodată mă împietreşte. Este mult prea devreme pentru mine să rămân fără tată. Am fost sigur că mă vei însoţi încă mulţi ani de acum înainte, continuă el cu propoziţii scurte, îngrijite, nu citeşte de pe foaie, asemenea celorlalţi vorbitori. Tată, n-am crezut că seara în care am fost cu tine la camera de gardă avea să fie ultima noastră seară petrecută împreună. Viaţa merge înainte şi nu poţi s-o înţelegi decât privind înapoi. E atât de înfricoşător, nu ştiu cum voi putea accepta situaţia asta. Ai fost un tată minunat şi imprevizibil, cu foarte multe faţete, iar acum simt că nu te-am cunoscut îndeajuns, şi poate că nici tu nu m-ai cunoscut pe mine îndeajuns. Când eram mic, îmi plăcea să stau cocoţat pe umerii tăi când mergeam la plimbare, iar după ce am crescut îmi plăcea să merg cu tine la mare şi să înotăm până la ponton, iar în timp ce ne odihneam amândoi acolo, îmi povesteai despre copilăria ta, petrecută nu departe de locul acela, în casa tristă a unor supravieţuitori, unde strigătele lor se împleteau noaptea cu freamătul mării. Mi-era drag să te ascult vorbind despre lucruri care îţi plăceau, chiar dacă nu înţelegeam întotdeauna ce spuneai, şi speram că acum, când eu mă aflu la începutul vieţii de adult, voi avea şansa să te cunosc mai bine, însă tot ce voi experimenta de acum înainte va fi fără tine. În ultimele tale clipe, ai vrut să mă vezi. I-ai spus mamei că ai un răspuns pentru mine, un răspuns la întrebarea pe care ţi-am pus-o la camera de gardă. E ciudat, pentru că nu te-am întrebat nimic în mod special, deşi în sufletul meu aveam foarte multe întrebări, la care se adaugă cea mai mare întrebare dintre toate – cum e viaţa fără tine, cum e viaţa fără tată? Poate asta voiai să-mi spui? În clipa în care am venit să ascult răspunsul la întrebarea pe care nu ţi-am adresat-o niciodată, tu nu mai erai deja printre noi, iar acum sunt nevoit să-l descopăr singur.

CAPITOLUL 13
Cine ţi-a murit, Rahel?

Poate că asta e ultima dată, se gândeşte ea fără părere de rău şi fără bucurie în clipa în care părăsesc aşezarea şi se îndreaptă spre nord. Deja nu mai e obişnuită să se afle atât de departe de casă, dincolo de limitele cercului ei, şi simte din nou preţul extrem pe care îl plăteşte mergând pe drumul acesta, în ţara aceasta. Deja n-o mai recunoaşte. E o altă ţară, aglomerată, cenuşie şi fortificată precum o cetate, ascunsă în spatele gardurilor de sârmă ghimpată, imagine care indică faptul că şi-a pierdut încrederea în propria dreptate.

Cât de mult s-au schimbat amândouă, se gândeşte ea, privind vegetaţia pârjolită în oglinda retrovizoare, atât de mult, încât nu mai pot recunoaşte în tine ţara care ai fost, la fel cum îmi e imposibil să recunosc în mine tânăra care am fost, şi poate că şi pe mine m-a părăsit simţul dreptăţii, pentru că şi eu mă simt acum atât de goală, până şi privirea caldă a fiului meu îmi arde pielea.

Dar şi schimbarea prin care a trecut el este una de neimaginat, însă în cea mai mare parte reuşeşte să-l vadă înăuntrul lui pe copilul care a fost, dar şi pe bărbatul care ar fi putut să devină, dacă nu s-ar fi camuflat în hainele astea cu aspect de uniformă, îmbrăcat într-un negru apăsător, cu faţa acoperită de barbă şi perciuni. Aspectul lui îi va fi mereu străin, dar el e aproape, iar ochii îi strălucesc pe sub sprâncenele stufoase în clipa în care întoarce capul spre ea, în timp ce conduce cu viteză:

— Ce traseu preferi, mamă, pe cel nou – sau pe cel vechi?

— Pe cel vechi, răspunde ea tulburată, în timp ce-şi caută ochelarii de soare în geantă.

L-a rugat s-o ducă la un priveghi, să le prezinte condoleanţe celor îndoliaţi, dar acum va fi nevoită să explice cui anume şi ce fel de legătură este între ea şi musafira nepoftită pe care a întâlnit-o în casa ei. Deodată se teme şi de reacţia pe care ar putea-o avea văduva, oare condoleanţele ei vor fi primite?

— Soţul meu este la spital, n-ar fi trebuit să vin la tine, am făcut o greşeală, a şuierat printre dinţi indignată, ca şi cum ea ar fi forţat-o să vină.

Consolezi o femeie străină, nu ştii nimic despre ea, în afară de faptul că este fiica lui şi că îi poartă numele, acelaşi nume de familie pe care l-ai purtat şi tu vreme de un an, şi poate că tocmai de aceea ţi-a atras atenţia necrologul acela modest, printre multe alte anunţuri mai uşor de citit: Împărtăşim durerea Atarei Rubin-Sedan la moartea soţului ei.

— Ce înseamnă Rubin? l-ai întrebat atunci, în timp ce şedeaţi pe fotoliile grele ale cafenelei City, în faţa lumânărilor electrice palide, iar el îţi mângâia părul şi ţi-a spus:

— O piatră preţioasă roşie ca buzele tale, o piatră preţioasă care să-ţi împodobească creştetul.

— Pe cine mergem să consolăm, mamă? îl aude pe fiul ei întrebând, dar, spre bucuria ei, nu aşteaptă răspunsul. Ţi-am povestit vreodată despre mortul care a ieşit din mormântul lui?

Exact ca în vremurile când era încă înflăcărat de entuziasm, când s-a întors acasă cu cartea înfăşurată în hârtie de ziar, iar ea îl ascultă tot ca atunci, cu scepticism.

— Rabinul Nahman a povestit despre un alt rabin, pe care l-au crezut mort şi al cărui trup a fost depus în mormânt, doar că el se simţea încă viu şi sănătos şi nu înţelegea cum de i s-a întâmplat un lucru atât de îngrozitor. După ce toată lumea a plecat, a reuşit să iasă din mormânt, doar că se temea să intre în oraş înfăşurat în giulgiu, aşa că a aşteptat să se întunece, ca să se poată întoarce acasă. În timp ce aştepta, pe lângă el a trecut un vânzător de haine ambulant, iar el i-a oferit giulgiul său nou, în schimbul unor haine de rabin, însă când a intrat în cele din urmă în oraş, a descoperit că acela nu era oraşul lui.

— Gata, Ami, nu mai vreau să aud, zice ea, simţind că trebuie să-l întrerupă, în timp ce-şi duce braţul streaşină la ochi. Sunt sigură că i se vor întâmpla lucruri atât de teribile, încât se va ruga să se poată întoarce în mormânt, dar nu va reuşi.

Fiul ei râde, ca şi cum ar fi făcut o glumă amuzantă.

— Ai dreptate, mamă, după ce i-au fost smulse de pe el toate hainele, după ce a fost acuzat de uzurparea identităţii şi a fost alungat gol din oraş, sufletul lui a murit, însă cum ar fi putut să se întoarcă în mormânt fără giulgiu?

— N-o să înţeleg niciodată ce găseşti tu în poveştile astea, zice ea printre dinţi. Mereu se întâmplă în ele lucruri îngrozitoare şi mereu este vorba

despre o greşeală fatală care, dacă ar fi fost evitată, ar fi scutit pe toată lumea de suferinţă.

El râde din nou, rezistenţa ei îi provoacă plăcere, dintr-un motiv sau altul.

— Ca de obicei, eşti mult prea preocupată de ceea ce li se întâmplă personajelor, dar important este ceea ce i se transmite ascultătorului şi cititorului. Poveştile astea ne trezesc, ne fac să căutăm metode de a face corecţii în scenariul propriilor noastre vieţi. Povestea în sine este un act de mântuire!

— Cum? Ce fel de mântuire îl aşteaptă pe mortul ăsta? Nici măcar în propriul mormânt nu se poate întoarce! insistă ea când trec pe lângă Castel, care în timp şi-a schimbat complet faţa, autostrada s-a lărgit, iar muntele s-a micşorat, străpuns de tuneluri şi acoperit de poduri.

Abia dacă mai poate recunoaşte locul în care a fost odată ucisă o tânără îmbrăcată în rochie de lână albastră, a doua zi după ce împlinise vârsta de douăzeci de ani.

— În poveştile astea există secrete ascunse, răspunde el. Este imposibil să le descoperi cu uşurinţă. Rabinul nostru le-a lăsat dinadins aşa, enigmatice.

Rahel îşi încleştează degetele pe mânerul portierei.

— Încetineşte puţin, Ami, mi se învârte capul. După părerea mea, a înnebunit pur şi simplu de durere şi vinovăţie, după ce i-a murit bebeluşul. Ăsta e marele secret ascuns, adaugă cu glas aproape imperceptibil, în timp ce el îi răspunde la telefon unuia dintre elevii săi.

La urma urmelor, a citit destul de multe în anul acela, când încă încerca să lupte pentru sufletul fiului ei, despre tânărul rabin cu inima zdrobită, care a început să le spună adepţilor lui tot felul de poveşti ciudate, după moartea iubitului său copil, la vârsta de un an.

După ce termina orele de serviciu, mergea la Biblioteca Universitară şi îi privea cu jind pe studenţii cufundaţi în studiu. Fiul ei nu se mai număra printre ei, iar ea încerca să-l cunoască pe omul care-i furase fiul de lângă ea, pentru a-l putea înfrunta, pentru a rupe blestemul. La fel cum făcea pe vremuri în operaţiunile de strângere de informaţii, căuta punctele slabe, însă n-a descoperit nimic.

O supără faptul că şi-a uitat ochelarii de soare, iar ochii o dor din pricina luminii orbitoare, şi deja vrea să se întoarcă acasă, în apartamentul ei întunecos, cu toate obloanele trase. Priveşte nemulţumită la chipurile care se succed dincolo de geamurile închise, o expoziţie ambulantă de portrete,

încadrată într-o fereastră dreptunghiulară. Cât de diferite sunt chipurile acestei generaţii de cele ale generaţiei ei. Seriozitatea şi dârzenia tinerilor din generaţia ei au fost înlocuite de moliciune şi răsfăţ.

— Ştii cum i se spunea locului ăstuia, nu-i aşa? nu se poate ea abţine să-i reamintească, în timp ce trec pe lângă Shaar HaGai. Poarta Iadului. Era o capcană a morţii, iar ignoranţii de azi trec pe aici fără să ştie absolut nimic despre asta! Poate a venit timpul să ridicăm statui în cinstea tuturor celor ucişi, exact în locul în care au fost ucişi, şi asta pe întreg teritoriul ţării, să dăm amintirii un chip şi un trup. Abia atunci vor înţelege oamenii cât de preţioasă e ţara asta şi vor începe s-o respecte.

— Doamne fereşte! protestează el în timp ce ies în larga vale a Ayalonului, acoperită de lanuri galbene de porumb, înălţându-se în aer ca îngheţate. Nu va mai rămâne nici un pic de loc pentru oamenii vii, dacă umpli ţara de morţi. Te înfurii de fiecare dată când trecem prin locul ăsta. Nu-ţi face bine, mamă, furia îţi provoacă tensiune.

— Cum aş putea să nu mă înfurii? întreabă ea, oftând. Nimeni nu-şi mai aduce azi aminte că abia după ce au fugit arabii s-a putut circula pe aici în siguranţă. Nimeni nu le-ar fi făcut nici un rău, dacă nu ne-ar fi atacat! Şi-au făcut-o cu mâna lor, şi lumea întreagă ne învinovăţeşte pe noi.

— Şi în poveştile popoarelor există secrete ascunse, nu le poţi înţelege cu uşurinţă, spune el, iar ea clatină din cap posacă.

— La ce bun să cauţi secrete ascunse la vedere? Ca să luăm asupra noastră păcate pe care nu le-am făcut?

Dar fiul ei goneşte înainte, depăşind un autobuz teribil de lung, iar Rahel îşi acoperă din nou ochii. Lumea a devenit mult prea înnebunitoare pentru ea, mult prea multe lucruri se mişcă simultan în faţa ochilor ei din ce în ce mai înceţoşaţi. Cum a putut să-şi uite ochelarii de soare? Medicul i-a interzis să iasă din casă fără ei.

— Deci pe cine mergem să consolăm în Haifa? întreabă el din nou. Ştiai că gestul de a-i consola pe cei îndoliaţi este de fapt o dublă benevolenţă, atât faţă de cel decedat, cât şi faţă de cei rămaşi în viaţă?

Da, ştie, şi cu toate astea simte cum tensiunea şi disconfortul ei cresc.

— Chiar şi în ziua de azi îmi vine greu să revăd Haifa, spune ea, neştiind încă în ce fel să răspundă la întrebarea lui, dacă îi va răspunde vreodată. Îmi aminteşte imediat de operaţiunea aceea eşuată, de atacul asupra depozitelor căii ferate. Şi acolo a fost vorba despre o greşeală fatală. Taxiul care ar fi trebuit să meargă în faţa camionului nostru şi să ne avertizeze în cazul în

care am fi dat peste puncte de control n-a mai venit, şi cu toate astea comandanţii au aprobat începerea operaţiunii. Cum au îndrăznit să facă una ca asta? Cu atât mai mult cu cât ştiau că britanicii le urmăreau toate mişcările?

— Bea puţină apă, mamă, linişteşte-te, o roagă el. Găseşti mai multe sticle în spate şi în portieră, lângă tine. Tu ştii bine, la noi se crede că greşelile fatale sunt necesare. Fără greşeală nu există evoluţie, creştere. Violarea ordinii face parte din ordinea lumii.

Dar ea nu-l mai ascultă. A mai auzit deja toate aceste lucruri, desigur, într-un fel sau altul. El preferă acest tip de discuţii în defavoarea celor laice. Iar ea s-a obişnuit de multă vreme cu această situaţie, însă acum are nevoie de linişte. Ce ar putea să-i povestească?

Rahel simte că nu are aer, aşa că deschide puţin fereastra, către centrele comerciale monstruoase care au răsărit între timp pe marginea drumului. Cât de urâtă e ţara asta, goală, materialistă, umilitoare. Tot ceea ce a crescut în ţara asta e strigător la cer, însă maşina trece repede mai departe, iar imaginea din oglinzile retrovizoare se schimbă, înainte de a apuca să lase vreo urmă.

— Poate că a venit timpul să uiţi, aude ea vocea fiului ei, prin şuieratul metalic al vântului. Rabinul nostru vedea uitarea ca pe un avantaj, nu ca pe un dezavantaj. Cel care îşi aminteşte prea multe devine confuz şi nu poate îndeplini lucrarea Domnului.

— Pentru mine, memoria însăşi e lucrarea Domnului, zice ea cu voce mult prea puternică, în liniştea care se lăsase în maşină, în timp ce închide fereastra.

Prezenţa lui i se pare deodată apăsătoare, ca şi cum tocmai ar fi sosit într-o vizită neanunţată, dar iată că-l sună soţia lui, şi Rahel se bucură să schimbe cu ea câteva cuvinte politicoase şi să le asculte conversaţia, în timp ce bea din apa rece. Cât de diferită este de ea femeia pe care a ales-o, amuzantă, tandră şi calmă. Probabil că a fost înzestrată şi cu darul iertării, printre multe alte virtuţi, însă ea nu poate să uite promisiunea pe care i-a făcut-o soţului ei în ziua nunţii lor, nimeni nu va şti niciodată nimic.

— Deci cine ţi-a murit, mamă, unul dintre voi? întreabă el după ce conversaţia se încheie, în timp ce desface dopul sticlei cu dinţii şi bea apă cu înghiţituri mari, iar ea se foieşte în scaun.

— Nu, nu-l cunosc pe mort şi, ca să fiu sinceră, nici pe fiica lui, adică pe soţia lui, zice acoperindu-şi cu palma buzele care-i tremură uşor, însă şi

mâna îi tremură. Nu mi-e uşor să-ţi explic, Ami, şi în povestea mea există secrete ascunse. E ridicol, desigur, sunteţi şi voi aproape bătrâni, iar eu vă protejez încă pe voi şi pe tatăl vostru, deoarece i-am promis că nu vă voi povesti nimic, că nu voi povesti nimic nimănui.

Respiră gâfâit, înfometată de aer, ştie că el nu va face presiuni asupra ei, dar simte cum cuvintele însele se cer rostite, în ciuda faptului că buzele îi sunt uscate, iar limba i se lipeşte de cerul gurii, aşa că mai bea o gură de apă şi îşi umezeşte buzele.

— Aş putea să-ţi povestesc, zice ea, cu capul greu, îngropat în mâini şi închizând ochii pârjoliţi. Este vorba despre doi tineri, un bărbat şi o femeie, ale căror suflete s-au legat unul de celălalt în zorii tinereţii lor, şi în ciuda faptului că erau vremuri de război şi că amândoi erau luptători, au decis să facă legământul cununiei. Voiau să-şi valideze iubirea şi să-i dea expresie în faţa lumii întregi, într-o perioadă în care nu exista nici un fel de mijloc de exprimare. Dar destinul a vrut ca legământul lor să fie spulberat după numai un an, aşa că a pornit-o fiecare pe drumul lui, şi fiecare din ei s-a recăsătorit cu o altă persoană, întemeindu-şi câte o nouă familie şi având propriii copii, iar acum, tu şi cu mine mergem să-i transmitem condoleanţe fiicei acelui bărbat, al cărei soţ a murit.

Iată că i-a mărturisit totul, de la început şi până la sfârşit, şi-a rostit discursul ca şi cum l-ar fi avut scris pe mâna care i se odihneşte pe genunchi. Cât de uşor e de fapt să încalci o promisiune, se gândeşte în timp ce respiraţia îi devine regulată, dar nici s-o păstreze nu i-a fost greu. La urma urmelor, doar lui Manu ar fi vrut să-i vorbească despre ceea ce au pierdut, pentru că nimeni în afară de el n-ar fi putut înţelege.

Rahel ridică fruntea, iar ochii i se deschid într-o expresie de uşurare spre lumina blândă a nordului, spre norii care se rostogolesc către vest. Cât de rar se văd în timpul verilor ei deşertice, în vreme ce aici se împrăştie în voie pe cer, mângâindu-i ochii asemenea unor prosoape umede, dincolo de silueta fiului ei, care dă uşor din cap în tăcere, ca şi cum ar încerca să memoreze cuvintele ei.

— Şi unde e greşeala fatală? va întreba el în cele din urmă, iar ea răspunde, oftând:

— Nu ştiu, fiule, nu are nici o importanţă acum, şi nici atunci nu m-am gândit prea mult la asta. Aveam alte probleme, mult mai presante, de care a trebuit să mă ocup după război.

— După părerea mea, nu e bine că ai fost forţată să ascunzi un lucru ca ăsta, zice el, punând o mână caldă pe braţul ei. Tata nu avea nici un drept să-ţi ceară aşa ceva.

— E de înţeles, Ami, zice ea, mângâindu-i mâna. Divorţurile erau foarte rare pe vremea aceea. Voia să-mi apere onoarea, şi poate voia s-o protejeze şi pe-a lui, iar, pe de altă parte, nu simţeam nevoia să vorbesc despre asta.

— Mă bucur că mi-ai povestit, mamă, zice el, rostind cuvintele rar şi legănându-se înainte şi înapoi, de parcă s-ar ruga. Rabinul nostru credea că povestea în sine e un lucru extraordinar de mare, prin însuşi actul verbalizării şi al rostirii ei către lume, cu atât mai mult cu cât a fost dosită şi încuiată vreme de ani de zile.

Rahel priveşte uimită spre fâşia de mare care se iveşte pe neaşteptate, inundându-i ochii cu un albastru profund şi calm, precum nuanţa privirii pe care el o întoarce spre ea.

— Nici o întâlnire nu e întâmplătoare, spune el, iar zâmbetul nelipsit de pe buzele lui dă cuvintelor pe care le rosteşte aerul unor veşti bune. Chiar şi un cuplu a cărui relaţie nu a mers bine are un scop ascuns. Este vorba despre musafira care te-a vizitat săptămâna trecută, nu-i aşa?

— De unde ştii? Ţi-a spus ea ceva? întreabă, cuprinsă din nou de încordare, dar el clatină din cap.

— Nu mi-a spus nimic, mi-a pus doar câteva întrebări, dar am simţit că există o legătură între ea şi tine, că nu e complet străină. De-asta am rămas cu ea, am încercat să-mi dau seama ce caută. Îmi pare rău pentru ea, spune oftând. Şi viaţa ne vorbeşte în secrete ascunse şi teribile.

Ruşinată, îşi aduce aminte cum s-a întins îmbrăcată pe pat şi s-a prefăcut că doarme, încercând să le asculte conversaţia, sperând ca musafira ei insistentă să plece cât mai repede. Ziua aceea i se pare acum atât de departe, deşi n-a trecut de atunci decât o săptămână. Cât de refractară a fost, cât de mult s-a temut că secretul ei va fi dezvăluit, ca şi cum ar fi fost vorba despre o catastrofă, timp în care o catastrofă chiar avea loc în viaţa musafirei ei.

Încă îi este puţin frică, spre marea ei ruşine, mai ales de reacţia fiului ei cel mare, dacă va afla vreodată. Conform obiceiului lui, se va folosi de asta pentru a o ataca, pentru a-şi susţine punctul de vedere. Nu ne-ai iubit nici pe noi, nici pe tata, recunoaşte! Oare ar trebui să-i povestească şi lui, după ce i-a povestit fratelui său? În ultima vreme se trezeşte adesea uitându-se ore întregi la albumele cu fotografii vechi, constatând cu surprindere cât de

puţine lucruri recunoaşte, cât de puţine îşi aminteşte din primii ani de copilărie, de parcă n-ar fi trăit acolo decât arareori.

— Pari epuizată, mamă. Te oboseşte călătoria? Ajungem imediat, spune el, iar ea intră în panică.

— Ajungem imediat? Încă nu am intrat în oraş!

Amichai îi zâmbeşte, în timp ce trage brusc de volan.

— Credeam că nu vrei să vezi oraşul.

Chiar e uşurată de faptul că nu vor intra în Haifa, ci o vor ocoli, înaintând pe un drum îngust, care se întinde de-a lungul unei văi pe care şi-o aminteşte vag. Ochii ei obişnuiţi cu nuanţele deşertului înghit cu sete verdele intens ale coroanelor copacilor şi albastrul uluitor al mării, a cărei prezenţă se extinde fără încetare. Dar în clipa în care trec pe lângă coasta Carmelului, îndoielile ei cresc. Poate că nu e potrivit să dea buzna astfel peste o femeie îndoliată, pe care nici măcar nu o cunoaşte, despre care nu ştie absolut nimic, cu excepţia faptului că e fiica lui Manu Rubin şi că în urmă cu numai câteva zile a rămas văduvă.

Cu mâini tremurătoare, scoate din geantă necrologul decupat din ziar, împăturit şi aşezat în portmoneu, după care repetă adresa pentru fiul ei, chiar dacă nu e nevoie s-o facă, deoarece, îi spune Amichai, adresa de destinaţie a fost stabilită încă de la începutul călătoriei. Oare nici obiceiul de a-i consola pe cei îndoliaţi nu e unul necesar, ba poate chiar să le facă rău celor îndureraţi, în ciuda faptului că este o dublă benevolenţă? Simte aceeaşi încordare ca atunci când îşi aştepta musafira, ca şi cum ar mai fi şi alte secrete de ascuns.

Deja se îndreptă spre un cartier pe care ea nu l-a mai văzut niciodată, care îi aminteşte de cartierele privilegiate ale aşezărilor din Iudeea şi Samaria, case uriaşe, înconjurate de grădini, aşezate în mijlocul unor peisaje care îţi taie respiraţia – îi este foarte greu să înţeleagă de ce oameni de dimensiuni normale au nevoie de case atât de mari –, dar acest cartier pare deosebit de înstărit şi exclusivist, cu străzi în pantă, pline de maşini şi goale de oameni. La fel e şi strada aceasta, înclinată ca un derdeluş, pe care fiul ei opreşte în cele din urmă maşina, conform instrucţiunilor de pe telefonul lui mobil, parchează şi întreabă:

— Vrei să vin cu tine, sau să te aştept aici?

— Am ajuns? Eşti sigur că ăsta e locul? întreabă ea, clătinând din cap şi uitându-se lung spre o poartă cenuşie, din spatele căreia coboară mai multe

trepte către o casă ascunsă privirii şi prin care ies un bărbat şi o femeie rotofeie, ţinându-se de mână, îmbrăcaţi în pantaloni scurţi şi tricouri subţiri.

Pentru o clipă îşi vede fiul prin ochii lor, o creatură dintr-o altă lume, îmbrăcat în uniforma lui religioasă. Poate chiar e mai bine s-o aştepte afară, oricum nu va sta mai mult de câteva minute, îi va strânge mâna văduvei şi va pleca, dar apoi se răzgândeşte, nu se va simţi mai puţin stânjenită fără el. Şi ea este o creatură dintr-o altă lume, îmbrăcată în aceeaşi rochie decolorată pe care a purtat-o şi la înmormântarea soţului ei, în urmă cu cincisprezece ani, cu o coafură demodată, ultimul exemplar al unei specii dispărute de mamuţi, ţinându-şi încă spinarea dreaptă, chiar dacă îi e greu să coboare treptele. Oameni mult mai tineri decât ea sunt luaţi pe lumea cealaltă, asemenea profesorului Alexander Sedan, binecuvântată fie amintirea lui, al cărui nume, scris în necrolog, e dăltuit în uşa pe jumătate deschisă a casei din faţa ei.

Este oare o neghiobie din partea ei să-i consoleze pe cei îndoliaţi la vârsta ei? Cât de mult i-ar plăcea să-şi doneze anii, la fel cum poţi să donezi un organ. Fără nici cea mai mică ezitare i-ar da longevitatea ei acestui bărbat mort, pe care nici măcar nu l-a cunoscut, fie şi numai pentru a şterge expresia şocată de pe chipul femeii pe care a lăsat-o în urmă. O vede grăbindu-se spre ea în clipa aceasta, din colţul cel mai îndepărtat al salonului uriaş, agitându-şi spre ea braţele goale, cu faţa palidă şi ascuţită şi cu părul în dezordine. Are senzaţia că imediat o va împinge cu putere, la fel cum a făcut tatăl ei în urmă cu şaptezeci de ani, dar, spre uimirea lui Rahel, se agaţă de gâtul ei suspinând, ca şi cum doar pe ea ar fi aşteptat-o până atunci.

— Îmi pare rău, Atara, se trezeşte bâiguind în claia de păr bogat şi încurcat, clătinându-se puţin pe picioare. Dumnezeu să vă mângâie ca pe toţi îndoliaţii Sionului şi Ierusalimului.

Inima i se deschide spre femeia aceasta blândă, al cărei chip e făcut ţăndări, iar braţele i se încolăcesc aproape fără voia ei în jurul trupului osos şi cuprins de tremur. La urma urmelor, nu-i e străină, într-un fel e fiica ei, pentru că vieţile lor s-au unit una cu cealaltă cu mult înainte ca ea să fi venit pe lume. Mereu a fost deranjată de îmbrăţişările lungi ale tinerilor din noile generaţii, dar atingerea trezeşte acum în ea un neaşteptat sentiment de linişte, venit parcă dintr-un alt timp şi loc, ca şi cum s-ar reuni în sfârşit cu o parte din ea, a cărei absenţă îi provoca o durere nedefinită.

Ameţită de abundenţa de culori şi de voci, este condusă în cele din urmă într-un loc în care se poate aşeza pe un fotoliu galben ca un lan de porumb. Pe canapeaua din faţa ei şade fiica lui Manu, o ţine de mână, iar buzele i se mişcă repede, dar auzul ei tinde să slăbească atunci când e gălăgie în jur, aşa încât îi este greu să urmărească ce i se spune. Oare vorbeşte despre Grădina Edenului? Sau poate despre cineva pe nume Eden? Până când reuşeşte s-o întrerupă, pe un ton mult prea ridicat, din câte se pare:

— Eden e fiul?

— Eden e orfanul, mă bucur de cunoştinţă, răspunde spre surprinderea ei un tânăr frumos şi bine făcut, în timp ce se apleacă spre ea, întinzându-i un pahar cu apă şi privind-o cu un zâmbet scurt, care o emoţionează, aşa că se grăbeşte să spună:

— Te rog să accepţi condoleanţele mele, numele meu e Rahel şi l-am cunoscut pe bunicul tău.

Dar el nu se mai uită la ea, probabil că nici n-a auzit ce i-a spus, întorcându-se către Amichai al ei, pe care nici măcar nu-l observase aşezat lângă ea, pe un scaun de plastic, şi care se ridică şi strânge mâna tânărului, în timp ce-l priveşte cu multă căldură.

— Îţi împărtăşesc durerea, Eden, spune el cu vocea lui blândă. Ştiu cât îţi e de greu în clipele astea, dar te rog, nu uita pentru un moment că nu eşti orfan şi că nu vei fi niciodată orfan, pentru că Tatăl nostru din ceruri e mereu lângă noi.

CAPITOLUL 14
Ce fel de văduvă eşti tu?

Pentru că nu doar Alex al ei i-a fost luat pe neaşteptate, ci şi casa, de care a fost deposedată de valul de vizitatori, şi fiul ei, care se încuie în camera lui în cea mai mare parte a timpului, iar ea tânjeşte să se ascundă acolo împreună cu el, pentru a-l proteja, sau în mansardă, pentru a se proteja de el, iar uneori pur şi simplu nu ştie unde se află. Deoarece casa îi e cunoscută, dar străină, mirosul dinăuntrul ei s-a schimbat, mâncărurile servite aici sunt diferite, la fel şi vocile care se aud în vâltoarea de vizitatori. O mulţime de funduri acoperă sofalele, iar scaunele de plastic adunate din curţile vecinilor ascund obiectele de mobilier familiare. Pe masă sunt sticle de suc şi gustări simple, servite în veselă de unică folosinţă, ca şi cum ar fi vorba despre petrecerea unei zile de naştere la centrul comunitar. Imediat va începe un număr pentru copii, oare va fi un clovn, sau un magician? Alex n-ar fi reuşit să îndure toată agitaţia asta, n-ar fi permis să se întâmple aşa ceva.

Din cine ştie ce motiv, explorează fără încetare posibilitatea opusă, în timp ce schimbă cuvinte goale cu oaspeţii veniţi să-i prezinte condoleanţe sau în timp ce se întinde singură noaptea în patul gol. Dacă ar fi fost ea cea care s-ar fi oprit brusc din respirat, iar Alex ar fi fost văduvul îndurerat, cum s-ar fi purtat oare, şi cum s-ar fi purtat restul familiei? Într-un astfel de caz, absurd de altfel, Abigail s-ar fi urcat în primul avion, chiar dacă ar fi riscat să piardă bursa, ceea ce s-ar fi rezolvat într-un fel sau altul, şi ar fi rostit în faţa mormântului deschis cuvinte minunate, pline de iubire şi tandreţe, ar fi ţinut devotată doliu şi ar fi stat alături de Alex şi Eden, şi poate că până şi Yoav s-ar fi sinchisit să ajungă, să fie alături de tatăl său, şi se pare că tocmai aşa, prin moartea ei, s-ar fi putut reuni întreaga lor familie fărâmiţată.

În anumite clipe se trezeşte că e geloasă pe doliul pe care l-ar ţine după dispariţia ei, trăit cu mult mai mult bun gust decât ceea ce se petrece acum aici, pentru că Alex n-ar fi ezitat să pună capăt vizitelor de condoleanţe, permiţându-le doar rudelor apropiate să intre în casă. Şi copiii ar fi fost cu siguranţă mai fericiţi să renunţe la toată agitaţia asta şi să-şi invite doar

prietenii, iar în loc de sticle de plastic, de farfurii de unică folosinţă şi covrigei ar fi aşezat pe masă sticle de vin şi de bere şi pâine bună, brânzeturi şi delicatese. Ar fi stat ore întregi în jurul mesei, ar fi râs şi ar fi plâns, ar fi mâncat şi ar fi băut, ar fi depănat amintiri, ar fi răsfoit albume cu fotografii vechi, poate chiar s-ar fi uitat împreună la un film sau ar fi ascultat muzică, aşa cum făceau în timpul călătoriilor lungi, pe vremea când copiii erau mici, fiecare dintre ei ar fi ales o melodie, iar Eden ar fi fost consolat de fratele şi sora lui şi ar fi fost mai puţin singur.

Şi astfel, pe parcursul celor şapte zile lungi de doliu, îi e din ce în ce mai clar că, între cele două posibilităţi, ea a ales-o pe cea groaznică, aşa cum era de aşteptat, mai ales pentru fiul ei, pentru care îşi face cele mai multe griji acum, deoarece este limpede că ar fi fost mult mai bine pentru el, în acest moment al vieţii sale, s-o piardă pe ea, şi nu pe Alex. Maternitatea ei a secat aproape complet, iar el oricum nu mai are nevoie de ea, pe când paternitatea lui Alex rămâne evazivă, departe de a se fi epuizat, iar Atara simte cum durerea o loveşte cu o forţă nebună, asemenea unui ciocan care izbeşte o nicovală goală. Zace extenuată pe canapea, deşi ziua e abia la început, pentru că ea nu jeleşte acum doar posibilitatea ca ea să fi ajuns la timp la camera de gardă ca să-l salveze, ci şi posibilitatea mult mai teoretică a propriei morţi în locul morţii lui, care n-a fost niciodată explicită, dar cine ştie, poate că şi pe aceasta a ratat-o din pricina neglijenţei şi a orbirii, poate că n-a observat-o, aşa cum n-a observat nici agonia lui. Este gata să creadă absolut orice despre sine.

Şi astfel se simte străină în propria casă, invadată de zeci de oaspeţi care intră şi ies, făcând-o să fie mai curând a lor, lăsându-i urme de ruj pe obraji şi miros de transpiraţie şi parfum pe piele. Alex şi-ar fi ieşit din minţi în agitaţia asta, ori i-ar fi dat pe toţi afară, ori ar fi plecat el. Cum ai reuşit să eviţi şi asta? îl întreabă ea indignată, mereu revoltată de tendinţa lui de a scăpa de fiecare dată de ceea ce i se părea dificil, de tot ceea ce presupunea mai mult efort decât plăcere, până şi acum, moartea lui neaşteptată şi excentrică i se pare Atarei mult mai uşoară decât restul vieţii ei. Ce a pierdut el de fapt? Doar degenerarea care survine când intri pe panta abruptă a bătrâneţii, poate un nepot sau doi, care nu i-ar fi trezit cine ştie ce interes, lăsându-i ei, mămicului văduvit, grija faţă de fiul lor comun, greutăţile vieţii fără el. Cu o repeziciune surprinzătoare, a recunoscut în infecţia care se apropia de el o oportunitate rară, de care s-a grăbit imediat să profite, fără a se gândi câtuşi de puţin la ea sau la Eden, în timp ce sărea

ca vrăjit în întâmpinarea ei, la fel cum a sărit pervazul ferestrei din casa aceea, monument istoric, lăsându-şi în urmă soţia şi fiul.

— Doamne, Atur, ce vrei de la el? Măcar acum, după ce a murit, încetează să fii furioasă pe el, i-a spus Rania cu o zi înainte, prima dată când au reuşit să stea de vorbă în intimitate, după nenorocire, cuibărite la umbră, pe banca din grădină.

— Nu sunt furioasă doar pe el, ci şi pe tine, s-a auzit smiorcăindu-se, în timp ce lacrimi fierbinţi i se rostogoleau pe obraji împotriva voinţei ei. Cum ai putut să-mi dai un sfat atât de prost? Dacă m-aş fi întors imediat, aşa cum aveam de gând, poate că nu s-ar fi întâmplat asta!

Rania s-a încruntat uluită, ca şi cum ar fi fost rostit un lucru complet lipsit de sens.

— Vai, dulceaţă, nu-mi vine să cred că asta te preocupă acum pe tine, a zis, după care a tras-o pe Atara mai aproape şi a îmbrăţişat-o strâns, ascunzându-şi chipul de privirea ei. Îmi pare atât de rău! Ţi-am spus ce am crezut atunci şi ceea ce probabil că îţi şi doreai să faci, altfel nu m-ai fi ascultat. Nu începe cu asta, Atur, nu te împovăra gândindu-te la ce ar fi putut să fie, dacă lucrurile s-ar fi întâmplat altfel, i-a spus Rania la ureche, aproape implorând-o, aproape printre suspine, la fel ca ea. Gândurile astea sunt o adevărată catastrofă, iar catastrofa care s-a abătut asupra ta e suficient de mare şi fără ele!

Dar, pentru prima dată în viaţa ei, atingerea prietenei sale i-a dat fiori, iar banca a fost deodată inundată de soare şi şi-a simţit pielea cuprinsă de furnicături, aşa că i-a propus să intre în casă.

Problema e a ei, fără nici o îndoială, trebuie să recunoască asta. Durerea o face să fie meschină şi plină de amărăciune, de invidie şi agresivitate, nu-i înnobilează nicidecum sufletul, aşa cum s-ar fi aşteptat. Fiecare om care păşeşte în casa ei îi provocă dezamăgire şi furie, îi aminteşte cât de goală este lumea din care Alex s-a furişat pe neaşteptate, profitând de o clipă de neatenţie, aşa cum se făcea uneori nevăzut, dispărând în mansardă înainte de sfârşitul unei mese în familie. Fiecare om care intră în casa ei îi reactivează conflictul lor cronic şi îi demonstrează cât de multă dreptate avea el când îi spunea, nu o dată, toate lucrurile acelea îngrozitoare, mai ales când se simţea insultat de ea, mai ales când îl provoca.

— Cine eşti tu să-mi ţii mie predici? Nu eşti nici pe departe atât de drăguţă cum crezi, nu faţă de mine, în orice caz! Blândeţea ta e falsă! Îţi face plăcere să-ţi demonstrezi superioritatea morală faţă de mine!

Dar chiar şi el, căruia îi făcea plăcere s-o catalogheze, ar fi şocat dacă ar auzi gândurile care urlă acum în mintea ei. Ce legătură e între ea şi moralitate? Ce legătură e între ea şi blândeţe? E crudă şi răzbunătoare, nemiloasă şi îngustă la minte. Nu se recunoaşte pe sine, nici Alex n-ar recunoaşte-o. Jocul de roluri din interiorul cuplului este oare cel care dictează identitatea sub aproape toate aspectele, se întreabă ea din când în când, iar când unul din soţi iese din peisaj, iese la lumină o personalitate cu totul nouă, una complet distorsionată, în cazul ei?

Pentru că în timp ce le povesteşte oaspeţilor veniţi s-o consoleze despre ultimele lui ore, îşi imaginează ultimele lor ore de viaţă, guri deschise de uimire, prin care ţâşneşte o vomă tulbure şi trupuri care îngheaţă aproape în mijlocul propoziţiei. Faptul că, în mai puţin de o oră, toţi oamenii aceştia vor ieşi din casa ei şi îşi vor relua vieţile obişnuite i se pare Atarei insuportabil. Doar pe tineri e pregătită să-i ierte, şi pe părinţii de copii mici, desigur, dar cei mai mulţi oameni de vârsta lor, cupluri, cupluri de prieteni şi rude n-ar trebui, din punctul ei de vedere, să-şi continue vieţile ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Ar accepta să rămână în viaţă doar câte unul din partenerii fiecărui cuplu, dar chiar şi aşa ar fi mult mai generoasă decât a fost destinul cu ea, deoarece le-ar da dreptul să facă ei înşişi alegerea. Este gata până şi să-i consilieze, să analizeze cu răbdare absolut toate aspectele şi să-şi folosească propria experienţă, însă nu va putea garanta amnistia. Nici un cuplu nu va scăpa întreg din casa ei, după ce va prăvăli potopul, chiar dacă pe moment vor considera că e doar o rupere de nori care nu are legătură cu ei. Îmi pare rău, asta nu e chiar arca lui Noe, trebuie să vă anunţ oficial că, de fapt, e tocmai opusul.

Unde a fost până acum furia asta nebună? pufneşte ea. Oare a fost mereu înăuntrul ei, canalizată exclusiv către el, aşa cum pretindea adesea Alex, iar acum, odată cu moartea lui, începe să se împrăştie, afectând un număr mai mare de oameni? Dar, de cele mai multe ori, se înfuria pe el pe bună dreptate, iar oaspeţii ei chiar nu au păcătuit şi nu au greşit nimănui niciodată? Oare omul trebuie să rămână fără partenerul de cuplu, pentru a începe să se cunoască pe sine? Măcar dacă ar fi putut să-i împărtăşească lui Alex toate gândurile astea. Ascultă-mă, dacă aş fi murit înaintea ta, nu m-aş fi cunoscut cu adevărat. Ar fi fost interesant de văzut ce ai fi descoperit tu despre tine, dacă mi-ai fi supravieţuit. Poate ai fi devenit drăguţ şi liniştit, iar eu aş fi pierdut tocmai asta.

Dar mulţimea de oaspeţi nu-i permite să se adâncească prea mult în astfel de întrebări sufocante. De aceea se şi află aici, ca şi cum s-ar fi adunat şi ar fi venit din toate colţurile ţării, pentru a se strecura între ea şi gândurile ei, în timp ce îi priveşte cu ochii pe jumătate închişi. Incredibil cât de mulţi oameni umplu viaţa ei, asemenea obiectelor adunate de un colecţionar, iar acum tuturor le pare rău pentru ea, şi buzele li se mişcă fără încetare, precum braţele unui cleşte, iar de vreme ce îi e greu să le audă cuvintele, are impresia că e blocată într-un acvariu de sticlă, cu pereţi invizibili, plin cu apă invizibilă, în jurul căruia s-au adunat o mulţime de vizitatori, care-i urmăresc cu interes gesturile şi mişcările, ca şi cum ar fi o creatură marină fascinantă, un castravete de mare sau un rechin fantomă greu de văzut.

Chiar şi atunci când îi spun poveşti despre Alex, care ar fi interesat-o foarte mult în mod normal, îi e greu să asculte şi să se prefacă, iată că, din câte se pare, devine în cele din urmă autentică, iar în curând oaspeţii o lasă în pace şi încep să interacţioneze unii cu ceilalţi. Întâlniri pline de viaţă au loc pe la spatele ei, încremenind în clipa în care ea întoarce privirea, întâlnindu-le expresiile nemulţumite. Ce fel de văduvă e asta? Nu e drăguţă, nu e deschisă la conversaţii, nu le mulţumeşte oaspeţilor care-i calcă pragul. Vizitele de condoleanţe n-o consolează, iar atenţia care i se oferă nu-i uşurează situaţia. Alex ar fi uimit s-o vadă aşa, şi nu doar el. Şi multe dintre prietenele ei, care le-au urmărit de-a lungul timpului relaţia plină de suişuri şi coborâşuri, sunt uimite s-o vadă atât de prăbuşită, ca şi cum întreaga lume s-ar fi prăbuşit peste ea, ca şi cum Tali Barnea, care şade acum în faţa ei, uşor stânjenită, ar emana un parfum înţepător, pe care-l cunoaşte prea bine.

Au petrecut ore întregi împreună pe malul mării, alături de copiii lor, care erau cei mai buni prieteni pe vremea când erau mici, împărtăşindu-şi una alteia în repetate rânduri cât de dezamăgite erau de soţii lor. Tali a sfârşit prin a divorţa, pe când căsnicia ei a continuat până în ziua de azi, de fapt, până în urmă cu cinci zile, şi poate că acesta este motivul pentru care prietena ei s-a îndepărtat de ea, nutrind o ranchiună veche pentru faptul că nu i-a urmat exemplul. Dar pentru ea nu a existat o altă opţiune, la bine şi la rău, dar Tali Barnea n-a înţeles asta, cum poate că n-a înţeles nici ea, pentru că, în ciuda nemulţumirilor pe care le exprima deschis, niciodată nu s-a aflat la un pas de despărţirea de Alex, şi asta nu doar fiindcă n-ar fi fost capabilă să destrame încă o familie şi să-i provoace lui Eden aceeaşi suferinţă pe care i-a provocat-o lui Abigail, ci şi pentru că până în ultima clipă, la propriu până în ultima clipă, a aşteptat fără încetare clipele acelea

preţioase în care se simţea protejată, iubită şi înţeleasă de el, şi ştia că la fel simţea şi el în privinţa ei.

Neatentă, îi ascultă cuvintele de consolare, îi răspunde la întrebări:

— Da, a fost cu o seară înainte la urgenţă, a primit un antibiotic şi a fost trimis acasă. E cu adevărat şocant că l-am pierdut în felul ăsta, încă nu conştientizez pe deplin. Tu ce mai faci? se grăbeşte să întrebe, interesată de moralitatea prefăcută a poveştilor prietenei ei, în ciuda propriei tragedii.

Iată că am ajuns în cele din urmă la fel ca tine, ar vrea să spună, acum sunt şi eu singură, iar Tali zâmbeşte reţinut, străduindu-se să-şi ţină în frâu satisfacţia.

— Totul e bine, slavă Domnului, zice ea, lovind încet cu unghiile ei lungi în suprafaţa de sticlă a măsuţei. Ne-am mutat împreună în urmă cu câteva luni, după ce copiii au plecat de acasă.

— Cât mă bucur, să fie într-un ceas bun, bâiguie ea, nu ştiam că ai un partener.

— Nu ştiai? se miră prietena ei. De aproape patru ani! E uşor de ţinut minte, pentru că ne-am cunoscut în ziua în care băieţii s-au înrolat în armată, zice ea, umflându-se în pene, cu un zâmbet din ce în ce mai larg. El era acolo cu fiul lui, iar de atunci suntem împreună. Este oare posibil să nu ne mai fi întâlnit de atunci? Îmi aduc aminte că v-am văzut acolo, eraţi foarte crispaţi.

— Sigur că da, mormăie Atara, amintindu-şi fără tragere de inimă dimineaţa aceea.

Cum se înghesuiau acolo sute de familii, în cercuri strânse şi tensionate, fiecare dintre ele închizându-se în jurul câte unui tânăr, într-un cort ridicat special pentru acest eveniment în curtea Muzeului Naval. A recunoscut acolo nenumărate feţe familiare, părinţi pe care i-a întâlnit de-a lungul anilor, la tot felul de activităţi extraşcolare, în excursii şi la şcoală, cu unii dintre ei devenind în timp prietenă, dar în dimineaţa aceea cu toţii păreau diferiţi, ca şi cum ar fi cumpănit pentru o clipă expresiile pe care le vor afişa chipurile lor după dezastru. Mamele încercau să-şi ascundă lacrimile de fiii lor, trimiţându-şi una alteia privirile oamenilor care împărtăşesc acelaşi destin, cu o tuşă de cruzime însă, fiindcă dacă unuia dintre ei îi e scris să fie ucis, atunci acela să fie fiul tău, şi nu fiul meu.

Alex era mai mohorât decât de obicei în dimineaţa aceea, în cercul lor mic şi limitat. Până în ultima clipă încercase să-l convingă pe Eden să renunţe la serviciul militar, chiar şi pe drumul spre locul de recrutare a

continuat să-i spună cu înflăcărare că încă nu e prea târziu să se răzgândească, să-l facă să înţeleagă că asta nu era pentru el.

— Ţara asta încearcă să te programeze ca pe un robot, nu înţelegi? Să îţi implanteze instincte criminale, să-ţi schimbe personalitatea. Cum poţi să te laşi manipulat în felul ăsta?

Dar Eden n-a înţeles şi n-a renunţat, în ciuda potopului de argumente elaborate pe care a fost nevoit să le asculte vreme de aproape doi ani şi, ca de obicei, vina a căzut asupra ei.

— Toate astea se întâmplă doar din cauza educaţiei banale pe care i-ai dat-o, şuiera Alex printre dinţi, o combinaţie deprimantă de conformism şi perfecţionism. Nu ai pic de gândire critică! Doar faţă de mine eşti critică! Trebuie să investeşti în studii, zicea cu furie. Şi în consiliul studenţilor! Trebuie să-i ghidezi pe tineri, să-ţi aduci o contribuţie la dezvoltarea ţării! Asta e spălare primitivă pe creier, superstiţie modernă! Aşa ajung să fie carne de tun în ţara asta, carne de tun premium! Asta vrei? îi arunca el din când în când, în maniera lui dominatoare, ca şi cum poziţia pe care se presupunea că ea ar fi reprezentat-o era una fantezistă şi anacronică, pe când atitudinea lui, o opoziţie extremă, ar fi reprezentat vocea raţiunii pure.

Şi astfel au ajuns epuizaţi în ziua recrutării, triada care-i adusese în trecut atât de multă bucurie şi atâta confort, dar care acum arăta zguduită şi extenuată. Fără Abigail, care preferase să-şi ia rămas-bun de la fratele ei acasă, din pricina unui examen pe care îl avea de susţinut, fără Yoav, care, spre mândria tatălui său, nu se înrolase şi nu avea nici o altă activitate, cu excepţia petrecerilor, şi fără prietenul lui Eden, care plecase, spre dezamăgirea lor, cu câteva săptămâni înainte, ca parte a unui proces de mobilizare intern, autoimpus. Nu rămăsese decât trioul care vizita pe vremuri grădina botanică, la începutul vacanţei de vară, care colinda fericit întregi continente simulate, mama, tata şi copilul, ce poate fi mai simplu?

Nu, nu-şi aduce aminte s-o fi văzut acolo pe fosta ei prietenă, dar Tali Barnea i-a observat atât pe ei, cât şi pe tatăl acela singur, care îşi lua rămas-bun de la fiul lui, iar de atunci sunt împreună. Poţi să te îndrăgosteşti oriunde, din câte se pare, aşa cum poţi să te şi certi oriunde, iar acum e forţată să asculte povestea în cele mai chinuitoare detalii – Tali a avut mereu tendinţa de a vorbi mult –, dar Atara se simte oarecum uşurată în clipa în care Doron se apropie de ele, iar ea se grăbeşte să-şi întrerupă prietena.

— Îl cunoşti pe tatăl lui Abigail, nu-i aşa?

— Sigur că da, ne-am întâlnit la voi, la petrecerea unei zile de naştere, zice Tali, examinându-l cu atenţie din cap până-n picioare.

Viaţa a fost blândă cu el, aşa încât e în continuare chipeş şi plăcut, faţa îi e liniştită, mare şi tristă, exact ca atunci, când l-a anunţat că vrea să se despartă, fiindcă e îndrăgostită de un alt bărbat. Trist, dar nu furios, nici măcar surprins, aproape că nici n-a încercat s-o oprească din drum, n-a luptat pentru ea, desigur, ca şi cum, undeva în adâncul sufletului lui, nu se simţea demn de iubirea ei. Uneori Atara se teme că acest sentiment a fost asimilat şi de fiica lor, şi poate că de aceea viaţa ei amoroasă e atât de pustie, dar prezenţa lui o bucură în clipa asta, o face s-o simtă mai aproape pe Abigail. La urma urmelor, el a fost acolo cu ele, a văzut cu ochii lui capul fătului ieşind dintre coapsele ei, asemenea unui fruct copt şi dulce, acoperit de sânge.

— Ce mai face Abigail? întreabă ea. Nu apuc să vorbesc cu ea.

— Excelent, zice el, e în al nouălea cer! Chiar pare extrem de promiţător!

— Ce anume pare promiţător? întreabă Atara. Cursul de vară?

Doron îşi duce mâna la gură, acoperindu-şi buzele.

— Ups, eram sigur că ştii. Credeam că ţie îţi spune mereu totul, înainte să-mi spună mie!

— Sigur că mi-a povestit! se grăbeşte Atara să spună. Simt că am fost spălată pe creier, cu toată nebunia de aici. Îmi aduci aminte despre ce era vorba?

El o crede, desigur, Doron cel naiv, cel simplu, atât de diferit de Alex cel suspicios şi sofisticat.

— Prietenul ăsta al ei, canadianul, începe el pe un ton plin de entuziasm, cel cu care a învăţat pentru examene? N-am mai auzit-o niciodată ca acum, îndrăgostită până peste cap şi liniştită.

— Fată cu cap, chicoteşte Tali, are atât de mult sens să-l cunoşti mai întâi pe celălalt, abia după care să te îndrăgosteşti.

Dar Atara o opreşte în mijlocul propoziţiei.

— Când anume s-a întâmplat asta? El nu avea o iubită?

Doron îi întoarce un zâmbet palid.

— Se pare că ea a dispărut. Chestiunile astea sunt destul de flexibile, crezi că e nevoie să intru în detalii?

— Uau, să sperăm că relaţia va merge! îi spune ea, răspunzându-i tot cu un zâmbet, însă deodată simte că nu mai poate suporta prezenţa lui, şi nici pe aceea a prietenei sale, dar mai ales nu mai poate îndura absenţa fiicei ei,

aşa că îşi cere scuze în mare grabă şi aproape se năpusteşte în baia de oaspeţi aflată lângă uşa de la intrare. Fără să-şi ridice rochia şi să-şi dea jos chiloţii, se prăbuşeşte pe vasul de toaletă, cu spinarea aplecată în faţă şi cu capul îngropat între genunchi, sângele îi inundă creierul, la fel ca umilinţa, ca ruşinea provocată de umilinţă.

Se bucură pentru ea, sigur că se bucură pentru ea, doar a aşteptat ani la rând ca lucrul ăsta să se întâmple, dar de ce nu i-a povestit nimic? Mereu i-a împărtăşit totul, chiar fără rezerve, inundând-o uneori cu un exces copleşitor de informaţii. Oare şi apropierea dintre ele două a fost doar o iluzie? Resursa ei cea mai importantă, legătura cea mai strânsă şi cea mai sănătoasă pe care a avut-o vreodată. Oare acesta este motivul pentru care n-a venit? Şi de ce a ascuns de ea lucrul ăsta?

Mirosul tulburător al măruntaielor ei îi inundă nările şi clatină din cap, scuturându-şi părul care mătură podeaua. Mereu a fost scârbită de mirosurile dezgustătoare, ca şi cum acestea ar fi dezvăluit un adevăr neplăcut despre ea, dar acum cu atât mai mult, pentru că Alex, care i-a iubit trupul fără nici o rezervă, e mort, iar ea e reticentă în a-şi continua viaţa, şi-şi aminteşte ultima lui noapte, de fapt, noaptea dinaintea ultimei lui nopţi, când a ignorat apelul lui Abigail pentru a face dragoste cu el. Acum e limpede! Avea de gând să-i spună în noaptea aceea, însă au vorbit totuşi a doua zi, şi nu i-a pomenit absolut nimic.

Se străduieşte să-şi amintească fiecare mişcare în parte, după ce a ieşit din casa lui Rahel. Deja erau preocupate de starea lui Alex, de-asta nu i-a spus, iar Atara respiră uşurată, ca şi cum aceasta ar fi fost cea mai mare problemă a ei, apoi aude paşi grăbiţi apropiindu-se de uşă, urmaţi de ciocănituri nerăbdătoare. Păcat că n-a urcat la toaleta de la etajul al doilea, în loc să le răpească oaspeţilor acest drept fundamental, însă acum e aici şi n-are de gând să iasă. Să se ducă la ei acasă şi să se golească acolo, de ce tocmai la ea?

Va rămâne aici până când vor renunţa şi vor pleca toţi, unul după celălalt, din pricina unei vezici pline sau mai rău, cel puţin aceia dintre ei care nu vor avea suficientă minte şi îndrăzneală pentru a urca la etaj. În felul acesta îi va tria, cei mai politicoşi dintre ei vor pleca, iar ea va rămâne cu cei mai obraznici, pe care îi va fi mai uşor să-i dea afară, deoarece şi ea e acum la fel de nepoliticoasă ca ei.

Cu o satisfacţie ciudată, ascultă vocile care se aud dincolo de uşă.

— E cineva acolo? E totul în ordine înăuntru? Bun, eu trebuie să plec, eu trebuie să fug, întârzii la serviciu, la copii, la cursul de pilates. Salutările mele Atarei, a urcat să se odihnească? Biata de ea, cât mai e până se sfârşeşte săptămâna de doliu? Cum de l-au trimis acasă de la urgenţă? Malpraxis în toată regula, vai de capul meu.

E ciudat cum nimănui nu i-a trecut prin minte că tocmai ea era cea care se închisese în baie, ca şi cum văduvele îndurerate ar fi complet lipsite de orice nevoi.

Şi deja simte că abia aşteaptă să-i povestească despre asta lui Abigail, mereu i-a plăcut să-i împărtăşească actele ei de răzbunare, însă acum nu e momentul potrivit pentru asta, şi nu doar fiindcă soarele n-a răsărit încă la Berkley, ci şi pentru că fiica ei are nevoie să se distanţeze de ea şi nu are dreptul s-o deranjeze cu astfel de copilării, şi nici cu furia asta nebună, direcţionată pe neaşteptate împotriva ei.

Tocmai acum ţi-ai găsit şi tu un iubit, Guli, când eu l-am pierdut pe al meu? După ce în toţi anii ăştia ţi-am acordat prioritate absolută, după ce ţi-am fost perfect loială, pentru că am fost mai mult mama ta decât soţia lui, şi am venit în întâmpinarea tuturor nevoilor tale, motiv pentru care el a avut de suferit, iar după toate astea tu nu vii, pentru că nu ţi-e comod, pentru că ai descoperit iubirea? N-ai fi pierdut-o dacă ai fi venit, şi dacă ai fi pierdut-o, înseamnă că n-ar fi fost mare lucru de pierdut, iar eu mă bucur de fericirea ta, desigur, şi sper ca relaţia să meargă, şi cu toate astea absenţa ta e şocantă pentru mine, iubita mea fiică, aproape la fel de şocantă precum absenţa lui Alex din zilele astea în care îl jelesc.

Se aud din nou bătăi în uşă, de data aceasta cineva apasă şi clanţa.

— E totul bine acolo, înăuntru? întreabă o voce de bărbat, pe care n-o recunoaşte, aşa că se ridică în picioare cu un oftat şi trage apa în vasul de toaletă curat, dându-le false speranţe celor care aşteaptă afară, deoarece imediat după aceea se prăbuşeşte din nou pe colacul veceului, greaţa îi urcă din stomac, iar intestinele îi sunt cuprinse de crampe şi abia reuşeşte să-şi ridice rochia şi să-şi dea jos chiloţii.

— Alex! bolboroseşte ea, obişnuită să-l strige de fiecare dată când nu se simte bine, iar el venea de fiecare dată imediat, chiar şi atunci când, cu numai un minut înainte, îi aducea la cunoştinţă că narcisismul lui a devenit patologic, iar când vomita îi ţinea capul şi părul deasupra vasului de toaletă cu o îndemânare care o uluia de fiecare dată, şi nimic din ceea ce ieşea din

corpul ei nu-l scârbea, iar acum nu are pe cine să strige, în ciuda faptului că întreaga casă e plină de oameni.

Aude din ce în ce mai mulţi oaspeţi intrând pe uşă, pentru fiecare persoană care iese intră alte trei, şi intestinele îi sunt ca spintecate din nou, organele interne îi sunt stoarse asemenea unei cârpe de şters pe jos, din care picură toate lichidele tulburi. Oare aşa s-a simţit Alex în noaptea aceea, când a petrecut o grămadă de timp în baie? De ce nu i-a spus cât de rău se simte? Sau poate că i-a spus, iar ea n-a înţeles? Chiar şi în ultimele lui zile de viaţă au purtat un dialog al surzilor.

Fiindcă, aşa cum îi era obiceiul, spunea deopotrivă un lucru şi opusul lui, făcea deopotrivă un lucru şi opusul lui, deoarece privirea contrazicea discursul, iar discursul contrazicea privirea, iar fapta le contrazicea pe amândouă. N-a încercat el să facă dragoste cu ea? N-a spus el că simte o îmbunătăţire? Dar şi că sfârşitul e aproape, poate doar o chestiune de zile? Şi cu toate astea a refuzat să se întoarcă la urgenţă din cauza unui aparat de aer condiţionat! De când un om care simte că i se apropie sfârşitul refuză îngrijirea medicală din pricina unui aparat de aer condiţionat?

A crezut că exagerează, ca de obicei, că se ia mult prea în serios.

— Bine că nu ai zis ore, răsfăţatule, i-a răspuns ea cu un zâmbet îngăduitor, dar răsfăţatul ei nu exagera situaţia de data aceasta, ci o subestima.

De unde ar fi putut să ştie? Nu aşa arată un om care trage să moară, dar poate că habar nu are cum arată un om care trage să moară, fiindcă nu şi-a însoţit părinţii pe drumul spre moarte cu devotamentul cuvenit unei fiice, şi nici n-a fost prezentă alături de sora ei, atunci când părinţii lor şi-au dat ultima suflare. Sora ei nu s-ar fi lăsat păcălită ca ea, ea ar fi recunoscut cu certitudine semnele şi ar fi reuşit să-şi salveze soţul, chiar şi împotriva voinţei lui, deoarece înăuntrul ei se trezeşte din nou suspiciunea că Alex i-a provocat confuzie în mod intenţionat, pentru a-şi păzi libertatea, rezervându-şi dreptul de a acţiona conform propriei voinţe şi în propriul ritm, surprinzător şi el de data aceasta. Ani la rând l-ai mustrat pentru încetineala şi lipsa lui de eficienţă, şi iată că tocmai în privinţa propriei morţi s-a dovedit a fi incredibil de rapid şi eficient, ca şi cum ar fi ales să-şi păstreze puţina agilitate şi eficienţă exact pentru această ocazie, şi să n-o risipească pe parcursul vieţii. Cine ştie, poate a apucat chiar să-ţi transmită şi ţie infecţia lui bacteriană, iar peste câteva zile vei părăsi şi tu lumea asta, primind acelaşi sărut al morţii, pe care îl ridică toată lumea în slăvi.

Eşti într-adevăr mai tânără decât el, dar vei şi câştiga mai mult. Nu vei experimenta menopauza, şi nu doar menopauza, îşi zice Atara, ducându-şi mâna la fruntea fierbinte, oare îi creşte temperatura, sau menopauza începe să se instaleze chiar în clipa asta? Pentru că ei nu i se poate întâmpla asta, ea nu are dreptul la privilegii şi scurtături. Ea este o buburuză harnică şi muncitoare, nu are de ales, ci trebuie să rămână aici pentru copiii ei. Pentru fiica ei, care nu a venit, pentru fiul ei orfan de tată, căruia n-a îndrăznit deocamdată să-i spună cât de important a fost rolul jucat de ea în toată această tragedie.

Ce se întâmplă cu el? se îngrijorează din nou Atara, astăzi nu l-a văzut deloc, iar ieri aproape că n-a ieşit din camera lui. De la înmormântare, abia dacă a reuşit să schimbe câteva cuvinte cu el. Evită agitaţia din casă şi o evită şi pe ea, iar Atara ar vrea să iasă odată de aici şi să urce la el, însă capul i se învârte pe umeri în timp ce încearcă să se îndrepte de spate şi se prinde cu mâinile de lavoarul micuţ, apoi se spală pe faţă şi bea apă direct de la robinet. De multă vreme nu s-a mai simţit atât de rău, din câte se pare, chiar circulă un virus digestiv, ale cărui simptome se manifestă timp de douăzeci şi patru de ore.

Mai trage o dată apa, parfumează toaleta cu deodorant de orhidee şi iese cu ochii în pământ şi cu părul acoperindu-i faţa. O mulţime de ochi se îndreaptă spre ea în momentul în care, cu ultimele puteri rămase, se întoarce pe canapea, însă nimeni nu observă în ce stare se află, iar asta îi convine, desigur. Bine că Tali a plecat deja şi şi-a luat cu ea şi povestea ei fericită, ca o fetiţă cu un balon, şi Doron îşi ia la revedere de la ea chiar în clipa asta, cu o bătaie ciudată pe umăr, după care se îndreaptă spre ieşire, şi ea îl urmăreşte cu privirea, holbându-se la uşa deschisă în aşteptare, în timp ce se întinde pe canapeaua golită de oameni. Ce bine ar fi să intre deodată pe uşa aceea Abigail, înaltă şi graţioasă, cu ochii ei căprui şi frumoşi. Numai pe ea vrea s-o aibă alături de ea acum, pe ea şi pe Eden, de ce tocmai în astfel de clipe triste trebuie să fie înconjurată doar de rude pe care nu le poate suporta, precum cumnatul şi nepotul ei, ca şi cum ar fi o petrecere de Paşte, care ţine cel puţin o săptămână[18].

Îşi trage din nou pătura pe ea, acoperindu-se până la bărbie, şi închide ochii, simţind cum temperatura îi creşte cu repeziciune. De câteva ori aude apropiindu-se de ea paşi mititei, aproape imperceptibili, iar numele ei e pronunţat în repetate rânduri de o voce guturală, însă nimeni nu ştie numele cui îl poartă, nici măcar Alex n-a apucat să afle.

— Spuneţi-i Atarei că am venit, că i-am transmis condoleanţe, că ne pare rău, că am plecat şi că ne-am întors la vieţile noastre. Transmiteţi-i că suntem şocaţi, cine ar fi crezut, părea sănătos tun, l-am întâlnit în urmă cu doar două săptămâni, nu-l mai văzusem de un an de zile şi îmi pare atât de rău, îmi plăcea foarte mult să stau de vorbă cu el, mereu spunea exact ceea ce credea, nu ţinea cont de nimic. Atara a adormit? Biata de ea, vom încerca să revenim mâine, de ce a primit atât de devreme sărutul morţii? Era în floarea vârstei!

Şi Atara nu mai ştie deja dacă toate aceste cuvinte ies din gurile oaspeţilor sau sunt emise de pereţii care au absorbit înăuntrul lor tot ceea ce s-a vorbit în ultimele zile, aşa încât s-au umplut până la refuz şi au început să dea pe-afară.

Dar oare chiar doarme, sărmana Atara, sau doar se preface, ori poate agonizează de fapt? Nu are nici o importanţă pentru ea acum, fiindcă imaginile de derulează pe sub pleoapele ei închise, fiecare mai frumoasă decât cea dinaintea ei. Iată, îi vede pe oamenii care stau în jurul mesei rotunde, la această petrecere de Paşte, cea mai fericită din viaţa ei, la scurtă vreme după naşterea lui Eden. Şi poate că nu întâmplător vede în faţa ochilor tocmai această seară de sărbătoare, şi nu întâmplător simte dulceaţa aceea uluitoare, poate că este de datoria ei şi a tuturor celor îndoliaţi să-şi amintească în jalea lor cele mai fericite momente pe care le-au trăit vreodată, aşa cum este de datoria lor să-şi amintească de distrugerea Templului în ziua fericită a nunţii[19].

I-au invitat pe părinţii lui Alex, care, în cinstea noului nepot comun, i-au invitat şi pe părinţii ei, pe sora şi pe cumnatul ei, şi până şi tatăl ei a fost la înălţime, admirând frumuseţea bebeluşului, pe care o compara cu cea a unui înger. Şi-l aminteşte măsurând dintr-un capăt în celălalt terasa cu vedere spre golf, ţinându-l în braţe pe bebeluşul Eden, şi pe Alex şi Yoav privind peste balustradă, cu toţii îmbrăcaţi în cămăşi albe, asemenea pânzelor de pe marea întunecată din spatele lor. Un sentiment fermecat de sărbătoare i-a inundat pe toţi în seara aceea, ca şi cum ar fi participat, în mod inconştient, la un ritual străvechi de creştinare a noii familii.

În timp ce stăteau cu toţii aşezaţi la masa din salon, cu feţele scăldate în luminile golfului şi citeau din Hagada: „Iată, vă voi trimite pe prorocul Ilie înainte de a veni ziua Domnului, ziua aceea mare şi înfricoşată. El va întoarce inima părinţilor spre copii, şi inima copiilor spre părinţii lor…“[20], a luat-o de mână pe Abigail şi au deschis ca de obicei uşa, iar pentru o clipă

aproape a crezut, asemenea fiicei ei în vârstă de cinci ani, că miracolul pe care atât de mulţi oameni l-au aşteptat de-a lungul secolelor chiar se va împlini în curând, iar profetul Ilie va apărea cu adevărat dintr-odată, chiar acolo, acasă la ei. Chiar şi acum, visează, desigur, sau poate delirează din pricina febrei, îl vede intrând, în clipa în care deschide ochii, îl vede umplând cu trupul lui cadrul uşii, barba îi e cenuşie şi sălbatică, ochii îi strălucesc asemenea luminilor golfului în timpul nopţii, iar lângă el păşeşte încet o altă siluetă, mult mai bătrână decât el, pare venită direct din era patriarhilor şi a matriarhelor, bătrână, dar fermă, asemenea unei statui sau a unui monument care începe deodată să umble.

Cu ochii larg deschişi, urmăreşte mişcările siluetei ofilite şi elegante, al cărei păr împletit în coadă îi împodobeşte capul ca o coroană de argint, apropiindu-se de ea cu paşi măsuraţi, cu faţa mult mai blândă decât şi-o amintea şi cu privirea plină de compasiune, aşa că aruncă pătura cât colo şi se grăbeşte emoţionată să-i iasă în întâmpinare. Are deodată impresia că trupul acesta uscat radiază forţă, ca şi cum s-ar fi întors deja din lumea celor morţi, cu vorbe de consolare pe buze, şi simte nevoia să-l îmbrăţişeze şi să se agaţe de el, să-şi lipească de el obrazul fierbinte. Cât de familiară e atingerea ei, îi aminteşte de atingerea măslinului ei din Valea HaMatsleva, din Ierusalim. Cât de mult îi plăcea să stea la umbra lui în zilele caniculare, chiar şi după lăsarea nopţii se simţea mai în siguranţă acolo decât în propria casă.

Deodată simte nevoia să-i povestească despre el, şi despre seara aceea fericită de sărbătoare, pentru că, la urma urmelor, a cunoscut şi fericirea, dar înainte de asta şi înainte de toate trebuie să-i povestească despre faptul că nu s-a întors, că a promis că se va întoarce imediat, dar că şi-a continuat drumul spre ea, spre tine, Rahel. Doar ei vrea să-i spună, doar pe ea vrea s-o roage să-i anuleze pedeapsa la încremenire sau mistuire, la sufocare sau moarte prin executare, fiindcă se numără printre cei mai bătrâni oameni ai comunităţii şi are competenţa să judece.

O apucă de braţul rece şi o conduce încet şi cu multă atenţie într-un colţ retras, în timp ce în spatele lor păşeşte fiul ei cel uriaş, îmbrăcat în haine negre. În clipa în care se apleacă spre ea şi îi transmite condoleanţe, îşi aminteşte povestea pe care i-a spus-o cu numai câteva zile în urmă, despre aleanul inimii şi al izvorului, şi i se pare că de atunci au trecut generaţii întregi, şi poate că merită să-l întrebe acum care e soarta inimii după ce izvorul seacă, care e soarta izvorului după ce inima se opreşte, dar nu se

simte bine, iar pe lângă asta are chestiuni mult mai importante de lămurit cu mama lui, care şade chiar în faţa ei, cum ar fi să-i spună că nu s-a întors, în ciuda faptului că ştia că Alex şi Eden erau pe drum spre spital, că i-a minţit.

Oare ea aude ce-i spune? Oricum n-are nici o importanţă. Ea trebuie să-i spună, fie că o aude sau nu, cu voce tare sau în şoaptă, cu durere sau uimire, pentru că în spatele acestei greşeli se ascunde o alta, şi o alta, iar Atara o ţine de mână şi vorbeşte, hipnotizată de chipul care o priveşte de foarte aproape, ferm şi brăzdat de riduri parcă săpate în fibră de lemn.

Cu coada ochiului îl observă deodată pe Eden stând în picioare lângă ea, îmbrăcat într-un tricou albastru-deschis, pe care l-a cumpărat pe vremuri pentru Alex, ţinând un pahar mare cu apă în mână. Iată că a ieşit în cele din urmă din camera lui, tocmai acum s-a hotărât să iasă, oare a auzit ce i-a spus? Schimbă câteva cuvinte cu oaspeţii ei, expresia de pe chipul lui e angelică pentru o clipă, amintindu-i de faţa copilului care a fost odată, după care arată cu degetul spre mare şi spre vale, ce îi arată acolo fiului lui Rahel? Vrea să-şi dea seama dacă a auzit ceva, ca să-i explice că n-avea de unde să ştie şi că-i pare rău, dar e mult prea obosită, a închis ochii doar pentru o secundă, şi iată-i deja pe amândoi coborând treptele spre grădină, ca şi cum ar pluti împreună.

Îşi simte pleoapele grele şi tremură sub pătura groasă cu care a fost acoperită. Îi este atât de cald, sau poate atât de frig, oare şi ei i se închid anumite părţi ale corpului? La fel ca Alex, nu-şi mai doreşte decât să doarmă, însă nu are voie să adoarmă, fiindcă în curând va veni şi tatăl ei să-i transmită condoleanţe. De ce să nu vină? La urma urmelor, numele lui e Menahem, care înseamnă „cel ce consolează“, iar ea, Atara, este „coroana“ de pe capul lui, aşa că pe cine altcineva să consoleze, dacă nu pe ea? Poate că e deja aici, sau poate că a purtat-o deja pe braţe spre un loc mult mai liniştit, deoarece are impresia că zace bolnavă în casa copilăriei ei, din Ierusalim, iar el îşi apropie scaunul de patul ei şi o ia de mână, după care pacea coboară deodată asupra ei.

Bolile neînsemnate nu-l speriau câtuşi de puţin, dar uneori erau şi boli serioase, când o viroză se transforma în pneumonie, când o simplă durere de cap se dovedea a fi meningită, iar atunci lăsa totul deoparte pentru ea, nu doar îndatoririle de serviciu, ci părea că reuşeşte să ridice pentru scurt timp bariera care se ridica între el şi ea şi care nu-i permitea să-i ofere nimic altceva, cu excepţia vieţii în sine.

Atunci se întorcea degrabă acasă şi şedea ore întregi lângă patul ei, fluierându-i melodii frumoase şi triste, povestindu-i despre muzică şi compozitori, sau despre orchestra sofisticată dinăuntrul creierului nostru, ori despre ce se întâmplă în creier în clipa în care întâlnim un urs în pădure, sau un lup. Şi atunci îi era greu să-l asculte, din câte se pare creierul ei era mult prea încins, dar îi plăcea să-i audă vocea şi să-l privească pe sub pleoapele pe jumătate închise. Uneori îşi scotea ochelarii, iar faţa lui expusă părea atunci blândă şi înduioşătoare, după care îi trimitea cel mai frumos zâmbet al lui şi îi promitea că în curând se va simţi mai bine, iar ea îl strângea tare de mână şi se ruga să nu se mai facă bine în vecii vecilor, fiindcă se simţea în siguranţă la adăpostul protecţiei pe care o revărsa asupra patului ei.

Da, din când în când, foarte rar, avea scurte momente de acces la un tată potenţial, care îi fusese refuzat, ceea ce îi provoca fiori de plăcere, însă recunoaşterea existenţei acestui tată era de nesuportat. Pentru că, dacă iubirea aceasta trăieşte înăuntrul lui, atunci de ce o ţine departe de ea în cea mai mare parte a timpului, asemenea unui medic care ascunde leacul de pacientul său, administrându-i-l doar din când în când şi sporindu-i în felul acesta suferinţa.

Oare nu tocmai asta a identificat în Alex şi a făcut-o să fie atât de atrasă de el? Capacitatea de a-i oferi din când în când momente incredibil de preţioase, de fericire şi linişte? Oare tocmai raritatea lor le face să fie atât de preţioase? Cât de ridicol, să cauţi toată viaţa ceea ce este atât de dificil de găsit, exact persoana căreia îi este atât de greu să dăruiască. Pentru o vreme a găsit pacea aceasta plină de fericire alături de micuţul Eden, când adormea în braţele ei, greu şi cald, sau când îi gângurea dulce, când îşi deschidea braţele în întâmpinarea ei, dar şi aceasta s-a dovedit, în cele din urmă, doar o iluzie trecătoare şi dureroasă. Cine caută alinare la un copil de numai câteva zile?

Unde e el acum, unde sunt cu toţii? Este atât de multă linişte aici dintr-odată, ca şi cum s-ar fi strecurat afară până la ultimul sau ar fi primit sărutarea morţii, şi ea deschide ochii, vede draperia trasă în faţa soarelui de dincolo de fereastră, aude aerul condiţionat funcţionând la capacitate maximă, acoperind zgomotul vocilor. Cât de ciudat că Alex se temea atât de tare de el, ei chiar îi place răcoarea asta, pare că îi atenuează febra, că-i răcoreşte focul vinovăţiei, sau poate că asta face prezenţa neaşteptată a persoanei care stă lângă ea.

Abia acum îşi dă seama că mâna mare şi masculină a lui Rahel se odihneşte încă pe mâna ei, în timp ce o priveşte fascinată, ca şi cum o hartă antică secretă ar fi desenată pe spinarea ei. Fără să rostească o vorbă, se adânceşte înăuntrul ei, căutând comoara printre insulele întunecate ale timpului, printre deşerturile soarelui şi izvoare unduitoare.

Pare că nu mai e nevoie de cuvinte, deoarece simte că musafira ei ştie, că o cunoaşte, ca şi cum rădăcinile ei ar fi şerpuit către ea pe cărări subterane ascunse, la fel cum rădăcinile unui copac plantat într-un sol sărac sunt nevoite să caute resurse de apă şi hrană la mare distanţă, şi poate că tocmai aceasta este semnificaţia liniştii pe care o simte în clipa aceasta, în timp ce se uită la mâna ei.

— E deja târziu, mamă, trebuie să plecăm, îl aude pe Eden spunând pe un ton revigorat, după care se ridică imediat în picioare.

— Unde?

Însă nu e Eden, ci fiul lui Rahel. Cât de ciudat e faptul că bărbatul acesta mare şi aproape bătrân are încă mamă, iar vocea lui e atât de tânără.

— Mai staţi, nu plecaţi încă, îi roagă ea. Abia aţi ajuns, nu-i aşa?

— O să ne mai vedem, îi spune Rahel, zâmbind şi retrăgându-şi încet mâna. Vino la mine după ce se încheie şiva, Atara, te voi aştepta, dar Atara refuză să-i dea drumul, se ridică şi păşeşte încet alături de ea.

— Şi Abigail m-a invitat la ea după şiva, murmură în timp ce-i conduce spre ieşire, cu rochia udă de transpiraţie lipită de corp. Ea n-a putut ajunge, deoarece are un curs de vară în limba engleză, iar Alex nu e tatăl ei, ştii. Şi nici n-a fost o figură paternă pentru ea, dar e în regulă, pentru că ea are tată, dar probabil că asta a rănit-o, fiindcă altfel ar fi venit. El chiar n-a depus suficient efort pentru ea, dar eu am făcut totul, adaugă ea repede, ignorând privirile curioase care urmăresc ciudatul lor trio, căruia îi vine greu să se despartă.

Poate va coborî treptele împreună cu ei, până va ajunge la stradă, apoi va urca în maşina lor, se va aşeza pe bancheta din spate, îşi va pune centura de siguranţă şi va închide uşa, pentru că încotro vei merge tu, voi merge şi eu; unde vei locui tu, voi locui şi eu[21], şi în zadar vor aştepta oaspeţii întoarcerea ei.

Dar la poartă e întâmpinată de noi braţe consolatoare, abia sosite, cu o expresie de şoc proaspăt imprimată pe chipurile lor, şi pluteşte printre ei înapoi spre casa îndoliată, ba chiar îi lasă în urmă, păşind apăsat, grăbindu-se să se consoleze singură. Simte cum o cuprinde pe neaşteptate o foame

sălbatică, aşa că se apropie de masă şi îşi umple o farfurie de plastic cu napolitane cu gust de lămâie, ia o sticlă de ceai rece şi se face nevăzută în grădină, înainte să fie asaltată de întrebări. Vrea să fie singură acum, să simtă cum i se topesc napolitanele pe limbă şi să le mestece încet, asemenea unei fetiţe care a fugit de la propria petrecere.

Îşi trage un scaun la umbra îngustă a amiezii şi bea cu nesaţ din sticla de ceai. Vizita aceasta neaşteptată i-a mai îmblânzit puţin singurătatea, i-a redat puterile, sau poate că somnul a ajutat-o să-şi revină. Mestecă napolitană după napolitană, savurând gustul dulce-acrişor şi bucurându-se de parfumul sălbatic al tufelor de bougainvillea. De foarte multă vreme n-a mai reuşit să stea de una singură în grădină, în mijlocul zilei, fără să facă nimic, fără să se gândească la nimic, fără să se grăbească nicăieri, ca şi cum tocmai ar fi început vacanţa ei mare.

Agitaţia din casă ajunge la ea doar într-o formă difuză, din când în când se aud râsete, crâmpeie de conversaţie, sonerii de telefon. Oare îi vor permite să intre, sau vor ignora bătăile ei în uşă, aşa cum făceau părinţii ei pe vremea când era copil? Sau poate o vor privi pe furiş, cu coada ochiului, prin fereastra închisă, în timp ce-şi mestecă mâncarea, cu o expresie victorioasă? Nu mai are nici o importanţă pentru ea acum, fiindcă ochii ei urmăresc doi nori cenuşii, care se îndreaptă unul spre celălalt cu buzele întredeschise, n-a mai văzut niciodată nori sărutându-se. Pentru o fracţiune de secundă, se pierd unul în celălalt, pentru ca apoi fiecare să-şi vadă de propriul drum, aruncând umbre peste casele din cartier. Cât de întunecată este umbra norului negru, observă ea cu uimire, şi cât de intens este albastrul mării, strălucind deodată printre crengile arţarilor, sau e tricoul pe care l-a cumpărat la un moment dat pentru Alex?

Oare Eden i-a auzit confesiunea? Se ridică dintr-odată speriată, nu ştia că el coborâse din camera lui. Era atât de confuză, şedea acolo pe jumătate adormită şi pe jumătate bolnavă, a avut un virus de douăzeci şi patru de minute, sau poate chiar mai puţin de atât.

— Eden, tu eşti? strigă în timp ce traversează grădina în pantă, trecând prin dreptul smochinului neroditor, scăldat de razele soarelui, care emană un miros îmbietor de dulceaţă fiartă în oală, şi pe lângă şirul de chiparoşi strâmbi care delimitează grădina lor de cea a lui Hadas, înălţându-se asemenea unui pluton de soldaţi dezordonaţi.

Erau aproape la fel când au fost plantaţi, zece chiparoşi pitici, dar, de-a lungul anilor, unii dintre ei au crescut în propriul ritm, iar alţii n-au crescut

deloc, ci s-au îngălbenit încetul cu încetul.

— Eden, să nu plecaţi prea departe, avea obiceiul să strige de aici, de la marginea grădinii, de la marginea văii, în timp ce supraveghea jocul copiilor.

Se ascundeau în tufişuri, horcăind ca porcii mistreţi şi speriindu-se unii pe alţii, sărind de pe un bolovan pe altul, iar ea îşi urmărea fericită copilul. Cât e de matur, de înţelept şi de responsabil, receptiv la nevoile tuturor celorlalţi, atent şi grijuliu. Acesta nu e rodul educaţiei ei, aşa cum credea în mod greşit Alex, ci personalitatea lui, sau poate că acesta a fost rolul pe care i l-au atribuit în mod inconştient?

Priveşte de jur împrejurul ei, strălucirea mării a dispărut, la fel şi fiul ei, şi doar casa, undeva în spatele ei, atârnă suspendată de o frânghie între cer şi pământ. Privită din acest punct, i s-a părut mereu că s-ar putea prăbuşi pe neaşteptate, în orice clipă, asemenea unui bolovan uriaş care se rostogoleşte la vale, dar unde e Eden, şi unde e marea, uneori o poţi vedea atât de clar, iar alteori nu mai rămâne nici urmă din ea. Şi asta o uimeşte de fiecare dată, cum de o prezenţă atât de vastă, de palpabilă şi absolută, poate să se facă deodată complet nevăzută.

Din câte se pare, Eden s-a întors în camera lui, iar ea va trebui să traverseze întreg salonul înţesat de oameni şi să urce în camera lui, să afle ce a auzit, dacă a auzit ceva. E imposibil să se fi afundat în vale, luxuriantele flori de primăvară de care s-au bucurat şi pe care le-au imortalizat în fotografii s-au transformat între timp în plante ţepoase, de înălţimea unui om, schelete îngălbenite şi ostile, care îngreunează plimbarea. În tinereţe îşi propunea tot felul de sarcini, de exemplu, să colinde noaptea prin vale, iar odată a reuşit să ajungă chiar până la mare. A încercat de nenumărate ori să-l descurajeze, să-l convingă să nu mai facă asta, nu mai cere atât de mult de la tine, fiul meu, nu trebuie să demonstrezi nimic nimănui.

Aude un zgomot venind din tufişuri şi se sperie, mistreţii s-au înmulţit peste măsură anul acesta şi au devenit mai agresivi decât de obicei. În urmă cu numai o săptămână, Alex a dat peste o femelă cu pui, care a mârâit la el, iar acum ea e încă în viaţă, în timp ce el nu mai e, şi în curând va mârâi şi la ea. În timp ce se apleacă să ia un băţ şi dă un pas înapoi, îl observă pe fiul ei stând în picioare, cu spatele la ea, aproape ascuns privirii de tufişurile dese, şi Atara păşeşte spre el printre spini, cu picioarele încălţate în şlapi, deja zgâriate şi julite.

— Eden! strigă ea. Te căutam!

În cele din urmă, Eden se întoarce spre ea, tricoul albastru îi scoate în evidenţă ochii, care scânteiază în lumina intensă. Pare că îi zâmbeşte, iar ea respiră uşurată, n-a auzit nimic. Ce să-i spună acum, de ce îl căuta? Poate să-i propună să sară împreună de pe un bolovan pe altul, ca pe vremuri, să se joace de-a v-aţi-ascunselea cu invitaţii. Valea s-ar umple de râsete şi voie bună, spinii se rup, iar pietrele se sparg, dar pe ei doi nu-i va mai găsi niciodată nimeni.

— Ce s-a întâmplat? întreabă ea, gâfâind. Ce faci aici?

Pe măsură ce se apropie de el, zâmbetul i se şterge de pe buze, poate că razele soarelui au făcut-o să se înşele, iar el îi răspunde încet:

— Ce fac? Mă gândesc.

— La ce? întreabă ea încordată, ţinându-se de trunchiul unui pin tânăr şi încercând să-şi liniştească respiraţia gâfâită.

Din câte se pare, a auzit ce i-a spus lui Rahel, ştie că l-a abandonat pe tatăl ei, nu o va ierta niciodată, dar, spre surprinderea ei, el zice încet şi cu mare efort, ca şi cum fiecare cuvânt i-ar provoca durere.

— Mă gândesc la tata, la ce voia să-mi spună.

— Of, dragul meu, zice ea uşurată, am vorbit deja despre asta. Era confuz, voia doar să te vadă!

Dar fiul ei nu renunţă:

— E foarte important pentru mine, mamă, încearcă să-ţi aduci aminte exact ce ţi-a spus.

Dar ea nu trebuie să încerce câtuşi de puţin, îşi aminteşte perfect. I-a spus cuvinte dulci ca sărutările, înainte de a primi el însuşi sărutul morţii.

— Ţi-am spus deja, mi-a zis că îl îngrijesc bine, că îl iubesc cu adevărat.

— Şi despre mine ce ţi-a spus? De ce m-a chemat?

Eden o întrerupe nerăbdător, iar ea oftează.

— Ţi-am spus tot ce îmi aduc aminte! A întrebat de tine de două ori. M-a rugat să-ţi spun să cobori, voia să-ţi spună ceva despre ce l-ai întrebat când eraţi la urgenţă.

Fiul ei îşi apropie de ea faţa acoperită de broboane de transpiraţie, având în ochi o expresie serioasă.

— Ai idee la ce se referea? Despre ce vorbeaţi când a pomenit asta?

— Nu vorbeam despre nimic, zice ea, a pomenit pur şi simplu despre asta. Avea halucinaţii din pricina infecţiei şi a febrei. Nici eu nu m-am

simţit bine ceva mai devreme, iar din gură mi-au ieşit tot felul de cuvinte ciudate.

— Dar asta nu înseamnă că sunt lipsite de sens, insistă el. Ascultă-mă bine, mamă, trebuie să înţeleg ce încerca să-mi transmită tata! Este ultimul lucru pe care mi l-a spus, iar tu eşti singurul martor, repetă el pe un ton ameninţător, ca şi cum ar fi avut convingerea că ea îi ascunde ceva. Oare în felul acesta se desfăşoară interogatoriile lor? Buzele i se subţiază, strâns lipite una de alta, iar privirea îi e pătrunzătoare, aproape că nu-l recunoaşte. Oare acesta este instinctul criminal? Iată că-l are! De ce credea oare Alex că nu are aşa ceva, şi de ce îl foloseşte împotriva ei?

Nu sunt decât ei doi în savana pustie, leoaica şi puiul ei adult, adulmecându-se din nou unul pe celălalt. Moartea leului a tulburat echilibrului, şi ea înţelege deodată că trebuie să-şi revină, să ragă, să-şi arate forţa în faţa puiului ei adult.

— Încetează, ţi-am spus tot ce mi-am amintit! protestează ea.

Pare deodată însetat de cuvintele ei, după ani întregi de tăcere, însă tocmai acum nu are ce să-i ofere. Şi ea e însetată pe căldura asta, inspiră şi expiră cu dificultate, gura ei goală şi fierbinte va incendia în curând valea întreagă.

— Îţi înţeleg nevoia de a descoperi sensul lucrurilor, adaugă totuşi, în timp ce încearcă să-şi şteargă o picătură de răşină de pe braţ. Dar, crede-mă, n-are nici un rost să devii obsedat de asta. Voia doar să te vadă, asta e tot. Hai să ne întoarcem acasă, trebuie să beau ceva.

— Acasă? mugeşte Eden. Aia nu mai e casă, cu toţi oamenii care se învârt pe acolo.

— Se va termina în curând, spune ea aspru, cu gâtul pârjolit. N-au mai rămas decât două zile.

Şi urcă deja împreună panta alunecoasă, încovoiaţi de durere, mergând pe urmele mortului lor. Nu-i va mai aştepta în grădină, nu va mai sta la umbra pinilor, cu o carte în mână, sau în faţa computerului, nu le va mai povesti despre cine ştie ce convorbire telefonică abia încheiată sau despre ultimul articol citit. Nu-i va mai aştepta acasă, pregătind o altă masă din resturi, pe care s-o ridice în slăvi – la nici un restaurant n-ar avea parte de o asemenea mâncare –, sau stând furios în faţa chiuvetei, scoţând din ea vasele murdare şi stivuindu-le pe blatul de bucătărie, până şi asta o să le lipsească. Nu-l vor găsi printre oaspeţii din salon, oferindu-le ceva de băut sau spunând cine ştie ce poveşti din copilărie – pe care ei îi plăcea atât de mult să le asculte –

nu va fi acolo, nu va mai fi niciodată acolo, ca şi cum sufletul lui ar fi fost extirpat dinăuntrul casei, lăsând în urmă o crevasă adâncă şi stearpă, prin care păşesc ei doi acum, orfanul şi văduva, năpăstuiţii de la marginea societăţilor primitive.

---

18. Şiva se ţine vreme de sapte zile, imediat după înmormântare. (N. red.)

19. La nunţile evreieşti, paharul spart de mire simbolizează distrugerea Templului. (N. red.)

20. Maleahi, 4, 5–6.

21. Rut, 1,15–16.

CAPITOLUL 15
Tikkun Rahel[22]

— De ce stai pe podea şi plângi? De ce ţi-ai turnat cenuşă în cap? îl întreabă pe tatăl ei în toiul nopţii.

S-a trezit din nou din somn şi şi-a găsit tatăl adâncit în rugăciune, iar el o priveşte cu ochi obosiţi:

— Vino, copila mea, rosteşte împreună cu mine rugăciunea de noapte.

Se cuibăreşte în braţele lui calde şi îl aude jeluindu-se:

— Aminteşte-ţi, Doamne, caznele noastre, priveşte spre noi şi vezi-ne ruşinea. Moştenirea noastră a trecut în mâini străine, şi casele noastre la fel. Am fost orfani, tată n-am avut, coroana de pe capetele noastre a căzut, iartă-ne Doamne, pentru păcatul nostru.

— Ce păcat, tată? întreabă ea în şoaptă, vrând şi nevrând în acelaşi timp să-l deranjeze, iar el îi explică răbdător că, din pricina păcatelor poporului lui Israel, Templul a fost distrus în urmă cu două mii de ani, iar odată cu el, ţara întreagă şi toţi locuitorii ei au fost trimişi în exil şi că e de datoria noastră să continuăm să-l jelim noapte de noapte, şi să ne rugăm pentru mântuirea pământului şi a poporului prin această rugăciune specială.

Prima parte a rugăciunii se numeşte *Tikkun Rahel*, iar cea de-a doua, *Tikkun Leah*, şi e foarte important să fie rostită exact la miezul nopţii, pentru că acela este momentul în care cerurile se deschid, iar rugăciunea se aude mai tare, fiind cel mai aproape de a fi primită de către Dumnezeu.

Îl ascultă fascinată, în timp ce şade pe genunchii lui, privind în spate din când în când cu îngrijorare, pentru că dacă îi aude mama, se va supăra din nou pe el, fiindcă, în loc s-o trimită imediat pe copilă înapoi în pat, îi tulbură mintea în mijlocul nopţii cu Cabala lui. Şi el trebuie să meargă la culcare, deoarece peste numai câteva ore va lua primul autobuz şi va pleca la serviciu.

Îi povesteşte din nou despre cei mai mari cabalişti, despre Ari HaKadosh[23], care a compus rugăciunea în urmă cu mai bine de cinci sute de ani, într-un oraş îndepărtat pe nume Safed, şi despre cele zece *sefirot*[24] înlănţuite prin cauză şi efect, apoi le enumeră, în timp ce arată cu degetul

spre micuţele ei mădulare. Mâna ei dreaptă e bunătatea, iar mâna ei stângă e curajul, trunchiul e gloria, coapsele ei sunt eternitatea şi măreţia, gura e regalitatea, iar fundaţia e reprezentată de organele genitale, înţelepciunea e creierul, şi înţelegerea e inima, iar deasupra tuturor stă coroana, zice în timp ce trasează un cerc deasupra capului ei, coroană care nu e parte din trup, dar care şade deasupra lui, făcând legătura între lumea de sus şi cea de jos.

— Roagă-te cu mine, îi cere el acum din nou, între vis şi realitate. Precum mama Rahel, care jeleşte alungarea fiilor ei şi se roagă ca ei să se întoarcă.

— Sunt încă în exil, tată? întreabă ea. De atât de mulţi ani?

— Da, s-au răspândit în toate colţurile lumii, îi răspunde el, şi poate că tocmai rugăciunea ta, micuţă Rahel, îi va aduce înapoi.

Ea repetă după tatăl ei cuvintele din sfânta carte a Zoharului, pe care el i le traduce din aramaică, şi gustul lor e iute şi răcoros, precum frunzele de mentă care cresc în curtea lor din Nahalot. „Tu, suveran al lumilor, eşti acela care a întocmit cele zece legi pe care le numim cele zece *sefirot*, pentru a dăinui în ele lumi ascunse, nedezvăluite, şi lumi dezvăluite, şi fiecare dintre cele zece *sefirot* are un nume revelat, dar tu nu ai nume, pentru că în tine sunt adunate toate numele laolaltă, şi când tu pleci de la ele, nu vor rămâne decât trupuri fără suflet.“[25]

Dar ce se întâmplă cu el pe neaşteptate, când o împinge de pe genunchii lui, se ridică în picioarele goale şi strigă, aşa cum nu l-a mai văzut niciodată făcând:

— Am păcătuit, fiica mea, am păcătuit, e interzis să rostim *Tikkun Rahel* într-o casă îndoliată!

Şi ea protestează, cuprinsă de panică:

— Dar asta e casa noastră, tată, nu e o casă îndoliată.

— Nu, insistă tatăl ei, pentru că te-ai întors dintr-o casă îndoliată, iar doliul lor e şi doliul tău, şi şekina jeleşte împreună cu tine. Ascultă cum se tânguie: pentru aceasta plâng eu, din ochii mei picură lacrimi, pentru că departe de mine e acela care-mi alină sufletul.

— Dar au trecut deja şaptezeci de ani de când s-a îndepărtat de mine acela care-mi alină sufletul, se revoltă ea, eram o copilă pe atunci, acum sunt bătrână, şi nu l-am mai văzut tot de atunci, şi n-am privit înapoi.

El oftează, e atât de tânăr, nici n-a împlinit încă patruzeci de ani, iar ea are dublul vârstei lui, ba chiar mai mult de atât.

— În rugăciunile noastre nu e niciodată prea devreme sau prea târziu, fiica mea, la urma urmelor, aceasta este jelania noastră pentru Templul distrus în urmă cu sute de ani.

— De-asta m-am săturat până peste cap în tinereţe de religia asta plină de jale a voastră, zice ea, pierzându-şi răbdarea. Am ales acţiunea.

El o mângâie pe cap cu mâna lui aspră de la munca în cariera de piatră, degetele lui desenează din nou cercul coroanei imaginare, oare a iertat-o? Oare ea l-a iertat pe el?

— Şi un gest poate fi o jelanie sau o rugăciune de reparaţie, dacă te implici trup şi suflet, zice el, iar ea îşi lipeşte mâinile de piept, acordându-şi vocea la vocea lui, care răsună de acolo, dinăuntru. Aşa a grăit Domnul Dumnezeu, o voce se va face auzită, să strige semnele care vor veni, Rahel îşi plânge fiii. Aşa a spus Domnul Dumnezeu, nu vă lăsaţi gurile să strige, şi ochii să plângă, fiindcă există răsplată pentru actele voastre şi speranţă pentru viitor.

Şi în clipa aceasta îşi aminteşte de plânsetul bebeluşului Yair, iar când se trezeşte e transpirată şi confuză, şi tocmai spre el se întoarce pentru a primi consolare. Lovea în uşă cu pumnişorii lui şi o implora să deschidă uşa, dar ea trebuia să-şi călească inima, deoarece până şi îndărătul plânsetului unui copil mic se poate ascunde un agent britanic însetat de răzbunare, precum acela care l-a ucis pe conducătorul lor, după ce l-a prins în capcană în apartamentul în care se ascundea, aruncându-l pe fereastră legat cu lanţuri şi împuşcându-l în spinare.

— Mămica mea Rahel, mămica mea Rahel, se tânguia el neîncetat de fiecare dată, până când alăturarea de cuvinte şi-a pierdut complet orice semnificaţie.

După ce i-a descoperit numele printre cele ale celor patru matriarhe, a început să-i spună aşa, spre marea ei neplăcere, devenind mai gelos şi mai invidios, ca şi cum ar fi fost nevoit să concureze cu o întreagă naţiune pentru maternitatea ei limitată şi imatură.

Şi într-adevăr, aproape la fel ca biblica Rahel, l-a născut greu, trei zile şi trei nopţi a fost chinuită de contracţii îngrozitoare şi, la fel ca ea, era deja sigură că va muri în floarea vârstei şi că va fi îngropată la marginea drumului, deoarece caravana trebuie să-şi continue drumul. După ce a scăpat nevătămată din cele mai riscante acţiuni, după ce a supravieţuit în mod miraculos operaţiunilor de urmărire şi ambuscadelor, interogatoriilor şi perioadelor de prizonierat, va fi ucisă de bomba din pântecul ei, de păpuşa

de plastic umplută cu explozibil, fiindcă aşa îşi imagina bebeluşul dinăuntrul ei. Dar, când i l-au fluturat în cele din urmă prin faţa ochilor, nu semăna câtuşi de puţin cu păpuşa aceea frumoasă şi palidă. Era vânăt de furie, iar ochii pe care i-a deschis imediat au ţintuit-o cu o privire acuzatoare, ca şi cum, aflându-se în pântecul ei, i-ar fi experimentat umilinţa şi amărăciunea, ca şi cum aducerea lui pe lume ar fi fost un păcat comis împotriva lui.

O, ai milă de noi, păcătoşii, murmură ea, întinsă pe pat în noaptea fierbinte, adormită şi neadormită, nu ne-am minţit doar părinţii, ci şi copiii, şi faţă de ei am dat dovadă de cruzime. Noi, cei care n-am uitat, n-am iertat şi n-am avut nici o clipă de îndoială. Noi, care am păşit cu măreţie şi care am eşuat, noi, cei pe care viaţa subterană i-a lovit mult mai tare decât ne-am fi putut imagina, care am crezut în speranţele noastre mai mult decât în realitate, care n-am recunoscut duşmanul nici chiar atunci când se cuibărise în sufletul nostru.

Pentru că o vede acum în faţa ochilor pe fiica lui Manu, întinsă pe canapea, în casa aceea îndoliată, acoperită cu o plapumă de iarnă, cu părul răvăşit şi cu ochii mistuiţi de focul negru al vinovăţiei, legată pe altarul înţelegerii faptului că pierderea e dificilă, că soarta e crudă. Faţa ei ascuţită şi enigmatică îi e cunoscută de multă vreme, la fel şi degetele lungi, care-i strâng mâna, spunându-i povestea unui dezastru ce, aparent, ar fi putut să fie evitat, despre acea sâmbătă pierdută, care a adus cu ea o altă pierdere, despre o copilă rămasă orfană de tată încă de pe vremea când acesta era încă în viaţă.

Mâna ei simte încă forţa strânsorii, străvechiul gest care acompaniază travaliul, iar inima ei iese în întâmpinarea acestei fiice delicate şi fragile ca o copilă. Cine te ţine acum de mână, fiica mea? se întreabă oftând. Cine jeleşte împreună cu tine, plângându-ţi tinereţea, jurământul păstrat şi pe cel rupt, tot ceea ce a fost aruncat de pe vârful muntelui?

Ce bine că a putut fi alături de ea acum. Părea atât de singură, ca şi cum nu s-ar fi aflat în propria ei casă, printre prietenii ei, ca şi cum s-ar fi rătăcit şi ar fi fost luată prizonieră, asemenea fiicei pierdute a regelui din poveste. Fără tragere de inimă, îşi aminteşte povestea aceea care a influenţat atât de tare viaţa fiului ei Amichai, cea mai urâtă dintre toate şi cea pe care ea şi-o aminteşte cel mai bine, pentru că a citit-o nu doar o singură dată în anul acela, copleşită de frustrare şi furie, încercând zadarnic să înţeleagă vraja care-l îndepărtase de ea pe fiul ei cel mic, fructul ei preţios.

Spre surprinderea ei, începutul şi-l aminteşte aproape pe de rost, buzele i se mişcă, rostind cuvinte care se întorc acum la ea: povestea regelui care avea şapte fii şi o singură fiică, pe care o îndrăgea mai tare decât pe toţi ceilalţi. Odată s-a supărat pe ea, iar de pe buzele lui a ieşit un blestem: Să te ia necuratul! Şi într-adevăr, în noaptea aceea fata a intrat în camera ei, iar dimineaţa nu a mai găsit-o nimeni.

De atunci, trimişii regelui se străduiesc să-i dea de urmă, colindând în lung şi-n lat, ani întregi, străbătând oraşe, câmpii şi deşerturi, iar de fiecare dată când reuşesc să se apropie de ea, sunt alungaţi. Regele va înfrunta nenumărate obstacole şi greutăţi, va da greş, iar şi iar, până când, în cele din urmă, va reuşi s-o salveze din cetatea în care era ţinută prizonieră. Dar exact despre asta nu le-a suflat o vorbă rabinul lor, şi anume că finalul depinde mereu de noi, aşa cum zice inocentul ei fiu.

Însă nu finalul este acela care o preocupă acum, ci începutul, aşa că se aşază pe pat şi aprinde lumina de veghe. Nu va mai reuşi să adoarmă, după ce a dormit în maşină, cum nu-i stă în obicei, pe drumul de întoarcere, iar aerul din cameră stă pe loc, asemenea palelor unui ventilator, care s-a oprit brusc, cu un scârţâit scurt.

Ce l-a înfuriat atât de tare pe rege, se întreabă, în timp ce bea apa călduţă din paharul de pe noptieră, încât să-şi blesteme fiica mult iubită, şi cât de mult trebuie să fi regretat gestul acesta pripit? Oare era mult prea apropiată de el? Poate tocmai dorinţa ei de a se îndepărta a fost aceea care l-a înfuriat? Sau poate că, fără să-şi dea seama, a protejat-o în felul acesta de ceva mult mai rău.

Cât de malefică e combinaţia dintre pierdere şi vinovăţie, se gândeşte, simţindu-şi ochii arzând în beznă, dar regele şi-a păstrat speranţa, în ciuda faptului că spaţiul e infinit, şi poate că tânărul rabin care le-a spus această poveste adepţilor lui uimiţi se zbătea deja în abisurile unei pierderi iremediabile, imediat după moartea fiului său, cel mai drag şi mai iubit dintre toţi copiii pe care i-a avut.

— Ai mintea unui înţelept, eretica mea mamă, remarcă fiul ei cu plăcere, din vreme în vreme, aşa cum a făcut chiar şi astăzi, la începutul drumului de întoarcere spre casă, când ea l-a contrazis în privinţa nu ştiu cărei chestiuni, însă ea era atât de obosită după vizita la Atara, încât a adormit, motiv pentru care acum, în creierii nopţii, e complet trează.

Dar Amichai se înşală. Nu personajele acestor poveşti sunt acelea care o interesează pe ea, ci naratorul, vechiul ei duşman, înnebunit de durere şi

vinovăţie, care încearcă să-i adune la sânul lui pe fiii noştri, după moartea scumpului său copil.

E atât de cald în dormitor, deşi geamul e larg deschis. Ventilatorul şi-a dat ultima suflare sub ochii ei, iar aerul s-a subţiat atât de tare, încât a devenit irespirabil, iar ea se simte ca şi cum s-ar târî pe creasta unui munte înalt, după care se ridică din patul ei cu grijă şi deschide obloanele, spre noaptea clocotitoare. Cât de lung e acest val de caniculă, pare că soarele continuă să ardă în burta pământului, sub scoarţa subţire de calcar.

Spre mirarea ei, observă deodată un ochi mare şi rotund care o priveşte din turnul de control abandonat, de pe dealul pionierilor, clipeşte surprinsă, atât de confuză, încât pentru o clipă încearcă să caute şi cel de-al doilea ochi. N-a mai văzut niciodată până acum luna ca o seceră atât de subţire, înconjurată de un halo albastru luminescent, în timp ce partea nevăzută aruncă în centrul ei o scânteiere ce o face să semene cu o pupilă. Fascinată, priveşte coroana fantastică ce dă naştere unor raze de lumină care se sparg în cristale de gheaţă. Cât de frumoasă e lumina care se întoarce la noi în fărâme, oare aceasta este lumina milostivirii?

Fiindcă o simte acum inundându-i corpul, iar de acolo, cuprinzând trupul lumii întregi, sau poate e mila faţă de rabinul cu inima plină de curaj, care a încercat să alunge vinovăţia din suflete, şi faţă de toţi aceia care au nevoie de asta, faţă de toţi taţii şi faţă de toate mamele, faţă de credincioşi şi de necredincioşi, care dorm acum de ambele laturi ale zidului de securitate, şi faţă de toţi tinerii şi de toate tinerele care sunt obligaţi acum să-şi vegheze somnul cu armele pregătite. Nu astfel îşi imagina viaţa în locul acesta, după atât de mulţi ani.

Plânsetul amarnic al unui copil se aude pe neaşteptate dinspre dealurile cufundate în beznă. Ce se întâmplă cu ea în ultima vreme, de halucinează fără încetare, sau poate că s-a născut un copilaş în clădire, oricum nu contează. Îşi simte sânii umplându-se de lapte şi inima încărcată de compasiune şi de dor faţă de Yair al ei nou-născut, de bebeluşul vânăt şi înfricoşat, cu ochii larg deschişi, şi întinde spre el braţele, către fereastră, fiindcă poate într-adevăr nu există devreme, şi nici târziu. Şi de copilul a cărui faţă fierbea de furie, şi de tânărul faţă de care n-a ştiut cum să se poarte, mai ales din pricină că-i semăna atât de mult, şi de bărbatul singur şi amărât în care s-a transformat şi care şi-a îndreptat către ea toată agresivitatea pe care ea i-a lăsat-o moştenire, inima rece şi goală a

fanaticilor, şi tânjeşte să-l vadă cât mai curând, să-i spună că uşa e larg deschisă, chiar dacă acum nu mai are nevoie să treacă de ea.

Poate va merge ea la el în zilele care urmează, dacă a ajuns până la Haifa, atunci va ajunge şi până la Jaffa, în apartamentul lui înghesuit şi dezordonat în care n-a mai călcat de ani de zile. Dar conversaţiile lor degenerează repede, mai ales când stau faţă în faţă. Poate ar fi de preferat să-i trimită o scrisoare, aşa cum se obişnuia în vremea tinereţii ei. Îi va cere iertare pentru lucrurile pe care abia acum, în ultimul timp, a început să le înţeleagă, şi îi va spune cât de rău îi pare pentru lucrurile care îi provoacă părere de rău, nu-i va ascunde absolut nimic. Îi va povesti şi despre prima ei căsătorie, aşa cum i-a povestit fratelui său, indiferent ce se va întâmpla. Îi va scrie cu frică şi cu speranţă, literă după literă, cu degetele ei umflate: Stau nemişcată în faţa uşii închise. Ce rost are să apăs soneria sau să bat în ea?

---

22. Prima parte a ritualului *Tikkun Chatzot* (Reparaţia de la miezul nopţii). Cea de-a doua parte poartă numele de *Tikkun Leah* şi împreună exprimă jalea poporului evreu în faţa distrugerii Templului de la Ierusalim. Respectarea acestui ritual special este specifică mai ales comunităţilor de evrei sefarzi şi hasidim.

23. Itzhak ben Shlomo Ashkenazi Luria, cunoscut drept părintele Cabalei, s-a născut în anul 1534 la Ierusalim şi a murit la Safed, în 1572.

24. Conform învăţăturii Cabalei, termen care se referă la „emanaţiile“ prin intermediul cărora Ein Sof (Nesfârşitul, Infinitul) se revelează pe sine şi creează fără încetare lumea fizică şi metafizică. Ele sunt numerotate, iar împreună formează Arborele Sefirot sau Arborele Creaţiei.

25. *Zoharul. Cartea splendorii*, traducere de Ilie Iliescu, Bucureşti, Editura Herald, 2021.

CAPITOLUL 16
Căprioara vieţii tale a fost răpusă

Se trezeşte în fiecare dimineaţă cu gust de cenuşă pe limbă, cu o foame apăsătoare ce se transformă în saţietate ce se transformă în greaţă. Fiecare imagine pe care o vede îi provoacă greaţă, pentru că Alex nu mai e parte din ea, pentru că n-o mai poate privi prin ochii lui. Coroanele pinilor încadrează fereastra trapez, iar între ele se cuibăreşte apa mării, de un turcoaz arogant. Pâlcuri de nori cenuşii plutesc către est, aruncând pete de umbră peste vale. Maşini de jucărie trec pe drumul de pe malul mării, iar dincolo de el se iveşte calea ferată; până şi imaginea propriului chip reflectat deodată în faţa ei într-o oglindă atârnată de zid îi provoacă greaţă, pentru că el n-o va mai vedea niciodată adusă de spate, cu părul încâlcit ca al unei vrăjitoare, cu o expresie de şoc întipărită pe faţă.

De aceea îşi croieşte drum prin casă asemenea unei oarbe, se sprijină de pereţi cu ochii închişi. Îi este interzis să stabilească până şi cel mai mic contact vizual cu sandalele lui, aşezate încă lângă uşa de la intrare, semnalându-i întoarcerea, sau cu fotografiile de familie împrăştiate pe rafturile bibliotecii, ori cu jacheta de blugi, atârnată în cuier pe un umeraş, ca şi cum ar urma ca diseară s-o îmbrace peste tricou şi să iasă în grădină. Şi nici cu cartea rămasă deschisă pe noptieră, nici cu periuţa de dinţi uscată, fiecare detaliu şi fiecare obiect în parte o împing înapoi cu forţa suferinţei, ca şi cum ar călca pe o mină.

Întuneric deasupra abisului, întuneric deasupra abisului, se aude bolborosind, aşa arăta lumea înainte ca Dumnezeu să spună să se facă lumină. Aşa va arăta lumea ei de acum înainte şi, în mod ciudat, îşi aminteşte de asta ca şi cum ar fi trăit înainte de facerea lumii, ca şi cum ea însăşi s-ar fi născut din haosul acela. O suferinţă atemporală pulsează în inima ei îndoliată, o cunoaşte, dar nu ştie de unde anume. Oricum, nici nu contează, la urma urmelor, zilele trec, şi ea trece, ăsta e singurul lucru care i-a mai rămas de făcut, să treacă de la o zi la alta şi de la o noapte la alta, până când se va petrece din lumea aceasta.

În orice caz, limita dintre viaţă şi moarte a devenit tot mai fluidă după ce Alex a traversat-o cu atâta uşurinţă, încât există şi viaţă care seamănă

surprinzător de mult cu moartea, aşa cum e viaţa ei de acum. Fără să vrea, a păşit într-o altfel de existenţă, s-a predat în faţa unor forţe ale naturii de a căror prezenţă nu era conştientă, la fel cum valurile mării se predau în faţa forţei gravitaţionale a lunii.

De aceea se simte zdrobită de tot ceea ce transformă pierderea lui în ceva iremediabil, deja nu mai este o posibilitate între multe altele, aşa cum crezuse în secret în primele săptămâni. Pare că dimensiunile trupului ei se micşorează şi că parcurge drumul invers al evoluţiei, spatele nu-i mai e drept, ca înainte, iar în curând se va trezi mergând de-a buşilea sau târându-se pe burtă. Mersul în două picioare i se potriveşte din ce în ce mai puţin, pe măsură ce forţa care acţionează asupra organelor ei, comprimându-le, se amplifică. Are ochii pe jumătate închişi, mâinile şi picioarele îi sunt grele, burta îi atârnă, deşi aproape a renunţat la mâncat, muşchii i s-au atrofiat. Oricum, nici nu are neapărat nevoie de ei, pentru că cele mai multe ore din zi şi le petrece întinsă pe patul din mansardă şi privind în gol, vede scheletul vieţii ei, dezgolit şi expus privirii.

Căprioara vieţii tale a fost răpusă. Bestiile şi-au înfipt colţii în trupul ei, iar păsările de pradă i-au ciugulit carnea. Resturile au fost mistuite de foc, iar cenuşa, împrăştiată de vânt, şi asta e tot ce a mai rămas, cenuşa asta neagră, prin care să cotrobăie şi care poate că a fost mereu acolo, fiind nevoie de o catastrofă pentru a scoate adevărul la lumină, deoarece nici nu-i trecuse prin minte că Alex era acela care ţinea vie scânteia vieţii ei, nu s-a gândit niciodată la asta, şi totuşi lumina s-a stins.

Măcar dacă i s-ar fi oferit ocazia să-şi ia rămas-bun de la el, măcar o singură zi, măcar o singură oră în care să fie avertizată de moartea lui iminentă. E geloasă pe toţi aceia care au primit binecuvântarea cunoaşterii, a despărţirii. Este sigură că astfel i-ar fi fost puţin mai uşor, pentru că iar şi iar se simte impregnată de amputarea aceasta bruscă, ieri era aici, ieri am stat de vorbă. Reia la nesfârşit tristele evenimente, minut cu minut, felul în care a ieşit din viaţa ei cu aceeaşi grabă cu care a şi intrat în viaţa ei, în urmă cu aproape douăzeci şi cinci de ani. Cu toate acestea, are impresia că a ieşit din viaţa ei doar în anumite privinţe, pe când în altele îşi încleştează de fapt strânsoarea, nu va renunţa cu uşurinţă la statutul de martir pe care i l-a conferit moartea. Pentru că vocea lui o însoţeşte pe întreg parcursul zilei, în timp ce-şi trăieşte viaţa înainte şi înapoi, voluntar şi involuntar, împinsă dintr-o parte în alta, asemenea unei cutii goale de conserve, purtată de valuri. Ce se întâmplă cu tine, Atari? îl aude întrebând cu uimire. Când te

vei întoarce la muncă? Când se va întoarce Eden la unitate? Nu-mi vine să cred că nu vă descurcaţi fără mine, deşi v-am spus că aşa se va întâmpla, însă o făceam mai ales ca să te tachinez, în realitate credeam chiar contrariul, deoarece tu credeai contrariul, că nu mai aveţi nevoie de mine, că nu sunt decât o povară pentru voi.

De ce nu ai grijă de tine? o mustră el din când în când. De ce nu te întorci la cursurile de yoga? De ce sunt draperiile trase? Nu e pic de aer aici! Uite ce murdară e chiuveta, nimănui în afară de mine nu-i pasă de nimic în casa asta. Iar ai cumpărat prea multe lucruri, pe care le vei arunca în cele din urmă la coşul de gunoi? N-ai văzut că e o grămadă de orez? Într-adevăr, orezul pe care l-a cumpărat a rămas în urma lui, la fel şi castraveţii muraţi pe care i-a pregătit cu câteva zile înainte să moară şi care sunt încă buni de mâncat, asta dacă ar fi putut să mănânce, şi cu toate acestea umple cămara de parcă s-ar pregăti de asediu, se aşază în faţa computerului şi comandă mâncare, ce bine că nu e nevoită să iasă din casă. De când au fost la cimitir, în ziua în care s-a încheiat şiva, nu a mai ieşit din casă şi nici nu reuşeşte să se mobilizeze s-o facă. A renunţat fără dificultate la triada lor, oricum piatra funerară pe care a comandat-o pentru el, de bazalt cenuşiu, nu este deocamdată gata. Pielea ei e prea sensibilă acum, orice atingere îi face rău, eticheta unui tricou pe ceafă, apa rece pe faţă, razele soarelui pe trup. Fiecare pişcătură de insectă se umflă şi capătă proporţii înfricoşătoare pe pielea ei, aşa încât nici măcar în grădină nu mai poate să iasă.

De aceea stă ore în şir întinsă pe patul din mansardă, închisă între obiectele lui, care îi stârnesc dorul şi îi dau fiori, şi îşi aduce aminte cum pleca uneori de acasă după câte o ceartă, lăsând-o rănită şi furioasă. Cât de mult îşi dorea atunci să-i distrugă lucrurile, să-l umilească, să-i spargă computerul şi să-i arunce hainele la coşul de gunoi, iar acum o umilesc ele pe ea, prin însăşi existenţa lor. Are impresia că ele sunt mai aproape de el decât este ea, confirmă faptul că Alex a avut dreptate în tot ce i-a spus de-a lungul anilor: O să-ţi pară rău, o să mă apreciezi, o să-ţi fie dor de comentariile mele.

Uneori îi simte mişcările pe saltea şi îşi întinde spre el braţele goale. Le-a internalizat noapte după noapte, ca pe mişcările unui făt, într-o sarcină care nu are sfârşit. Îi simte prezenţa iar şi iar, mai ales în nopţile care trec înfiorător de încet, când timpul stă pe loc, şi aerul stă pe loc, şi când somnul nu vine. Uneori e sigură că lumina lămpii lui de citit e aceea care o împiedică să adoarmă. Stinge odată lumina aia, şuieră printre dinţi, şi îl

aude pe el bâiguind: Mai lasă-mă câteva minute, nu ţi-ar veni să crezi ce s-a întâmplat aici, tipul a plecat pentru două ore şi s-a întors după doi ani.

Iar ţie nu ţi-ar veni să crezi ce s-a întâmplat cu tine, zice ea printre lacrimi, tu nu te vei mai întoarce niciodată, nu te voi mai vedea nicicând, şi nici tu nu mă vei mai vedea pe mine. Voi îmbătrâni fără tine, mă voi îmbolnăvi şi voi muri fără tine, Eden se va căsători fără tine şi va deveni tată tot fără tine, va fi un tată orfan. Se îndreaptă spre baie pe bâjbâite, iar dintre coapsele ei picură stropi de urină usturătoare. În lumina lunii care pătrunde pe fereastra îndreptată spre cer, observă primul fir de păr pubian alb, el nu-i va vedea părul pubian încărunţind.

Exagerezi cu pastilele, eşti dependentă, îl aude spunându-i în timp ce-i îmbrăţişează perna uşoară ca un fulg, amintindu-şi cum trupul lui devenea greu după ce făceau dragoste. Cum adormea imediat, cu braţele încolăcite în jurul ei, cu pielea emanând o strălucire intensă, liniştitoare. Rămâi cu mine, dragostea mea, şoptea el, nu pleca nicăieri, dar, de cele mai multe ori, ea nu reuşea să adoarmă în braţele lui şi încerca să se elibereze, să se descotorosească de braţul lui greu, ca al unui mort. Sunt cu tine, şoptea ea în timp ce se retrăgea pe partea ei de pat şi îi dădea instrucţiuni, dormi pe o parte, închide gura, nu mai sforăi, iar el se plângea, pe jumătate adormit: Ce vrei de la mine, o să vezi tu că îţi va fi dor de sforăitul meu.

Se răsuceşte înapoi pe marginea ei de pat. Nu mai sforăie nimeni lângă ea, dar propria respiraţie o împiedică să adoarmă. Inima îi bate cu putere în saltea, făcând arcurile şi podeaua să tremure, apoi aprinde iar lumina şi înghite şi cea de-a doua jumătate a pastilei de dormit, în timp ce îi aude vocea printre strigătele şacalilor şi lătratul câinilor: Exagerezi cu pastilele, eşti dependentă.

Cui îi pasă? Poate să facă orice are chef. Poate să-şi cumpere o rochie scumpă, fără să-i taie imediat eticheta, sau cerceii cu pietre roşii. Poate să se reapuce de fumat, să umple chiuveta de pete de cafea şi coji de fructe şi legume, să nu facă mai dragoste cu nimeni până la sfârşitul vieţii sau, din contră, să şi-o tragă cu orice străin care-i iese în cale. Cui îi mai pasă, îşi spune cu voce tare, cine îi va mai da atenţie, dar ea e golită de orice dorinţă, golită de emoţii, până şi aşteptarea întoarcerii fiicei sale se goleşte de sens. Nu mai are decât numele, pe care mi l-au dăruit cu durere şi vinovăţie. N-am apucat să-i povestesc, îşi aminteşte din când în când, însă amintirea nu face decât să-i adâncească angoasa. Dacă aş fi renunţat la întâlnirea cu

Rahel, dacă m-aş fi întors imediat sau dacă nu m-aş fi dus deloc, poate că acum el ar fi fost aici.

Cu toate astea se gândeşte adesea la ea cu dor, la pacea rară pe care i-a conferit-o prezenţa ei, la seninătatea aceea nepământeană. Oare o va revedea vreodată? A invitat-o s-o viziteze după şiva, însă doliul ei nu s-a încheiat, ci tocmai a început, şiva fără condoleanţe şi consolări. Au trecut săptămâni întregi de când refuză să vadă oameni, doar pe Eden îl vizitează prietenii din când în când, în timp ce ea şi-a alungat în mod repetat prietenii şi rudele, cu câte o minciună transmisă printr-un mesaj scurt. Se simte bine, mai mult sau mai puţin, mulţumesc, e nevoie de timp. Nu, nu poate veni vineri la cină, a fost deja invitată în altă parte. Ne vom vedea altă dată, cât de curând. I-a fost mereu atât de uşor să le împărtăşească prietenelor ei problemele din relaţia ei cu Alex, dar jalea pe care i-a provocat-o moartea lui este doar a ei, pentru că oricum nimeni n-ar înţelege.

Până şi Raniei îi răspunde scurt, concentrându-se în special asupra problemelor de la birou. Îi mulţumeşte pentru că a preluat proiectele ei, pentru grijă şi pentru dedicare, dar nu poate încă să-i audă vocea, vocea care a spus: De ce să te întorci? Nu te întoarce, dacă eşti atât de aproape, ce se poate întâmpla? Pentru că nu doar pielea care-i înveleşte corpul a devenit mult prea sensibilă, ci şi cea din interiorul urechilor, fiindcă până şi cel mai mic sunet îi provoacă durere.

— Pari atât de tristă, mămicule, spune fiica ei, nereuşind să-şi ascundă nemulţumirea, iar Atara îi răspunde pe un ton sec:

— Da, Guli, sunt tristă.

Mereu i-a plăcut atât de mult să stea de vorbă cu ea, dar acum îi e greu să facă efortul de a continua conversaţia, şi oricum nu reuşeşte. Se străduieşte să evite conversaţiile video, pentru a nu se lăsa văzută de ea, preferă convorbirile audio, dar şi pe acelea se străduieşte să le scurteze. Dar şi fiicei ei îi convine situaţia, deoarece, de când e cu Samuel, are mai puţin timp liber la dispoziţie, ba chiar şi asupra invitaţiei de a o vizita revine fără prea mult entuziasm:

— Vino la mine, mămicule, îţi va face bine.

— Nu e momentul potrivit, îi răspunde Atara. Nu-l pot lăsa singur pe Eden.

— Trebuie să te gândeşti la tine înainte de toate! o sfătuieşte fiica ei. Nu-l ajuţi cu nimic pe Eden, dacă te prăbuşeşti în felul ăsta! Apropo, el pare că se simte mult mai bine decât tine.

În ultima vreme, cuvintele ei au căpătat un ton judecătoresc, ca şi cum i-ar face plăcere să condamne profunzimea suferinţei mamei ei dintr-o perspectivă de gen, doar asta e, la urma urmelor, teza ei de cercetare. O femeie independentă n-ar trebui să se prăbuşească astfel în clipa morţii soţului ei, şi, după cum îi e obiceiul, încearcă să încadreze totul într-o perspectivă mai largă, trimiţându-i tot felul de articole despre diversele stadii ale doliului.

Dar poate că este vorba despre cu totul altceva, se întreabă din când în când Atara, poate că nu este doliu doar pentru Alex, ci şi pentru o pierdere anterioară, veche, sau poate e doar o goliciune care a existat mereu înăuntrul ei şi care abia acum a ieşit la iveală, pentru că nimic nu-i este străin, pentru că a experimentat totul cu mult înainte de a deveni văduvă. Oare aşa se simt toţi cei îndoliaţi? Oare aşa se simt toţi oamenii, măcar o parte din timp? Fiindcă poate tocmai această suferinţă a separării ne loveşte în clipa în care ieşim din pântece, iar viaţa întreagă nu e de fapt nimic altceva decât o continuă luptă cu doliul, pas cu pas. De la negare la furie, de la vinovăţie la tristeţe şi acceptare, exact ca în articolele pe care le răsfoieşte fără pic de interes.

Păcat că Alex nu e aici, să-i împărtăşească gândurile ei, îşi aminteşte din când în când, dar tocmai asta e problema, că el nu mai e aici, tocmai asta e cauza problemei care a adus-o în această stare de subzistenţă. Dacă el ar fi fost aici, de altfel, s-ar fi gândit la lucruri complet diferite, la clienţii care nu sunt niciodată mulţumiţi şi la bădărănia contractorilor, lucruri care nu-l interesau în mod special, dar acum îşi imaginează cum ar sta seara în grădină, discutând cu înflăcărare. Lui îi plăceau ideile întunecate şi extreme, listele pe care le-a găsit pe computerul lui, pline cu idei întunecate şi extreme, dar pe care n-a îndrăznit să continue să le citească, probabil n-a ajuns în acel stadiu al doliului care să-i permită să facă asta.

Şi poate se teme că asta îi va înteţi focul vinovăţiei, dacă mai poate fi înteţit, pentru că flăcările au aprins deja casa, şi grădina, şi valea, şi se întind către mare şi dincolo de orizont, şi nimeni nu observă. Nimeni în afară de ea nu observă că muntele Carmel e mistuit din nou de flăcări, nimeni în afară de ea nu ştie că ea este aceea care a pornit incendiul, şi de aceea orizontul ei arde noaptea, iar dimineaţa se trezeşte cu gust de cenuşă în gura uscată. De aceea acoperă ferestrele, trăgând obloanele şi draperiile. Abia seara, după asfinţit, va deschide laturile ferestrei trapezoidale, pentru a lăsa să pătrundă înăuntru aerul sărat, şi-l va vedea adesea pe Eden

întorcându-se gâfâind de la alergat sau stând în grădina abruptă, ca un chiparos în bătaia vântului.

Atara îl urmăreşte din spatele pleoapelor pe jumătate închise. De la depărtare seamănă atât de mult cu Alex, încât îi este greu să se uite la el, dar şi de aproape seamănă. Chiar şi el i se pare uneori a fi un obiect lăsat în urmă de Alex, încă o imagine dureroasă, purulentă, pentru că nu e menită privirilor lui.

A încercat să-şi adune pentru el ultimele firimituri de putere rămase după şiva, în clipa în care s-au trezit doar ei doi în casa aceea uriaşă, potrivită pentru o familie numeroasă şi avidă de viaţă, nu pentru un orfan şi o văduvă. De dragul lui s-a pieptănat şi s-a îmbrăcat, a comandat mâncare şi a gătit, i-a propus să se uite împreună la filme şi la seriale, a încercat să închege o conversaţie, însă aproape de fiecare dată a fost întâmpinată cu un refuz. Oare şi lui îi e greu s-o privească, la fel cum ei îi vine greu să se uite la el?

Şi cu toate astea se străduieşte să-i însenineze chipul, să nu adauge mai multă durere la durerea ei, iar eforturile lui o înduioşează, amintindu-i de copilul atent care era pe vremuri, de copilul sensibil care voia mereu să le facă tuturor pe plac, care ura certurile şi încerca să-şi împace părinţii, fraţii şi prietenii, ca şi cum aceasta ar fi fost responsabilitatea lui. Oare încă se simte responsabil pentru catastrofa care s-a întâmplat? Zi de zi plănuieşte să discute cu el despre asta, să-i vorbească despre vinovăţia ei uriaşă, provocată de faptul că şi-a continuat călătoria, în loc să se întoarcă acasă. Cu cât va fi mai furios pe ea, cu atât va fi mai puţin furios pe el însuşi. Dar poate că el ştie deja, poate că a auzit-o vorbind în ziua aceea, şi tocmai de aceea o evită? La începutul de şiva a fost mai apropiat de ea ca niciodată. Uneori are impresia că se poartă ca doi răufăcători aflaţi în cârdăşie, ochii lor se tot retrag din faţa imaginii îngheţate în pupilele lor, aici, pe canapeaua asta întunecată, el agoniza, iar ei n-au observat, nici măcar nu le-a dat prin cap că se întâmplă ce se întâmpla.

De aceea trebuie să parcurgă împreună cu el drumul întunecos şi ameninţător, până în locul în care a primit apelul de la el, până în locul în care a ascultat sfatul Raniei, până în punctul în care a ales să nu se întoarcă din drum. Trebuie să parcurgă cu el kilometru după kilometru şi să ia de pe umerii lui orice responsabilitate, dar poate că asta nu va fi de ajuns. Încearcă să găsească un mod mai generos de a descrie cele trei zile în care au fost loviţi de destin, însă nu reuşeşte. Are impresia că există teritorii

închise în creierul ei, anumite gânduri şi emoţii nu-i mai sunt accesibile, oare asta voia să spună Alex, când zicea că anumite părţi din el s-au închis, iar altele s-au deschis?

În liniştea care a cucerit casa, îl aude pe fiul ei trezindu-se, făcând duş, coborând şi urcând. Îi trimite mesaje şi îl surprinde în bucătărie, vorbesc despre piatra de mormânt care în continuare nu e gata şi despre lucrurile care trebuie făcute. El îşi asumă cea mai mare parte din ele, dovedindu-se a fi mult mai eficient decât tatăl său, şi chiar decât ea. Aruncă gunoiul în locul lui Alex, aşază vasele perfect în maşina de spălat, pare că se simte bine. Dar oare chiar aşa stau lucrurile, sau doar se preface de dragul ei, aşa cum face şi ea de dragul lui? Sunt deja ani de zile de când nu-şi mai dă seama cine e. Pare serios, gânditor, mult mai activ decât în perioada dinaintea morţii lui Alex, ca şi cum tatăl lui i-ar fi transmis toată forţa vitală care îi mai rămăsese, deoarece oricum nu va mai avea nevoie de ea.

Spre deosebire de ea, el chiar iese adesea din casă, ieri a descoperit cu surprindere în coşul de rufe murdare uniforma lui militară. Şi în privinţa asta a avut dreptate Alex. A zis că va fi bine, că nu are de ce să-şi facă griji, ea a fost cea care s-a îngrijorat pentru persoana nepotrivită. Ca de obicei, l-a neglijat în favoarea copiilor. Eterna lui dorinţă de a o avea a căpătat o expresie şocantă în însăşi moartea lui. Oare cele trei ultime zile ale vieţii lui pot fi o mărturie în retrospectivă a vieţii lor împreună? Un întreg lanţ, stânjenitor şi frustrant, de greşeli şi rătăciri, interpretări eronate, lipsă de înţelegere şi neatenţie. Oare nu l-a văzut de fapt toată viaţa?

Şi, cu toate astea, n-a simţit că el ar fi condamnat-o pentru moartea lui, ceea ce e surprinzător; el avea obiceiul să se plângă de orice gest neînsemnat care ar fi indicat neglijenţa. Dacă lăsa farurile maşinii aprinse şi se consuma bateria, dacă lăsa pornit aparatul de aer condiţionat sau dacă arunca mâncare la coşul de gunoi. Uneori simţea că Alex avea nevoie de ea mai ales pentru a fi receptorul plângerilor şi acuzaţiilor venite din partea lui. Ai zis că azi va fi mai puţin cald afară, şuiera el morocănos, ca şi cum prognoza meteo ar fi fost şi ea una dintre responsabilităţile ei, dar tocmai prin moarte i-a dezvăluit din nou latura lui nobilă, generoasă, care a fermecat-o la începutul relaţiei lor. Tocmai prin moarte devin limpezi proporţiile magnifice ale pierderii, ca să nu mai vorbim despre contribuţia ei la povestea asta, când, din cea care are mereu dreptate, s-a transformat în cea care greşeşte de-a pururea.

Dar cum am devenit astfel, se întreabă ea din nou şi din nou, avem dreptate sau greşim, suntem rivali pentru eternitate, o tabără împotriva altei tabere? Ce s-a întâmplat cu iubirea aceea înflăcărată, care a reuşit să mistuie două familii? Pentru că de vină n-a fost rutina vieţii obişnuite, ci o cu totul altă dinamică, care a protejat pasiunea, dar i-a schimbat complet sensul, făcându-i să-şi îndrepte unul către celălalt polii opuşi ai magnetului. Uneori are impresia că au fost sudaţi unul de celălalt spate în spate, condamnaţi să vadă mereu fragmente diferite ale realităţii, ea privind către est, iar el către vest, ea privind către nord, iar el către sud, şi mai rău decât atât, să se vadă unul pe celălalt doar foarte, foarte rar.

Pe ce şi-au risipit dragostea? Când coboară dimineaţa să-şi prepare cafeaua, îşi aminteşte cea mai stupidă dintre certurile care le-au acompaniat viaţa împreună. Alex avea o teamă exagerată de a nu înfunda chiuveta, motiv pentru care obişnuia să scoată din ea vasele murdare şi să le stivuiască pe blatul mobilei, iar ea se enerva de fiecare dată şi le punea înapoi.

— Pentru ce altceva crezi că s-a inventat chiuveta, dacă nu pentru vase? îl certa ea de fiecare dată.

În urmă cu foarte mulţi ani, când s-a dus să-l ia pe Eden de la unul dintre prietenii lui, a surprins exact genul acesta de ceartă între părinţii copilului. Mama juca rolul lui Alex, iar tatăl, rolul ei, ceea ce i-a provocat o oarecare confuzie, dar oglinda care i s-a pus astfel în faţă a făcut-o să dea un pas înapoi. Un bărbat şi o femeie în toată firea, părinţi de copii, care trăiesc împreună de mai bine de zece ani şi care încă n-au reuşit să rezolve o problemă atât de neînsemnată şi care nici măcar nu se jenează să se certe cu atâta înflăcărare în faţa copiilor şi a oaspeţilor. Contrar obiceiului ei, n-a încercat să îi calmeze sau să dea dreptate uneia din părţi, ci l-a zorit pe Eden să-şi adune lucrurile şi a plecat de acolo înfrântă.

În dimineaţa aceasta, mirosul de cafea îi trezeşte, din cine ştie ce motiv, repulsie, exact ca la începutul sarcinilor, acesta a fost mereu primul semn, aşa încât toarnă conţinutul cafetierei în chiuvetă, după care priveşte urmele de zaţ care se preling pe fundul ei, de parcă ar citi în cafea. Alex nu va şti asta, oricum nu-i mai pasă, dar cu toate astea se grăbeşte să le spele cu un jet puternic, pregătindu-şi după aceea un ceai de mentă, însă şi pe acesta îi e greu să-l bea, deoarece fiecare sorbitură îi arde stomacul, de parcă ar fi căptuşit de ulceraţii.

Urcă la mansardă cu ceaiul fierbinte şi se aruncă pe pat, îşi lipeşte mâinile de burtă, deşi ştie că ulceraţiile nu sunt acolo, rănile deschise sunt în suflet. Le cunoaşte bine, o însoţesc încă de pe vremea când era doar o copilă, durerea căpătând diverse intensităţi. Nu o dată le simţea după certurile cu Alex, durerea slăbind abia odată cu împăcarea. Ce le va mai risipi acum, când retrăieşte viaţa lor împreună, când îşi spune sieşi povestea lor, din clipa în care l-a văzut prima oară, arogant şi plictisit, şezând pe pervazul casei monument istoric, poveste care o va aştepta mereu la capătul celor trei zile teribile, pictând toţi anii pe care i-au trăit împreună în culorile focului şi ale fumului.

Fiindcă tocmai în acele trei zile i s-a dezvăluit propria ruşine. Ea este aceea care s-a înşelat, cea care a dezamăgit, cea care a neglijat, ea a fost cea care n-a ştiut să iubească, ea s-a dovedit a nu fi o femeie suficient de bună. Doar moartea a reuşit să pună capăt acestei neînţelegeri încărcate de tensiune, care s-a întins pe o durată de aproape un sfert de secol, zguduindu-i pământul de sub tălpi într-o manieră atât de grăitoare, încât deodată se trezeşte în ea suspiciunea că i-a dorit inconştient moartea, şi atunci îşi încleştează fălcile, în stare de şoc. Oare acesta este faimosul instinct criminal despre care vorbea Alex? Atunci, iată că ea îl are! Din câte se pare, Eden l-a moştenit de la ea. Nu degeaba este fiica unui terorist.

Ciudat că tocmai lui Alex îi lipsea acest instinct, sau poate altul, fiindcă un spirit luptător ca el s-a predat cu atât de multă uşurinţă în faţa morţii. Oare se temea atât de tare de bătrâneţe, Narcis cel frumos al ei? Ea a suspectat asta şi a încercat de mai multe ori să deschidă subiectul, dar el, ca de obicei, s-a mulţumit să nege sec.

Sau poate chiar şi-a pierdut dorinţa de a trăi, aşa cum a bănuit ea la un moment dat? După ce a renunţat la predat, a început să se îndepărteze din ce în ce mai mult de oameni, accepta puţini oaspeţi şi refuza invitaţiile, chiar şi pe acelea la conferinţe, invitaţii care pe vremuri îl entuziasmau atât de tare. Pretindea că se săturase de oameni, că îi face bine să stea doar cu el însuşi, aşa încât îşi petrecea singur în casă cea mai mare parte a timpului, fiindcă ea se întorcea târziu de la serviciu, şi nici măcar atunci când revenea acasă nu-l găsea prea entuziasmat de sosirea ei, asta dacă nu cumva îşi făcea speranţe pentru o eventuală întâlnire erotică, sau dacă nu simţea nevoia să-i împărtăşească părerea lui fermă într-o chestiune sau alta.

Dar nu părea deprimat sau preocupat de ceva, în ciuda faptului că nu reuşea să progreseze cu scrisul, ci doar ceva mai lent şi cufundat în sine.

Părea că se bucură de liniştea casei şi a văii, deşi nu pierdea nici o ocazie de a se certa cu ea sau de a se înfuria din pricina cine ştie cărui articol din ziar, şi încă îl interesau filmul iranian, şi îngustimea minţii invitaţilor pe care îi aveau, şi povestea dintre ea şi comandantul unităţii.

Cum de i s-a întâmplat una ca asta, cum de n-a observat că înăuntrul corpului lui se petrecea un lucru atât de grav? se întreabă, simţind din nou cum o năpădeşte tristeţea. La fel ca ea, era preocupat de tot felul de lucruri, dar nu de cele care contează. Cum a putut să fie atât de deconectat de la sine? Cum a fost posibil ca tocmai el, autenticul şi răsfăţatul, iepuraşul care făcea caz şi de cel mai mic strănut, să-şi nege cu atâta încăpăţânare o boală atât de serioasă? Şi nu a negat doar boala, se gândeşte ea acum, ci şi frica şi nevoia de îngrijire. În loc să-i ceară să rămână alături de el, i-a reproşat că a făcut o călătorie inutilă, că nu are respect de sine. Chiar şi la spital i-a certat pe toţi cei care roiau în jurul lui şi s-a plâns mai mult de aerul condiţionat decât de ceea ce se întâmpla cu trupul lui.

Cât de frig ţi-a fost, dragul meu, se gândeşte Atara tremurând, cu dinţii încleştaţi, şi ai adus cu tine frigul acesta în vieţile noastre, din micuţul apartament din Bat Galim, unde freamătul mării acoperea uneori ţipetele care însoţeau coşmarurile mamei tale, iar acelea erau cele mai fericite nopţi ale tale, când marea ieşea învingătoare. Tot acolo ai învăţat să suspectezi pe toată lumea şi să te închizi în propriul univers, să-ţi ascunzi durerea şi frica, nevoia de dependenţă şi vulnerabilitatea. Atarei îi plăcea atât de mult să asculte poveştile lui triste din copilărie, dar, în acelaşi timp, pare că i-a fost foarte greu să se împace cu cicatricile pe care i le-au lăsat.

Dincolo de fereastră aude două ciori certându-se cu pasiune, exact ca ei doi, fiecare din ei susţinând cu încăpăţânare că are dreptate. Oare ciorile se înţeleg unele pe altele mai bine decât o fac oamenii? Oare ele ştiu să recunoască dragostea şi nevoia de dependenţă din spatele croncăniturilor? Deoarece acum îi este limpede cât de puţin a încercat să audă ceea ce se afla dincolo de cuvinte, cât de mult s-a închis în faţa lui de-a lungul anilor, iar ulceraţiile sfredelesc înăuntrul ei, şi geme de durere, în timp ce mâinile i se încleştează una de alta, pentru a nu-i urca spre păr. Pentru că, dacă va începe, nu va mai termina niciodată, fiindcă îşi aminteşte mult prea bine cum durerea smulgerii alină durerea sufletului.

Dar poate că ciorile vorbesc despre ea, deoarece i se pare că o strigă pe nume, „Atara, Atara“, croncăne pe tonuri horcăite, „eşti rea, Atara“, aşa că îşi lipeşte o ureche de saltea, iar pe cealaltă o acoperă cu perna, exact cum

făcea când o deranja sforăitul lui. Pe noptiera de lângă pat stă telefonul mobil, stins în cea mai mare parte a timpului, ca şi cum nici n-ar fi fost încă inventat. Tot ce e înăuntrul lui îi provoacă durere, toate fotografiile şi mesajele, toate dovezile unei vieţi care a fost şi care nu mai este. Nici televizorul şi computerul n-au fost încă inventate, cel puţin nu pentru ea. Ea aparţine unei alte perioade, mult mai înapoiată şi închisă în faţa lumii, ea s-a întors în timp.

Şi cu toate astea îl deschide acum, poate îi va mai distrage puţin atenţia, dar descoperă din nou cu surprindere că ştirile pe care le citea înainte cu înflăcărare nu-i mai stârnesc decât indiferenţă şi poate chiar umilinţă. Cine este ea să judece guvernul acesta corupt şi mincinos? La urma urmelor, şi ea a minţit, şi ea a contribuit la moartea unui om. Până şi lupta pentru golful Haifa, în care a depus un efort consistent, i se pare complet inutilă. Cum vor reuşi oare să rezolve marile probleme ale acestei lumi, când nici măcar problema vaselor din chiuvetă n-au reuşit s-o rezolve?

Deoarece are deodată impresia că sfârşitul familiei ei vesteşte sfârşitul lumii întregi, că totul urmează să se prăbuşească, oraşul, ţara, Pământul cu totul, nimeni nu va apuca să-şi ia rămas-bun de la ceilalţi. O catastrofă neaşteptată va lovi omenirea peste noapte, deoarece nu ştie să iubească. Oamenii au fost capabili să ajungă în spaţiul cosmic, să construiască turnuri înalte până la cer şi să facă descoperiri năucitoare, însă cum să iubească n-au învăţat încă.

Răsfoieşte fără interes mesajele din ce în ce mai puţine. Doar Rania îi scrie în fiecare zi, iar Abigail îi trimite articole, fotografii şi inimioare. A trecut cu bine de cursul de vară şi urmează să plece cu Samuel în vacanţă, la părinţii lui, care locuiesc în Toronto. Poate vii la mine la toamnă, mămicule? Doar la fotografiile acelea îşi permite să se uite, fiindcă nu au nici o legătură cu Alex şi cu viaţa ei de dinainte. O priveşte cu inima fremătând pe fiica ei de-a dreptul radioasă, lângă care stă Samuel, care chiar îi seamănă puţin, e ca şi cum ar fi putut să fie băiatul ei şi al lui Doron, dacă nu l-ar fi întâlnit pe Alex.

Iată că ţi-ai găsit fratele pierdut, îi şopteşte zâmbetului ei, sărutându-i buclele de pe ecran, îmi doresc să poţi duce mai departe alături de el familia destrămată, căreia n-ai încetat niciodată să-i duci dorul. Îmi doresc să reuşeşti mai bine decât mine, copila mea, iar dacă voi avea şi eu o contribuţie la asta, am să fiu mândră. Viaţa te împinge mereu înainte şi abia în clipa în care priveşti în urmă reuşeşti s-o înţelegi, îşi aminteşte ea, din

cine ştie ce motiv, cuvintele rostite de Eden în faţa trupului inert al tatălui său.

Cât de înceată e mintea ei, pentru că, iată, e deja după-amiază, iar ea deschide pentru o clipă fereastra, către aerul tulbure. Are impresia că vântul împrăştie iar şi iar cenuşa lui Alex peste valea pe care a iubit-o atât de mult, şi ea îi simte gustul pe limbă. Poate tocmai de aceea mănâncă încă mâncare de doliu, ouă fierte şi gustări reci, iaurt, de mai multe ori pe zi. Însă Eden are nevoie de mai mult, aşa că îmbracă un capot negru, îşi leagă părul încurcat cu încă un elastic şi se târăşte în bucătărie. Poate îi va pregăti azi spaghete bolognese, mâncarea lui preferată, pe care nu i-a mai gătit-o nici nu-şi mai aminteşte de când şi care îi aducea mereu un zâmbet atât de larg pe faţă, încât gropiţa din obraz i se adâncea. Oare când l-a văzut ultima dată zâmbind?

Epuizată, se întinde pe canapea în clipa în care mâncarea e gata, oare în seara asta va apărea oportunitatea? Astăzi nu l-a întâlnit încă. Îl va aştepta aici, nu-l va lăsa să scape de data asta. Vrea să-l întrebe ce se întâmplă cu el, trebuie să-i spună că ea este cea care nu s-a întors din drum, ca să ajungă la spital, se gândeşte Atara, în timp ce-şi lipeşte capul de braţul canapelei, privind pe fereastră. Este exact aceeaşi lumină ca în seara aceea cumplită, doar că e mult mai devreme, iar soarele a strălucit încontinuu de atunci, dar în curând va apune şi se va cufunda în spatele clădirilor din cartierul învecinat, ca şi cum ar fi vorba despre un gest obscen.

Se ridică şi trage repede draperiile, nu vrea să vadă cerul îmbujorat de ruşine, nu vrea să vadă nimic. Nu-i face bine să stea în salon la ora asta, când lumina devine aurie, se va întoarce în patul ei şi va coborî din nou mai târziu, dar tocmai în clipa asta se deschide uşa dinspre grădină, iar Eden intră gâfâind, îmbrăcat într-un tricou alb şi o pereche de pantaloni scurţi deschişi la culoare. Cât de bine îi stă îmbrăcat în alb, exact ca tatălui lui.

— Bună, dragul meu, încearcă ea să pară relaxată. Ţi-am pregătit spaghete bolognese. Ţi-e foame? Vino să mâncăm împreună azi! îl îmbie ea, temându-se de un refuz, temându-se de orice răspuns, dar el îi evită privirea, fixând draperiile oranj.

— De ce ai închis totul aici? o întreabă cu vocea lui Alex. E deprimant. Tatei îi plăcea să fie toate deschise.

— Lumina mă orbeşte, zice ea. Dă-le la o parte, dacă te deranjează.

Dar el s-a aşezat deja la masă, ştergându-şi sudoarea cu prosopul de bucătărie.

— De ce aţi fost împreună, dacă eraţi atât de diferiţi? Nu vă înţelegeaţi nici măcar asupra unui singur lucru, remarcă el pe un ton mohorât, şi poate că de vină e barba care i-a crescut între timp, care-l face să pară mai matur şi îi ascute trăsăturile.

— La început nu eram aşa, spune ea cu un râset strident. Am devenit totalmente opuşi odată cu trecerea timpului. Există cupluri în care funcţionează un astfel de acordaj, tocmai pentru ca fiecare dintre cei doi să-şi poată exprima individualitatea. Însă la nivel profund am rămas extrem de apropiaţi, rosteşte ea pe un ton plin de pasiune, în timp ce aşază pe masă trei farfurii, trei linguri şi trei furculiţe lângă ele, apoi trei pahare.

— Aşteptăm pe cineva în vizită? întreabă el cu aceeaşi mohoreală în glas, în timp ce ochii lui larg deschişi în lumină îşi dezvăluie limpezimea adâncă, iar ea bâiguie:

— Vai, n-am fost atentă.

Dar nu dă la o parte vesela în plus. Pune pe masă cratiţa caldă, bolul de salată şi carafa de apă, după care se aşază în faţa lui, lângă farfuria din care Alex nu va mai mânca, lângă paharul gol. Niciodată nu vor mai sta la masa aceasta mama, tatăl şi unicul lor copil comun, triada lor paradisiacă e pierdută pe veci.

Îşi doreşte din nou să poată fugi în camera ei, să sară deodată în picioare, ca şi cum ar fi uitat să facă un lucru care nu suferă amânare, să se prăbuşească pe pat şi să-şi îngroape capul în perna lui Alex. Dar ea e mămicul, acesta este singurul lucru la care nu va renunţa deocamdată, şi de aceea va rămâne aici, la masă, şi va face ceea ce trebuie să facă, a amânat deja mult prea mult conversaţia asta. Oare el o va învinovăţi, la fel cum se învinovăţeşte ea singură? Oare va putea s-o ierte?

— Eden, ascultă-mă, zice ea, ridicând cu greu privirea spre el. Vreau să-ţi spun că am luat câteva decizii eronate în zilele dinaintea morţii tatei. Aş fi putut ajunge la voi în timp ce vă aflaţi la urgenţă, dar n-am perceput corect starea în care se afla, de fapt, n-am făcut-o nici până în ultima clipă. Eu port întreaga responsabilitate. Este important pentru mine să ştii asta şi să nu simţi pic de responsabilitate şi de vinovăţie.

— Eu nu caut responsabili şi vinovaţi, mamă, zice el pe un ton hotărât, în timp ce îşi umple farfuria şi începe să mănânce din mâncarea roşiatică, ce emană miros de usturoi şi rozmarin, la fel ca degetele ei.

Ce frumoase sunt gesturile lui, parcă ar fi fost crescut într-un palat, în timp ce ea se murdăreşte toată, ca de obicei, şi scapă din mână lingura de

salată, în drum spre farfurie. Lumina filtrată de draperii îi scaldă faţa, făcând-o să pară poleită cu aur, iar ea îl priveşte uşurată. E semn bun, nu o învinovăţeşte pe ea şi nu se învinovăţeşte nici pe el. Oare mai e loc pentru semne bune în viaţa ei?

— Mă bucur să aud asta, zice ea, zâmbindu-i şi turnând apă în pahare. Atunci ce anume cauţi? întreabă ea, privind sosul roşu de pe buzele lui, în timp ce mestecă mâncarea cu gura închisă.

Mereu i-a plăcut să-l privească în timp ce mănâncă, iar pofta lui o liniştește şi de data asta, aşa încât gustă şi ea din mâncare, iar aroma iute a cărnii îi inundă gura pentru o clipă, după care imediat se transformă în gustul bine-cunoscut de cenuşă.

— Dorinţa tatei, zice el, aruncându-i o privire aproape goală, iar ea înghite repede.

— Ce dorinţă? N-a exprimat nici o dorinţă.

Dar Eden îi răspunde, în timp ce continuă să mănânce:

— Lucrurile pe care ţi-a spus să mi le transmiţi înainte să moară, ele se apropie cel mai mult de o dorinţă. Trebuie să înţeleg la ce se referea, ce credea că l-am întrebat.

— Nu-mi vine să cred că încă te preocupă asta, zice ea, iar mâncarea fierbinte şi iute îi loveşte deodată trupul, iar faţa i se acoperă de sudoare, şi poate că ăsta chiar e primul ei bufeu: Bun venit, menopauză!

Furioasă, ia prosopul de pe spătarul scaunului liber şi îşi şterge faţa, sudoarea ei se amestecă acum cu sudoarea lui.

— Am discutat deja despre asta şi nu am ajuns nicăieri, zice în clipa în care se opreşte. Ţi-am spus că era confuz. Voia doar să te vadă.

Dar fiul ei clatină din cap, cu mâinile încremenite de o parte şi de alta a farfuriei, ţinând strâns lingura şi furculiţa.

— Atunci de ce te-a pus pe tine să mă chemi, şi de unde povestea asta cu întrebarea?

— Poate că l-ai întrebat totuşi ceva şi nu-ţi mai aduci aminte, ceva ce ţie ţi s-a părut lipsit de importanţă? întreabă ea pe un ton mai potolit, încercând, ca de obicei, să-l ajute. Ai încercat să-ţi aminteşti tot ce s-a întâmplat acolo?

— Sigur că da, răspunde el pe un ton ironic, am avut oare altceva mai important de făcut? Am reluat totul în minte, minut cu minut.

Şi iată-l povestindu-i fiecare detaliu dureros al celor întâmplate în seara aceea în care ea a preferat să meargă la Rahel, deşi ştia că Alex nu se simţea

bine şi când nici măcar aflând că mergeau la urgenţă, nu a făcut cale întoarsă. Şi toate acele ore în care tatăl şi fiul n-au schimbat decât cuvinte şi întrebări simple, cum se simte şi ce îl doare şi dacă vrea să cheme acasă un medic, dacă să meargă la urgenţă sau să aştepte până a doua zi dimineaţă, dacă să lase pe spate spătarul scaunului, să se poată întinde şi dacă are nevoie de încă o pătură. Nu l-a întrebat nimic semnificativ pe tatăl său toată seara aceea lungă şi nimic nu a rămas fără răspuns, motiv pentru care trebuie să caute în alte direcţii.

— Ce fel de direcţii? întreabă ea, după care continuă imediat, pe un ton ferm, în timp ce toarnă din nou apă în pahare. Nu există alte direcţii! Încetează cu asta, Eden, era confuz, nu mai ştia ce spune. Ai încredere în mine, am fost acolo, nu se referea la nimic în mod deosebit.

— Dar şi dacă nu s-a referit la nimic, tot există acolo o semnificaţie, insistă fiul ei, cu faţa scăldată în roşul strălucitor reflectat de draperii, care face să pară că barba de fiu îndoliat i-a fost cuprinsă de flăcări.

— Voia să te vadă, scumpul meu, spune Atara, încercând să-şi controleze tonul vocii, asta era singura lui intenţie. Voia să creadă că încă mai are ce să-ţi ofere. A observat că erai într-o situaţie dificilă în ultima vreme şi voia să fie genul acela de tată care are răspuns la orice.

— Dar tocmai asta doream! zice fiul ei pe un ton plin de emoţie, strângând din ochi, exact ca pe vremea când era mic, pentru a-şi împiedica lacrimile să curgă. Voiam un tată care să aibă răspuns la orice! Avea infinite îndoieli, şi critici, şi comentarii, dar atât de puţine răspunsuri. Poate că în ultima lui clipă a reuşit să-mi ofere asta, chiar dacă nu era conştient de ce spune, înţelegi?

— Nu, nu înţeleg. Ce a reuşit să-ţi ofere? întreabă ea, fără nici o inflexiune în voce, încercând să înghită, dar buzele îi tremură deodată, ca şi cum tocmai ar fi suferit o intervenţie endodontică, şi îl aude pe fiul ei zicând încet şi cu multă precauţie ceva ce-l ia până şi pe el prin surprindere.

— Ţi-a spus că are un răspuns pentru mine, nu-i aşa? Nu există o altă cale de a înţelege asta, mamă. Voia ca eu să-i răspund de fapt lui Dumnezeu, să mă căiesc. Asta era dorinţa lui pentru mine.

— Râzi de mine, nu-i aşa? se aude hohotind sau strigând, în timp ce buzele îi tremură. De unde ţi-a venit ideea asta absolut delicioasă? Tata voia ca tu să te căieşti? Tata era cel mai antireligios om din câţi am cunoscut, n-a pus în viaţa lui piciorul într-o sinagogă! Ştii bine lucrul ăsta! În loc de o ceremonie tradiţională de *bar mitzvah*, ai primit în dar un curs de scufundări

în Eilat, nu-ţi aduci aminte? Nu ai dreptul să-i atribui un mesaj care contrazice toată credinţa lui de-o viaţă! strigă ea, ridicându-se de pe scaun şi fluturându-i în faţa ochilor mâna în care ţine furculiţa. Asta e o adevărată profanare a memoriei celui mort, ce te-a apucat? Şi nici măcar n-are sens! Tatăl tău vorbea o ebraică impecabilă! Crede-mă, ştia să facă diferenţa între un răspuns la o întrebare şi răspunsul în faţa lui Dumnezeu! urlă ea, ca şi cum nu ar exista un argument mai bun decât acesta.

Ce păcat că Alex nu e acum aici, ar fi fost surprins şi flatat de înflăcărarea cu care îi apără cauza, pentru că, la urma urmelor, şi ea a încercat să se alăture taberei lui.

— Linişteşte-te, ce te-a apucat? şuieră fiul ei printre dinţi, dându-şi scaunul în spate şi imitându-i mişcările.

Nu e obişnuit ca ea să-şi iasă din fire, e obişnuit ca mama să fie blândă şi răbdătoare, iar tata să fie nervos şi nerăbdător, însă acum ea e şi mama, şi tata, iar noul hormon masculin face deja ravagii în creierul ei.

Cu o satisfacţie animalică, simte că a reuşit să-l surprindă, chiar dacă surpriza pe care i-a pregătit-o el e şi mai mare. N-o cunoaşte deloc, dacă îşi închipuie că ar înghiţi aşa ceva, că va fi de acord cu el şi că va accepta o asemenea interpretare halucinantă. Înseamnă că nu l-a cunoscut nici pe tatăl lui, de vreme ce un astfel de lucru i se pare rezonabil. Nu va permite să se întâmple aşa ceva, de data asta va opri catastrofa iminentă cu propriul trup.

— Nu mă voi linişti niciodată! urlă ea din nou, împroşcând salivă şi cu lacrimile şiroindu-i, în timp ce se apleacă peste scaunul gol. Nu-ţi voi permite să-i atribui tatei o intenţie complet în răspăr cu credinţa lui despre lume! Crede-mă, dacă te-ar fi auzit acum, ar fi ieşit din mormânt şi ar fi venit direct aici, să-ţi scoată ideea asta din cap!

— Chiar în noaptea asta am citit o poveste despre un mort care iese din mormântul lui, zice fiul ei încet, plecându-şi privirea şi sprijinindu-şi bărbia în palmă, iar ea se înveseleşte pentru o clipă, citeşte, ăsta e un semn bun, înainte de armată îi plăcea să citească, iată că îşi revine. Oare mai e loc pentru semne bune în viaţa ei?

— De cine e scrisă povestea? întreabă ea, în timp ce se aşază în faţa lui.

Îşi simte gâtul uscat, aşa că bea cu sete din pahar, iar el îşi dă părul pe spate cu mişcarea princiară a lui Alex.

— Nu-l ştii.

Săgeţi purpurii străpung fruntea lui netedă şi senină, tricoul lui alb, pereţii sunt acoperiţi cu pete de vin roşu, e exact aceeaşi oră, şi Atara îl

priveşte uluită, cu trupul tremurând.

— Trebuie să uiţi de asta, Eden, nu poţi să-mi faci una ca asta, nu poţi să-ţi faci ţie una ca asta. Ai trecut printr-un şoc serios, nu e momentul să iei astfel de decizii. Trebuie să laşi timpul să treacă. În curând vei fi lăsat la vatră, vei începe să-ţi organizezi călătoria pe care vrei s-o faci prin lume, uită de cuvintele acelea. Crede-mă, el nu mai ştia ce spune.

— Tu nu mă asculţi, zice el încet, chiar dacă el n-a avut intenţia asta, eu tot simt că a existat acolo un sens. Poate că tata nu mai ştia ce spune, dar Dumnezeu ştia.

Atara se ridică din nou în picioare, stând în faţa lui, aşa cum făcea în timpul celor mai cumplite certuri cu Alex.

— Dumnezeu? scuipă ea cuvântul, ca şi cum ar fi un blestem. De când a devenit Dumnezeu parte din vieţile noastre? Din familia noastră?

O furie nebună îi face sângele să-i fiarbă în vene şi continuă să ţipe, nu-i mai pasă de el, şi-a făcut mult prea multe griji pentru el în ultima vreme, a călcat numai în vârful degetelor din pricina îngrijorării.

— Fă ce vrei, eşti deja băiat mare! îi aruncă ea. Dar nu pune asta pe seama tatei, mă auzi? Nu te folosi de cuvintele lui pentru a justifica asta! L-am cunoscut pe tata mult mai bine decât tine şi ştiu că ăsta e ultimul lucru pe care şi l-ar fi dorit pentru tine!

— Eşti sigură că e ultimul? întreabă el, îndreptându-şi spre ea privirea din ce în ce mai întunecată, fiindcă sunt clipe în care albastrul ochilor lui e aproape negru, iar ea tremură în faţa lui.

— Atunci penultimul, se corectează ea, iar vocea i se îmblânzeşte deodată. Fiul meu, te rog să mă crezi că vorbesc în numele amândurora. În ceea ce priveşte acest subiect, n-am avut niciodată păreri divergente, iar tata, ca de obicei, era mai încăpăţânat decât mine. Voia să te vadă educat şi deschis către lume, nu întors în timp, într-o epocă întunecată şi primitivă. Ce cauţi acolo, de fapt? Cu înzestrările tale, ai putea fi acceptat oriunde, ai putea reuşi în orice ţi-ai propune. Tata a fost mereu atât de mândru de tine! spune, implorându-l parcă şi lăsându-se să cadă iarăşi pe scaunul din faţa lui, în timp ce-şi acoperă faţa cu prosopul; simte mâncarea ca pe o cărămidă în stomac şi pare că imediat va ţâşni din gâtul ei, direct în cratiţă.

— Deci despre asta e vorba, despre mândria voastră? întreabă el pe un ton atât de reţinut, încât o aduce în pragul disperării. Asta te sperie? Că nu vei mai putea fi mândră de mine? Îţi vine greu să accepţi că nu sunt fiul perfect pe care ţi-l imaginai? Te înţeleg foarte bine. Şi mie mi-a fost greu să

descopăr că nu sunt soldatul care ar fi trebuit să fiu. Şi te rog să nu mă întrebi nimic.

Ea îi absoarbe cuvintele într-o tăcere mormântală, aşa cum draperiile absorb lăsarea întunericului de afară. Spaţiul e învăluit din nou de nuanţe de albastru regal, iar ei nu aprind luminile – cât de mult seamănă seara aceasta cu seara catastrofei. Oare în curând va agoniza şi el în faţa ochilor ei, îmbrăcat în hainele lui albe?

— Eşti doar la începutul vieţii, oftează Atara, întinzându-şi braţele spre el şi strângându-i mâinile cu putere. Vei descoperi încă multe lucruri despre tine. Ai făcut parte din cea mai dură unitate militară, iar asta, împreună cu moartea tatei, reprezintă într-adevăr mult prea mult pentru tine. Nu e momentul potrivit pentru a lua astfel de decizii, copilul meu, acum trebuie doar să te odihneşti şi să ai grijă de tine. Poate mergi să stai de vorbă şi cu psihologul unităţii?

— Ascultă-mă odată! insistă el, părând că s-a pregătit foarte bine pentru această conversaţie, în timp ce ea s-a pregătit pentru una cu totul diferită. Uită-te la mine! Nu mai sunt copilul tău ce mic. Mi s-au întâmplat lucruri, am făcut lucruri. În mod automat, fără să înţeleg şi fără să-mi pun întrebări, dar s-a terminat, n-am mai putut. Trebuia să mă opresc. Dintr-odată am fost năpădit de atât de multe întrebări şi n-am primit nici măcar un singur răspuns, nici de la psiholog, nici de la altcineva.

— Te înţeleg perfect, spune ea, fără să dea drumul mâinilor lui. Uneori e bine să te opreşti, să renunţi, răspunsurile vor veni şi ele cu timpul.

Dar el o întrerupe:

— Aşteaptă o clipă, mamă, lasă-mă să vorbesc! E foarte posibil ca tata să fi avut dreptate în toate lucrurile pe care mi le-a tot predicat înainte de armată. Poate că într-adevăr nu mi se potriveşte. Ştiu că nu l-am cunoscut îndeajuns, dar am descoperit că el mă cunoştea mai bine decât credeam. Simt că am primit acum de la el exact lucrul de care aveam nevoie, iar asta dă sens tuturor celor întâmplate şi îi face loc prezenţei tatei în viaţa mea, înţelegi?

— Sigur că da! E firesc să cauţi un sens al lucrurilor, îl imploră ea, sleită de puteri, cu gura uscată, în ciuda faptului că bea iar şi iar apă cu gust de cenuşă. Chiar dacă eşti tentat să cauţi o ramă ceva mai bine delimitată decât cea din care tocmai ieşi, însă te rog să mă crezi că nu e decât o iluzie, nu repari o greşeală printr-o altă greşeală.

— Dacă tu crezi că omul poate greşi, atunci te rog să crezi că poate face şi reparaţii, spune el, trăgându-şi mâinile de sub palmele ei, după care îşi şterge buzele cu şerveţelul şi se ridică de pe scaun, iar ea îl urmăreşte cu privirea.

Ce om impresionant, ce pace şi ce profunzime sălăşluiesc înăuntrul lui, a primit de la ei tot ce era mai bun. Nimic n-a fost risipit, din câte se pare, însă nimic din toate acestea nu-i aparţine.

Cu o mişcare plină de tandreţe masculină, se apleacă deasupra ei şi-şi încolăceşte braţele în jurul umerilor Atarei, lipindu-şi bărbia de creştetul ei. Dintr-odată îşi dă seama ce tată minunat va fi el, fiul lor.

— Vreau să încerc drumul ăsta, mamă, spune Eden, nimic altceva nu mă consolează acum mai mult decât asta, însă nu fără încuviinţarea ta. Îmi vei binecuvânta oare drumul?

CAPITOLUL 17
Tot ceea ce am îţi aparţine, Rahel

Are impresia că ordinea s-a întors din nou cumva în lume, chiar dacă doar pentru scurtă vreme, pentru că iată, în sfârşit, calendarul evreiesc se adaptează minţii tulburate a vecinei ei, iar în clipa în care se trezeşte în zorii zilei şi o aude cântând cu voce inocentă şi plină de entuziasm, ca a unei fetiţe de grădiniţă, simte, spre surprinderea ei, o plăcută anticipare a sărbătorii care se apropie.

„De Anul Nou, de Anul Nou, inimile noastre au primit răspuns la vechile lor rugăciuni, frumos şi altfel va fi anul care începe azi“, repetă ea, surdă la cuvinte. Sărbătoarea aceasta a fost întotdeauna preferata ei, iar anul acesta se va reuni întreaga familie, pentru prima dată după foarte mult timp, la Amichai, în Beit Shemesh. Yair s-a oferit singur s-o ia de acasă în cursul serii şi s-o aducă înapoi după cină. De când a citit scrisoarea ei, de mai multe ori, după cum susţine el, a devenit mai împăciuitor faţă de ea şi faţă de fratele lui, iar ea este recunoscătoare pentru asta, deşi nu ştie neapărat cui anume.

După Anul Nou va veni Iom Kipur, adică ziua în care marele preot lua doi ţapi tineri identici şi arunca sorţii pentru ei, iar ţapul care a fost sortit lui Dumnezeu era jertfit cu mare cinste pe altarul din Templu, în timp ce ţapul sortit lui Azazel lua asupra lui toate păcatele poporului lui Israel şi era trimis în deşert. O punte specială era construită pentru mesagerul care aducea animalele, cu o panglică roşie legată de coarne, pentru a pune distanţă între el şi mulţimile care încercau să-l jumulească de viu, pentru a grăbi sacrificiul. Atât erau de nerăbdători să scape de păcate, să păşească pe tărâmul legiuit.

Zece corturi erau ridicate de-a lungul drumului, din punctul cel mai înalt şi până la cel mai de jos, locul în care nu există viaţă şi care e complet izolat de lume, iar de acolo, de pe vârful Muntelui Azazel, ţapul tânăr era aruncat în gol, pentru ca în cădere să ispăşească păcatele întregului popor. Nu mai rămânea nici urmă din el, nici măcar movila de cenuşă de pe altar, care rămânea în urma prietenului său.

Fiindcă tocmai la el îi zboară gândul în dimineaţa aceasta, când soarele nici n-a răsărit încă, la acest al doilea ţap, care a suferit la fel de mult ca păstorul, deşi el n-a fost umilit şi împins de viu în râpă. Dar ei erau doi, doi ţapi de exact aceeaşi mărime şi culoare şi care costau exact la fel de mult, unul nu avea nici o semnificaţie în lipsa celuilalt. Doi care gândesc acelaşi lucru, au aceeaşi idee, atât cel ales, cât şi cel respins sunt necesari pentru desăvârşirea ispăşirii.

De ce trebuiau să fie atât de asemănători, încât să nu poată fi deosebiţi unul de celălalt, dacă nu chiar pentru a scoate în evidenţă aruncarea sorţilor, se gândeşte ea în timp ce stă culcată pe spate în dormitorul încă răcoros şi întunecat. La urma urmelor, doar o alegere arbitrară a sorţii hotăra care din cei doi va fi deportat, într-o fracţiune de secundă se decidea destinul fiecăruia, iar gestul acesta al aruncării sorţilor era atât de însemnat, încât, în lipsa lui, toată truda acestui Iom Kipur devenea inutilă şi goală de sens.

Nu exista decât un singur om pe lumea aceasta cu care să poată împărtăşi astfel de gânduri, îşi spune, închizând ochii şi văzându-i din nou aruncaţi în stradă, la ieşirea din Cafeneaua City, acompaniaţi de privirile lacome ale tinerilor arabi şi de râsetele promiscue ale soldaţilor britanici.

— Încep să înţeleg frământările patriarhului Avraam, nu e deloc simplu să colinzi lumea alături de o femeie atât de frumoasă, îi spune Manu cu un zâmbet îmbufnat, iar ea îl îmbrăţişează fericită.

— Atunci, la fel ca Avraam, spune că sunt sora ta, îi răspunde ea, arătând cu degetul spre siluetele lor reflectate în vitrina unei prăvălii de pălării din apropiere, şi el îşi încolăceşte pentru prima dată braţul în jurul taliei ei şi păşesc aşa, înlănţuiţi, în josul străzii Regele George, în timp ce el o conduce spre casă.

Cine ar fi crezut că, în timp ce credincioşii îşi făceau rugăciunea de seară la sinagogă, un tânăr şi o tânără stăteau de vorbă la prima lor întâlnire în calitate de cuplu, şi chiar se certau cu pasiune, iar Rahel zâmbeşte deodată, deoarece Manu susţinea viziunea liderului lor de a ridica cel de-al treilea Templu ca simbol desăvârşit al mântuirii, în timp ce ea se opunea cu încăpăţânare acestei idei. Îl aude vorbindu-i, încercând s-o înduplece, ca şi cum reuşita acestui plan ar fi depins de consimţământul ei, susţinând cu entuziasm că, deşi ei nu sunt credincioşi, nimeni nu are dreptul să ignore rugăciunile înălţate la cer de generaţii întregi de străbuni exilaţi şi că aceasta nu este o obligaţie religioasă, ci una morală şi istorică. În clipa în care au ajuns în faţa uşii casei ei, i-a povestit cu aceeaşi pasiune, ştergând

limitele dintre planul personal şi cel colectiv, cum dragostea lui pentru ea i s-a dezvăluit în clipa în care alerga după ajutor, când ea se prăvălise în prăpastie şi i-a mărturisit jurământul pe care l-a făcut atunci, în timp ce alerga, dacă Rahel va scăpa cu viaţă, va fi soţia mea, şi nu voi avea nici o altă femeie în afară de ea.

Îi urmăreşte acum, la fel cum tatăl ei o urmărea pe vremuri, încercând, la fel ca el, să-i avertizeze, să prevină dezastrul. Îi vede păşind pe aleile înguste, într-un prezent fără de sfârşit, un tânăr şi o tânără, înalţi şi subţiri, semănând surprinzător de mult, mergând lipiţi unul de altul şi hotărâţi să înfrunte ani de moarte şi orori. Precum cei doi ţapi, nici ei nu înţeleg nimic, cum nu vor înţelege nimic nici în clipa în care sorţii vor fi aruncaţi asupra lor.

Deoarece până în momentul acela existase o împărtăşire perfectă a sorţii, în ciuda faptului că întâlnirile lor deveniseră din ce în ce mai răzleţe şi mai scurte. Ea era în Tel Aviv, el, în Haifa, ea se ascundea, el era arestat, el a evadat, ea a fost arestată. Ea a fost închisă în Betleem, iar el a fost capturat şi închis în Ierusalim. Un fierar arab care venea din când în când să repare gratiile îi aducea scrisori de la el, scrise pe bucăţi de hârtie igienică.

Amândoi erau devotaţi trup şi suflet organizaţiei şi răspundeau tuturor chemărilor ei, la orice oră. În timp ce alte cupluri de tineri de vârsta lor din Israel îşi trăiau dragostea, ei se mulţumeau cu visurile şi cu dorul, iar vreme de ani de zile n-au avut nici măcar o casă. Şi cu toate astea au ales să-şi unească destinele prin legământul căsătoriei chiar în zilele acelea de luptă, să întemeieze un cămin în Israel, chiar dacă, pentru început, doar unul simbolic, pentru că luptătorii pentru libertate nu vor trăi în liniştea unui cămin până când lupta nu se va sfârşi, iar englezii vor fi alungaţi din ţară.

Chiar şi în ziua nunţii lor s-au despărţit imediat după ceremonia modestă din clădirea rabinatului. Încă n-a venit timpul prielnic pentru îndeplinirea anticei porunci biblice, i-a spus el în timp ce stăteau în picioare sub *hupa*, privind-o cu ochi umezi, pentru că bărbatul care îşi ia soţie nouă nu va pleca la luptă, casa lui va fi curată timp de un an întreg, şi el îşi va ferici soţia pe care şi-a luat-o, dar va veni şi ziua aceea, îţi promit, soţia mea.

Iar dragostea lor a fost casa ei, chiar şi atunci când îşi petrecea nopţile reci de iarnă în casele scărilor de bloc sau pe podeaua împuţită a închisorii, ori când parcurgea drumul între o casă secretă şi alta, deghizată în femeie arabă, sau când făcea antrenamente. Anticiparea revederii şi visurile despre viitorul lor împreună o umpleau de vitalitate, chiar şi în cele mai întunecate

momente. Deşi în cea mai mare parte a timpului nu ştia unde era el, atât de discreţi erau nevoiţi să fie, îi simţea prezenţa alături de ea, ca şi cum ar fi fost parte din fiinţa ei, ca şi cum ar fi fost un singur trup, o singură minte.

Oare de aceea ajunsese s-o urască atât de mult în cele din urmă, fiindcă se ura pe sine însuşi? Oare de aceea o alungase? Sau poate că acesta a fost felul lui disperat de a o iubi, de a o proteja de pericolul pe care îl reprezenta apropierea de el?

— Fereşte-te de mine, Rahel, sunt un criminal! a strigat el atunci. Pleacă de lângă mine, dacă vrei să rămâi în viaţă!

Dar nu i-a dat posibilitatea să plece, şi nici şansa de a-l ajuta sau de a-l înţelege. Lucrurile au rămas lipsite de noimă, lipsite de logică. Niciodată n-a găsit de cuviinţă să cerceteze, dar acum, în timp ce noaptea se risipeşte, nu se poate abţine să se întrebe ce s-a întâmplat cu el în zilele acelea, ce l-a determinat să ia asupra lui o asemenea responsabilitate, să se autopedepsească atât de crud pentru ceva ce a făcut doar din mărinimie, cu cele mai bune intenţii.

Era deja un luptător cu experienţă, chiar dacă era încă foarte tânăr, şi demonstrase că putea face faţă celor mai dificile situaţii. Niciodată n-o lăsase să vadă vreun semn de slăbiciune sau de îndoială, doar hotărâre neclintită şi spirit de sacrificiu. Cu toţii erau aşa: soldaţi evrei cu inimi oţelite, care nu se lăsau mistuiţi. Chiar şi atunci când prietenii lor au fost ucişi, au mers mai departe, nu au stat să-şi deplângă soarta. Mort? Mort. Mâine va fi rândul meu sau al tău, şi tocmai moartea unei tinere străine l-a frânt dintr-odată, făcându-l să renunţe la tot ceea ce fusese preţios pentru el până atunci. La organizaţia în slujba căreia îşi pusese viaţa, la ea, care i se încredinţase prin sfântul legământ al căsătoriei, a renunţat până şi la viaţa lui, după cum susţineau zvonurile, pentru că, dacă mama lui s-ar fi întors acasă o clipă mai târziu, l-ar fi găsit atârnând fără viaţă de ştreangul legat de tavanul camerei lui, ca pe prizonierii executaţi prin spânzurare de către soldaţii britanici.

Ea nu pleca urechea la astfel de zvonuri, ea nu le credea, nu voia să ştie, cum nu voia să ştie nici despre electroşocurile cu care îi trataseră creierul în timpul spitalizării forţate care urmase acestui eveniment. Era deja căsătorită cu devotatul ei soţ şi se lupta cu dificultăţile vieţii de zi cu zi, dar uneori, noaptea, vedea în coşmaruri trupul acela slab, zguduit de convulsiile provocate de tratamentul cu electroşocuri, care atunci se aplica fără anestezie, iar ea urla ca şi cum ar fi simţit suferinţa pe propriul trup.

Cea mai înfricoşătoare dintre veşti a ajuns la ea în perioada în care se afla la începutul primei sarcini, în timp ce aştepta la coada din faţa cabinetului de ginecologie. Dintre toate ţările din lumea aceasta, tocmai în Anglia alesese să plece să studieze după ce se însănătoşise, la criminalii de englezi, la cruzii lor duşmani, care i-au torturat şi care le-au spânzurat prietenii, care întorceau din porturile ţării vapoarele pline cu refugiaţi din calea Holocaustului. Tocmai el, care-i ura cu fanatism, care nu avea nici o îndoială şi nici un strop de milă, care a luat parte la executarea trădătorilor. Cum de şi-a întors deodată faţa de la pământul acesta pârjolit, de la movila aceasta de cenuşă?

Oare de vină a fost moartea acelei tinere, sau moartea viitorului în care credea? Sau poate fractura exista dintotdeauna undeva înăuntrul lui? Nici nu-i trecuse prin minte că, în spatele hotărârii lui de neclintit, era de fapt atât de fragil. Dar oare şi-a mai revenit vreodată? Cât de puţin îl cunoştea de fapt, în ciuda faptului că s-au iubit timp de patru ani inocenţi şi că sufletele lor au fost chinuite de dor. Cât de puţin se cunoşteau ei şi prietenii lor şi cât de puţine lucruri ştiau despre ei înşişi, despre posibilităţile lor reale, despre motivaţiile lor profunde. Purtau cu ei un sentiment al măreţiei şi transcendenţei, îmbătaţi de capacitatea lor de a manevra volanul istoriei, complet orbi în faţa orbirii lor. În cele din urmă, nu va face decât să se înşele pe sine, aşa cum l-a înşelat realitatea. Porneşti la drum fără să ştii care îţi sunt capacităţile şi cât eşti de rezistent, cât de mare e preţul pe care va trebui să-l plăteşti.

Se trezeşte jelindu-l cu ochii secaţi, în timp ce tălăngile ţapilor încep să răsune, şi ai putea crede că trăiesc vremuri antice, îl plânge pe iubitul ei, care şi-a încălcat jurământul, pe tânărul agil, cu inimă clocotitoare şi bogată, care a cucerit-o cu farmecul lui şi care i-a deschis lumea larg, care i-a promis în seara aceea, în timp ce stăteau în faţa casei ei, că va fi singura lui dragoste, până la sfârşitul lumii, tot ceea ce am îţi aparţine, Rahel, zice el.

Dar oare şi ea a renunţat mult prea repede? Tocmai ea, care îşi câştigase faima de luptătoare neînfricată, s-a retras fără să se împotrivească, a primit verdictul şi şi-a continuat viaţa fără să privească înapoi. Pentru că lupta nu se sfârşise încă. Nu lupta cu britanicii, care va continua până în ultima clipă, şi nici cu organizaţiile arabe, nici măcar lupta pentru Ierusalim, în care a rămas implicată până la finalul ei plin de amărăciune. La vârsta de douăzeci

de ani înţelegea războiul mult mai bine decât iubirea şi cu siguranţă nu pricepea nimic din tainele sufletului.

Oare despre asta să-i povestească fiicei lui atunci când va veni s-o viziteze? Oare despre asta o va întreba? Aude o uşă trântindu-se, apoi târşâitul unor picioare obosite pe casa scărilor. Vecinii ei de deasupra se trezesc întru ispăşirea păcatelor, iar în curând se va auzi rugăciunea din sinagoga de la capătul străzii: Răspunde-ne, Tată al nostru, răspunde-ne, Domn al iertării noastre, milostiveşte-te de poporul Tău, ai milă de oile din turma Ta, la uşa Ta batem, nu ne lăsa fără de răspuns, pentru că am păcătuit şi noi, şi taţii noştri, şi întreg poporul nostru.

Pentru că încă se gândeşte la ea în fiecare dimineaţă, la Atara, fiica lui, o aşteaptă cu devotament, aşa cum l-a aşteptat pe vremuri pe tatăl ei, fără să-i treacă măcar prin minte că acel cămin promis al lor nu va fi construit niciodată. Pe măsură ce anul se apropie de sfârşit, devine din ce în ce mai neliniştită, era convinsă că îi va telefona sau că o va vizita, aşa cum i-a promis atunci când s-au despărţit în faţa porţii casei ei, în urmă cu aproape două luni. Cât de singură părea în ziua aceea, şi cât de obosită, de ce n-a venit? Oare e încă măcinată de regrete, ca şi cum viaţa şi moartea s-ar afla în mâinile ei?

Şi ea cunoaşte îndeaproape această nefericită vanitate. Şi ea a trăit această răzbunare îndreptată spre propria persoană, a experimentat privirea aceea spasmodică, aşa încât o poate ajuta. O aşteaptă în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară, ştie ce-i va povesti atunci când va veni.

Alungă-ţi plânsul din voce şi lacrimile din ochi, fiica mea, o va implora în timp ce o va strânge tare la piept, deoarece până şi acela care ucide involuntar are dreptul la un oraş de refugiu, deoarece numai acceptarea îţi va aduce în cele din urmă liniştea, în vreme ce vinovăţia nu va face decât să te abată de la calea cea dreaptă. Ai încredere în mine, fiica mea, că tânără am fost şi eu şi am îmbătrânit, pentru că am fost aruncată de pe vârful muntelui şi am supravieţuit, pentru că am ispăşit păcatele tale, pentru că mi-am trăit lunga mea viaţă în exil, şi aproape că nu mi-aş mai fi amintit nimic, dacă n-ai fi apărut tu pe neaşteptate, făcându-mă să-mi deschid inima spre tine.

Alungă-ţi plânsul din voce şi lacrimile din ochi, fiica mea, repetă ea acum, aşa cum o face în fiecare dimineaţă în ultima vreme, în timp ce-şi adună părul rar într-o coadă împletită, pe care şi-o încolăceşte în jurul capului şi o prinde cu agrafe. Te rog, nu lăsa ca hazardul să se transforme în

destin, fiica mea, fiindcă viaţa e iluzorie, va spulbera mereu orice ordine a lucrurilor şi-şi va râde de orice soluţie pe care o vom găsi, şi tocmai de aceea este atât de nepăsătoare în faţa pierderilor noastre.

Şi cu toate astea se teme să-i telefoneze, se teme să se forţeze, să-şi amintească lucruri uitate. Poate că o leagă încă de un dezastru care putea fi evitat, iar atunci nu o va căuta. Cât de încăpăţânate sunt aceste legături imaginare, care, asemenea ei, înţeleg şi ştiu.

Săptămâna viitoare o va suna, să-i ureze sărbători fericite, decide în timp ce-şi continuă rutina de dimineaţă, duşul rece, exerciţiile regulate de gimnastică. Îi va ura să aibă un an bun şi binecuvântat, îşi va reînnoi invitaţia. Ariditatea deşertului face bine sufletelor obosite, îi va spune, poate că nu reuşeşti să-ţi găseşti liniştea decât în pustie.

Îşi doreşte să fi putut rămâne câteva zile acasă la ea, îşi doreşte să fi putut vedea acum alături de ea cum coarne roşii se ridică deasupra muntelui, asemenea unor degete însângerate, cum spaţiile sunt brusc redefinite, de parcă ar fi fost create încă o dată peste noapte. Îşi doreşte să fi băut împreună în bucătărie cafeaua neagră şi amară, să ia micul-dejun pe scaunul din faţa ei. Amintirea legăturii dintre ele e încă vie şi pulsează în inima ei, trezindu-i speranţa şi dorul. Cât de împlinită s-a simţit atunci, cea care alină şi cea alinată, în timp ce fiica lui o ţinea de mână, ca şi cum ar fi fost fiica ei.

În clipa în care sună telefonul, se bucură să audă vocea fiului ei cel mic, care o salută ca în fiecare dimineaţă, în drum spre sala de studiu, doar că de data asta pare supărat şi e scurt la vorbă.

— Am mai invitat pe cineva la cina de Anul Nou, mamă, sper că nu vei avea nimic împotrivă.

— De ce aş avea ceva împotrivă? se miră Rahel. Este casa ta şi orice oaspete al tău e binevenit.

Însă tăcerea lui răsună în urechile ei asemenea unor bolovani rostogoliţi la vale, iar ea îşi acoperă cu palma gura din care iese un ţipăt.

— El m-a căutat, mamă, era într-o stare îngrozitoare, zice fiul ei oftând, iar acum vorbesc cu el aproape în fiecare zi. Cum aş putea refuza un suflet care vrea să se vindece?

Şi ea simte o voce ascuţită scrijelindu-i grumazul.

— Dacă asta e calea lui spre vindecare, atunci trebuie să-şi aleagă un alt traseu. Să nu te atingi de băiat! Pleacă de lângă el, te implor!

— Nu poţi să-mi ceri un asemenea lucru, protestează el, dar ea îi taie vorba.

— Sigur că pot! Nu vei fi tu acela care-l va conduce spre mântuire! şuieră ea printre dinţii strânşi, în timp ce loveşte cana plină de cafea de tăblia mesei.

— Îţi promit că mă voi gândi la asta, mamă, spune el în cele din urmă, dar nu-ţi promit că o voi face. Penitenţa nu înseamnă să regreţi ceea ce ai făcut şi să porneşti pe un nou drum, ci o întoarcere a sufletului în locul din care a fost alungat. Este la fel ca un sabat pierdut, care este una dintre cele mai vechi porunci ale Torei, egală ca importanţă cu aceea de a salva vieţi. Îţi aduci aminte povestea despre fiica pierdută a regelui?

Nu, nu-şi aminteşte dacă i-a răspuns, şi nici cum s-a încheiat conversaţia, şi poate că el îi vorbeşte în continuare, îi promite că va avea grijă de fiul Atarei ca şi cum ar fi fiul lui. Aşază receptorul pe masa acoperită de pete întunecate de cafea, la fel ca rochia şi braţele ei, şi îşi târăşte încet picioarele până la fotoliul din faţa ferestrei. Din culorile răsăritului n-a mai rămas nici măcar amintirea, cu excepţia unei pete stacojii ciudate, undeva lângă Muntele Azazel. Pentru o clipă îşi poate imagina că de acolo izvorăşte un izvor de vin, precum cel din care a băut mesagerul regelui, în ciuda avertismentelor primite, după care a căzut într-un somn adânc, ce a durat şaptezeci de ani, pierzând şansă după şansă de a o elibera din captivitate pe fiica regelui. Oare ea ştie, Atara, că vieţile lor s-au intersectat din nou? Se gândeşte înduioşată la ea, la mama părăsită de fiul ei în timp ce-şi jeleşte soţul. Oare de aceea s-a înstrăinat de ea? Oare a abandonat-o?

Dar are atât de multe lucruri să-i ofere în scurtul răstimp care i-a rămas. Îi va putea aduce alinare din interiorul unei legături bazate pe un destin împărtăşit, pentru că ea a experimentat deja toate aceste pierderi. Nimic nu va fi fost în van, dacă va reuşi să-i transmită ei. Dă-i drumul fiului tău, Atara, rosteşte ea cu voce tare, ca şi cum ar şedea în faţa ei chiar acum, şi nu doar pentru că nu ai de ales. Cine ştie, poate în felul acesta va fi salvat de la ce e mai rău şi poate că îi e dat să stea departe de suferinţa ta şi să se întoarcă la un moment dat, într-un fel sau altul. Eliberează-te şi tu, fiica mea, uită de întrebările fără sens, fără răspuns, eliberează-te de durere. Nu din durerea întrebării, ci din durerea renunţării la ea va veni alinarea noastră, dacă va veni vreodată.

CAPITOLUL 18
Am fost cine am fost

Draperiile se întunecă dinaintea ochilor ei, cearşafuri uriaşe de catifea neagră, asemenea unei cortine de teatru care se va deschide în curând, pentru a face loc unui spectacol misterios, iar ei i se dau indicaţii în întuneric să fie atentă, să nu piardă nimic. Şi ea aşteaptă un răspuns în noaptea aceasta lungă, şi ea are nevoie de o binecuvântare. Dar pare că timpul a încremenit deodată, povestea a fost întreruptă şi o aşteaptă numai pe ea, îi este interzis să greşească de data aceasta. Până şi şacalii au amuţit pe neaşteptate, o linişte ciudată se lasă peste vale, ca şi cum totul ar fi dispărut dintr-odată, şi ciorile, şi porcii, şi bufniţele, şi şerpii, şi mangustele. Nu mai aude decât zgomotul paşilor destinului, sărind din mare direct în vale şi traversând-o cu repeziciune. În curând se va năpusti asupra ei şi-şi va exhiba mădularul, iar ea va urla de groază.

Oricum, Alex n-a fost alături de ea nici atunci, aşa încât nu e chiar o surpriză faptul că nu e nici acum. Ce ar fi făcut în clipa asta, ce i-ar fi spus lui Eden? Un vânt amar pătrunde prin draperii, iar ea se înfiorează pe canapeaua tare pe care el s-a grăbit să moară, de parcă ar fi trebuit să ajungă de urgenţă la o şedinţă, n-a putut aştepta să iasă Eden de la duş – era o chestiune de numai cinci minute, şi toată complicaţia asta ar fi fost evitată. Cât de iresponsabil din partea lui să plece în felul ăsta, să lase în urma lui cuvinte neclare, o bombă cu ceas. A reuşit încă o dată să dea totul peste cap.

Exact aşa cum se întâmpla de cele mai multe ori dimineaţa, când încă îl ducea pe Eden cu maşina la şcoală, şi când îşi pierdea răbdarea dintr-odată, plecând fără el, dacă nu era gata la timp, numai ca să-i dea o lecţie. Dar ce a vrut oare să-i insufle înainte de moarte prin lipsa asta de răbdare? Sigur că de data asta chiar nu e vina lui Alex, dar este ceva atât de caracteristic lui, şi, exact ca atunci, totul cade asupra ei, pentru că ea întârzia la serviciu, nevoită să-l ducă pe copilul răsfăţat, care tocmai primise o lecţie, la şcoala aflată în celălalt capăt al oraşului.

Doar că de data asta nu se poate supăra pe el. Sigur că se supără, doar că acum nu mai ajută la nimic. N-a ajutat niciodată la nimic, dacă e să fim sinceri. Toate eforturile ei de a-l face să se comporte aşa cum îşi dorea ea au

fost sortite an după an eşecului, exact cum au fost şi eforturile de a se supăra mai puţin pe el, motiv pentru care se simte la fel de singură în faţa lui Alex cel mort cum s-a simţit şi în faţa lui Alex cel viu, iar conversaţia pe care o poartă acum cu el seamănă bizar de mult cu conversaţiile pe care le purtau când era în viaţă şi când era încă în stare să-i răspundă.

Dar pe atunci nutrea încă speranţe, indiferent cât de neîntemeiate ar fi fost ele. Avea tot dreptul să fie dezamăgită şi furioasă, să se plângă şi să-l învinovăţească, în timp ce acum a rămas doar ea. De acum înainte totul se va întoarce către ea, pentru că văduvelor li se permite să se înfurie numai pe ele însele şi doar de la ele mai pot cere lucruri. Li se permite să ceară în mod politicos ajutor de la prieteni şi rude, însă nu va mai exista nici un om pe lumea asta căruia să-i poată adresa solicitările lor de drept. Nu e nici măcar un singur om pe lumea aceasta înţesată de oameni care să împartă cu ele povara vieţii.

Cum ar fi reacţionat el acum? Nu o dată s-a întâmplat ca, atunci când i se impunea să ia decizii rapide, să devină confuz, evitând să-şi exprime o poziţie clară sau răzgândindu-se de dimineaţa şi până seara, pentru a putea spune în cele din urmă: Ţi-am zis eu, data viitoare să mă asculţi pe mine. Doar la început, când era atât de îndrăgostit de ea, ştia precis ce aveau de făcut. Să destrame repede două familii mititele, pentru a putea fi împreună, ca şi cum nimic n-ar fi mai simplu decât asta. Pe măsură ce au trecut anii, a avut tendinţa din ce în ce mai pronunţată de a emite opinii diferite de ale ei, iar ea poate până şi în clipa asta să-i audă vocea rezonând în spaţiul salonului cufundat în întuneric: Nu te înţeleg, Atara, de ce ţi se pare perfect normal să conservi clădiri, dar nu şi tradiţii?

Dar ce legătură e între cele două? Nu e câtuşi de puţin acelaşi lucru! i-ar fi răspuns ea cu ostilitate, adaptăm clădirile la vremuri şi locuri, la materialele care au apărut între timp şi la tehnologia în dezvoltare. Întoarcerea la pocăinţă reprezintă exact contrariul, uită-te la ei cum se îmbracă! De parcă ar trăi încă în cine ştie ce *ştetl* din Polonia anului 1800! Dar vocea lui o sfidează din nou, îţi plăcea să-l vezi îmbrăcat în uniforma aceea albă, nu-i aşa? Dar poate că tocmai uniforma albă este cea care l-a condus către uniforma neagră? Ea oftează, cu inima grea, nu are nevoie de aşa ceva în noaptea asta, de dialogul ăsta enervant, acuzator. N-are chef să continue schimbul ăsta de replici cu Alex din interiorul ei, chiar dacă vocea lui a luat între timp forma uneia dintre vocile ei.

Dar chiar şi atunci când tace e prezent în preajma ei. Tapiseria canapelei îi umple nările de mirosul lui, un amestec de transpiraţie şi săpun, bere şi frunze de salvie, mirosul casei. Peste câteva luni va dispărea şi el şi nu vor rămâne decât cuvintele. Unde e Eden? Trebuie să-i spun ceva. Nu va şti niciodată la ce anume s-a referit, ştie doar la ce nu s-ar fi putut referi sub nici o formă şi cu nici un chip.

Şi vrea să alerge la etaj, în camera lui, să-l strângă tare la piept şi să-l facă să jure că nu-i va face niciodată una ca asta, că nu-şi va face lui însuşi una ca asta. Trebuie să aştepte, e tânăr şi confuz, iar pe lângă toate astea şi-a pierdut şi tatăl. Trebuie să-l oprească, înainte să eşueze într-o ţară străină şi ciudată, dincolo de munţii cei întunecaţi. Îi va cere lui Abigail să stea de vorbă cu el, îi respectă opiniile. Ea îi va telefona psihologului unităţii şi tuturor comandanţilor, până va ajunge la însuşi comandantul întregii marine. Se va întinde pe podea, în faţa uşii, şi-l va opri cu trupul ei, şi poate că în clipa aceea va sări pur şi simplu în patul lui, ca pe vremuri, când încă era băieţelul ei dulce, iar ea îi va citi o poveste lungă, încă un capitol, şi încă unul, până va adormi liniştit, cu un zâmbet involuntar pe buze, doar ca să rămână cu ea.

Dar deodată, ca în halucinaţia aceea îngrozitoare de la începutul vieţii lui, Atarei îi este clar faptul că a întârziat deja, pentru că doar aparent e în camera lui acum, la etaj, doar aparent i-a cerut binecuvântarea, fiindcă el a pornit-o deja pe drumul lui, în încercarea de a prinde valurile. Destinaţia se poate schimba încă, dar el nu mai este dependent de ea, şi poate că n-a fost niciodată.

Deoarece adevărul ei nu este unul potrivit şi pentru Eden, cum n-a fost potrivit nici pentru tatăl lui, vreme de atât de mulţi ani, şi poate că aceasta este cea mai des întâlnită capcană în viaţa de familie. Deoarece atunci când se trage cortina, fiecare dintre spectatori va vedea un spectacol diferit, şi chiar dacă ar sta lipiţi unul de celălalt, îmbrăţişaţi sau mână în mână, capacitatea lor de a se influenţa unul pe celălalt va rămâne la fel de neînsemnată precum capacitatea lor de a influenţa ceea ce se petrece pe scenă, în faţa ochilor lor.

Vreme de atât de mulţi ani s-a considerat responsabilă pentru siguranţa şi bunăstarea copiilor ei, a încercat să controleze şi să protejeze, să planifice şi să dea indicaţii, să rezolve şi să ajute. Din clipa în care a destrămat în mare grabă micuţa lor familie, şi-a luat acest rol mult mai în serios, devotându-se lui cu sârguinţă, punându-şi toate puterile în slujba lui. Uneori simţea că

putea face aproape orice, fiindcă ea e mama, şi infinitele forţe ale maternităţii îi stau la dispoziţie. Atotputernica forţă a naturii, pe care o împarte cu scroafele sălbatice din vale, şi cu leoaicele din Africa, şi cu fiecare femeie care a crescut vreodată copii. Va face tot ce e posibil pentru a-i ţine în siguranţă, iar dacă faci tot ceea ce-ţi stă în puteri şi nu renunţi nici o clipă – vei reuşi.

Dar cine i-a făcut oare această falsă promisiune, se întreabă ea, cutremurându-se dintr-odată, şi ce promisiune falsă i-a făcut ea copilului ei din Eden, care a cerut mereu de la sine lucruri peste puterile lui, care şi-a perfecţionat într-atât talentele, încât nimic nu i-a mai stat în cale? De ce anume a fost atât de speriat atunci şi ce îl înfricoşează atât de tare acum? Oare e nevoit să fugă, să-şi salveze viaţa, altfel va fi înghiţit de tristeţea ei şi va fi obligat să redevină copilul de consolare?

— Când mă fac eu mare, n-o să te mai sperie nimeni, îşi aminteşte ea cum i-a promis în timp ce alerga pe străzi, împingându-i bicicleta, fugind din calea perversului care le blocase trecerea.

Cei doi copii ai ei au învăluit-o în căldura, tandreţea şi iubirea lor, iar ea i-a răsplătit cu devotamentul ei deplin. Mereu fericită să fie alături de ei, mereu atentă la nevoile lor. Această triadă paralelă a stârnit nu o dată gelozia lui Alex. Şi el tânjea după aceeaşi blândeţe şi răbdare, după aceeaşi iubire şi dăruire. Mijea ochii atunci când se afla în preajma lor, dar pare că moartea lui i-a îndepărtat de ea până şi pe copii. Cum este oare posibil ca, odată cu dispariţia lui, să dispară şi această triadă din care el nu făcea parte?

Sigur că a simţit de-a lungul anilor, nu o singură dată, micile lor încercări dureroase de separare, dar acum, în faţa draperiilor întunecate ale nopţii, simte cu întreg corpul, din creştetul capului şi până în vârfurile degetelor de la picioare, durerea marii desprinderi, durerea separării. Şi poate nu doar de copiii şi de soţul ei se desparte acum, ci şi de iluzia că sunt cu toţii conectaţi într-un fel sau altul, că nu e singură.

Fiindcă trupul ei se întinde, devine din ce în ce mai lung, în curând va fi tăiat în bucăţele şi nu va mai putea ajunge la ei, ca şi cum ar fi cocoţaţi cu toţii pe câte o creastă de munte, din colţuri diferite ale lunii, ea, copiii şi chiar Alex cel mort, făcându-şi unul altuia cu mâna, plini de dor, dar neputând să se apropie unii de alţii. Oare a fost dintotdeauna aşa, dacă ar fi să spunem adevărul? Oare nici acea unitate primordială căreia îi duce dorul n-a existat şi n-a fost niciodată creată?

În adâncurile pieptului ei îndurerat, inima i se deschide spre ei, lovindu-i coastele asemenea unui bebeluş abandonat. Cât de mult şi-ar dori s-o poată scoate de acolo şi s-o liniştească în braţele ei, dar cum ar putea oare s-o aline? Îşi lipeşte palmele de piept, inspiră şi expiră cu dificultate, ca şi cum ar alerga pe străzi, împingând bicicleta fiului ei speriat, fugind din faţa destinului.

De ce nu se duce inima la izvor? revine ea asupra întrebării, amintindu-şi povestea pe care a auzit-o în urmă cu câteva săptămâni – care acum i se par zeci de ani –, despre inima care tânjeşte după izvorul de pe creasta muntelui, dar care, dacă ar încerca să ajungă la el, ar muri. Îşi aduce aminte de ea doar vag, o poveste criptată, lipsită de speranţă; şi de ea însăşi îşi aminteşte doar vag, şade pe marginea fotoliului, în faţa fiului lui Rahel, caută răspunsuri la întrebări pe care n-a putut să le rostească, şi abia în clipa aceasta se târăşte spre ea înţelegerea, iar Atara încremeneşte uluită.

Oare aşa se împrăştie veninul în trup, paralizând organ după organ? Fără să facă nici măcar o mişcare, se întinde pe canapea, muribundă, moartă, cu gura deschisă şi pielea umedă şi rece. Dacă ar fi fost şacal, ar fi urlat cu siguranţă, iar dacă ar fi fost porc mistreţ, ar fi scos un grohăit asurzitor, dar ea strigă Alex, aşa cum face de fiecare dată când nu se simte bine, după care strigă, Rahel, ce mi-ai făcut, Rahel, ce i-ai făcut fiinţei mele, ce voi face acum, în situaţia asta sufocantă şi fără speranţă, pe care am creat-o cu mâinile mele, exclusiv prin puterea voinţei mele, voinţa mea periculoasă şi oarbă, care m-a condus către tine, care te-a adus pe tine la mine, iar pe fiul tău, la fiul meu.

Îşi simte degetele paralizate, mâinile îi sunt moi şi stângace, ca şi cum n-ar fi ale ei, iar Atara încearcă să le mişte, le apropie şi le îndepărtează de ea. Văzute de aproape, sunt la fel de plate, de mari şi de ameninţătoare ca mâinile tatălui ei, sau poate astea sunt mâinile destinului? Iartă-mă, Rahel, cu mâinile astea două am săpat mormântul nostru, îşi aminteşte ea cuvintele lui, vocea lui spartă şi faţa cuprinsă de tristeţe, apropie-te de mine, nu mai ai de ce să te temi, iar ea încearcă să-şi întindă spre el braţele grele. Nu mai ai de ce să te temi, tată, îi repetă ea cuvintele cu voce spartă, cât de frică ţi-a fost să iubeşti din nou, cât de vulnerabil trebuie să fi fost, dacă te lăsai speriat de o fetiţă blândă, cât de orb trebuie să fi fost să-ţi verşi furia bolnavă asupra ei.

Niciodată n-a fost aici o beznă deplină ca acum, de parcă ea însăşi ar fi orbit sau ar fi fost aruncată în străfundurile întunecate ale mării, unde

lumina soarelui nu ajunge niciodată, iar Atara mijeşte ochii, încercând să străpungă întunericul. Deodată are impresia că-l vede pe fiul ei, scufundându-se în mare undeva în depărtare, trupul lui emană o lumină albă, stelară, iar ea se înspăimântă, nu are voie să lumineze, nu are voie să se scufunde de unul singur, e periculos. Dar poate că nu e singur? Fiindcă vede cum fire delicate ţes pânze ascunse ochiului, care aproape că-l leagă de strămoşii lui, de matriarhele antice, cu feţele lor lipsite de orice expresie. Dar oare toate astea se întâmplă doar pentru ca el să fie salvat?

Aparent, ea este aceea care l-a îndreptat spre acest drum, ea este aceea care l-a condus spre nadă, dar acum lucrul acesta nu mai trezeşte în ea vinovăţie, ci o uimire profundă, ca şi cum ar fi aruncat o privire în spatele scenei lumii şi ar fi văzut acolo ceva ce nu ar fi trebuit să vadă, şi în clipa aceasta trebuie să uite toate detaliile şi să rămână doar cu uimirea.

Pentru că, de când se ştie pe lumea asta, a atribuit mult prea multă forţă câte unui detaliu sau altuia, câte unui cuvânt sau altuia, ca şi cum ar fi trebuit să se mulţumească doar cu ceea ce este vizibil ochiului, cu simţurile care se străduiesc să caute un sens, de parcă n-ar exista decât o singură poveste scrisă, deşi în adâncurile acestei poveşti se ascunde o alta, asemenea gălbenuşului ascuns în albuş, precum un făt ascuns în mamă.

Fiindcă nu e singura care a contribuit la această înfăptuire, nu doar prin puterile ei a fost el condus către acest final, lucrurile vor continua şi se vor întâmpla şi în lipsa ei, implacabile şi inutile, şi poate că el va găsi la un moment dat o soluţie de compromis, când ea nu va mai fi deja aici.

Şocată, se ridică de pe canapea şi păşeşte pe picioare nesigure până la uşa din spate, spre aerul compact şi nemişcat, asemenea coroanelor pinilor. Cu inima bubuindu-i în piept, stă în picioare cu faţa spre grădina întunecoasă, care alunecă spre vale, prăvălindu-se în marea ascunsă. Cât de îngustă e fâşia de pământ dintre casa ei şi mare, subţire şi franjurată, asemenea unei coji de ou. Încet de tot, îşi îndreaptă spinarea şi ridică mâinile în aer, ca şi cum s-ar preda, chiar dacă nu-i e deocamdată clar în faţa cui se predă şi la ce anume renunţă, deoarece îşi dă seama brusc, în clipa aceasta, că n-a avut de fapt niciodată nimic.

Pe cer nu se vede nici o stea, iar luna nu străluceşte, ca şi cum toate astrele s-ar fi scufundat în mare. Întunericul nopţii se adânceşte, aşa cum se întâmplă mereu înainte de ivirea zorilor. În curând se va întâmpla, în curând mâine îi va lua locul lui ieri. Sunt oameni care nu vor mai primi o nouă zi la sfârşitul acestei nopţi, aşa cum nu a mai primit nici Alex, şi sunt oameni

care nu vor şti ce să facă din ea, însă Atara o aşteaptă cu o curiozitate care începe să se trezească acum înăuntrul ei, învăluindu-i inima. Şi nu doar de dragul copiilor ei, care au nevoie ca ea să rămână stabilă şi discretă, ci şi pentru copila înfricoşată care se ascunde înăuntrul ei, copila care se ruga noapte de noapte ca tatăl ei să moară, care se acoperea în fiecare noapte cu pătura ruşinii primordiale, care toată viaţa s-a temut de pedeapsă şi care simte acum fiorii uşurării, deoarece, iată, pare că ea a venit în sfârşit.

De aceea trebuie să-şi întindă braţele adormite până când se vor trezi şi o vor ridica deasupra greşelilor şi erorilor, deasupra vinovăţiei şi a durerii, deasupra certurilor răzbunătoare pe care le-a dus de-a lungul anilor atât cu Alex, cât şi cu ea însăşi. Ei doi ar fi meritat un alt fel de dialog, ea însăşi ar fi meritat un alt fel de dialog. Până şi singurul lor fiu comun, fructul marii şi jalnicei lor iubiri, avea nevoie de cuvinte mai simple şi mai generoase. Înainte să plece, îi va lăsa un bilet pe masa din bucătărie, aşa cum făceau pe vremuri. Să-ţi fie calea uşoară, dragul meu, şi să ajungi în pace acolo unde îţi doreşti, îi va scrie.

Pentru că, privit de undeva de deasupra, prin ochii lunii, de pildă, ştie ca mamă a acestui fiu iubit şi reuşit, copilul pierdut al Edenului ei, că el va colinda străzile cu paşi repezi, aşa cum le era obiceiul Breslovilor, cu o *kippa* albă acoperindu-i părul de culoarea mierii, cu perciunii atârnând, sau poate că va studia medicina sau informatica, cu condiţia să fie viu şi întreg, cu condiţia să nu deschidă niciodată din proprie voinţă poarta care separă lumea celor vii de tărâmul celor morţi.

Se întoarce în casa cufundată în beznă şi îşi pregăteşte o cafea, după care pune un ou la fiert, cufundându-l într-un ibric plin cu apă. În ultima vreme a început să-i placă mâncarea aceasta, gălbenuş ascuns în albuş, rotund şi alunecos, asemenea roţii vieţii. Cuprinsă de nerăbdare, aprinde toate becurile şi dă la o parte draperiile spre zidul opac al nopţii, care nu se disipă încă. Ziua de mâine întârzie, lumea îşi trezeşte cu greu la viaţă mădularele, dar ea nu o va aştepta, a aşteptat deja mult prea mult timp.

Trece din nou prin dreptul camerei goale a lui Yoav, prin dreptul camerei goale a lui Abigail, prin faţa uşii închise a lui Eden, care e sigur adormit, după care urcă treptele scârţâitoare ale scării spre mansarda întunecoasă. Patul o aşteaptă făcut, ca întotdeauna, întinzându-şi spre ea braţele lacome, dar, înainte de a lăsa sedusă, smulge aşternuturile şi le aruncă în coşul de rufe, întinde cearşafuri curate, iar deasupra lor, o cuvertură pe care n-a

folosit-o decât arareori, asemenea unui oaspete care vrea să lase o impresie deosebit de bună.

Îşi îndeasă hainele în maşina de spălat şi face un duş lung, îşi pieptănă părul încurcat, îşi taie unghiile de la mâini şi de la picioare sub jetul fierbinte. Abia acum, la adăpostul aburului, îndrăzneşte să privească în jos, spre corpul ei, care s-a schimbat atât de mult în ultima vreme, dacă n-ar fi cicatricea de la genunchi, nici nu l-ar fi putut recunoaşte. Are pielea palidă, coapsele i s-au subţiat, burta îi atârnă, şi sânii i s-au micşorat. Oare va mai iubi cineva trupul acesta de văduvă? Oare tu însăţi vei reuşi să-l iubeşti? Deoarece pare că a sosit timpul.

Era şi timpul, i-a spus Doron în ziua în care a împlinit douăzeci de ani, când i-a mulţumit pentru faptul că îi luase apărarea în faţa tatălui ei, şi iată că mai e puţin şi va împlini cincizeci de ani. Timpul nu aşteaptă după ea. Cât s-a torturat pentru faptul că l-a părăsit şi că a destrămat familia, dar acum îi e clar că nu exista o altă cale în momentul acela. Era mult prea multă furie în ea, mult prea multă ură. Oare asta a recunoscut în Alex încă din prima secundă? Că avea să trezească în ea iar şi iar aceeaşi furie primitivă, aceleaşi dorinţe infantile ascunse, în ciuda faptului că o va iubi cu toată fiinţa lui, până în ultima zi a vieţii sale?

Pentru că s-a obişnuit să caute dragostea încă de la începutul vieţii ei, cu inima asediată şi sfâşiată de conflicte, să înlăture strat după strat cu mâinile goale, şi numai căutarea aceasta a răspuns probabil nevoilor sufletului ei, rămase ascunse până şi propriei sale conştiinţe. A avut nevoie de toate faţetele lui, inclusiv de acelea care îi produceau suferinţă şi frustrare, aşa cum şi el a avut nevoie de toate faţetele ei.

Acel ceva care a scânteiat în interiorul lui în clipa în care a sărit de pe pervazul ferestrei, ca răspuns la chemarea ei tainică, identificând tocmai potenţialul de plăcere şi de suferinţă, focul gnostic al vieţii. Şi, într-adevăr, ne-am trăit vieţile într-un tumult de emoţii, fluctuând cu pasiune între intimitate şi distanţare, vindecându-ne rănile din copilărie şi nu numai, ca şi cum am fi ştiut că vindecarea nu poate începe decât din locul traumei.

Iartă-mă, dragul meu, zice ea, ca şi cum el ar fi alături de ea, sub jetul de apă fierbinte, spălându-şi corpul mort cu aceeaşi conştiinciozitate dintotdeauna. Nici unul din noi n-a ştiut să iubească şi nici n-am reuşit să învăţăm împreună, şi poate că, oricum, nici măcar n-a fost asta intenţia. Dar am încercat din toate puterile noastre, ne-am agăţat unul de altul şi nu ne-am dat drumul, chiar dacă am repetat iar şi iar aceleaşi greşeli. Oare tocmai

lupta aceasta ne-a oferit un sens, sentimentul familiar de acasă? Aşa am fost noi. Am fost cine am fost, voi fi cine voi fi. Vei fi mereu alături de mine şi îmi vei lipsi întotdeauna, dar poate că tocmai pe această pierdere se clădeşte lumea.

Aburul o învăluie în timp ce iese din cabina de duş înfăşurată într-un prosop şi se apropie de fereastră, trecându-şi încet pieptenul prin păr, dezlegând nod după nod. Orizontul se despică în faţa ochilor ei, cerul de o parte şi marea de altă parte, dimineaţa dezvăluindu-i chipul palid. Într-o clipă aleatorie, noaptea s-a transformat în zi, vara s-a transformat în toamnă, anotimpul ei preferat. O ceaţă vineţiu-purpurie acoperă marea, amestecându-se cu verdele văii, aproape atingând acele pinilor care o străjuiesc. Vara care s-a grăbit să vină anul ăsta se grăbeşte să plece, începe un alt an, un capitol cu totul nou în povestea vieţii ei, când Alex e sub pământ, iar ea, deasupra lui, când fiica ei îşi clădeşte viaţa într-o ţară îndepărtată, iar fiul ei îşi croieşte drum spre o lume care nu este lumea ei şi nici nu va fi vreodată.

Aşa s-a decis, acest capitol s-a încheiat. Ei nu mai depind de ea, şi poate că nici ea nu mai depinde de ei, aşa cum a crezut. Pentru că, iată, îşi pieptănă părul ud privind către marea uscată şi către cer, către cele ascunse şi către cele neascunse, trupul ei se reuneşte cu sine şi cu lumea care se trezeşte la viaţă. Prosopul care o înfăşoară alunecă, iar ea nu se apleacă să-l ridice. Îi place să stea goală în faţa ferestrei, în timp ce briza îi mângâie pielea, fără să-i ceară nimic în schimb, în timp ce crengile pinilor se leagănă, încărcate de păsări şi conuri, aşa cum fac mamele pentru a linişti plânsetele bebeluşilor.

Iat-o expunându-se privirilor păsărilor, asemenea acelui pervers de pe stradă, iar pentru o clipă îi e aproape milă de el, nu voia decât să te uiţi la el, să-i validezi existenţa. Dar tu ce vrei? Deoarece îşi simte voinţa ascuţindu-se adânc înăuntrul inimii ei frânte, la fel de limpede cum simte foamea sau setea. A sosit timpul, iar el nu va aştepta după ea.

Din obişnuinţă, scoate din dulap o rochie lungă şi neagră, dar o pune imediat înapoi, îmbracă o cămaşă albă cu nasturi şi caută blugii subţiri, pe care nu i-a mai purtat de multă vreme. Azi preferă albul, doi dintre bărbaţii ei au părăsit-o purtând haine albe, iar acum este rândul ei să plece.

Scoate din dulap şi valiza, în care descoperă, spre surprinderea ei, hainele lui, împachetate în mare grabă în urmă cu câteva săptămâni, un tricou, chiloţi, pantaloni lungi şi un pulover gros de lână. Ca şi cum s-ar pregăti să

plece într-o vacanţă doar ei doi, aşază peste hainele lui o rochie, o eşarfă călduroasă şi cămaşa de noapte, periuţa de dinţi şi o cremă de faţă. În curând va mai fi o cameră goală în casa lor.

Sub privirile ei, traficul de pe şoseaua care străjuieşte marea se intensifică, un şir nesfârşit de furnici robot. Pentru o clipă are impresia că se desface o pereche de aripi, plutind peste norul care ascunde deodată şoseaua. În curând va porni şi ea la drum, va lăsa marea în urmă şi se va îndrepta spre deşert. I se potriveşte mult mai bine acum, în comparaţie cu peisajul acesta plin de culoare. Oare şi de la casa aceasta îşi va lua rămas-bun? Costurile pentru întreţinerea ei sunt foarte mari şi nu se mai justifică. I se potriveşte mai curând unei familii mari şi fericite, dacă există aşa ceva, nu unor frânturi de familii, nu unui orfan şi unei văduve.

Cine ştie, poate că peste câţiva ani se va întoarce în Ierusalim, se gândeşte ea pentru prima dată, şi va renova casa părăginită a părinţilor ei, pe care sora sa a închiriat-o deocamdată. Gândul acesta i-a provocat până acum repulsie, dar în timp ce intră în bucătărie, pentru a-i lăsa lui Eden un bilet şi să mai bea o ceaşcă de cafea, se trezeşte desenând o schiţă a locuinţei, aşa cum va arăta după renovare. O va deschide cât de mult va putea, va demola pereţii şi o va compartimenta altfel, nu va mai rămâne nimic la fel. Sigur că va lărgi fereastra de pe zidul vestic, aşa cum au făcut cei mai mulţi dintre vecini şi cum numai tatăl ei a refuzat să facă, reticent la orice schimbare.

Poate chiar va reuşi să vadă prin ea, dintr-un anumit unghi, câmpia, se gândeşte în timp ce soarbe din cafeaua tare, iar acolo va fi biroul ei, deoarece are dintr-odată impresia că oraşul s-a deschis larg dinaintea ei, că pericolul a trecut. Regimul s-a schimbat, iar exilaţii sunt invitaţi să se întoarcă în oraşul lor, să se reacomodeze şi să se reintegreze în el, deoarece are uneori impresia că acolo se poate trăi mai mult de o singură viaţă.

Ce ciudat că e interesată tocmai de construcţiile noi din Ierusalim, se gândeşte, aruncând la chiuvetă restul de cafea, căutând în zadar o sticlă cu apă şi găsind în locul ei termometrul.

— Nu ţi-a trecut niciodată prin minte să construieşti ceva de la zero, ceva complet nou, care să răspundă cerinţelor actuale, în loc să porneşti mereu de la ceva care există deja? o întreba uneori Alex în ultimii ani. Nu te teme, poţi s-o faci, ai încredere în mine, zicea el, vei construi la un moment dat ceva ce vor conserva alţii!

Ea zâmbea neîncrezătoare, desigur, chiar dacă vorbele lui o bucurau. Era foarte generos în momentele lui bune, iar acestea sunt momentele pe care le va lua cu ea.

În curând va intra în maşină şi se va lăsa prinsă în vâltoarea vieţii, va intra pe autostrada care traversează întreaga ţară şi nu se va lăsa distrasă, nici măcar dacă drumul o va lovi cu amărăciunea amintirilor ei. Va trece pe lângă dealurile prăfuite, pe lângă câmpiile pârjolite.

Ştie că, pe măsură ce se apropie de munţi, aerul devine mai rarefiat, ciocanele care îi bat între tâmple se vor domoli, iar când va ajunge la intrarea în canion o va suna pe draga de Rania, a trecut deja mult prea mult timp de când s-a îndepărtat de ea. Îi va spune că abia în ultima vreme a înţeles cât de multă dreptate a avut, nu în privinţa sfatului pe care i l-a dat când se afla exact în locul acesta, ci în privinţa alegerii ei de a nu naşte copii în mijlocul acestui conflict atât de vechi şi profund. Iartă-mă pentru faptul că te-am judecat, iubita mea prietenă, iartă-mă pentru faptul că nu ţi-am respectat decizia, îi va spune în timp ce va trece pe lângă ieşirea de pe autostradă, la care ar fi trebuit să facă în seara aceea cale întoarsă, ceea ce n-a făcut, şi cu toate astea va continua să înainteze, mânată de o voinţă renăscută, nu se mai teme de el. A sosit timpul, iar el nu va aştepta după ea, are o datorie de plătit, o promisiune de ţinut.

Pentru că vrea să o revadă pe Rahel, să se adăpostească din nou la umbra acelei vechi apartenenţe, ultima care i-a mai rămas, să absoarbă pe îndelete intensitatea radiantă a trupului ei uscat. Vrea s-o cunoască şi să-i cunoască viaţa, să împartă cu ea uimirea unui destin împărtăşit.

Tânjeşte să fie cu ea în ziua aceasta pe care a primit-o ca pe un dar, să o cinstească aşa cum n-a reuşit să-şi cinstească părinţii bătrâni, şi nici soţul, înainte de moarte. Tânjeşte să şadă în faţa ei, în salonul acela ascetic, orientat către est, s-o ţină strâns de mâna ei mare şi adunată ca o cupă şi să-i transmită vorbele tatălui său:

— Iartă-mă, Rahel, tot ceea ce am îţi aparţine, tot ceea ce nu am îţi aparţine.

Mulţumiri

Le mulţumesc lui Shira Hadad, Anna Birkenhauer-Mold, Nili Cohen, Ronnie Moden, Rivkah Pendrich şi tuturor celor de la Editura Keter.

Le mulţumesc lui Debora Katz, Edna, Boaz Ben-Nun, Ruti Liberty-Shalev, Amir Toubi, Meirah Kovalsky, Tzvi Efrat, Walid karkavy, Aryeh Eldad, Amnon Abramovitz, Sarai Aharoni, Orit Kimel, Yigal Schwartz, Rivka Yahav, Memi Daube, Deborah Harris, Elon Eisenberg, Amit Itzhaki, Gershon Molad, Shlomit Manor, Yoram Gover şi Eda Zoritte-Megged. Mulţumiri lui Eyal, Marva, Yaar şi Yarden.

Mi-au fost, de asemenea, de ajutor următoarele cărţi: Amnon Bar Or, *Zman shimur* [*Vremea ocrotirii*], Babel, 2013; Dana Amir, *Lehaid al haedim, arbaa modusim shel edut traumatit* [*Depunând mărturie pentru mărturii, patru modalităţi de a mătrurisi trauma*], Magnes, 2018; *Hahaiim kagaagua, kriot hadashot besipurei maasiot shel Rav Nahman Mebretzlav* [*Viaţa ca un dor, o nouă lectură a pildelor rabinului Nahman din Breţlav*], volum îngrijit de Roy Horan, Yediot Aharonont, 2010; Yosef Heller, *Lehi*, Centrul Zalman Shazar pentru Istoria Israelului, Keter, 1989; Geula Cohen, *Sipura shel lohemet* [*Povestea combatanţilor*], Karni, 1962; Yakov Banai, *Hayialim almonim* [*Luptători singuratici*], Hug Yedidim, 1958; Leah Giladi, *Aleihen lo katvu* [*Despre ele nu s-a scris*], Yair, 1997.

Table of Contents

1. Sunt eu, Rahel
2. Sunt eu, Atara
3. Dacă Rahel scapă cu viaţă, va fi soţia mea
4. Să te aştept, Atara?
5. Tu ai ales așa, Rahel
6. Care e povestea ta, Atara?
7. Nu mă minţi, Rahel
8. Cum îndrăzneşti, Atara?
9. Pentru ce ai trăit, Rahel?
10. Unde ai fost, Atara?
11. Mamă Rahel, deschide-mi!
12. Eşti aici, Atara?
13. Cine ţi-a murit, Rahel?
14. Ce fel de văduvă eşti tu?
15. Tikkun Rahel
16. Căprioara vieţii tale a fost răpusă
17. Tot ceea ce am îţi aparţine, Rahel
18. Am fost cine am fost
Mulţumiri